

Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

DİKEN MİZAH GAZETESİ

**(İNCELEME-TAHLİLİ DİZİN-SEÇİLMİŞ METİNLER VE
KARİKATÜRLER)**

Cengiz EKEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ahmet BOZDOĞAN

Sivas

Şubat 2011

DİKEN GAZETESİ
(İNCELEME-TAHLİLİ DİZİN-SEÇİLMİŞ METİNLER VE
KARİKATÜRLER)

Cengiz EKEN

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı Ana
Bilim Dalı / Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

Sivas

Şubat 2011

KABUL VE ONAY

Cengiz EKEN'in hazırlamış olduğu “Diken Mizah Gazetesi (İnceleme – Tahlili Dizin – Seçilmiş Metinler)” başlıklı bu çalışma 10.01. 2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı”nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ahmet BOZDOĞAN (Danışman)

Yard. Doç. Dr. Burhan PAÇACIOĞLU

Yard. Doç. Dr. Süheyla YÜKSEL

Yukardaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. ... / ... / ...

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Enstitü Müdürü

ÖZET

EKEN, Cengiz; *Diken Mizah Gazetesi (İnceleme–Tahlili Dizin–Seçilmiş Metinler Ve Karikatürler)*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2011.

31 Ekim 1918-11 Mart 1921 tarihleri arasında 72 sayı olarak çıkan *Diken* gazetesi, yayımladığı yazı ve karikatürlerle Türk tarihinin en sancılı dönemlerinden biri olan Mütareke Dönemini mizahın ve ironinin olanaklarından yararlanarak yansıtmayı başarmış ve modern mizah dergiciliğinin yerleşmesini sağlamış önemli bir süreli yayındır.

Diken gazetesinin incelenmesi esasına dayanan bu çalışma, “Giriş”, “İnceleme”, “Tahlili Dizin”, “Seçilmiş Metinler ve Karikatürler” olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde Mütareke Dönemi siyasi ve sosyal meselelerine ve dönemin basın faaliyetlerine yer verilerek *Diken* gazetesinin vücut bulduğu ortamın idrak edilmesi hedeflenmiştir.

“İnceleme” kısmında *Diken* gazetesinin kimlik bilgileri, fiziki özellikleri, yazı kadrosu, muhtevası yansıtılmaya çalışılmıştır.

“Tahlili Dizin” bölümünde edebi türler; deneme, hikâye, mektup, mülakat, şiir, tiyatro ve diğer edebi türler şeklinde verilmiştir. Diğer yazılar ve karikatürler de konularına göre tasnif edilerek alfabetik sıraya göre dizine eklenmiştir.

“Seçilmiş Metinler ve Karikatürler” bölümünde Mütareke Döneminin ve *Diken*’in siyasi ve sosyal tercihlerini ortaya koyacak metin ve karikatürlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mizah, ironi, eleştiri, Mütareke Dönemi, siyaset, basın, sansür.

ABSTRACT

EKEN, Cengiz; *The Diken Humor Newspaper (Research-Text Index-Selected Texts and Caricatures)*, Master's Thesis, Sivas, 2011.

Published between the dates 31st October 1918-11st March 1921 with 72 issue, '*Diken*' newspaper is an important periodic newspaper which succeeded in reflecting Armistice Period; one of the most painful period of Turkish History with the texts it wrote and caricature by using all the opportunities of humour and irony and ensured settling of modern humour magazine.

This study, which based on review of '*Diken*' newspaper, is consisted of four main parts under the names of "Introduction", "Research", "Text Index", "Selected Texts and Caricatures".

In "Introduction" part, it is aimed to apperceive the situation that Diken Newspaper came into existence by giving place to political and social issues of Armistice Period and Press Activities of that period.

In "Research" part, it is tried to reflect the identity information, physical features, editorial staff and content of '*Diken*' newspaper.

In "Text Index" part, literary types are given as essay, story, letter, interview, poem, theatre and the other literary types. The other articles and caricatures are classified according to their subjects and added to the index according to alphabetical rank.

In "Selected Texts and Caricatures" part, it is given parts to texts and caricatures which presents the political and social issues of Armistice Period and the newspaper.

Key Words: Humour, Irony, Criticism, Armistice Period, Politics, Press, Censorship.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	viii
ÖN SÖZ	ix

GİRİŞ

1. Mütareke Dönemine Panoramik Bir Bakış	1
2. Mütareke Döneminde Basın	3

1. BÖLÜM

DİKEN GAZETESİNİN İNCELENMESİ

1.1. Diken Gazetesinin Kimlik Bilgileri	12
1. 2. Diken Gazetesinin Şekli Özellikleri ve Mündericatu.....	23
1. 3. Diken Gazetesinin Yazı Kadrosu.....	24
1. 3. 1. Yazarlar ve Müstearları	29
1. 3. 2. Yazarlar ve Rumuzları.....	30
1. 3. 3. Kime Ait Olduğu Tespit Edilemeyen Müstear İsimler	30
1. 3. 4. Kime Ait Olduğu Tespit Edilemeyen Rumuzlar	33
1. 4. Diken Gazetesinin Muhtevası	34
1. 4. 1. Edebi Türler	34
1. 4. 2. Mizahi Haber-Yorumlar	39
1. 4. 3. Diğer Yazılar	44
1. 4. 4. Karikatürler, Fotoğraflar, Resimler	45

2. BÖLÜM

TAHLİLİ DİZİN

2. 1. Edebi Türler	58
--------------------------	----

2. 1. 1. Denemeler	58
2. 1. 2. Fıkralar	59
2. 1. 3. Hikâyeler.....	70
2. 1. 4. Mektuplar	84
2. 1. 5. Mülakatlar	87
2. 1. 6. Romanlar	89
2. 1. 7. Şiirler.....	89
2. 1. 8. Tiyatrolar.....	106
2. 1. 9. Diğer Edebi Türler.....	108
2. 2. Diken Gazetesinin Yayın Politikasıyla İlgili İlan ve Bilgilendirmeler	109
2. 3. İlan Şeklindeki Mizahi Metinler.....	123
2. 4. Mizahi Haber-Yorumlar	127
2. 4. 1. Edebiyat ve Dil Konulu Mizahi Haber-Yorumlar	127
2. 4. 2. Belediye İşleriyle İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	129
2. 4. 3. Dönemin Basınıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	134
2. 4. 4. Dönemin Simalarıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	146
2. 4. 5. Dönemin Siyasi Meseleleriyle İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	165
2. 4. 6. Ekonomik Sıkıntılarla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	186
2. 4. 7. İdari ve Bürokratik Uygulamalarla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	189
2. 4. 8. Mesken Sorunlarıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	193
2. 4. 9. Milli Mücadele ve Dış Siyaset Konulu Mizahi Haber-Yorumlar	195
2. 4. 10. Sağlık Sorunlarıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar	200
2. 4. 11. Tek Başlık Altında Verilen Toplu Mizahi Haber-Yorumlar	203
2. 4. 12. Diğer Meselelerle İlgili Mizahi Haber-Yorumlar.....	206
2. 5. Taziye, Tebrik, Tekzip, İkaz ve Temenni Şeklindeki Mizahi Metinler	215
2. 6. Reklamlar	219

2. 6. 1. Diş Hekimi Reklamları.....	219
2. 6. 2. Doktor Reklamları.....	221
2. 6. 3. Eczane Reklamları.....	224
2. 6. 4. Gıda Reklamları.....	226
2. 6. 5. Kitap, Mecmua, Eğitim Kurumu Reklamları	228
2. 6. 6. Kozmetik Ürün Reklamları	239
2. 6. 7. Mağaza Reklamları.....	240
2. 6. 8. Teknolojik Mâmul Reklamları	246
2. 6. 9. Diğer Mâmullere Ait Reklamlar.....	250
2. 7. Fotoğraflar.....	255
2. 8. Karikatürler	260
2. 8. 1. Belediye Meseleleriyle İlgili Karikatürler.....	260
2. 8. 2. Çocuk Konulu Karikatürler	262
2. 8. 3. Dönemin Basınıyla İlgili Karikatürler	263
2. 8. 4. Dönemin Simalarıyla İlgili Karikatürler	267
2. 8. 5. Dönemin Siyasi Meseleleriyle İlgili Karikatürler	272
2. 8. 6. Ekonomik Sıkıntılarla İlgili Karikatürler	282
2. 8. 7. Kadın Erkek İlişkileriyle İlgili Karikatürler.....	291
2. 8. 8. Milli Mücadele ve Dış Siyaset Konulu Karikatürler	301
2. 8. 9. Sağlık Sorunlarıyla İlgili Karikatürler	305
2. 8. 10. Diğer Konularla İlgili Karikatürler	306
2. 8 . 11. Avrupa Karikatürleri.....	309
2. 9. Resimler	316

3. BÖLÜM

SEÇİLMİŞ METİNLER VE KARİKATÜRLER

3. 1. Seçilmiş Metinler	318
-------------------------------	-----

3. 1. 1. Edebiyat ve Dil Konulu Metinler.....	318
Âşık Uyumaz.....	318
Edebiyatta İnkılâp.....	320
Had ve Mizah.....	321
3. 1. 2. Güncel Siyasi Meselelerle İlgili Metinler	323
Ahenk Meselesi.....	323
Bekirağa Bölüğü.....	325
Boya Defteri.....	327
Dünkü Mebuslar	329
Bugünkü Mebuslar	329
Kayısı Politikası.....	331
Siyasiyât	333
Şikâyetname.....	334
Tehcir ve Taktil.....	335
3. 1. 3. Diken'in Yayın Politikasıyla İlgili Metinler.....	336
Anadolu'ya İstidalar	336
Diken Diyor ki	338
Karilerimize.....	339
3.1. 4. Dönemin Simalarıyla İlgili Metinler	340
A(yım). K(ef).....	340
Birisi	342
Dogarken.....	345
Dünkü Refik Halit.....	347
Bugünkü Refik Halit.....	347
İç Güveyinden Hallice.....	349
Nihayet Düştü	350

Tayyare Terakkiyatı	351
Yine Kirpi-i Devran	352
3. 1. 5. Toplumsal Hayatla İlgili Metinler	353
Bahçesini Temizlemek Usulü	353
Eski Bir Tayyare Krokisi	356
Mesail-i Hukukiyemiz.....	358
Varidatımızı Nasıl Artırırız?.....	360
3. 2. Seçilmiş Karikatürler	362
3. 2. 1. Basınla İlgili Karikatürler.....	362
3. 2. 2. Dönemin Simalarıyla İlgili Karikatürler	365
3. 2. 3. Siyaset Konulu Karikatürler	371
3. 2. 4. Toplumsal Hayatla İlgili Karikatürler.....	379
SONUÇ	387
KAYNAKLAR	391

KISALTMALAR

AKDTYK	: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi
A. ř.	: Anonim şirketi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Yrd. Doç.	: Yardımcı Doğent
Dr.	: Doktor
Doç.	: Doğent
KE.	: Kanunuevvel
KS.	: Kanunusani
Ltd	: Limited
Nr.	: Numara
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
şti.	: şirketi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TE.	: Teşrinievvel
Tic.	: Ticaret
TS.	: Teşerinisani
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire

ÖN SÖZ

Gazeteler siyasi bir zihniyetin mahsulü olsalar da yaşama imkânı buldukları dönemin tarihi kaynaklara yansımayan güncel hadiselerine, müzmin meselelerin tekâmül merhalelerine tanık oldukları için sosyal bilimlerin temel başvuru kaynaklarından olmuşlardır. Bu nedenle bir devri ya da bir meseleyi idrak etmek için ilmi kaynaklar yanında dönemin süreli yayınlarının da incelenmesi zaruri hale gelmiştir. İncelenen gazete, devrin hadiselerini mizahın süzgecinden geçirmek suretiyle yansıtıyorsa araştırmacının yükü bir o kadar artmaktadır. Çünkü mizah hadiseleri orasından burasından çekeştirerek mübalağa ve ironi unsurlarıyla az çok başkalaştırarak vermek üzerine kurgulanır. Bu nedenle mizah gazetesinde verilen haber ya da değerlendirmenin anlaşılması için bahsedilen hadisenin temelinde yatan realiteyi bilmek zaruridir. Aksi takdirde çoğunlukla sağlıklı neticeler alınamaz.

Sedat Simavi¹ tarafından 31 Ekim 1918 – 11 Mart 1921 tarihleri arasında 72 sayı olarak yayımlanan *Diken* gazetesinin incelenmesi esasına dayanan bu çalışma “Giriş”, “İnceleme”, “Tahlili Dizin”, “Seçilmiş Metinler ve Karikatürler” olmak üzere dört bölümden meydana gelmektedir.

“Giriş” olarak adlandırılan kısımda çalışmanın idrakine yardımcı olacağı kanaatiyle devrin siyasi ve sosyal olaylarının belli başlı olanları ve Mütareke Dönemi basını verilmeye çalışılmıştır.

“İnceleme” bölümünde *Diken* gazetesinin kimlik bilgileri, mündericâtı, yazı kadrosu ve muhtevası verilmiştir. Özellikle Mütareke Döneminin siyasi baskılarıyla gazetede birçok yazı ve karikatür imzasız olarak yayımlanmış; yazıların bir kısmı da müstear isimlerle neşredilmiştir. Bazen de aynı yazarın eserleri yan yana veya alt alta gelecek şekilde aynı sütunda verilmiştir. Bu durumdaki yazıların ilk sırada yer alanı çoğunlukla imzasız olarak verilmiştir. Yazar ismi sonraki metne eklenmiştir. Bu durumdaki yazılar dizinde gösterilirken muharirin adı verildikten sonra parantez içinde “imzasız olarak” ifadesine yer verilmiştir. İmzasız olarak neşredilen yazılardan muharrirleri tespit edilenler de yine aynı yöntemle dizine eklenmiştir. Ayrıca

¹ *Diken* gazetesinde ismi Sedat Simavi şeklinde gösterilen muharirin soyadı, “Giriş” ve “İnceleme” kısmında köşeli parantez içine alınmamıştır, ancak “Tahlili Dizin” kısmında sisteme uygunluk açısından köşeli parantezle gösterilmiştir.

karikatürlerde yer alan ve okunabilen imzalar, sahibinin tam ismi değilse müstear olarak değerlendirilmiş; okunamayan imzalarsa aynen kopyalanarak hem yazı kadrosunda hem de dizin kısmında gösterilmiştir.

Kimlik bilgileri kısmında da gösterildiği üzere *Diken* gazetesi sayfaları içerisinde “Küçük Gazete”, “Fırıldak”, “Lahana Yapağı”, “Karpuz Ağacı”, “Çirkef”, “Peyam-ı Kabak” adlarında ilave sayfalara yer verilmiştir. Gazete tetkik edildiğinde bu bölümlerin daha çok dönemin siyasi ve sosyal olaylarını yansıtmak için ayrılmış bir sütun niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Fiziki olarak ayrı bir gazete hüviyeti verilmeye çalışılan ilave sayfalar, *Diken* gazetesinin sayfa numarasını almadığı için bu kısımlarda yer alan yazılar, dizinde verilirken sayfa kısmı “Küçük Gazete” sayfası, “Fırıldak” sayfası şeklinde gösterilmiştir.

İlave kısımlar zaman zaman da “Sahte” sıfatıyla “İstiklal”, “İleri”, “Hadisat”, “Alemdar” gibi dönemin önemli gazetelerinin ismiyle çıkmıştır. Bu sayfalarda söz konusu gazetelerin muharrirlerinin ön plana çıkan özellikleriyle ya da siyasi cepheleriyle alay etmek maksadıyla kaleme alınan yazılar, mizahi bir yaklaşımla yine onların isimleriyle yayımlanmış; bu nedenle bu isimler müstear olarak değerlendirilmemiştir. “Sahte” sıfatıyla çıkan ve dönemin gazetelerinin ismini taşıyan bölümler eser ismi olarak değerlendirilmediği için tırnak içinde gösterilmiştir.

“Tahlili Dizin” olarak adlandırılan bölümde ilk önce “Edebi Türler” yer almış; daha sonra yazılar ve karikatürler muhtevasına göre tasnif edilerek alfabetik sırayla dizine eklenmiştir. Ancak bazı yazı ve karikatürler, muhtevaları gereği birkaç başlığa kaydedilmiştir.

Diken gazetesinde devrin güncel hadiseleri, mizahi bir üslupla ele alındığı için az çok başkalaşmıştır. Bu nedenle söz konusu hadiseleri yansıtan yazılarla değerlendirme yazıları arasında meseleyi ele alış ve sunuş bakımından pek fark kalmadığı için her ikisi de haber-yorum başlığı altında toplanarak dizine eklenmiştir. Bu bölümde reklam metinleri gibi kısa olan yazılar, Latin harflerine aktararak verilmiş; bu metinlerde okunamayan ya da okunuşundan emin olunamayan kelimelerin parantez içerisinde eski harfli yazılışları da verilmiştir. Daha hacimli olan yazılarsa birkaç cümleyle özet olarak tanıtılmaya çalışılmıştır.

Modern karikatür her ne kadar yazıdan ziyade çizginin kudretiyle meramı anlatsa da Mütareke Dönemi karikatürleri çizgi ve yazının bütünleşmesi üzerine kurgulanmışlardır. Bu nedenle *Diken* gazetesinde yer alan karikatürler dizinde gösterilirken öncelikle metinlerin tamamı aynen aktarılmış; eğer metin karikatürde anlatılmak isteneni tam olarak yansıtmıyorsa metinle birlikte karikatürde görülenler de yansıtılmıştır. Ayrıca bu kısımda alt yazısız olarak verilen ya da verilmek istenen mesajın, metaryalin görülmesini zaruri kıldığı durumlarda karikatürler dizine eklenmiştir.

“Seçilmiş Metinler ve Seçilmiş Karikatürler” kısmında gazetenin edebi, siyasi ve sosyal cephelerini yansıtacak nitelikte olan metinler ve karikatürler konularına göre tasnif edilerek verilmiştir. Bu bölüme alınan yazı ve karikatürler, sayıları dikkate alınarak “Tahlili Dizin” bölümündeki sınıflamaya göre “Güncel Siyasi Meselelerle İlgili Metinler”, “Toplumsal Hayatla İlgili Karikatürler” gibi daha kapsamlı başlıklar altında toplanmıştır.

Lisans ve yüksek lisans öğrenim hayatım boyunca yardımlarını gördüğüm hocalarım Doç. Dr. Yunus Ayata’ya ve Yard. Doç. Dr. Süheyla Yüksel’e teşekkür ederim. *Diken* gazetesini incelememi öneren, çalışmamın her aşamasında akademik birikiminden ve tecrübelerinden istifade ettiğim hocam Sayın Doç. Dr. Ahmet Bozdoğan’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

1. Mütareke Dönemine Panoramik Bir Bakış

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı neticesi mağlup olmuş akabinde 8 Ekim 1918 tarihinde Talat Paşa Kabinesinin istifasıyla fiilen mütareke sürecine girilmiştir. 14 Ekim’de Ahmet İzzet Paşa Kabinesi kurularak (Akbulut 2000: 133) ateşkes görüşmeleri başlamış; 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi, Rauf [ORBAY]’un başkanlığındaki heyet tarafından imzalanmış¹ ve Türk tarihinin en kaotik süreçlerinden biri olan Mütareke Dönemi başlamıştır. İttihat ve Terakki Fırkası liderlerinin can güvenlikleri gerekçesiyle 2-3 Kasım gecesi gizlice yurdu terk etmelerini müteakip (Kaya, 2008: 190) 17 Kasım’da Rum mebuslar, Meclise bir önerge vererek İttihat ve Terakki Fırkası mensuplarının yargılanmasını istemişler. 26 Kasım’da Divan-ı Harp kurularak, yurt dışında olanlar gıyabi olmak üzere İttihat ve Terakkinin yönetici kadrosu yargılanmaya başlanmıştır (Akbulut 2000: 147). Böylece Mütareke Döneminin gündemini sürekli meşgul edecek olan devr-i sabıkla hesaplaşma da başlamıştır.

Ahmet İzzet Paşa Kabinesinin görevden ayrılmasından sonra sadaret görevi tevdi edilen Tefvîk Paşa’nın telkinleriyle Sultan Vahdettin, 21 Aralık 1918 tarihinde Meclis-i Mebusanı feshetmiş böylece keyfi idarenin de bir nevi önü açılmıştır (Akbulut 2000: 145).

Bu dönemin başlamasıyla yekvücut olması gereken halkın kanaat önderliği rolünü üstlenen siyasetçiler ve basın mensupları bir yandan geçmişle hesaplaşma derdine düşmüşler; bir yandan da kendilerini siyasi çekişmelerin içinde bulmuşlardır. Ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durumun vahametini gören bazı aydınlar ise kendilerince çözüm üretme gayreti içinde olmuşlardır. Sulh müzakereleri başlamadan önce Batılı diplomatların da manipülasyonu olsa gerek Wilson’un devletlerin şekillenmesinde nüfus yoğunluğunu esas alan prensipleri

¹23 Ekim’de İngiliz Amiral Calthorpe bir telgraf çekerek ateşkes görüşmelerinin başlaması için Osmanlı Devleti’nin bir heyet göndermesini istemiş ve saray ile hükümet arasındaki görüş ayrılıklarıyla başlayan temsilci belirleme süreci neticesi Bahriye Nazırı Rauf [ORBAY] başkanlığında bir heyet teşekkül ederek Mondros’a gitmiştir (Akbulut 2000: 133-134).

çerçevesinde vatan topraklarının korunacağı tezine inan Halide Edip, Ahmet Emin, Rauf Ahmet gibi şahısların da yer aldığı bir zümre tarafından Wilson Prensipleri Cemiyeti kurulmuştur (Arabacı 2007: 271-292). Daha sonra 15 Mayıs'ta Yunanlılar tarafından İzmir'in işgal edilmesini müteakip 20 Mayıs 1919 tarihinde *İstanbul* gazetesi sahibi Sait Molla'nın müracaatıyla İngiliz Muhipleri Cemiyeti kurulmuştur (Balcıoğlu 2000: 203-205). Bu cemiyet mensupları başlangıçta Türk milletinin öz güçleriyle bağımsızlığına kavuşacağını öngörememişler; Ali Kemal gibi bazı üyeleri aracılığıyla Milli Mücadele'yi yürütenleri ve taraftarlarını İttihatçılıkla suçlayarak halkın gözünden düşürme gayreti içinde olmuşlardır. Diğer taraftan Mustafa Kemal, Samsun üzerinden Anadolu'ya geçmiş ve İzmir'in işgali ile kısmen direnişe geçen halkı örgütleyerek İstiklal Mücadelesi'ni başlatmıştır. Böylece Osmanlı Devleti'nde İstanbul Hükümeti, Mustafa Kemal Paşa ve işgal kuvvetlerinden müteşekkil üç siyasi otorite eş zamanlı olarak var olma mücadelesi vermişlerdir. Bu siyasi karmaşanın sonucu olsa gerek 1918-1922 yılları arasında İstanbul'da tam on bir kez hükümet değişikliği (Öksüz 2010: 1247) yaşanmıştır.

Mütareke Döneminde Türk halkı siyasi çalkantılar ve işgal kuvvetlerinin tasarrufları dışında iâşe, yolsuzluklar, asayiş gibi bir dizi sorunla yaşamak mecburiyetinde kalmıştır. Özellikle I. Dünya Savaşının menfi tesiri ve İttihat ve Terakki kabinelerinin yanlış politikaları neticesinde ülke çapında büyük ekonomik sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Bir de buna hükümete yakın şahısların imtiyazı ile ithalat ve ihracat yapan şirketlerin yolsuzlukları¹ eklenince halkın sefaleti kat kat artmıştır. Toplum artık iâşesini temin edemeyecek vaziyete gelince hükümet yetkilileri 30 Temmuz 1918 tarihinde İâşe Nezaretini kurmak suretiyle devlet eliyle halkın gıda ihtiyacını karşılama yoluna gitmiştir (Aydın 2008: 698). Ama bu teşebbüsler umulan neticeyi vermemiştir. Ali Kemal, *Sabah* gazetesinde neşrettiği 3 Ocak 1919 tarihli "İâşe Nezareti" başlıklı yazısında "...devr-i fesahatin bir maksudu vardı, o da ferdayı (yarın) hiç nazar-ı itibara almayarak günü gününe yaşamaktı. Devleti, milleti batırarak bir hizbi, bir zümre-i eşhası yaşatmak, zenginlenmek idi. Çetelere yakışan böyle bir gaye kendini bilir bir hükümetin menfurudur." (Aydın

¹ İttihat ve Terakki Hükümeti zamanındaki yolsuzluklar hakkında daha geniş bilgi edinmek için bkz (Aydın 2008: .697-705)

2008: 697) şeklindeki ifadelerle İaşe Nezareti temelinde İttihat ve Terakki kabineleri zamanında ortaya çıkan yolsuzluklara dikkat çekmiştir. Bu dönemin ekonomik politikaları neticesinde karaborsacılık gibi stokçuluk gibi işlere de bulaşan tüccarlar kısa zamanda zenginleşerek dönemin sosyal tipi olan harp zenginleri sınıfını oluşturmuş; bunun yanında Osmanlı'nın hâkim sınıfı olan asker ve memur, sabit gelirli olmalarından dolayı giderek fakirleşmişlerdir (Kacıroğlu 2009: 118).

Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesi mucibince İtilaf Devletleri'nin Osmanlı Devleti'ni işgal etme yetkisine sahip olması yöneticileri endişeye sevk etmiş olacak ki basın aracılığı ile itidal çağrılar yapılarak azınlıkların kışkırtmalarına karşı halk, uyarılmaya çalışılmıştır. Durumun vahametini dönemin Bahriye Nazırı olan Rauf [ORBAY] *"Yalnız şurası mühimdir ki, memleketimizde asayiş muhafaza etmeliyiz. Aksi takdirde her şeyi kaybetme tehlikesi vardır."* (Balkaya 2008: 18) şeklinde ifade etmiştir.

Mütareke Döneminin diğer önemli sorunlarından biri de içki, uyuşturucu, kumar ve fuhuş gibi alışkanlıkların yaygınlaşmasıdır. Bunun en önemli nedenlerinden biri ülkelerinde yaşanan Bolşevik İhtilâli neticesi Osmanlı Devleti'ne iltica eden ve sayıları hafife alınmayacak derecede fazla olan Rus nüfusedir. Özellikle Rus kadınlar, bir yandan giyim kuşamlarıyla yeni bir moda oluşturmuşlar, bir yandan da sayıları her geçen gün artan bar, kumarhane gibi batakhanelerde fuhuş dâhil her türlü işi yapmışlardır (Özer 2003: 251-271). Tabi halkın bu tip olumsuz eylemlere yönelmesinde I. Dünya Savaşı neticesi yaşanan ekonomik, siyasi ve sosyal problemlerin tesiri de göz ardı edilmemelidir.

2. Mütareke Döneminde Basın

Mütareke Dönemi başlarında tek siyasi güç olarak karşımıza çıkan İstanbul Hükümeti, Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasını müteakip siyasi otoritesini büyük ölçüde işgal kuvvetleri temsilcilerine terk etmek zorunda kalmıştır. İtilaf Devletleri temsilcileri, Sultan Vahdettin tarafından çıkarılan 5 Şubat 1919 tarihli kararname ile sansüre tabi tutulan İstanbul matbuatını (İskit 2000:102) denetim

altına almak isteyince basın mensupları nefes alamaz hâle gelmişlerdir. Ancak gazeteciler bu haksız uygulama karşısında sesiz kalmamışlar, tepkilerini sansürce yayımlanması engellenen yazıların yerini boş çıkararak göstermişlerdir. Yakup Kadri'nin İstanbul basınına Milli Mücadele'ye yeteri kadar destek vermediği gerekçesiyle eleştiren Anadolu Ajansı'na cevap mahiyetinde yazdığı şu satırlar durumun vahametini göstermesi açısından oldukça manidardır;

“Her türlü engellere ve her türlü tehlikelere rağmen diyoruz: Acaba Anadolu'daki arkadaşlarımız bu engellerin ne kadar çetin ve bu tehlikelerin ne kadar korkunç şeyler olduğunu bilip hissedecek derecede bizim kendi felaketlerimizle ilgilenmişler midir? Yıllarca iki deniz ve iki ateş arasında neler çektik, neler geçirdik bunun farkında mıdır? Suçsuz vatandaşlarımızın yolu üzerine sehpa burada kuruldu, inanç ve vicdan sahibi gençlerimiz üstüne zindan kapıları burada kapandı. Sonu yok gurbet ve sürgün yollarının ilk durağı burası oldu; düşünen kafalar burada kesildi; Türk milleti en seçkin evlatlarını buradan kurban verdi... Anadolu'nun yüksek yaylaları ile yalçın kayaları üstünde söz söylemek saadetine erenler, bu çukurdakilere ancak acıyarak bakabilirler.” (Özkaya, 2007: 25).

Bununla birlikte İstanbul gazeteleri mümkün olduğunca içinde bulunulan felaketi halka yansıtmaya çalışmışlardır. 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar İzmir'i işgal edince Mehmet Tevfik'in sahibi olduğu *Hadisat* gazetesinin yazarı Süleyman Nazif tarafından kaleme alınan “Kara Bir Gün” adlı fıkra ile Türk halkının duyguları dile getirilmiştir. “Fransız generalinin dün şehrimize vürudu münasebetiyle bir kısım vatandaşlarımız tarafından yapılan nümayiş, Türk'ün, İslam'ın kalbinde ve tarihinde müebbeden kanayacak bir ceriha açtı. Aradan asırlar geçse ve bugünkü hüznü idbarımızı şevki ikbale münkalip olsa bile, yine bu acıyı hissedecek ve bu hüznü ve tesiri evlat ve ahfadımız olanlara nesilden nesile ağlayacak bir miras bırakacağız.” (Şapolyo 2000:186). Bu yazının ardından *Hadisat* gazetesi kapatılarak Süleyman Nazif, Malta'ya sürülmüştür. Gazeteciler basın üzerindeki baskılara rağmen işgal kuvvetlerini ve onlara yardım eden yerli simaları eleştirmekten çekinmemiştir. Cevat Şakir'in, sansür kurulunu atlatarak *Güleryüz* gazetesinin ilk sayısında “Ali Kemal hücre-i mesaisinde” ifadesiyle Milli Mücadele'ye tüm gücüyle saldıran Ali Kemal'i

bir kazanın içinde oturmuş bir vaziyette karikatürize etmesi bunlardan sadece küçük bir örnektir (Çeviker 1991: 56-59).

İstanbul'da yaşama imkânı bulmayan gazeteciler eğer sürgünden kurulabilmişlerse Ankara'ya geçmişlerdir. 16 Mart 1920 tarihinde Şehzadebaşı Karakolu baskınına haber yapan *Yeni Gün*'ün matbaası basılmış ve canını zor kurtaran Yunus Nadi, gazetesini Ankara'ya taşımış ve Milli Mücadele boyunca gazetesine “*Yunanistan yıkılmalıdır.*” (İnuğur 2005:340) manşetini atarak ulusun mücadele gücünü artırma gayretinde olmuştur.

Her türlü baskıya rağmen İstanbul basınının önemli bir kısmı imkânları ölçüsünde Milli Mücadele'yi desteklemiştir. *İleri*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit*, *Akşam*, *İkdam*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Tanin*, *Diken*, *Güleryüz* gibi gazeteler Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nı desteklerken; *Peyam-ı Sabah*, *Alemdar* ve *Aydede* gibi gazeteler Mustafa Kemal ve arkadaşlarının direniş güçlerini kırmak için mücadele etmişlerdir. Ali Kemal, 6 Mart 1920 tarihinde *Peyam-ı Sabah* gazetesinde neşrettiği “Vaziyet Vahim İmiş” başlıklı yazısında, İttihatçılıkla ve ihanetle suçladığı Mustafa Kemal Paşa'nın mecnun olduğuna hükmetmiştir: “*Samsun havalisi Ordu Müfettişi ve asayiş memuru Mustafa Kemal Paşa ezelden mensup olduğu ocağı yeniden tutuşturmak için sağa sola bakmadı. Mülk ve milleti düşünmedi, vazifesini memuriyetini suiistimal ederek, hükümet-i merkeziyeye ihanet eyleyerek ayaklandı. İlk adımı ahal-i İslamiyeyi Havza'da camide toplayarak surette müheyyiç lakin hakikatte mecnunane bir nutuk irat eyledi. Mecnunane çünkü hususıyla o sıralarda bize en ziyade müzaheret eden dost bir devletin aleyhinde ateşler püskürüyordu.*” (Tezcan 2007: 96).

Mütareke Dönemi İstanbul basını, Milli Mücadele, manda ve himaye meselesi dışında özellikle İttihat ve Terakki Fırkasının yolsuzluklarına ve devrin ağır ekonomik koşullarına geniş yer ayırmıştır. Bunlardan Ensârzâde, İttihat ve Terakki kabinelerinin Milli İktisat projesini, *Tasvir-i Efkar* gazetesinin 16 Şubat 1919 tarihli nüshasında neşrettiği “İaşe Meselesi” başlıklı yazısında “*Evvelce de birkaç defa söylediğimiz üzere, iktisad-ı milliye inkişaf ettirmek namı altında tesis olunan usul-ü şekavet ile İttihat ve Terakki sergerdeleri bu biçare milletin bilhassa fakir sınıfın nafakasına musallat oldular. İçlerinden 8-10 kişiyi zengin etmek pahasına halkı*

açlıktan öldürecek dereceye getirdiler. Bize ilan-ı harb etmiş olan düşmanlardan hiç şüphe yok ki, iâşe münasebetiyle ittihadıyyûnun göz göre göre memlekete ettikleri fenalığı gerek silahla gerek başka vesait ile ika edemezlerdi.” (Aydın 2008: 701) ifadeleriyle eleştirmiştir.

Mütareke Döneminde İzmir ve çevresi, Adana, Balıkesir ve Konya gibi şehirler İtilaf Devletlerince fiilen işgal edildiği için bu bölgelerde faaliyet gösteren gazeteler işgal kuvvetlerinin denetimine girmiştir. Özellikle İzmir ve çevresinde neşrolunan gazetelerin işgal güçlerince, Milli Mücadele aleyhinde haber yapmaya zorlanmaları, işgalcilerin bildirilerini basmak mecburiyetinde kalmaları dönemin koşullarının anlaşılmasına yardımcı olacaktır. “18 Haziran 1919 tarihli *Ahenk Gazetesi*, *Denizli’deki Kozmos Gazetesi’nden* naklen *Denizli’deki Kuvâ-yı Milliyecilerin yaptığı hareketleri zorbalık şeklinde niteleyerek yayınlamak zorunda kalmış*; 19 Haziran 1919’da ise, *gene Ahenk Gazetesi’nde Yunan Askeri Bildirisi yayınlanmış(tır).*” (Özkaya 2007: 8). İşgal altında olan bölgelerde buna benzer daha birçok olay vuku bulmuştur. Ancak yurdun adım adım işgal edilmesini hazmedemeyen gazeteciler ekonomik koşulların olumsuz etkilerine ve siyasi baskılara aldırmadan bir nefer gibi ulusal bağımsızlığın kazanılması için mücadele etmişlerdir. Özellikle Yunanlılar, İzmir’e asker çıkardığı zaman düşman askerine ilk kurşunu gazeteci olan Hasan Tahsin’in atması bu açıdan oldukça anlamlıdır.

İtalyanlar, işgal ettikleri Konya’da yerel halkla problem yaşamak istemedikleri için burada çıkan *Öğüt*¹ ve *Babalık*² gazeteleri, İzmir basınına nispeten daha rahattır. Bu sayede söz konusu gazeteler, Kuvâ-yı Milliye’yi destekler mahiyette yayım yapabilmıştır. Buna karşın işgal bölgelerinde Türkler tarafından çıkarılan gazetelerden Milli Mücadele’ye muhalif olanlar da mevcuttur. Bunlardan *Ferda* ve *İrşad* gibi gazeteler, işgalcilerle işbirliği yaparak Mustafa Kemal’in halk nezdindeki itibarını zedelemeye çalışmıştır (İnuğur 2005: 362-363).

¹ *Öğüt* gazetesi 2 Ocak 1918’de Afyon’da çıkmaya başlamış ve İzmir’in İşgali ile Konya’ya taşınmıştır. (İnuğur 2005: 353); (Özkaya 2007: 16-19)

² 5 Nisan 1921 tarihinde çıkmaya başlayan ve Milli Mücadele’nin muzaffer olması için büyük çaba gösteren *Babalık* gazetesi hakkında bilgi edinmek için bkz. (Özkaya 2007: 19-20)

İşgal bölgeleri dışında kalan Anadolu basını ise nispeten daha rahattır. Bunların en önemli sorunu maddi ve teknik imkânsızlıktır. Buna rağmen 15 Haziran 1919'da Kastamonu'da yayınlanmaya başlayan *Açıksöz* gazetesi, tüm imkânsızlıklara rağmen “*Daha ilk günlerden itibaren Kuvâ-yı Milliye’yi övmekten ve Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa’nın telgraflarını*” (Özkaya 2007: 21) yayımlayarak Anadolu ile İstanbul arasında köprü vazifesi yapmış, Kastamonu ve çevresine Milli Mücadele’nin ehemmiyetini anlatmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, basının toplumsal gücünü iyi idrak etmiş olacak ki Kuvâ-yı Milliye’nin sözcüsü olabilecek gazetelerin çıkmasına önayak olmuştur. Bu amaçla Sivas Kongresi’ni müteakip 14 Eylül 1919 tarihinde Selahattin [ULUSALERK] tarafından Sivas’ta *İrade-i Milliye* gazetesi çıkarılmaya başlanmıştır. *İrade-i Milliye* gazetesinde Heyet-i Temsiliye’nin kararları, Mustafa Kemal Paşa’nın bildirileri, ulusal mücadelenin önemiyle ilgili yazılar neşredilerek bu gazete bir nevi Heyet-i Temsiliye’nin resmi yayın organı olmuştur. *İrade-i Milliye* gazetesi, Sivas Vilayeti Baytar Dairesinin zarfına konarak İstanbul’a da ulaştırılmıştır (Oral 1968: 40-41). Böylece İstanbul halkının da Milli Mücadele’nin seyri hakkında bilgilendirilmesi amaçlanmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, Aralık 1919’da Ankara’ya geçmiş ve burada Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetinin yayın organı olarak 10 Ocak 1920’de *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin çıkarılmasını sağlamış ve bu gazete aracılığı ile Milli Mücadele hakkında resmi ağızdan Türk halkı bilgilendirilmiştir.

Mütareke Döneminde işgal kuvvetlerinin nüfuz bölgelerinde azınlıklar tarafından çıkarılan gazeteler ulusal direnişin kınılması doğrultusunda faaliyet göstermişlerdir. Ayrıca bu gazeteler, sansüre maruz kalmadıkları gibi İtilaf Devletleri’nce ekonomik ve teknik imkân açısından desteklenmişlerdir (Özkaya 2007: 30-31).

Tanzimat Dönemine kadar sözlü geleneğin şekillendirdiği Türk mizahı, Batı’ya entegre olmaya çalışan Osmanlı Devleti’ndeki kültürel değişime paralel olarak yenileşme sürecine girer. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde süreli yayınların önemi yadsınamaz. Önceleri meddah, Nasrettin Hoca, Bekri Mustafa gibi tiplerin

etrafında şekillenen Osmanlı mizahı, 1852 yılında Ermeni harfleriyle Türkçe olarak Hosvsep Vartan Paşa tarafından çıkarılan *Boşboğaz Bir Âdem* adlı mecmuayla başat unsur olarak süreli yayınlara girmeye başlamıştır (Apayadın 2007: 323-324). Daha sonra Tanzimat Dönemi yayın hayatının belirleyicileri olan Ermeni vatandaşlar tarafından çıkarılan *Diyojen*¹, *Hayal*², *Çıngıraklı Tatar*³, *Geveze*⁴ ve *Meddah* gibi yayınlar, Türk mizah dergiciliğinin ilk örnekleri olmuştur. Toplumsal meselelere yabancı kalmayan bu mecmuaların I. Meşrutiyetin ilan edilmesini sağlayan siyasi faaliyetlerin bir parçası haline gelmesi (Öngören 1973: 57) neticesinde II. Abdülhamit Döneminde mizah dergilerinin yayınlanması yasaklanmıştır. Bu dönemde Jön Türkler, yurt dışında *Hayal*, *Hamidiye*, *Davul*⁵ gibi mizah dergileri çıkararak II. Abdülhamit yönetimi aleyhinde yayım yapmışlardır.

İstibdat yıllarında yurt dışında bulunan yazar ve çizerler, Batı mizahını yakından tanıma imkânı bularak *Karagöz* gibi geleneksel mizah anlayışına sahip mecmuaların yaygın bir üne sahip olduğu II. Meşrutiyet Döneminde modern mizah dergiciliğinin ilk örnekleri olan *Kalem*⁶ ve *Cem*⁷ gibi mecmuaları çıkarmışlardır.

¹ 24 Kasım 1870 tarihinde İstanbul'da Teaodor Kasap tarafından çıkarılan ve ilk Türk mizah gazetesi olarak kabul edilen *Diyojen* hakkında geniş bilgi için bkz. (Oral 1967: 112)

² 1872 yılında Teaodor Kasap tarafından çıkarılan *Hayal* hakkında bilgi için bkz. (Oral 1967: 115-116)

³ 1872 yılında Teaodor Kasap tarafından çıkarılan *Çıngıraklı Tatar* hakkında bilgi için bkz. (Oral 1967: 116)

⁴ 1875 yılında Mehmet Tefik (Çaylak) tarafından çıkarılan *Geveze* hakkında bilgi için bkz. (Oral 1967: 119)

⁵ 27 Ekim 1908-27 Nisan 1909 tarihleri arasında Hasan Vasıf tarafından çıkarılan *Davul* dergisinin karikatürleri renkli olarak neşredilmiştir. (Kabacalı 1998: 137)

⁶ *Kalem*; "3 Eylül 1908-29 Haziran 1911 tarihleri arasında 130 sayı yayımlanmış haftalık süreli yayındır. Dergi ufak kesintilerin dışında neredeyse her hafta eksiksiz olarak yayımlanmıştır. *Kalem*'in imtiyaz sahipleri ilk dört sayısında Salâh (Cimcoz) ve C. Esad (Celal Esat Arseven) şeklinde karışımza çıkarken derginin sonraki sayılarında Celal Esad'ın ismi görülmez ve "Sahib-i imtiyaz ve Müdürü: Salâh Cimcoz" sıfatıyla gazetenin tek imtiyaz sahibi olarak Salâh Cimcoz gösterilir. Derginin idarehanesi "Beyoğlu'nda Timoti Sokak No:13"tedir ve dergi yine Beyoğlu'ndaki "F. Loeffler Matbaası"nda basılmaktadır. Derginin ilk 51 sayısı burada hazırlanmıştır. *Kalem* idarehanesi 52'nci sayıdan itibaren "Bâb-ı Âli Caddesi Numara:38"e taşınmıştır." (Ardıç 2009: 11).

⁷ *Cem* dergisi; "10.11.1910-01.10.1912 tarihleri arasında 43 sayı; 15 K.Evvel 1928-02 Mayıs 1929 tarihleri arasında da 49 sayı olarak toplam 92 sayı yayınlanmıştır. Arap harfleriyle yayın hayatına başlayan dergi, ikinci cildinin 34. sayısından itibaren Latin alfabesiyle yayınlanmaya başlamıştır. Her bir sayısı on altı sayfa olan *Cem* dergisinin, birinci cildini oluşturan 43 sayının her biri, hemen hemen yarısından itibaren Fransızcadır. İkinci cildinde ise (49 sayı) Fransızca bölümler yer almamaktadır. Haftalık bir dergi olan *Cem*'in sahibi ve yayın sorumlusu Cemil Cem'in belirttiği üzere dergi, Balkan Harbi sebebiyle 1912 yılında, yayının hayatına ara verir. Derginin yayına tekrar dönmesi için aradan on beş yıl geçer. 49 sayı kadar yayına tekrar devan eden *Cem*, 1929 yılında tekrar kapanmıştır. Mizah dergiciliğimizin önemli bir yerinde duran *Cem*, dönemin sosyal ve politik

İktidara gelinceye kadar büyük yardım gördüğü mizah mecmualarının eleştirel yayımlarından rahatsız olan İttihat ve Terakki Fırkasının baskıları neticesi II. Meşrutiyet Dönemide mizah mecmuaları pek uzun ömürlü olamamıştır (Öngören 1973: 60). Bu dönemde sadece *Karagöz*¹ gibi iktidarla pek fazla ters düşmeyen yayınlar, yaşama imkânı bulmuştur (Çeviker 1991: 17).

Mütareke Dönemi yazar ve çizerlerinin en azından bir kısmı çocukluk yıllarından itibaren geleneksel ve modern mizah mecmualarını takip etme imkânı bulmuşlardır. Yine Sanayi-i Nefise Mektebi çıkışlı karikatüristlerin yetişmesi bu dönem mizah dergilerini nitelikli hale getirmiştir. Mütarekenin imzalanmasından sonra yayımlanan ve modern mizah anlayışını benimseyen *Diken*, *Güleryüz*², *Akbaba* gibi gazeteler, edebi niteliklerinden ziyade Milli Mücadele’yi destekler mahiyetteki yayımlarıyla ön plana çıkmıştır.

I. Dünya Savaşı yıllarında acının ve yokluğun en onulmazlarından birini yaşayan Türk milleti, Mondros Mütarekesi’yle başlayan var olma mücadelesi içinde yavaş yavaş ümidini kaybetmeye başlamış ve neredeyse gülmeyi unutmuştur. Bu dönemde yayın hayatını sürdüren ya da yeni neşredilmeye başlayan *Diken* ve *Güleryüz* gibi gazeteler bir nebze olsun ulusu dertlerinden uzaklaştırmak gayesini gütmüşlerdir. Sedat Simavi, *Diken*’nin ilk sayısında “Karilerimize”³ başlıklı yazısında mizah gazetesi çıkarmaktaki amacını “*Her gün uğradığımız felaketler ve mahrumiyetler bizi gülmekten uzaklaştırdı, ağlamaya alıstırdı. Şimdi gülen bir çehreye, sırttan bir yüze nadiren tesadüf olunuyor. Hâlbuki bu acıklı ve elemle dolu hayatımızın ne kadar gülünç sahneleri, ne kadar katılacak yönleri var. Dört senedir harp içinde ağlayan ve ağlamaya alışan milletin sulh ile beraber gülmeye başlaması kadar tabii bir şey olur mu? İşte Diken’i Kalem ve Cem’in üfuluyla açılan boşluğu*

meselelerinin anlaşılması noktasında mühim bir rol oynamakta, toplumsal tarih araştırmaları için önemli bilgi ve belgeler sunmaktadır. Mizahî yönü baskın olan bu dergide siyasî ve sosyal meselelere ilişkin yazılar çoğunluğu oluşturmakta; edebiyat yazılarında da genellikle sosyal ve politik meseleler islenmiştir.” (Keskin 2008: xi).

¹ 10 Ağustos 1908 tarihinde İstanbul’da Ali Fuat tarafından çıkarılan ve geleneksel mizah öğelerini esas alan *Karagöz* gazetesi hakkında bilgi için bkz. (Oral 1967: 216)

² 18 Mayıs 1921-27 Ağustos 1923 tarihleri arasında Sedat Simavi tarafından çıkarılan *Güleryüz* mizah gazetesi hakkında bilgi için bkz. (Devrim 2009: 11-12)

³ Muzaffer Gökman imzasız olarak yayımlanan “Karilerimize” başlıklı yazının Sedat Simavi’ye ait olduğunu belirtmiştir (Gökman 1970: 17).

doldurmak, saniyen hayatımızın gülünç cihazlarını bularak bükülen dudaklara biraz tebessüm vermek için yayınıyoruz. Binaenaleyh sönük çehrelere biraz neşe, ölü hayatımıza biraz hande verebilirsek bu bizim için en büyük muvaffakiyet olacaktır.” şeklinde ifade etmiştir. Ancak mizah gazeteleri her ne kadar toplumu dertlerinden uzaklaştırmayı amaçlamışsa da Milli Mücadele’ye kayıtsız kalmamışlar ve imkânları nispetinde gerek haber-yorumlarla gerekse karikatürlerle Mustafa Kemal ve arkadaşlarını desteklemişlerdir. Suphi Nuri [İLERİ], genelde basının özelde mizah basınının görevini “Kötü habere karşı halkın maneviyatını ve ümidini kuvvetlendirmek görevi biz gazetecilere düşüyordu. (...) Böyle zamanlarda görevimiz ordumuzu, kumandanımızı övmek, zaferden emin olmak, borazanlı Mehmetçik sesleriyle halkın maneviyatını yükseltmek için çalışmaktı.” (Çeviker 1991: 33) şeklindeki sözleriyle ifade etmiştir. Turgut Çeviker ise Mütareke Dönemi karikatürcülerini emperyalizme karşı direnen savaşılar, dergilerini silah, karikatürlerini de cephane olarak görür (Çeviker 1991: 32).

“Bizim için tutulacak yegâne kurtuluş yolu Mütarekeden sonra, hemen İngiltere ile beraber yürümek için siyasi teşebbüste bulunmaktı. Bunu nedense yapamadık. Memleketin zırlak, çatlak, humhum bir sesi, bir İttihatçı sesi vardı ki, bütün serap olan ümitlerden sonra hâlâ bu devletin yarını ile uğraşıyor.” (İlgar 1973: 28) şeklindeki ağır ithamlarla Milli Mücadele’yi eleştiren, dönemin önemli muhalif gazetecilerinden Refik Halit [KARAY], *Aydede*¹ namıyla bir mizah gazetesi çıkarmış ve Kurtuluş Savaşı aleyhinde yayın yapmıştır. Bu gazetenin ve dönemin önemli karikatüristlerinden olan Ahmet Rıfki, Mustafa Kemal Paşa şahsında Milli Mücadele ile alay eden karikatürler çizmiştir (Şenyapılı 2003: 181). Milli Mücadele’nin başarıya ulaşmasını mütakip Refik Halit yurt dışına çıkar ve *Aydede* gazetesi kapanır. Yusuf Ziya ve Orhan Seyfi tarafından çıkarılan *Akbaba* gerek fiziki

¹ *Aydede* gazetesi, “2 Kânunusani 1922’de çıkmaya başlamıştır. Refik Halit’in yurtdışına çıkmasıyla gazete 90. sayıda son bulmuştur. Gazetenin 90. sayısının çıktığı tarih Rebiyülevvel 1341 / 9 Teşrinisani 1338 / [9 Kasım] 1922’dir. Gazetenin 77 sayısı boyunca sahibi ve müdürü olarak Refik Halit’in imzası görülür. 78. sayıdan itibaren müdür-ü mesûl kısmında Kâzım imzası vardır ve bu doksantıncı sayıya kadar devam eder. Gazete, ikinci defa olarak ve 8 Mayıs 1948’den 18 Eylül 1949’a 123 sayı olarak çıktıktan sonra kapanır. Gazetenin her iki dönemi göz önüne ele alındığında öne çıkan belli başlı yazarlar şunlardır: Refik Halit, Orhan Seyfi [Orhon], Halil Nihat [Boztepe], Yusuf Ziya [Ortaç], Abdülbaki Fevzi [Uluboy], Fazıl Ahmet [Aykaç], Rıza Tevfik, Reşat Nuri, Melih Cevdet Anday, Fikret Adil, Ercüment Ekrem Talu gibi isimlerdir.” (Yaşkeçeli 2008: 5-9).

özellikler gerek yazar kadrosu olarak *Aydede* gazetesinden neredeyse aynıdır. Bu benzerlik Halil Nihat [BOZTEPE] tarafından “*Ah idüp derd-i maişetle Ziya ve Seyfi / Koşuyorlardı bu kış günleri kısmet peşine / Geldi bir karga şu tarih ile gak gak diyerek / Dediler ‘Aydede’nin ‘Akbaba’ konmuş leşine.*” şeklinde yorumlanmıştır (Öngören 1973: 65).

Milli Mücadele Döneminde Anadolu’nun çeşitli şehirlerinde *Anadolu’da Peyam-ı Sabah*, *Anadolu’da Kalem*, *Nehir*, *Kaval*, *Kahkaha*, *Dertli*, *Satvet-i Milliye*, *Babalık* gazetesinin mizah eki gibi mizah mecmualarına tesadüf edilmektedir. Bunların en ilginç Aka Gündüz tarafından İstanbul’da *Alay* adıyla 12 sayı çıktıktan sonra Ankara’da *Anadolu’da Peyam-ı Sabah* adıyla yayımlanan mizah mecmuasıdır. Aka Gündüz, *Peyam-ı Sabah* gazetesıyla alay etmek için “*İstanbul’daki Peyam-ı Sabah sahtedir, doğrusu budur.*” (Aydın 2009: 106) başlık klişesiyle Ankara’da, *Anadolu’da Peyam-ı Sabah* adlı dergiyi çıkararak Ali Kemal başta olmak üzere Milli Mücadele muhalifleri aleyhinde yayın yapmıştır.

1. BÖLÜM

DİKEN GAZETESİNİN İNCELENMESİ

1.1. Diken Gazetesinin Kimlik Bilgileri

Nr	Tarih	Basıldığı Yer	Sahibi ve Mesul Müdürü	Fiyatı	Sayfa Sayısı	İlavesi	Açıklamalar
1	31TE. (Ekim) (1)918	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8 ¹	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
2	14 TS. (Kasım) (1)918	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
3	28 TS (Kasım) (1)918 ²	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
4	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	

¹ *Diken* gazetesi kapak kısmından itibaren numaralanmaya başlamıştır. Gazetenin içine yerleştirilen ilave sayfalar kendi içinde bağımsız numaralanmış olsa da sonraki sayıdan itibaren önceki kısma dahil edilerek sayfa numaraları devam etmiştir. Yani 1, 2, 3, 4, Küçük Gazete, 6, 7, 8 şeklinde sayfa numaraları verilmiştir.

² 3. sayı yanlışlıkla olsa gerek 28 Teşrinievvel 918 tarihiyle çıkmış olup bu sayının 28 Teşrinisani 1918 tarihinde neşredildiği kuvvetle muhtemeldir.

5	1 KS. (Ocak) 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	10 Kuruş	20	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	Yeni yıl münasebetiyle tertip edilen nüsha-i fevkalade.
6	9 KS. (Ocak) 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
7	23 KS. (Ocak) 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
8	06 Şubat 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
9	20 Şubat 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
10	02 Mart 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
11	20 Mart 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	

12	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Tasvir-i Efkâr” ilavesi.	
13	17 Nisan 1335 ¹ 17 Nisan 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Hadisat” ilavesi.	
14	17 Nisan 1335 17 Nisan 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Alemdar” ilavesi.	
15	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “İstiklal” ilavesi.	
16	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “İleri” ilavesi.	
17	26 Haziran 1335 26 Haziran 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Sabah” ilavesi.	

¹ 13 ve 14. sayılar aynı tarihle neşredilmiş. Muhtemelen 14. sayı yanlışlıkla 13. sayının tarihi ile neşredilmiştir. Ayrıca bu sayıya kadar gazetede yalnızca miladi tarih bulunurken bu sayıdan itibaren (tarih bulunmayan sayılar hariç) kapaklarda hem miladi hem de Rumi tarih kullanılmaya başlanmıştır.

18	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Vakit” ilavesi.	
19	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
20	Tarihsiz	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
21	21 Ağustos 1335 21 Ağustos 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
22	3 Eylül 1335 3 Eylül 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
23	18 Eylül 1335 18 Eylül 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
24	2 TE 1335 2 Ekim 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	12	Bir sayfalık “Karpuz Ağacı” ilavesi.	“Nüsha-i fevkalade”nin neyle ilgili olduğu belirtilmemiştir. İkinci sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.

25	9 TE 1335 9 Ekim 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Karpuz Ağacı” ilavesi.	
26	16 TE 1335 16 Ekim 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Karpuz Ağacı” ilavesi.	
27	23 TE 1335 23 Ekim 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Karpuz Ağacı” ilavesi.	
28	30 TE 1335 30 Ekim 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	İki sayfalık “Lahana Yaprağı” ilavesi.	
29	6 TS 1335 6 Kasım 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	20	Bir sayfalık “Lahana Yaprağı” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
30	13 TS 1335 13 Kasım 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	İki sayfalık “Lahana Yaprağı” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
31	20 TS 1335 20 Kasım 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Lahana Yaprağı” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.

32	27 TS 1335 27 Kasım 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Lahana Yaprağı” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
33	4 KE 1335 4 Aralık 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Çirkef” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
34	11 KE 1335 11 Aralık 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Çirkef” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
35	18 KE. 1335 18 Aralık 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7 Kuruş	16	Bir sayfalık “Çirkef” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
36	25 KE. 1335 25 Aralık 1919	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,2 Kuruş	16	İki sayfalık “Peyam-ı Kabak” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
37	2 KS. 1336 2 Ocak 1920	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7.2 Kuruş	16	Bir sayfalık “Peyam-ı Kabak” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
38	15 KS. 1336 15 Ocak 1920	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Peyam-ı Kabak” ilavesi.	

39	22 KS. 1336 22 Ocak 1920	Ahmet İhsan Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16		Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
40	29 KS. 1336 29 Ocak 1920	Tanin Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Peyam-ı Kabak” ilavesi.	
41	5 Şubat 1336 5 Şubat 1920	Tanin Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.
42	Tarihsiz	Tanin Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	Refik Halit nüshası.
43	19 Şubat 1336 19 Şubat 1920	Tanin Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
44	25 Şubat 1336 25 Şubat 1920	Tanin Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
45	3 Mart 1336 3 Mart 1920	Tanin Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	18	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	Üçüncü sayfa iç kapak olarak düzenlenmiştir.

46	11 Mart 1336 11 Mart 1920		Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	İki sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
47	1 Nisan (1920) ¹	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	“Nüsha-i fevkalade”nin neyle ilgili olduğu belirtilmemiştir.
48	8 Nisan (1920)	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
49	15 Nisan (1920)	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
50	Tarihsiz	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
51	28 Nisan (1920)	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	

¹ *Diken* gazetesinin 47-49. sayılarında sadece tarih gün ve ay olarak verilmiştir.

52	6 Mayıs 1336 6 Mayıs 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	12	Bir sayfahk “Fırıldak” ilavesi.	
53	13 Mayıs 1336 13 Mayıs 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	12	Bir sayfahk “Fırıldak” ilavesi.	
54	20 Mayıs 1336 20 Mayıs 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	12	Bir sayfahk “Fırıldak” ilavesi.	
55	27 Mayıs 1336 27 Mayıs 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfahk “Fırıldak” ilavesi.	
56	3 Haziran 1336 3 Haziran 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16		
57	19 Haziran 1336 19 Haziran 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	10		
58	24 Haziran 1336 24 Haziran 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	10	Bir sayfahk “Fırıldak” ilavesi.	

59	1 Temmuz 1336 1 Temmuz 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	12		
60	17 Ağustos 1336 17 Ağustos 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
61	25 Ağustos 1336 25 Ağustos 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
62	5 Eylül 1336 5 Eylül 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
63	16 TS. (Kasım) 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	5 Kuruş	8	Bir sayfalık “Fırıldak” ilavesi.	
64	Tarihsiz	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	16	Bir sayfalık “Küçük Gazete” ilavesi.	
65	17 KE 1336 17 Aralık 1920	Diken İnci Matbaası	Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8		

66	24 KE 1336 24 Aralık 1920		Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8		
67	30 KE 1336 30 Aralık 1920		Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8		
68	2 KS 1337 2 Ocak 1921		Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık "Küçük Gazete" ilavesi.	
69	14 KS 1337 14 Ocak 1921		Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık "Küçük Gazete" ilavesi.	
70	24 KS 1337 24 Ocak 1921		Sedat Simavi	7,5 Kuruş	8	Bir sayfalık "Küçük Gazete" ilavesi.	
71	2 Mart 1337 2 Mart 1921	Minber Matbaası	Sedat Simavi	100 Para	4		
72	11 Mart 1337 11 Mart 1921	Minber Matbaası	Sedat Simavi	100 Para	4		

1. 2. Diken Gazetesinin Şekli Özellikleri ve Mündericâtı

Diken gazetesi, 31.10.1918 ile 11.03.1921 tarihleri arasında önceleri on beş günlük ve daha sonra haftalık olarak Sedat Simavi tarafından İstanbul'da çıkarılmıştır. Yayın hayatına sekiz sayfa olarak başlayan ve çoğunlukla renkli olarak neşredilen *Diken* zamanla hacmini genişletmiş ve bu fiziki değişim kaçınılmaz olarak gazetenin içeriğine de yansımıştır. Sekiz sayfa olarak neşredilen ilk 23 sayının fiziki yapısı neredeyse hiç değişmemiştir. Kapak sayfasında günün siyasi ya da sosyal olaylarını ele alan bir karikatür yer almış; bu sayfanın üst kısmında tarih, numara, fiyat, adres, kimi zaman abone şeraiti gibi bilgilere yer verilmiştir. İkinci sayfası “Olup Bitenler” ya da “Ne Var Ne Yok” sütunu olarak tertip edilerek bu kısımda günün hadiselerine ait haber-yorumlar yer almıştır. Üçüncü sayfa ise ikinci sayfanın devamı niteliğindedir. Dördüncü ve beşinci sayfalar yine karikatüre ayrılmıştır. Bu sayfaların ortasında reklamlar bulunmaktadır. Altıncı sayfada hikâye, piyes gibi edebi metinler bulunmaktadır. Yedinci sayfada yayın cetvelinde de belirtilen ilave sayfa yer almıştır. Çoğunlukla “Küçük Gazete” namıyla çıkan ilave sayfalara müstakil bir gazete hüviyeti verilmeye çalışılmıştır. Bu sayfalarda genellikle dönemin siyasi ve sosyal olayları ironik bir üslupla ele alınmıştır. İlave sayfalar kimi zaman da üzerinde “Sahte” ibaresiyle *Tasvir-i Efkâr*, *Hadisat*, *Alemdar*, *İstiklal*, *Sabah*, *Vakit* gibi dönemin önemli gazetelerinin adıyla çıkmış ve onların siyasi, sosyal ya da kendine has özellikleri mizahi bir üslupla, söz konusu gazetelerin yazarlarının ismiyle verilen haber-yorumlarla eleştirilmiştir. Son sayfa genellikle karikatüre ayrılmış ve kimi zaman bu karikatürün altında reklamlar yer almıştır. Bu sayfanın alt kısmında çoğunlukla abone şeraitine, sahibi ve müdürü sıfatıyla Sedat Simavi'nin ve gazetenin basıldığı matbaanın ismine yer verilmiştir.

Yeni yıl münasebetiyle hazırlanan 5. nüsha haricinde 8 sayfa olarak çıkan ilk 23 sayıdan sonra sayfa sayısının artmasıyla *Diken* gazetesinin fiziki yapısında birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Önceleri ikinci sayfada verilen “Ne Var Ne Yok” veya “Haftanın Dedikodusu” adı verilen güncel meselelerin değerlendirildiği sütun 24. sayıdan itibaren çoğunlukla dördüncü sayfada verilmiştir. İkinci sayfada reklamlar, üçüncü sayfada iç kapak yer almıştır. İç kapak da yine gazetenin ilk sayfasıyla aynı özellikleri taşımaktadır. Orta sayfa karikatürleri 6-7 ya

da 8-9 numaralı sayfalara taşınmıştır. Bir sonraki sayfalarda ise yine edebi metinler verilmiş, çok düzenli olmasa da bu kısımlarda bir “Hikâye” sütunu oluşturulmaya çalışılmıştır. Genellikle 11. veya 12. sayfada ilave sayfa olarak adlandırılan kısım yer almıştır. Gazetenin bu sayılarında pek düzenli olmamakla birlikte 13. sayfa Avrupa ülkelerine ait karikatürlerin yer aldığı “Ecnebi Karikatürleri” ya da “Avrupa Karikatürleri” sütunu olarak tertip edilmiştir. Ondan sonraki üç sayfada reklamlara ayrılmıştır.

Diken yetkilileri “Yeni Sene Hakkındaki Dileklerimiz”, “Anketimiz” gibi isimlerle anketler düzenleyerek okuyucu ile diyalog hâlinde bulunmaya özen göstermişlerdir.

Diken gazetesinin önemli cephelerinden biri de geçmişte var olan Nasrettin Hoca gibi Karagöz gibi tiplerin Mütareke Dönemi sosyal yapısına uyarlanarak yeni temsili örnekler yaratmasıdır. Bunlardan kavgacı, içkici, kültürsüz, kısmen Bektaşî olan ve Karagöz’le Bekri Mustafa tiplerinin Mütareke yılları sosyal şartlarına uyarlanmasıyla oluşturulan Cin Ahmet, tip özellikleri taşımaktadır. Yine *Diken*’de neşredilen birçok hikayede karşımıza çıkan, uyanık, paragöz ve yerine göre sorumlu vatandaş olarak tertip edilen Toptan Efendi karakteri de “*kendinin dışında kalan değerlerin temsilcisi*” (Tekin 2004: 99) olabilecek özellikleriyle Ahmet Mitat Efendi’nin Rakım Efendi tipini hatırlatır. Ayrıca birçok fıkrada üst başlık olarak da kullanılan, hazır cevaplılığıyla, kültürüyle Nasrettin Hoca’yı hatırlatan Hacı Hafız Akif Efendi de bir karakterden ziyade temsili örnek olması münasebetiyle tip olarak değerlendirilmelidir.

1. 3. *Diken* Gazetesinin Yazı Kadrosu

Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasını müteakip yayın hayatına başlayan *Diken* gazetesi, yazar ve çizer kadrosunda bulunan şahsiyetlerin çoğu, Osmanlı Devleti’ndeki modern mizah dergiciliğinin ilk örnekleri olarak kabul edilen *Kalem* ve *Cem* mecmualarının yayımlandığı dönemde yetişmişlerdir. Bu şahsiyetlerin bir kısmı da aynı yıllarda faal olan Sanayi-i Nefise Mektebine devam etmişlerdir. Bunların içerisinde Sedat Nuri, İzzet Ziya gibi Avrupa’da bir süre ikamet etmiş

şahıslar da vardır. Yazar kadrosunun belirtilen özellikleri ve Sedat Simavi'nin Avrupa mizah dergilerini örnek alan tavrı, *Diken* gazetesini oldukça nitelikli hale getirmiştir.

Diken gazetesinin yazı kadrosunda Ahmet Rasim, Ahmet Refik, Ercüment Ekrem, Faruk Nafiz, Fazıl Ahmet, İbnürrefik Ahmet Nuri, Halil Nihat, Hüseyin Rıfat, Mehmet Selahattin, Orhan Seyfi, Osman Cemal, Ömer Seyfettin, Reşat Nuri, Reşit Süreyya, Rıza Tevfik, Ruşen Eşref, Selahattin Enis, Sedat Simavi, İsmail Yaşar Şadi, Yusuf Ziya gibi muharrirler yer almışlardır.

Diken'in muharrirleri, Mütareke Döneminin siyasi şartları ya da gazetenin yazar kadrosunu geniş gösterme çabası gibi nedenlerle çoğunlukla müstear isim kullanmışlardır. Sedat Simavi, *Yıldız* (Artan 1994: 29); Yusuf Ziya [ORTAÇ], *Çimdik*, *Diken*¹ (Ortaç 1966: 69-70); Ercüment Ekrem [TALU], *Âşık*, *Cin Ahmet*, *Karga*, *Kertenkele*, *Sermuharrir Cin Ahmet* (Yıldırım 2006: 391); Ömer Seyfettin, *Şit*, *Tekin* (Polat 1998: 12), *Kaygusuz* (Yıldırım 2006:336-337); *Camsap*, (Ömer Seyfettin 1999: 11); Ahmet Refik [ALTINAY]; *Nasrettin Hoca* (Yıldırım 2006: 73); Aka Gündüz, *Aka*; Fazıl Ahmet [AYKAÇ]², *Yasin*, *Yasin Efendi*; Faruk Nafiz [ÇAMLİBEL], *Kalender* (Yıldırım 2006: 120); İbrahim Alâeddin [GÖVSA], *Karınca* (Yıldırım 2006: 170); Hüseyin Rıfat [İŞİL], *Deccal* (Yıldırım 2006: 197); İsmail Yaşar Şadi³, *Yaşar Şadi* (Yücebaş 1976: 14); Mehmet Behçet [YAZAR], *Geda* (Yıldırım 2006: 427); Mehmet Fuat [KÖPRÜLÜ], *Âşık Coşkun*, *Büyükbaba*

¹Diken müstearını gazetenin ilk sayısında önce Yusuf Ziya [ORTAÇ] tarafından yazılan “Diken Diyor ki” adlı şiirin altında görürüz (Gökman 1970: 18). *Diken* gazetesinin 5. ve 72. sayılarında neşredilen “Yeni Seneler Hakkında Dileklerimiz”, “Hamallar Kâhyasıyla Mülakat” adlı yazıların Yusuf Ziya’a ait olduğuna dair bir malumat tespit edilememiştir. Ne var ki Hikmet Konar, *Diken Mizah Gazetesi’nin İncelenmesi* adlı çalışmasında Diken müstearının Sedat Simavi ye ait olduğunu belirtmişse de bu tespitin kaynağı hakkında bir bilgi vermemiştir (Konar 2005: 64). İbrahim Selçuk Ardıç tarafından *Kalem* dergisi ile ilgili yapılan bir çalışmada da Diken müstearının Refik Halit [KARAY]’e ait olduğu belirtilmiştir (Ardıç 2010: 14).

² Fazıl Ahmet [AYKAÇ], *Diken* gazetesinin 49. sayısında “Yasin Efendi Kim İmiş?” başlıklı yazısında Yasin Efendi müstearının kendisine ait olduğunu belirtmiştir. Bu bilgidan hareketle söz konusu gazetenin yazı kadrosunda yer alan Yasin müstearının da Fazıl Ahmet’e ait olduğu muhakkaktır.

³ Üsküdarlı Talat; vefatını öğrendiği İsmail Yaşar Şadi’yi (1888-1923)

“Gidip bir kabrine yüz sür şiir oku tarihini Talat,

Yaşar öldüyse Şadi âlemin kalb-i metninde.” şeklindeki beyitiyle anar (Yücebaş 1976: 14).

(Çetin 2006: 75); Mehmet Selahattin [GÜNGÖR], *Kulak Misafiri*¹ (Yıldırım 2006: 174); Mehmet Tahir Nadi [OZANÖZGÜL], *Tahir Nadi*²; Reşat Nuri [GÜNTEKİN], *Hayrettin Rüştü*, (Karaburgu 2006: 525) ve Orhan Seyfi [ORHON], *Fiske* (Çetin 2006: 85) müstearlarını kullanmışlardır.

Müstear isimlerin yanında gazetenin yazarları, isimlerinin baş harflerini veya herhangi bir harfi imza olarak kullanmışlardır. Bu çalışmada bu türden imzalar rumuz olarak değerlendirilmiştir. Sedat Simavi, *S(in)*. *S(in)* (Devrim 2009: 22); Ömer Seyfettin, *A(yın)*. *S(in)*. *C*. (Yıldırım 2006: 337); Reşat Nuri [GÜNTEKİN], *R. N.* (Karaburgu 2006: 525) rumuzlarını kullanmışlardır.

Diken gazetesinde kimlere ait olduğu tespit edilemeyen müstear isimler şunlardır: Aksaraylı Kör Tevfik, Arusi, Arusi Alarkübi, Arusi Efendi, Beylerbeyi, Bir Darülfünun Müderrisi³, Bir Doktor, Burhanettin Ali, Cihangirli Fedai, Cinci Hoca, Cleman Dotel, Çirkef Sermuharriri Fedai, Dehri-i Kadim, Derbeder, Deryadil, Diken Okuyanlardan Biri, E. Merd, Fassal, Fedai, Gıyabi, Hicai Dede, Hoca Behçet, Isırgan, İbret, İğne⁴, İhya, Kaplan, Kaşif, Kehrübarcı Hacı Bahai, Kıtıri El Mantari, Kimyager, Bakteriyolog Osman N. Ri, Kurt, Küçük Gazete Baş Muharriri, Küçük Gazete İdare Memuru Makro Paşa, Küçük Gazete Sahib-i İmtiyazı, La Bontiyer, Marko Paşa, Mehmet Rasim, M(im). A(yın), Oruç, Philip, Süleyman Cahit, Şehzadebaşı'nda Gramofoncu Kara Salih, Şeyh Kıtıri el-Mantari, T(e.). Hasan, Timurtaş, Vesile, Zil İzzet, Ziraat Mühendisi C. C. C., Ziya Muhiddin.

¹ Kulak Misafiri müstearı Hafı Kadri [ALPMAN] (1908-1976) ve Necip Fazıl [KISAKÜREK] tarafından da kullanılmıştır ancak söz konusu şahısların doğum tarihi dikkate alındığında *Diken* gazetesinde yazılarını neşreden şahsın Mehmet Selahattin [GÜNGÖR] olabileceği fikri daha ağır basmaktadır (Yıldırım 2006: 72, 236).

² *Diken* gazetesindeki yazılarını Tahir Nadi'nin tam adı Mehmet Tahir Nadi [OZANÖZGÜL]'dir. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C.2, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İstanbul, 2001. s. 932.

³ "Bir Darülfünun Müderrisi" müstearının 1913 yılında Darülfünunda müderris olan ve *Diken* gazetesinde de Aşık Coşkun ve Büyükbaba müstearlarıyla yazıları neşrolunan Mehmet Fuat [KÖPRÜLÜ]'a ait olabileceği ihtimali dikkate değerdir. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C.2, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İstanbul, 2001. s. 623.

⁴ "İğne" müstearının "İğne ile Kuyu Kazan" müstearını kullanan ve *Diken* gazetesinde de yazıları neşrolunan Faruk Nafiz [ÇAMLİBEL]'i (Yıldırım 2006: 120) hatırlatmaktadır. Bu sebeple İğne müstearının Faruk Nafiz'e ait olabileceği ihtimali dikkate alınmalıdır.

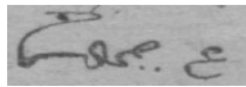
A(yın). E(lif). R. M., A(yın). S(ad)., B. M., C. E(lif)., C. D(al)., D(al). Ç., E(lif) S(in)., E(lif) Y., F. F, H(ı). R., K(af). K(af)., M. A(yın), S(in). A(yın)., S(ad). D(ad)., S(ad). E(lif)., H(a). H(a)., Y. K(ef). şeklindeki rumuzların da kimlere ait olduğu tespit edilememiştir.

Diken Neşriyyâtı, Hadisat İdaresi, Heyet-i Tahririye, Heyet-i Tahririye Adına Kırk Muharrir, Umum Sermuharrirler şeklindeki imzalar *Diken* yazı kadrosunun ortak kanaatini belirttiği düşüncesiyle müstear olarak değerlendirilmemiştir.

Diken'in ilave sayfalarından “sahte” ibaresiyle verilen *Tasvir-i Efkâr*, *Hadisat*, *Alemdar*, *İstiklal*, *Sabah*, *Vakit* gazeteleri adını taşıyan kısımlarda bazen de diğer ilave sayfalarda Abdullah Cevdet, Ali Canip, Ahmet Emin, Celal Nuri, Cevat Rüştü¹, Manavoğlu Nevres, Mihran, Refi' Cevat, Süleyman Nazif gibi dönemin simalarının gazetelerdeki yazılarına ya da toplumca malum olan fikirlerine atıfta bulunularak yazılan yazıların altına bu kişilerin adları konulmuştur. Bu türden yazılar, gerçekten o kişilere ait olmadığı için bu isimler müstear olarak değerlendirilmemiştir.

Diken gazetesi çizer kadrosunda Basri, Ahmet, M. Safa, Mehmet İzzettin², Ulvi Kazım, J. R. Max, gibi kimlikleri hakkında malumat edinilemeyen müstear isim olabileceği de düşünülen imzaların yanında Sedat Simavi, Cemal Nadir [GÜLER], İzzet Ziya [TURNAGİL], Nurullah Cemal [BERK], Ramiz [GÖKÇE], Sedat Nuri [İLERİ] gibi Mütareke Döneminin önemli karikatüristleri yer almıştır. Ayrıca karikatürlerdeki imzalar arasında A(yın). S(ad)., N. K(af)., S(in). N., M. E(lif). L. M., şeklindeki kimlere ait olduğu tespit edilemeyen rumuzlar da kullanılmıştır.

Diken gazetesinde karikatürleri yer almasına rağmen imzaları okunamadığı için kimlikleri tespit edilemeyen karikatüristlerin imzaları aşağıda verilmiştir.

¹ Ziraat mütehassısı Cevat Rüştü hakkında bilgi edinmek in bkz. (Polat 2001: 7-37)

² Mehmet İzzettin, Mehmet İzzet imzasını da kullanmıştır.

919

919

919

919

919

919

Chapman Jean.

Chapman

Chapman

Chapman

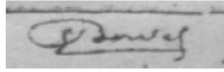
Chapman

Chapman

Chapman

Chapman

Chapman

Diken gazetesinde oldukça fazla imzasız yazı ve karikatür yayımlanmıştır. Bunun sebebi çeşitli vesilelerle bahsedildiği gibi ya dönemin katı sansür uygulaması ya da gazetenin yazar kadrosunu kalabalık gösterme arzusudur.

1. 3. 1. Yazarlar ve Müstearları

Sedat Simavi	: <i>Yıldız.</i>
Yusuf Ziya [ORTAÇ]	: <i>Çimdik, Diken.</i>
Ercüment Ekrem [TALU]	: <i>Âşık, Cin Ahmet, Karga, Kertenkele, Sermuharrir Cin Ahmet.</i>
Ömer Seyfettin	: <i>Şit, Tekin, Kaygusuz, Camsap.</i>
Ahmet Refik [ALTINAY]	: <i>Nasrettin Hoca.</i>
Aka Gündüz	: <i>Aka.</i>
Fazıl Ahmet [AYKAÇ]	: <i>Yasin, Yasin Efendi.</i>
Faruk Nafiz [ÇAMLİBEL]	: <i>Kalender.</i>
İbrahim Alâeddin [GÖVSA]	: <i>Karınca.</i>
Hüseyin Rıfat [IŞIL]	: <i>Deccal.</i>
İsmail Yaşar Şadi	: <i>Yaşar Şadi.</i>
Mehmet Behçet [YAZAR]	: <i>Geda.</i>

Mehmet Fuat [KÖPRÜLÜ]	:	<i>Âşık Coşkun, Büyükbaba.</i>
Mehmet Selahattin [GÜNGÖR]	:	<i>Kulak Misafiri.</i>
Mehmet Tahir Nadi [OZANÖZGÜL]	:	<i>Tahir Nadi.</i>
Reşat Nuri [GÜNTEKİN]	:	<i>Hayrettin Rüştü.</i>
Orhan Seyfi [ORHON]	:	<i>Fiske.</i>

1. 3. 2. Yazarlar ve Rumuzları

Sedat Simavi	:	<i>S(in). S(in).</i>
Ömer Seyfettin	:	<i>A(yın). S(in)., C.</i>
Reşat Nuri [GÜNTEKİN]	:	<i>R. N.</i>

1. 3. 3. Kime Ait Olduğu Tespit Edilemeyen Müstear İsimler¹

Ahmet

Aksaraylı Kör Tevfik

Arusi

Arusi Alarkübi

Arusi Efendi

Basri

Beylerbeyi

Bir Darülfünun Müderrisi

¹ Her ne kadar burada sayılan adlar “müstear” olarak nitelendirilmişse de bunlardan bir kısmının gerçek ad olma ihtimali de düşünülmelidir.

Bir Doktor
 Burhanettin Ali
 Cihangirli Fedai
 Cinci Hoca
 Cleman Dotel
 Çirkef Sermuharriri Fedai
 Dehri-i Kadim
 Derbeder
 Deryadil
 Diken Okuyanlardan Biri
 E. Merd
 Fassal
 Fedai
 Gıyabi
 Hicai Dede
 Hoca Behçet
 Isırgan
 İbret
 İğne
 İhya
 J. R. Max
 Kaplan
 Kâşif
 Kehrübarcı Hacı Bahaî
 Kıtı El Mantari

Kimyager Bakteriyolog Osman N. Ri

Kurt

Küçük Gazete Baş Muharriri

Küçük Gazete İdare Memuru Makro Paşa

Küçük Gazete Sahib-i İmtiyazı

La Bontiyer

M. Safa

Marko Paşa

Mehmet İzzettin

Mehmet Rasim

Oruç

Philip

Süleyman Cahit

Şehzadebaşı'nda Gramofoncu Kara Salih

Şeyh Kıtıri el-Mantari

T(e.). Hasan

Timurtaş

Ulvi Kazım

Vesile

Ziraat Mühendisi C. C. C.

Zil İzzet

Ziya Muhiddin

1. 3. 4. Kime Ait Olduğu Tespit Edilemeyen Rumuzlar

A(yın). E(lif). R. M.

A(yın). S(ad).

B. M.

C. E(lif).

C. D(al).

D(al). Ç.

E(lif) S(in).

E(lif) Y.

F. F.

H(a). H(a).

H(ı). R.

K(af). K(af).

L. M.

M. A(yın).

M. E(lif).

N. K(af).

S(in). A(yın).

S(ad). D(ad).

S(ad). E(lif).

S(in). N.

Y. K(ef).

1. 4. Diken Gazetesinin Muhtevası

1. 4. 1. Edebi Türler

Diken gazetesinde yayımlanan şiirlerin neredeyse tamamı sosyal ve siyasi yergi niteliğindedir. Bu şiirlerde genellikle devrin siyasi meseleleri, dönemin simaları, ekonomik sorunlar, mesken sorunu, yeni zenginler gibi konular ele alınmıştır. *Diken*'de Yusuf Ziya, Fazıl Ahmet, Aka Gündüz, Köprülüzade Mehmet Fuat, Rıza Tevfik, Mehmet Rasim, Mehmet Behçet, Hüseyin Rıfat, Ömer Seyfettin, Ercüment Ekrem, Yaşar Şadi, Tahir Nadi, Reşit Süreyya gibi dönemin edipleri şiirlerini neşretmişlerdir. Yayımlanan şiirlerin çoğu hece vezniyle tertip edilmekle birlikte aruz ölçüsüyle yazılmış Fazıl Ahmet'in şiirlerine de tesadüf edilmektedir. Özellikle Yusuf Ziya'nın Çimdik müstearı ile dün bugün mukayesesine dayanan manzumeleri Mütareke Döneminin siyasi ve sosyal değişimini vermesi bakımından önemlidir. *Diken*'in 5. sayısında yayımlanan "Dünkü Mebuslar" ve "Bugünkü Mebuslar" adlı manzumede İttihat ve Terakki kabineleri zamanında iş başında olan vekillerle Mütareke Döneminin vekilleri mukayese edilir; ancak toplumun özlemle beklediği huzuru temin etmesi gereken vekillerin dünkülerden çok da farklı olmadığı belirtilir.

"Dünkü Mebuslar"

Kapılıp gittiler davul sesine

Zafer-i nihai teranesine!

Pek çoğu uydurdu kendi işini

Görmedi vatanın şu gidişini!

...

Kimisi dalkavuk kimi madrabaz,

Hükümet tıpkı bir usta hokkabaz

Dediler ne sihir ne de keramet!

Vatanın yarısı uçtu nihayet!...

Bugünkü Mebuslar

*Dün para toplarken elinde tepsi
Eski hükümetin düşmanı hepsi!*

...

*Hele bak Ardahan kahramanına
Hiddetten varılmaz oldu yanına,
Sulh aşığı olmuş bütünü mebusan,
Eski nazırlardan başka yok susan!
Yine Veli almış ele kırbacı
Görenler zanneder onu umacı!"*

Diken gazetesinin 2., 3., ve 34. sayılarında yer alan “Paşalar Uğurlar Ola”, “Dünkü Padişah”, “Bugünkü Padişah”, “Dünkü Refik Halit”, “Bugünkü Refik Halit” adlı manzumelerde Yusuf Ziya dönemin simalarını geçmişleriyle mukayese ederek yermiştir. Bunların en ilgi çekici olanı şüphesiz Refik Halit’in anlatıldığı “Dünkü Refik Halit”, “Bugünkü Refik Halit” adlı manzumedir. Şair bu manzumede Refik Halit’in artık düşmanı olduğu İttihatçılarla geçmişte nasıl sıkı fıkı olduğunu dile getirerek onun Mütareke Dönemindeki durumunu yansıtır.

“Dünkü Refik Halit

*Kırmızı binaya hemen yerleşti
Ziya Gökalp ile sanki kardeşti
Binerek yumuşak başlı bir ata
Her gün hulus çaktı Küçük Talat’a*

...

*Türkçülük bahsinde: Elde, dilde bir,
Yeni Mecmua’da hem başmuharrir!*

...

Bugünkü Refik Halit

*At koşturmak için meydan açtı,
Allah.. Allah.. Kirpi dörtnala çıktı!
Mahvın silahını takmış beline*

Ok gibi bir kalem almış eline
 ...
Postadan atladi otomobile,
Vatana zulmetti o bile bile!
Şimdi Alemdar'ın Aydedesi'dir,
Cambazın bu en son parendesidir!"

Yusuf Ziya, *Diken*'in 1., 9., 37., 47. sayılarında yayımladığı “Harp Fakiri”, “Harp Zengini”; “Eski Düğün”, “Yeni Düğün”; “Eski Kış”, “Yeni Kış”; “Eski Hayat”, “Yeni Hayat”; vb. manzumelerle hem dönemin sosyal yergisini yapmış hem de Mütareke Döneminin siyasi hayatını önceki döneme göre belirgin farklarını vermek suretiyle ortaya koymuştur.

Diken gazetesinin 1., 2., 6., 7., 8., 15. sayılarında “Velinimete Dehaletname”, “Nazire”, “Nedim’i Tazmin”, “Olsa”, “Olan Olana”, “Hece Vezniyle” adlı siyasi ve sosyal yergi niteliğindeki şiirleriyle toplumun aksayan yönlerini ortaya koyan Fazıl Ahmet; Rıza Tevfik’in *Fikret’in Necip Ruhuna* adlı manzumesine nazire olarak yazdığı “Velinimete Dehaletname” adlı manzumesinde devrin en önemli sorunu hâline gelen iâşe sıkıntısını, siyasilere yakın olanların bu türden sıkıntılara maruz kalmamasını ironik bir üslupla dile getirmiştir.

“Dediler ki şimdi yürek dağlayan
Nafîle yorulur hem aç kalırmış
Fakat huzurunda bir el bağlayan
Hem gaz bulabilirmiş hem yağ alırmış”

Fazıl Ahmet “Olsa” adlı manzumesinde ise I. Dünya Savaşı ile birlikte milleti çepeçevre saran felaketleri dile getirerek, bu durumun müsebbibi olarak gördüğü İttihatçıları ve Turan idealini yermiştir:

“Dedim şu patırtı bulsa intiha
Millet eskisinden neşeli olsa
Binamız yıkıldı bari badema
Yaptıklarımızın temeli olsa

*İşleri olurdu Celal Sahir'in
 Çarhu düzelirdi hep devairin
 Murahhas Kemal'in, Baha Şakir'in
 İşte ne parmağı ne eli olsa*

...

*Ne olurdu her türlü buhrandan uzak
 Merakeş şehriyle İran'dan uzak
 Hele şu musibet Turan'dan uzak
 Akli başında bir Türk ili olsa"*

Fazıl Ahmet siyasi ve sosyal içerikli manzumeleri dışında *Diken* gazetesinin 12. sayısında üstat olarak kabul ettiği Yahya Kemal'in şiir kudretini ve ona olan hayranlığını "Yahya Kemal'e" adlı manzumesinde dile getirir.

*"En büyük üstadımız sensin Kemal
 Biz senin tilmiziniz
 San'atın gayet pürüzsüz, bi-misal
 Meşrebin lakin titiz!"*

Diken gazetesindeki edebi türlerin en çok rağbet görenlerinden biri de hikâyedir. 122 hikâye neşredilen gazetede, en çok hikâyesi yayımlanan Deryadil müstearını kullanan edibin kimliği hakkında maalesef bilgi sahibi olunamamıştır. *Diken*'in en önemli hikâye yazarları şüphesiz Ömer Seyfettin ve Reşat Nuri'dir. Bunların dışında İbrahim Alâeddin, Hüseyin Rıfat, Yusuf Ziya, T(e). Hasan, Timurtaş, Ruşen Eşref, Ziya Muhiddin, Âşık, Sedat Simavi imzalarıyla neşrolunmuş hikâyeler mevcuttur.

Diken'de neşrolunan hikâyeler mizahi üslupla kaleme alınmış olup bunların çoğunda kadın erkek ilişkisi, evlilik, harp zenginleri, konut sıkıntısı, belediye sorunları, iâşe meselesi vb. konular işlenmiştir. Modern hikâye tekniklerine uygun olarak neşredilen bu hikâyelerin çoğu –özellikle Ömer Seyfettin imzalı olanları– bugün dahi sevilerek ve en önemlisi sözlüğe bakılmadan okunmaktadır.

Deryadil tarafından kaleme alınan *Diken*'in 36., 38., 40., 45. ve 50. sayılarında yayımlanan "Bir Ders-i İbret", "Bilezik", "Fantezi Hikâye", "Manto", "İğfal Davası" ve "Ağırlık Pazarlığı" adlı hikâyelerde kadın erkek ilişkisi ve evlilik

konuları işlenmiştir. Bunların dışında geçim sıkıntısı, harp zenginleri, mesken problemi gibi meseleleri de hikâyelerine konu edinen Deryadil mizahi üslupla ve sade Türkçeyle Mütareke Dönemini başarılı bir şekilde yansıtmıştır.

Türk Edebiyatı'nın önemli hikâye yazarlarından biri olan Ömer Seyfettin de duru Türkçeyle mizah ve hiciv öğelerinden yararlanarak tertip ettiği hikâyelerinde genellikle Mütareke Döneminin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin teşekkülünde payı olan bir önceki dönemin siyasi ve sosyal olaylarını yansıtmaya çalışmıştır. 5., 6., 7., 8. ve 24. sayılarında yayımladığı “Devletin Menfaati Uğruna”, “Hayırlı Bir Fal”, “Antiseptik”, “Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür” ve “Sözünde Durmak,” adlı hikâyelerinde siyasi meseleleri işleyen Ömer Seyfettin, 3., 13. ve 47. sayılarda neşrettiği “Namus”, “Korkunç Bir Ceza” ve “İffet” adlı hikâyelerinde ise toplumun namus algısını yansıtmıştır. Ömer Seyfettin, *Diken*'in 41. sayısında neşrettiği “Karmanyolacılar” adlı hikâyede yol kesme, gasp ve asayiş problemlerini yansıtarak Mütareke Döneminde zuhur eden otorite boşluğuna dikkat çekmek istemiştir. 4. sayıda yer alan “Kesik Bıyık” adlı hikâyede ise dönemin bir nevi sosyal değişiminin göstergesi olan moda bahsi ele alınmıştır.

Mütareke Döneminin ön plana çıkan bir diğer hikâyecisi olan Reşat Nuri Güntekin 7 ve 42. sayılarda yayımladığı “Temizlik Yoklaması”, “Dünya Yuvarlak mı Düz mü?” adlı hikâyelerinde dönemin eğitimi ve eğitim kurumlarının yapısını; 35. sayıda yer alan “Kitap Merakı” adlı hikâyede Müzeyyen Hanım'ın kitap yazma merakına kapılıp kocasını ihmal etmesini; 29. sayıda verilen “Kârlı Bir İş” adlı hikâyede insanların kolay para kazanmak için dolandırıcılığa müracaat etmesini; 24. sayıda yayımlanan “Amirin Emri” adlı hikâyede ise amirinin emrini yerine getirmek isteyen Cemalettin Efendi'nin trajikomik hâllerini yansıtarak Mütareke Döneminin sıkıntılı şartları neticesi algıdan düşen meseleleri mizahi bir üslupla ele almıştır.

Diken gazetesinde kadın, kadın erkek ilişkisi, hizmetçi, şantaj, mesken sorunu, ihanet gibi konuları ele alan 19 tiyatro eseri yayımlanmıştır. Sade bir Türkçeyle kaleme alınan ve genelde bir perdelik komedi olan ve basit diyaloglara dayanan bu oyunların gerek teknik gerek dil ve üslup açısından en yetkin olanları şüphesiz İbnürrefik Ahmet Nuri [SEKİZİNCİ] tarafından tertip edilen *Diken*'in 1., 5., 29. sayılarında yayımlanan “Pire”, “Kadınlık”, “Hırsız ile Arsız” adlı

komedilerdir. Bunların ortak özelliği; diğer oyunlara nazaran daha başarılı bir sahne tekniği ile yazılmaları dışında kadın erkek ilişkisi etrafında şekillenmeleridir.

İbnürrefik Ahmet Nuri dışında *Diken*'de Yusuf Ziya [ORTAÇ], Ömer Seyfettin, Faruk Nafiz [ÇAMLİBEL], Süleyman Cahit, Deryadil, D(al). Ç., H(ı). R., La Bontiyer, Philip imzalı kısa piyesler yer almaktadır.

Diken'de kadın, kadın erkek ilişkisi, evlilik, ihanet, siyaset, mesken sorunu, iaşe sorunu, hırsızlık, karaborsacılık, din vb. konularda 113 fıkra neşredilmiş olup bunlardan sadece on tanesinin yazarı verilmiştir. Bunların altısı Hicai Dede müstearını kullanan ve kimliği tespit edilemeyen bir şahsa aittir. Diğer dört tanesi ise Ömer Seyfettin tarafından kaleme alınmıştır.

Sayıları çok fazla olmamakla birlikte mektup, deneme, biyografi, mülakat gibi türlere de yer verilmiştir. Bunların dışında Ercüment Ekrem [TALU]'ın *Viraneler* adlı romanının bir kısmı 64-70 sayılarda tefrika edilmiştir. Ancak 70. sayıdan sonra gazetede herhangi bir açıklama yapılmaksızın söz konusu eserin tefrikası son bulmuştur. Osman Celal [KAYGILI]'e ait olan *Bir Zirzopla Tanıştım* adlı romanın ise küçük bir kısmı 71. ve 72. sayılarda yayımlanmıştır.

1. 4. 2. Mizahi Haber-Yorumlar

“Esas olarak haber vermek maksadıyla yayınlanan, fakat içinde siyasi, iktisadi, içtimai, edebi vb. konularda yorumlu ve yorumsuz bilgilerle resimler yer alan, daha çok günlük olarak çıkan süreli yayım” (Doğan 1996: 399) şeklindeki tanımdan da anlaşılacağı üzere gazetelerin öncelikli amacı yorumlu ya da yorumsuz olarak halka bilgi vermektir. Bu gazete hayata mizah penceresinden bakacak olursa muhakkak ki reel olaylar ironinin, hicvin süzgecinden geçerek az çok başkalaşır ve bu başkalaşımın zuhurunda yorum başat unsur olur. Bu nedenle *Diken* gazetesinin mizahı önceleyen tavrı tahlili dizin tasnifinde haber-yorum adlı bir başlık açmayı zaruri kılmıştır. Söz konusu haber-yorumların şekillenmesinde dönemin siyasi ve sosyal sıkıntıları büyük ölçüde belirleyici olmuştur.

Toplum nezdinde çok da iyi bir intiba bırakmayan İttihat ve Terakki Fırkası, Mütareke Dönemiyle birlikte tarih sahnesinden çekilmiş¹, böylece bu fırkanın iktidarı zamanında haksızlığa uğradığını düşünenler, muhalifler var güçleriyle İttihatçı olarak telakki ettikleri şahısları ve bu fırkanın iktidarlara zamanındaki icraatlarını eleştirmeye başlamışlardır.

Diken gazetesi de devr-i sabık hususunda birkaç yazı dışında şahsi hesaplaşmalara müdahil olmamış kimi zaman bir kenarda durup yaşananları mizah penceresinden halka yansıtmış, kimi zaman da zarif ve ironik bir üslupla devr-i sabıka gönderme yapmayı tercih etmiştir. Gazetenin bu ironik tavrı “sahte” ifadesiyle verilen “Alemdar” sayfasıyla *Peyam-ı Sabah*’a atfen oluşturulan “Peyam-ı Kabak” sayfalarında daha net görülür. Bunlardan en ilginç *Diken* gazetesinin 17 Nisan 1919 tarihli sayısının “Alemdar” sayfasında imzasız olarak neşredilen “İttihatçıları Kim Kaçırdı” başlıklı haber-yorumda Pehlivan Kadri² olarak tanınan *Alemdar* gazetesinin muharriri ve İttihat ve Terakki zamanında sürgüne gönderilen Ahmet Kadri’nin Enver, Cemal ve Talat paşaların kaçmasına yardım ettiği yolundaki haber-yorumdur. Bu ve buna benzer haber-yorumlarla söz konusu şahısların İttihat ve Terakki düşmanlığı ironik bir şekilde ele alınmıştır. Yine aynı sayfada Refi’ Cevat’ın ismiyle “Süleyman Nazif’e” başlıklı mektupta “*Sizin ne kıratı adam olduğunuzu ben bilirim. İbret-i âlem olmak üzere yukarıya mektubunuzu derc ediyorum. İttihat ve Terakkinin fırıldakçıbaşı olduğunuzu biz de mi bilmiyoruz. İttihatçı ve i’timân bize de mi dan dan? Ben senin gibileri çok gördüm çok dinledim.*” ifadelerinde olduğu gibi bir ara mensubu olduğu İttihat ve Terakki’yi birçok yazısında eleştirmesine rağmen Süleyman Nazif³, Mütareke Döneminde İttihatçılıkla suçlanmış ve söz konusu yazıda da bu duruma atıfta bulunulmuştur.

¹ İttihat ve Terakki Fırkası, 14 Kasım 1918 tarihinde son kongresini yapmış ve kendini feshettiğini ilan etmiştir. Bilgi için bkz. (Tunaya 1988: 37); (Akbulut 2000: 142-143)

² Refi’ Cevat ve Pehlivan Kadri’nin aralarında bulunduğu muhalifler İttihat ve Terakki Kabinesi tarafından Sinop’a sürgün edilmiştir. (Ersaydı 2007: 5)

³ Süleyman Nazif, 3 Aralık 1918 tarihinde *Hadisat* gazetesinde neşrettiği “Bir Hasbıhal” adlı yazısında bir dönem mensubu olduğu İttihat ve Terakki Fırkasıyla bir alakasının olmadığını hatta birçok noktada bu fırkayı eleştirdiğini belirtmiştir. (Eğilmez 2006: 51)

Diken gazetesi muharrirleri bazı yazılarında da İttihat ve Terakki Fıkrasını yaşanan anın siyasi karmaşalarından ya da çekişmelerinden hareketle ironik bir üslupla yâd etmişlerdir. *Diken*'in 20 Kasım 1919 tarihli 31. sayısında Gıyabi müstearıyla yazılan “Meclis-i Mebusânda İnzibat” başlıklı haber-yorumda yeni meclisin hararetli tartışmalara sahne olması dile getirildikten sonra İttihat ve Terakki kabineleri zamanında Enver ve Talat paşalardan çekinen mebusların sükûneti mizahi bir yaklaşımla ele alınmıştır. 23 Ekim 1919 tarihli *Diken* gazetesinin 27. sayısında imzasız olarak yayımlanan “İntihabat Başladı” başlıklı haber-yorumda mebus seçimleri vesilesiyle namzetlerin halkın arasına inerek propaganda yapmalarına değinilerek ironik bir yaklaşımla İttihatçıların vekilleri tayin edercesine seçmeleri, vatandaşları mebus seçme derdinden kurtarmaları şeklinde yorumlanır.

Diken gazetesinde, mümkün olduğunca devrin güncel siyaseti mizah penceresinden yansıtılmaya çalışılmıştır. Özellikle Meclisin feshinin ardından Sultan Vahdettin'in bir kararname ile seçim sürecini başlatması ve 18 Aralık 1919 Genel Seçimleri¹ *Diken* gazetesinin 28., 31., 35., 36. sayılarında yer alan “İki Değerli Namzet”, “İntihabat Etrafında”, “İlk Kadın Mebusumuz”, “İntihar Teşebbüsleri” vb. haber-yorumlarda ele alınarak Mütareke Döneminin trajikomik siyasi çekişmeleri ve seçimleri mizahın neredeyse en önemli malzemesi olmuştur. Kabine değişikliklerini ve tadilatlarını da unutmamak gerekir. 5 Ekim 1919 tarihinde kurulan ve eski kabineden sekiz bakanın yerini koruduğu Ali Rıza Paşa Kabinesi, Fazıl Ahmet tarafından kaleme alınan 30 Ekim 1919 tarihli “Kartpostal” adlı yazıda “*Ferit Paşa'nın kabinesi mi gitti; kabinenin Ferit Paşa'sı mı?*”² şeklinde ironik bir üslupla ele alınmıştır. Yine Ali Kemal'in Eşil Projesi'ni³ gündeme getirmesi neticesi dahiliye nazırlığından ayrılmak zorunda kalması, tarihsiz olarak neşredilen *Diken* gazetesinin 20. sayısında “Terkin-i Kayd” adlı haber-yorumda alaycı bir üslupla verilmiştir.

¹ 19 Aralık 1919 seçimleri ile ilgili bilgi için bkz. (Yetkin 2010: 67-83)

² 5 Ekim 1919 tarihinde kurulan Ali Rıza Paşa Kabinesiyle ilgili bilgi için bkz. (Öksüz 2010: 1264-1265)

³ Doğu vilayetlerinde Müslüman ve Hristiyanlardan oluşturulacak bir jandarma teşkilatının kurulması, bu teşkilatın başına Amerikalı bir yönetici getirilmesi, Amerika'nın göndereceği uzman ve yatırımları karşılığında, bölge gelirlerinden pay alması esasına dayanan Dr. Eşil Projesi'ni Meclis gündemine getiren Ali Kemal tepki almış ve kabinedeki görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bilgi için bkz. (Tunaya 2008: 301-302, 330-332)

Diken gazetesinde, Mütareke Dönemi basını da geniş bir şekilde ele alınmıştır. Yukarıda çeşitli vesilelerle belirtildiği gibi “Sahte” ibaresiyle verilen “Tasvir-i Efkâr”, “Hadisat”, “Alemdar”, “İstiklal”, “Sabah”, “Vakit” adlarını taşıyan ilave sayfalarda söz konusu gazetelerin muharrirlerinin siyasi görüşleri, hayata bakışları veya toplumca malum olmuş bazı özellikleri ironik yaklaşımlarla ele alınmıştır. Bunlardan en dikkat çekici olanı şüphesiz tarihsiz olarak neşredilen *Diken*’in 16. sayısının “İleri” sayfasında başlıksız olarak “*Rauf Ahmet Bey’in sayesinde vaziyet-i hariciye ve siyasiyemiz kesb-i sulh etmiştir.*” ifadeleriyle verilen haber-yorumdur. Bu yazıda *İstiklal* gazetesi muharriri ve manda taraftarı olan Rauf Ahmet’in¹ ülkenin geleceğine dair fikirleriyle² İtilaf Devletleri’nin isteklerinin örtüşmesi ironik bir üslupla ele alınmıştır.

Kimi zaman da devrin gazetelerinin idari işleri ele alınmıştır. Tarihsiz olarak neşredilen *Diken*’in 15. sayısının “İstiklal” sayfasında Ali Canip adıyla yayımlanan “Muharrirlere Talimatname” başlıklı yazıda “*1- Her sabah saat altıda hepiniz susta (سوستا) olarak hazır olacaksınız. 2 – Saat bire kadar beni heyet-i tahririye odasında bekleyeceksiniz. 3- Kulağınızla işittiğiniz şeyleri değil bizzat gördüğünüz havadisleri getireceksiniz. 4- Muhabirlerin kahvelerde, gazinolarda, lokantalarda, aşçı dükkânlarında mükeyyifat etmeleri ve oturmaları katiyen memnudur. Karnınızı sakız leblebisi yahut kuru kavrulmuş fındıkla doyuracaksınız. 5- Araba ve tramvaya binmek memnudur. Havadis toplamak için etrafınıza baka baka gideceksiniz. Kunduralarınızın eskimemesi için ökçelerinize nâl (na’l), tabanlarınıza İngiliz çivisi vurduracaksınız. 6- Emirlerimi telakki ettikten sonra kapıdan dörtmala dışarı çıkarken kapıcı çavuşa ayaklarınızı kaldırıp göstereceksiniz. 7- Kundurasındaki nallarından iki çivisi eksik olan muhabirin matbaaca hemen hesabı kesileceği katiyen ve katiyetten ihtar olunur vesselam.*” ifadeleriyle muhtemelen *İstiklal* gazetesinin personeline yönelik uygulamaları yansıtılmıştır.

Diken gazetesinde Mütareke Döneminin önemli simalarından olan Ali Kemal ve gazetesi *Peyam-ı Sabah* birçok açıdan eleştirilmiştir. Yukarıda da bahsedildiği

¹ Rauf Ahmet’in manda ve himaye yanlısı politikasıyla ilgili bilgi için bkz. (Tezcan 2007: 70-72)

² Rauf Ahmet, bu haber-yorumun neşrinden yaklaşık yedi ay sonra *İfham* gazetesinde “Muhtemel Sulhumuz” adlı makalesinde ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılardan ancak manda ve himaye ile kurtulacağını belirtmiştir (Yetkin 2010: 47).

gibi *Peyam-ı Sabah*'a atfen tertip edilen “Peyam-ı Kabak” sayfası bu açıdan oldukça manidardır. Çünkü *Diken*'de devrin önemli gazetelerinin isimleri tahrip edilmeden zikredilmesine rağmen söz konusu gazetenin ismi değiştirilerek ironi yaratılmaya çalışılmıştır. Ali Kemal'in İttihatçı olduğuna hükmettiği muhalif basını lahana yaprağına benzetmesinden (Saraçoğlu 2009: 203) esinlenilerek *Diken* gazetesinin ilave sayfalarının bir kısmı “Lahana Yaprığı” ismiyle neşredilmiştir. *Diken*'in 6 Kasım 1919 tarihli 29. sayısının “Lahana Yaprığı” sayfasında Heyet-i Tahririye Adına Kırk Muharrir imzalı “Ali Kemal Bey'i Protesto” adlı yazıda yukarıda bahsedilen isnada atıfta bulunulmuştur.

Devrin gazetecileri arasındaki polemikler veya gazetecilerin siyasi ve sosyal hayata dair düşünceleri, tespitleri de önemli ölçüde ele alınmıştır. 19. sayının “Küçük Gazete” sayfasında Hoca Behçet imzalı “Haksız Hücumlar” adlı ironik yazıda *Vakit* gazetesi Muharriri Ahmet Emin'in kendisini Kütahya'ya süren Ali Kemal aleyhindeki yazılarının haksızlığı vurgulanmıştır.

Mütareke Dönemi hükümetlerinin ve işgal güçlerinin basına uyguladığı katı sansür nedeniyle *Diken* gazetesi, Milli Mücadele taraftarı olduğunu belirten yazılar yayımlayamamıştır. Gazetede, Kurtuluş Savaşı'na sert muhalefetleriyle gündeme gelen Ali Kemal, Refi' Cevat ve Refik Halit gibi şahsiyetler ve ülkenin içinde bulunduğu kaotik ortamdan büyük bir devletin himayesi olmadan kurtulamayacağına inanan manda ve himaye taraftarları çeşitli vesilelerle eleştirilmişlerdir.

Doğrudan Milli Mücadele'ye yönelik haber-yorumlar verilmese de Mütareke Döneminin dış siyaset algısı tüm renkleriyle mizahın malzemesi olmuştur. İttihat ve Terakki Fırkası yöneticilerinin Almanlarla ilişkilerinden manda tartışmalarına, Wilson Prensipleri Cemiyetine ve Paris Sulh Konferansı'na kadar birçok hadise *Diken* gazetesinde ele alınmıştır. İzmir'i işgal eden Yunanistan'a dair ironik değerlendirmeler verilmiştir. Özellikle Yunanlıların toprak talebi 20 Mart 1919 tarihli *Diken* gazetesinin 11. sayısında C. D(al). imzalı “Siyasiyat” başlıklı ironik haber-yorumda son heceleri “*boli, poli*” gibi eklerden oluşan şehirleri Yunan toprağı olarak kabul eden Venizelos'un “*Bolu, İnebolu, Safranbolu, Hayrabolu, Gelibolu, Tirebolu, Yanbolu, Kastanbolu*” gibi Osmanlı şehirlerinin Yunanistan'a verilmesini

istemesini yansıtan haber-yorum, gazetenin tavrını göstermesi açısından oldukça önemlidir. 31 Ekim 1918 tarihli 1. sayıda Ömer Seyfettin tarafından kaleme alınan “Wilson’un Prensipleri” başlıklı yazıda, Osmanlının geleceğini Amerikan mandasında gören aydınlarca kurtuluş reçetesi olarak sunulan Wilson Prensipleri’ne şüpheyile bakılması, *Diken* gazetesinin siyasi konumunu belirlemesi açısından önemlidir. 12. sayıda imzasız olarak verilen “Sulh Etrafında” adlı yazıda Paris Barış Konferansı’nda esas alınan Wilson Prensipleri’nin ülkeyi işgalden kurtarmaktan ziyade paylaşmak amacıyla kullanılması “*İstanbul’un milletler arasında taksimi*” ifadesiyle verilmiştir.

Diken gazetesinde ayrıca yolsuzluklar, İstanbul’un belediye sorunları, iâşe sorunu, harp zenginleri, mesken sıkıntısı ve bu sorununun çözümü olarak düşünülen takma evler projesi, kadın erkek ilişkisi, idari ve bürokratik uygulamalar ele alınmıştır.

1. 4. 3. Diğer Yazılar

Mizahi ilan olarak adlandırılabilen kısımlarda siyaset, mesken, iâşe, kadın, evlilik, işsizlik, moda, sansür gibi meseleleri ironik bir üslupla dile getiren ilanlar neşredilerek toplumun dikkati aksayan noktalara çekilmeye çalışılmıştır. *Diken*’in 7. sayısının “Küçük Gazete” sayfasında “Antiseptik” adıyla neşredilen “*Gazetelerin sansüre karşı tahaffuzunu temin eden müyesser bir serum keşfedilmiştir. Kutusu beş paraya idarehanemizde satılmaktadır.*” şeklindeki ilan meramın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Diken gazetesinin neredeyse her sayısında yayım politikasına dair bilgilendirmelere yer verilmiştir. Bunlar genelde gazetenin neşrini etkileyecek olmuş ya da olacak aksaklıklara, abone şeraitine, okuyucuların gazeteyi temin etme sorunlarına, düzenlenen anketlere dair malumatlardan oluşmaktadır.

Diken gazetesinin her sayısında düzenli olarak sağlık, gıda, kozmetik, teknolojik ürünler, kitap kırtasiye, matbaa, sinema, kurs, mağaza gibi alanlara ait birçok reklama yer verilmiştir. “Malul Gazilere Muavenet Pazarı”, “Biçki Yurdu Atölyesi”, “Terziler Pazarı”, “Nevrol”, “İnci”, “Diş Tabibi Mehmet Hüdaverdi” gibi

birçok reklam uzun süre düzenli olarak yayımlanmıştır. Bazen bu reklamların metinlerinde kısmi değişiklikler yapılmıştır. Bir kozmetik mamulü olduğu anlaşılan *Diken*'in 1. sayısında verilen “Le Paon” adlı mamulün “*Le Paon organe d’art le bijou des magazines illustres.*” şeklindeki reklamında olduğu gibi Avrupa menşeli ürünlerin reklamları üzerinde Latin harfli olarak ürünün ait olduğu ülkenin lisansı ile tanıtılma yoluna gidilmesinde alıcı kitlesinin kültürel seviyesinin baz alınmış olması muhtemeldir.

1. 4. 4. Karikatürler, Fotoğraflar, Resimler

Osmanlı Devleti’nde Batı menşeli edebi türlerde olduğu gibi gelenekten yararlanma temayülü ilk karikatürlerin teşekkülünde de karşımıza çıkar. Modern mizah dergiciliğinin ve modern karikatürün şekillenmesi *Kalem* ve *Cem* mecmualarıyla başlar. *Diken* gazetesi ile artık ortaoyunu ve Karagöz gibi seyirlik oyunlardan beslenen mizah mecmuaları tutunamaz. Bu manada *Diken* “modern karikatüre dönüşü simgeler.” (Çeviker 1991: 16). Karikatürde amaç her ne kadar konuyu sadece çizgilerle anlatmak olsa da bu dönem karikatürlerinin tamamlayıcısı olarak görülen alt yazılar sadelikleri ve ifade kudretleriyle vazgeçilmez olmuşlardır. *Diken*’de neşredilen karikatürler ile haber-yorumlar tematik olarak paralellik arz ederler.

Şüphesiz Mütareke Döneminin en önemli meselesi siyasettir. Bu nedenle *Diken* gazetesinde neşredilen Karikatürlerin önemli bir kısmı müzmin ve güncel siyasi meseleleri konu edinmiştir. Siyasi meselelerin önemli bir kısmı geçmişle hesaplaşma şeklinde tezahür etmiştir. İttihat ve Terakki hükümetleri, Mütareke Döneminin siyasi, ekonomik ve sosyal problemlerinin müsebbibi olarak görüldüğü için dönemin siyasileri ve birçok aydını tarafından eleştirilmiştir. Zaman zaman bu eleştiriler İttihatçıları hedef göstermeye kadar varmıştır. Özellikle Ali Kemal, Refik Halit gibi şahsiyetler İttihatçılara duydukları öfke nedeniyle İttihatçılıkla ilişkilendirdikleri Milli Mücadele’ye muhalif olmuşlardır.

İttihat ve Terakki Fırkası yöneticileri, fırkanın iktidarı zamanında zuhur eden yolsuzluklar *Diken* gazetesi karikatüristlerinin de başlıca konularından olmuştur.

Gazetenin 6. sayısının kapak kısmında imzasız olarak neşredilen, yurt dışında olan Enver, Talat ve Cemal Paşaların ruh çağırma seansı ile memleketten haber alma gayretleri İttihatçıların ülkelerine dair hâlâ beklenti içinde olduklarını ima etmesi bakımından önemlidir. Diğer taraftan bir nevi fal olan ispritzmadan medet ummaları verilerek söz konusu şahısların basiretsizliği vurgulanmaktadır.

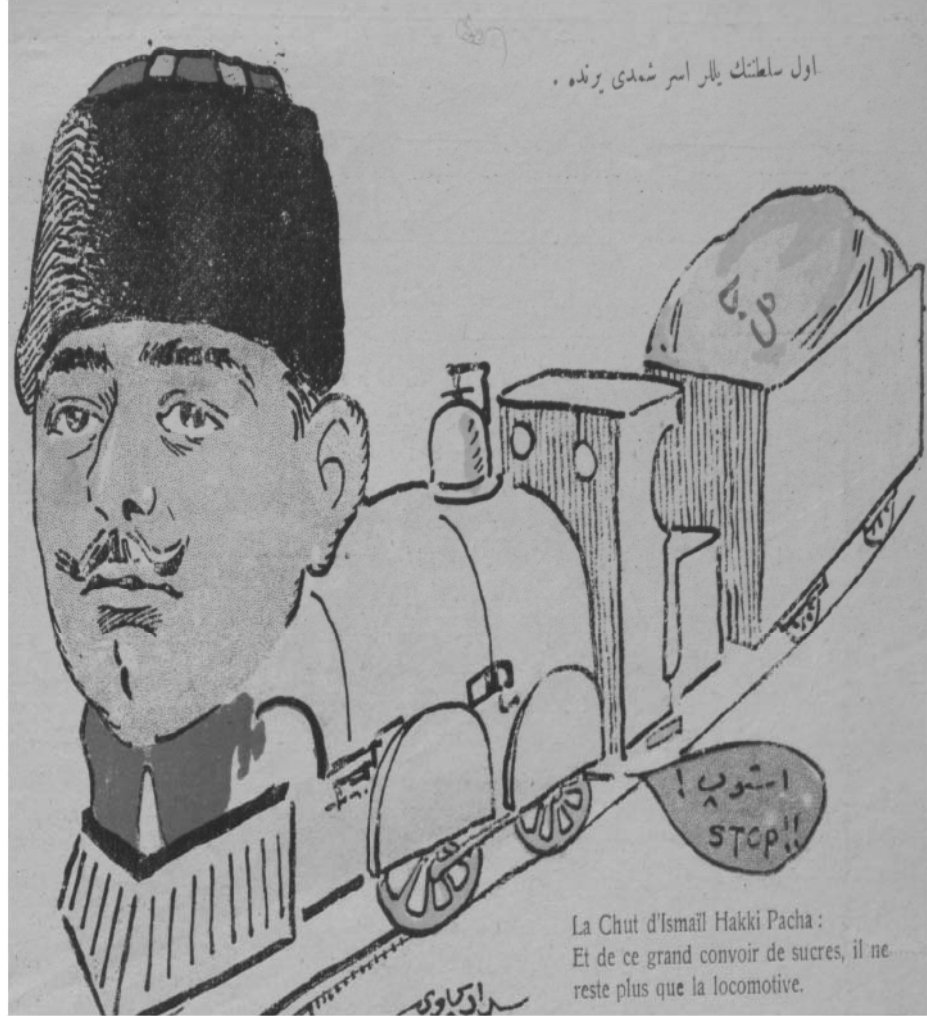

“İspritizma masası etrafında: — Sor bakalım, İstanbul’da bizi bekliyorlar mı?¹”

Diken gazetesinin 1. sayısının 4. sayfasında yer alan Sedat Simavi imzalı karikatürde İttihat ve Terakki iktidarı zamanında ortaya çıkan ve imalı bir söyleyişle

¹ Orhan Koloğlu, karikatürdeki ruh silüetinin Meclis Reisi Halil Bey olduğunu belirtmiştir (Koloğlu 2005: 215)

vagon ticareti¹ olarak adlandırılan yolsuzluklar ve bunların sorumlusu olarak görülen İsmail Hakkı Paşa konu edilmiştir.

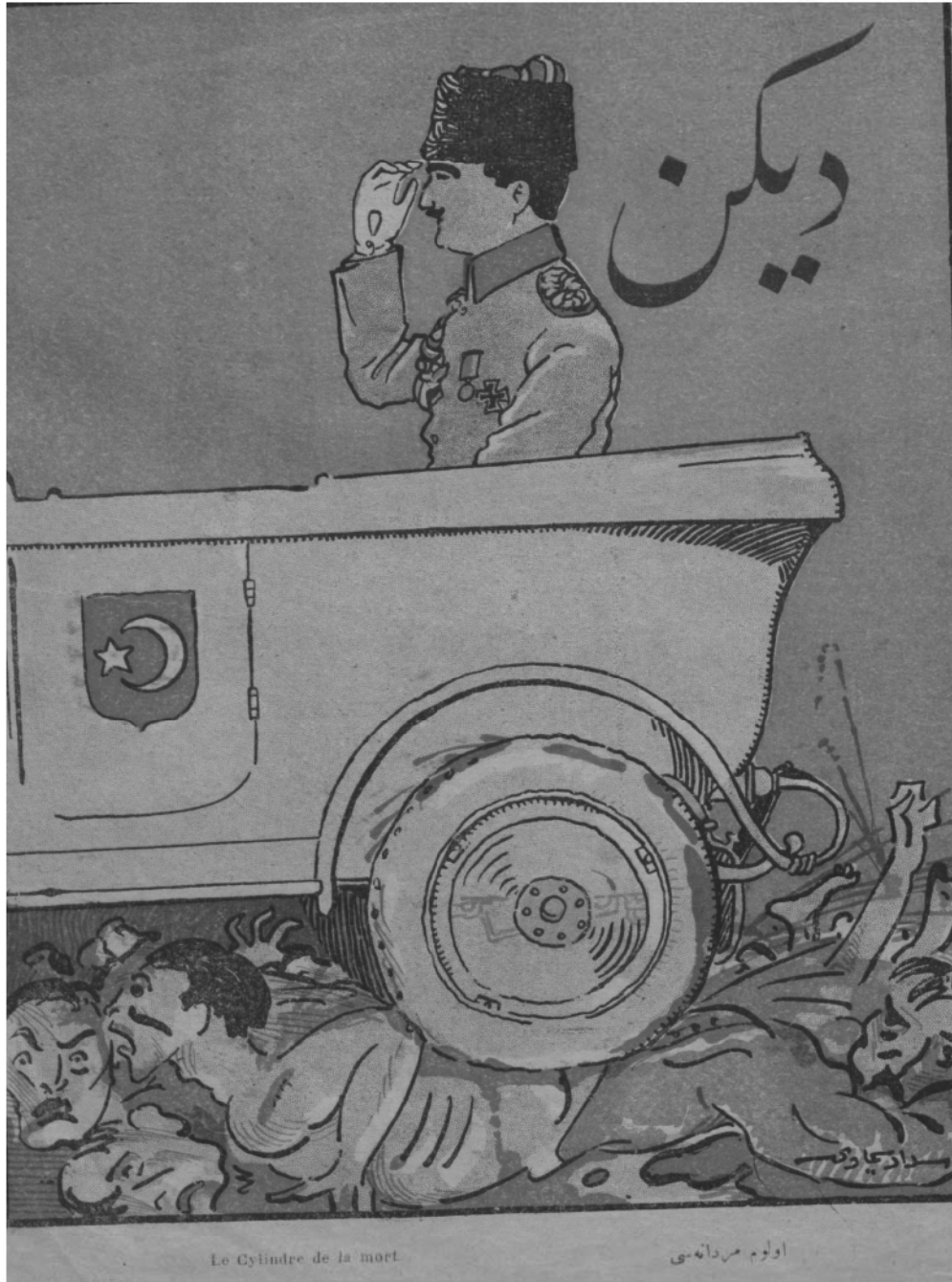

“Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde.”²

Diken gazetesinin 2. sayısının kapak kısmında yer alan Sedat Simavi imzalı karikatürde Enver Paşa’nın Balkan Savaşları ve Sarıkamış Harekâtı sırasında binlerce askerin ölümüne sebep olduğu ima edilir.

¹ İttihat ve Terakki Hükümeti ordunun ve halkın iase sıkıntısını gidermek maksadıyla bir dizi tedbir almıştır. Bunlardan demir yolu taşımacılığı ile ihracat ve ithalat yapmaları için özel izin verilen şahısların adlarının yolsuzluklara karışması hadisesi imalı bir söyleyişle vagon ticareti olarak adlandırılmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Koç 2008: 121-146)

² Karikatürün üzerinde Fransızca olarak “İsmail Hakkı Paşa’nın azledilişi: O büyük şeker vagonlarından geriye sadece boş vagonlar kaldı.” ifadesine yer verilmiştir.

“Ölüm merdanesi.¹”.

¹ Karikatürün üzerinde “Le Cylindre de la mort (ölüm merdanesi)” ifadesine yer verilmiştir.

Bütün baskılara rağmen dönemin siyasileri de karikatüristlerin eleştirilerinden kurtulamamışlardır. 7. sayısının kapak kısmında yer alan Sedat Simavi'ye ait olan karikatürde dönemin hükümeti de bir kenarda bırakılmadan yıllardır iktidarların değişmesine rağmen milletin üstündeki siyasi baskıların başka kılıflarla aynen devam etmesi eleştirilir.

“Tarih tekerrürden ibarettir, Yeniçeriler devrinde — Ver akçeyi ağa öyle dedi. Devr-i sabıkta — Çıkar parayı zaptiye nazırı öyle emretti. İttihatçılar zamanında — Muhalifsin ver parayı, kurtar canını. Şimdi — Kantariyye milli mahsulât.”

Diken gazetesinde doğrudan iktidar mevkiindekileri eleştiren yazı ve karikatürlere pek fazla yer almamıştır. Bu türden yazı ve karikatürlerin sansür kurulunca yayımlanmasının engellenmiş olması kuvvetle muhtemeldir. 29. sayının 19. sayfasının ve 49. sayının 9. sayfasının tamamen boş olarak çıkması bu nedenle olmalıdır. Bunun yerine herhangi bir eleştiri getirmeksizin dönemin siyasilerine ait portre mahiyetindeki karikatürler verilmiştir. Ancak dönemin genel seçimleri, vekil namzetlerinin propaganda süreçleri tüm renkleriyle karikatürize edilmiştir.

Diken başlangıçta her ne kadar doğrudan Milli Mücadele’yi destekleyen yazılar neşredemese de tarihsiz olarak 16. sayının kapak kısmında bir efenin Yunan askerini avucuna almasından müteşekkil olan ve alt yazısız olarak yayımlanan karikatür gazetenin Milli Mücadele yanında yer aldığının ilk göstergesidir. Ancak işgal kuvvetlerinin uyguladığı katı sansür düşünüldüğünde alt yazısız dahi olsa böyle bir karikatürün yayımlanmasında dönemin matbuat müdürü olan Ercüment Ekrem [TALU]’in¹ inisiyatif kullanmış olması kuvvetle muhtemeldir.

¹ 23.03.1919 – 26.08.1919 tarihleri arasında matbuat müdürlüğü yapan Ercüment Ekrem’in her şeyi göze alarak Süleyman Nazif’in “Kara Bir Gün” adlı makalesinin yayımlanmasını sağladığı düşünülmüşse yukarıda bahsedilen olasılık daha iyi anlaşılır (Çeviker 1991: 53-54).

Diken'de iç siyasi meseleler dışında özellikle İzmir'in işgali, Paris Barış Konferansı, aydınların ülkenin öz güçleriyle kurtulacağından ümitlerini keserek manda meselesini gündeme getirmeleri, dönemin önemli aktörlerinden olan, Osmanlı Devleti'nde de gereğinden fazla itibar gören Wilson ve prensipleri birçok vesileyle karikatürlerde ele alınmıştır. Özellikle gazetenin 29. sayısının 8. sayfasında neşredilen karikatürde Amerikan mandası taraftarı olan *İstiklal* gazetesi yöneticilerinden Rauf Ahmet'in eleştirilmesi, *Diken*'in siyasi tavrını pekiştirmesi bakımından önemlidir.

“Anne! Anne! Gazetede okuduğun geldi!” ifadesiyle *İstiklal* gazetesi okuyan anne ve ona camdan kafasını uzatan mandayı gösteren çocuğundan müteşekkil olan bu karikatür oldukça manidardır.

Diken gazetesinde neşredilen karikatürlerle dönemin matbuatına da çeşitli eleştiriler getirilmiştir. Bunların en önemlisi herhâlde Sedat Simavi tarafından tertip edilen ve “*Sulh Hazırlıkları*” ifadesiyle 3. sayıda verilen karikatürdür. Burada azınlıklara mensup gazetecilerin birliktelikleri verilerek, yerli gazetecilerin barış görüşmeleri gibi olağan dışı bir süreçte birbirlerine düşmanlık etmeleri eleştirilmiştir.¹

“*Sulh Hazırlıkları: Türk matbuatı çoraplarını sökmekle meşgul.*² – *Karşı matbuatı örmekle!*¹”

¹ Karikatürdeki Türk gazeteciler sırayla Ali Kemal, Süleyman Nazif ve Yunus Nadi'dir. (Koloğlu 2005: 182)

² Karikatürün Türk matbuatını gösteren ilk kısmında yer alan Türkçe ifadenin “*Tandis que presse de Stamboul est en train défaire leurs bas*” şeklinde Fransızcası verilmiştir.

Ayrıca Milli Mücadele'ye düşmanlıklarıyla bilinen Refi' Cevat'ın gazetesi *Alemdar* ile Ali Kemal'in gazetesi *Peyam-ı Sabah* birçok vesile ile karikatüristlerce eleştirilmişlerdir. Basri imzasıyla 41. sayının 9. sayfasında neşredilen karikatürde *Alemdar* gazetesinin kendisine muhalif olanları ve Milli Mücadele taraftarlarını mesnetsizce yermesi, karalamak ya da kara çalmak olarak değerlendirilmiş olacak ki ayakkabı boyacısı, siyaha boyamak yerine Alemdarvari ibaresini kullanmaktadır.

“– Şu sarı potinleri iyice siyaha boya. – Efendi öyle demezler, Alemdarvari boya derler.”

¹ Karikatürün Türk matbuatını gösteren ikinci kısımda yer alan Türkçe ifadenin “La presse de *Péra* est en train de les Tricoter.” şeklinde Fransızcası verilmiştir. Bu kısımda İstanbul'daki azınlık basını “*Péra*” basını olarak nitelenmiştir.

İttihat ve Terakki Fırkasının yanlış ekonomik politikalarından ve I. Dünya Savaşı'nın olumsuz koşullarından yararlanarak stokçuluk, karaborsacılık, dolandırıcılık gibi meziyetleri neticesi zenginleşerek soylu, kültürlü zenginlerin yerini harp zenginleri olarak adlandırılan sonradan görme kültürsüz tipler almıştır. Ulvi Kazım imzasıyla 58. sayının 7. sayfasında neşredilen karikatür bu minvaldeki sosyal statü değişimini yansıtmaları bakımından oldukça önemlidir.

“Zamane: Efendi ile hamal.”.

Belediye sorunları, mesken buhranı, i  e sıkıntısı, moda, otomobil kazaları gibi güncel meseleler de karikatürlerde ifade edilmiştir. Ayrıca *Ecnebi Karikatürleri* ya da *Avrupa Karikatürleri* adlı sütunda Avrupa ülkelerine ait karikatürler de *Diken* gazetesinde yayımlanmıştır.

Diken'de sayıları pek fazla olmamakla birlikte ilave sayfa olarak adlandırılan kısımlarda çeşitli resimlere ve dönemin simalarının fotoğraflarına yer verilmiştir. Ancak yayımlanan fotoğrafların bir kısmının gerçekten söz konusu şahıslara ait olup olmadığı hususunda bir malumat edinilememiştir. Özellikle *Diken*'in 4. ve 41. sayılarının "Küçük Gazete" sayfalarında neşredilen Yasin Efendi müstearını kullanan Fazıl Ahmet'e ait olduğu ifade edilen aşağıda solda solda yer alan resim ile 49. sayının "Fırıldak" sayfasında neşredilen sağdaki fotoğrafın birbirlerine benzerlik dahi arz etmemesi gazetede yayımlanan fotoğrafların belirtilen şahıslara aidiyeti hususunda okuyucuyu şüpheye d      mektedir.

"Yasin Efendi"

Ancak Fazıl Ahmet'in Kırpıntı adlı şiir kitabı üzerindeki aşağıda da verilen fotoğrafı ile *Diken*'dekiler karşılaştırılınca 49. sayının Fırıldak sayfasında yayımlanan fotoğrafın Fazıl Ahmet'e ait olduğu anlaşılmaktadır.

(Aykaç 1991: Ön Kapak Dış Yüzü)

Celal Nuri, bir kadın adı olan Afife Fikret müstearını kullanması sebebiyle zaman zaman alay konusu yapılmıştır. Celal Nuri'ye ait olduğu anlaşılan bir fotoğrafın üzerine başörtüsü çizilerek *Diken*'in 11. sayısında yayımlanması bu duruma örnektir.

“Afife Fikret Hanım'ın tevkif ve tahliyesi.”.

Yine *Diken*'in 13 Kasım 1919 tarihli 30. sayısının 10. sayfasında Mustafa Kemal Paşa'nın ironiye mahal vermeden resminin neşredilmesi gazetenin Milli Mücadele taraftarı olmasının önemli göstergelerindendir.

“Mustafa Kemal Paşa”¹.

¹ Orhan Koloğlu yanlışlıkla olsa gerek *Diken*'in 30. sayısında bu resim yerine bir Atatürk karikatürünün yayımlandığını belirtmiş ve bu resmin de *Yenigün* gazetesinde neşredildiğini ifade etmiştir. (Koloğlu 2005: 230)

2. BÖLÜM

TAHLİLİ DİZİN

2. 1. Edebi Türler

2. 1. 1. Denemeler

Ahmet Rasim: *Bonbon*, Nr. 8, s. 3 [Yazarın güvertede gördüğü bir Ermeni çocuğuyla annesine dair gözlemlerini yansıtan deneme “*Eşkâli Zaman*” ifadesiyle verilmiştir.]

Ahmet Rasim: *Eski Bir Tayyare Krokisi*, Nr. 15, s. 2. [Jules Verne ile benzerliğine dikkat çekilen meşhur ortaoyunu sanatkarı Hamdi'nin bir tekerlemesinden hareketle “*Senelerden beri az mı attık tuttuk! İla-nihayet bir göbeğe düştük. Onu müteakip içinde yeis ve fütur kaynayan bir mahiyete atıldık. İnşallah rüya görmüşe, bu musibetleri görmemişe döneriz. Şu zamanda feryat, figan, isnat, bühtan bir para etmez! Daldığımız uykudan gözlerimizi açmaya bakalım! Artık uyanalım! Artık haşlandığımız yeter oldu! Mama dadı dediğimiz o ru-siyah devran ne ah-ı cangâh, ne de rica ve istirham dinliyor!...*” şeklinde devrin siyasi meselelerine dair değerlendirmeleri içeren deneme “*Ne Var Ne Yok*” sütununda yer almaktadır.]

Ahmet Rasim: *Un Meselesi*, Nr. 7, s. 3. [Yolsuzluklarını çıkaran gazetecilerle hükümetin ilişkisini hokkabazlık gibi eğlencelerle ilişkilendirerek veren deneme “*Cid ü Mizah*” sütununda verilmiştir.]

Cleman Dotel: *Vanderbild'e Nasihatlerim*: Nr. 65, s. 7. [Zengin bir zatın gazeteciliğe heves etmesi üzerine yazarın ilgiliye tavsiyelerini içeren dört bölümden oluşan ve Fransızcadan Türkçeye tercüme edildiği belirtilen deneme.]

Ömer Seyfettin (Kaygusuz müstearıyla): *Zamane Çocukları*, Nr. 24, s. 4-5. [Zamane çocuklarının hayatın farkındalığına dair bir değerlendirme yapılarak konuyla ilgili altı adet fıkraya yer verilen ve yedi bölümden oluşan deneme.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Basar Mesele-i Mutena Bahası*, Nr. 60, s. 2. [“Vücudu beşerde en ziyade hayata tesir eden kısım hangisidir?” sorusunun cevabı olarak “göz” kabul edilerek bunun insan yaşamındaki önemini belirten deneme.]

[ÜNAYDIN], Ruşen Eşref: *Bahçesini Temizlemek Usulü*, Nr. 50, s. 4-5. [Kökleşmiş olumsuz adetlerimizi ikaz ve tembihlerle düzeltmenin güçlüğünü konu edinen deneme.]

İmzasız: *Tarihimizin Ziyafetler Fashı*, Nr. 26, s. 2. [Eski ziyafetlere dair malumatlar veren “*Olup Bitenler*” sütununda yer alan deneme.]

2. 1. 2. Fıkralar

Hicai Dede: *Çakır’ın Kiraathanesi’nde*, Nr. 72, s. 2. [Siyaset konulu fıkra “*Küçük Muhavereler*” üst başlığıyla verilmiştir.]

Hicai Dede: *Kadıköy Vapuru’nda*, Nr. 72, s. 2. [İhtiyarların şikâyetini konu edinen fıkra “*Küçük Muhavereler*” sütununda verilmiştir.]

Hicai Dede: *Kahveci İle Müşteri Arasında*, Nr. 71, s. 4. [Taze kavramının göreceliliğini konu edinen fıkra “*Küçük Muhavereler*” üst başlığıyla verilmiştir.]

Hicai Dede: *Köprüde*, Nr. 72, s. 2. [Vereceği parayı unutan şahsa alacaklının tembihini konu edinen fıkra “*Küçük Muhavereler*” sütununda verilmiştir.]

Hicai Dede: *Vapurda İki Arkadaş Arasında*, Nr. 71, s. 4. [Siyaset konulu fıkra “*Küçük Muhavereler*” üst başlığıyla verilmiştir.]

Ömer Seyfettin (imzasız olarak): *Bir Defalık*¹, Nr. 18, s. 2. [Sürekli yeni kıyafetler yaptıran kadının bu amaçla kocasından hesapsızca para istemesini konu

¹Hülya Argunşah, altında muharrir ismi olmayan “Bir Defalık” adlı fıkranın Ömer Seyfettin’e ait olduğunu belirtmiştir. Hülya Argunşah, muhtemelen söz konusu metnin Küçük Fıkralar kısmında Şit imzasıyla verilen “Tafsilatın Tamı” adlı fıkrayla birlikte verilmesi nedeniyle bu kanaatte bulunmuştur. Nitekim *Diken* gazetesi incelendiğinde bu tavrın Yusuf Ziya [ORTAÇ] gibi diğer muharrirlerce de sergilendiği görülmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. (Ömer Seyfettin 2000: 240)

edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin, (Şit müstearıyla): *Enstantane*, Nr. 17, s. 2. [Geveze bir adama dair yapılan ince espriyi konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin (imzasız olarak): *Isınmak İçin*¹, Nr. 17, s. 2. [Bir çocuğun annesinden duyduğu bir sözü söylenmemesi gereken yerde dile getirmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin (Şit müstearıyla): *Tafsilatın Tamı*, Nr. 18, s. 2. [Bir avcının eksik tafsilat alması üzerine komik duruma düşmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Ada Nedir*, Nr. 23, s. 3. [Bir çocuğun ada nedir sorusuna verdiği cevabı konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Ana Kız*, Nr. 60, s. 10. [Kızını evlendirmek isteyen annenin girişimini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Baba ile Oğul Arasında*, Nr. 42, s. 10. [Baba ile oğlun ayaklarının kirliliğine dair söyleşmelerini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Bir Cevap*, Nr. 22, s. 3. [Başı ağrıyan bir zata ayaklarını sıcak tutmasını tembih eden Hacı Hafız Akif Efendi’yi eleştiren harem ağasına Hacı’nın verdiği cevabı konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Levha*, Nr. 22, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi’nin odasında yer alan “*Sen seni bil, sen seni sen seni bil, sen seni; Sen seni bilmez isen ger patlatırlar enseni.*” şeklindeki beyit üzerine kurgulanan fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

¹ Yukarıda bahsettiğimiz nedenlerden ötürü Hülya Argunşah, altında muharrir ismi olmayan “Isınmak İçin” adlı fıkranın Ömer Seyfettin’e ait olduğunu belirtmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. (Ömer Seyfettin 2000: 238)

İmzasız: *Bir Mülahaza*, Nr. 23, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi'nin eski bir vekile dair mütalaasını konu edinen fıkra "*Hacı Hafız Akif Efendi*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Doktor Anlatıyor*, Nr. 45, s. 2. [Doktorun bir memurun eşini muayene ederek İspanyol gribi teşhisi koymasını konu edinen fıkra "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir..]

İmzasız: *Bir Teşbih*, Nr. 45, s. 10. [Maruf bir zat tarafından bir politikacının hâl, tavır ve anlayış bakımından bir farkla oduna benzetilmesini; o farkın da odunun insanları ısıtarak fayda sağlamasına rağmen bu zatın yanındakileri dondurması olarak zikredilmesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Bir Teşbih*, Nr. 64, s. 4. [Bir genç hanımın kendisi ile takma evler arasında benzerlik kurmasını konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Boya*, Nr. 23, s. 3. [Annesinden, babası alkol aldığı için burnunun kızardığını öğrenen bir çocuğun bebeğinin burnunu kırmızıya boyamak için alkol istemesini konu edinen fıkra "*Küçük Fıkralar*" üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Darülfünun Mezunu*, Nr. 23, s. 3. [Darülfünun mezunu bir gencin kendisine yöneltilen suali yeni mezun olduğu gerekçesiyle cevaplayamamasını konu edinen fıkra "*Küçük Fıkralar*" üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Darülaceze Yolu*, Nr. 43, s. 10. [Darülacezeye gitmek isteyen bir şahsa polisin yol göstermesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Davetlinin Davetlileri*, Nr. 55, s. 4-5. [Ramazan ayında iftar yemeğine davetli olan bir zatın yanına iki kişi alarak davete icabet etmesini konu edinen fıkra "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Dayak*, Nr. 43, s. 10. [İttihatçıların zamanında merkez komutanlığında yapılan bir sorgulamayı konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Diş Çekmek Usulü*, Nr. 22, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi'nin dişini bir iple taşa bağlayarak çekmesini konu edinen fıkra "*Hacı Hafız Akif Efendi*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Dilsiz*, Nr. 26, s. 3. [Sağır dilsiz bir şahısla yabancı bir memlekette dil bilmeyen birinin hayatları arasındaki paralelliğe dikkat çeken fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Doktorun Odasında*, Nr. 57, s. 13. [Hastanın uzuvlarının sağlıklı olduğunu anlatmak için hayvanlardan istifade etmesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Galatasaray Resim Sergisi*, Nr. 60, s. 12. [Bir resim sergisindeki iki arkadaşın resimlere dair hasbıhalini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Garsonun Mantiğı*, Nr. 44, s. 10. [Müşterisine bozuk etten imal köfte getiren garsonun köftenin az olmasını müşteri lehine bir durum olarak açıklamasını yansıtan fıkra.]

İmzasız: *Garsonla Müşteri Arasında*, Nr. 61, s. 10. [Lokantada bir müşteri ile garson arasındaki diyalogu konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Gayretli Memurlar*, Nr. 31, s. 5. [Müdürle başkâtipin mesai saatinde çalışmamalarını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Habeş Çocuğu*, Nr. 42, s. 3. [Habeşli bir çocuğun yıkanması neticesi renginin açılmasını konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Hasta ile Doktor*, Nr. 61, s. 10. [Doktor ile hastanın pahalılık üzerine konuşmalarını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Hasisler İçinde*: Nr. 65, s. 6. [Bu bölümde üç fıkraya yer verilmiştir. Hasis insanların sofralarını kimseyle paylaşmamasını konu edinen fıkralar “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda “*Eslafın güzel sözleri, zarif kıssaları*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Hayırlı Bir İş*, Nr. 54, s. 2. [Bir kadınla bir erkeğin âşıkane sohbetlerini işiten adamın tepkisi ve kadının cevabı üzerine şekillenen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hırsız Korkusu*, Nr. 23, s. 3. [Bir çocuğun hırsız korkusunu konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

- İmzasız: *Hırsız Mantığı*, Nr. 43, s. 10. [Bir gasp hadisesini konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *Hizmetçi*, Nr. 21, s. 3. [Kusursuz olabilecek nitelikte bir hizmetçi arayan şahsın, Hacı Hafız Akif Efendi'den bu konuda yardım istemesini konu edinen fıkra "*Hacı Hafız Akif Efendi*" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *İlan-ı Aşk Esnasında*, Nr. 30, s. 10. [Ev bulmanın sevgili için yapılabilecek fedakârlık haline gelmesini konu edinen fıkra "*Küçük Fıkralar*" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *İlan-ı Aşk Esnasında*, Nr. 35, s. 10. [Bir gencin sevgilisi için yapabileceği fedakârlığı konu edinen fıkra "*Küçük Fıkralar*" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *İlk Açılacak Yer*, Nr. 66, s. 2. [Talat Paşa'nın nezareti zamanında dâhiliyede mühim bir görevi ifa eden bir zatın kendisinden iş isteyen şahsı oyalamasını konu edinen fıkra "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *İki Ahbap Arasında*, Nr. 29, s. 9. [Yağı sevdiğini söyleyen şahsa arkadaşının yakandan belli oluyor şeklinde verdiği cevap üzerine kurgulanan fıkra "*Küçük Fıkralar*" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *İki Arkadaş Arasında*, Nr. 42, s. 10. [Beceriksiz bir gencin işsiz kalması neticesinde ancak edebiyatçı ya da gazeteci olabileceğini yansıtan fıkra.]
- İmzasız: *İki Âşık Arasında*, Nr. 32, s. 7. [Sevgilisi tarafından başına saksı atılan şahsın, bu hadiseyi sevgi göstergesi olarak algılamasını konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *İki Mektuptan İki Parça*, Nr. 29, s. 15. [Babayla oğlun birbirlerine yazdıkları mektupları konu edinen fıkra "*Küçük Fıkralar*" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *İmla Yanlışıları*, Nr. 48, s. 2. [Bir edibin, eserlerini tenkit eden şahsın imla yanılıları nedeniyle cehaletine hükmetmesini konu edinen fıkra "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *İmtihanda*, Nr. 52, s. 6. [Bir talebenin imtihanını konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *İnsaf*, Nr. 26, s. 3. [Lokantada sipariş ettiği yumurtadan civciv çıkmasını anlatan memura, Hacı Hafız Akif Efendi'nin lokantacının insafı olduğunu]

piliç için de para isteyebileceği şeklindeki cevabını konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Kaçan Cigaralar*, Nr. 54, s. 2. [Güvenlik görevlilerince temin edilen kaçak sigara alış verişini konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir..]

İmzasız: *Kadın Politikası*, Nr. 23, s. 3. [Bir kadının kavga akabinde kendisine hediye alan kocasıyla kavga etmeyi alışkanlık haline getirmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Kaynana Derdi*, Nr. 22, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi’nin kaynanasından şikâyetini konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Karı Koca Arasında*, Nr. 32, s. 7. [Bir kadının “*Karanlıkta bulundukça seni daha ziyade seviyorum...*” ifadesiyle eşinin çirkinliğini vurgulamasını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Karı Koca Arasında*, Nr. 33, s. 7. [Kışın balıkların kılçıklı olmasının bir çocuğun muhayyilesindeki çağrışımını konu edinen fıkra “*Küçük Muhavereler*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Karı Koca Arasında*, Nr. 48, s. 2. [Çirkin olduğuna hükmederek ağlayan kadına kocanın muzip cevabını konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Kesilmemiş Kitap*, Nr. 42, s. 10. [Bir hanımefendinin kendisine takdim edilen ve hiç konuşmayan genci, sayfaları kesilmemiş kitaba benzetmesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Kulakları Çınlasın*, Nr. 19, s. 2. [Meşrutiyetin geleceğine dair belirtilen öngörü üzerine kurgulanan fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir..]

İmzasız: *Küçük Bir Çocuk ile Amcası Arasında*, Nr. 29, s. 15. [Bir çocuğun babasının hükmünden hareketle amcasından kalemine yıldız yapmasını istemesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Küçük Fıkralar*, Nr. 65, s. 3. [Hasis bir zatın sofrada eşiyle yalnız kalma çabasını konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Küçük Fıkralar*, Nr. 65, s. 3. [Hasis bir zatın paraya muamelesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Küçük Fıkralar*, Nr. 66, s. 6. [Küçük Fıkralar başlığı altında beş fıkraya yer verilmiştir.]

İmzasız: *Köprü*, Nr. 22, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi'nin bir ihtiyarı ikazını konu edinen fıkra "*Hacı Hafız Akif Efendi*" üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Laf u Güzaftan İşittiklerim*, Nr. 61, s. 11. [Hayat felsefesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Lokantada*, Nr. 45, s. 2. [Lokantada hesap ödemek isteyen müşteriye garsonun tavuk için fahiş bir fiyat söylemesi üzerine, müşterinin müstehzi bir üslupla bu kadar kıymetli hayvanların telef edilmesinin doğru olmadığını belirtmesini konu edinen fıkra "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Lokma*, Nr. 22, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi'nin bir doktorun ameliyat esprisine verdiği nüktedanca cevabını konu edinen fıkra "*Hacı Hafız Akif Efendi*" üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Mahkemede*, Nr. 25, s. 3. [Mahkeme azası bir zatın muhakeme esnasında uyumasını ve kendisine sorulan suale alakasızca cevap vermesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Mahkemede*, Nr. 35, s. 5. [Hırsızlık suçundan yargılanan şahsın bu suçu işlemediğini ispat için o gün o saatteki işlediği suçu anlatmasını konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Mahkemede*, Nr. 44, s. 10. [Hakim ve suçlu arasındaki diyalogu konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Mazeret*, Nr. 52, s. 6. [Kız isteme hadisesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Medh ü Sena*, Nr. 35, s. 4. [Ressamın tablolarındaki gerçekçiliğini övmeye çalışan şahsın pot kırmasını konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Mektup*, Nr. 29, s. 15. [Bir şahsın arkadaşında unuttuğunu zannettiği enfiye kutusunu göndermesi için mektup yazmasını ve mektuba zarf ararken kutuyu bulmasını ve bunu mektubun altına not etmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” sütununda verilir.]

İmzasız: *Meşrutiyet Tarihi*, Nr. 21, s. 3. [III. Meşrutiyetin ilanından beri geçen sürede halkın hürriyet konusuna yaklaşımını konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Milli Hars Meselesi*, Nr. 21, s. 3. [İttihat ve Terakki Fırkasınca sürekli gündemde tutulan milli hars meselesine dair Hafız Efendi’nin değerlendirmesini konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Muallimler Arasında*, Nr. 45, s. 2. [Muallimlerin çocuk dövmekle ilişkili bir meslekten yani keçe silkmekten bahsetmesini konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Muallim ile Talebe Arasında*, Nr. 23, s. 3. [Ödevini yapmayan zeki çocuğun kendisini sorgulayan hocasına verdiği cevabı konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Muvaffakiyet*, Nr. 31, s. 7. [Bir şahsın arkadaşının muvaffakiyetinin hırsızlık olduğunu öğrenmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Müşterisiz Gazete*, Nr. 29, s. 7. [Hacı Hafız’ın okuyucusu olmayan ya da beğenilmeyen gazetelere dair düşüncesini konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Nişan Yüzüğü*, Nr. 51, s. 12. [Nişan yüzüğü alındığı esnada kızın saflığının öğrenilmesini konu edinen fıkra.]

- İmzasız: *Oruç Yiyen Adam*, Nr. 19, s. 3. [Ramazan ayında oruç yiyen şahısların Hacı Hafız Akif Bey'e şikâyet edilmesini ve mumaileyhin cevabını konu edinen "Küçük Fıkralar" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Opera Tiyatrosunda*, Nr. 29, s. 7. [Hacı Hafız'ın gittiği bir operayı değerlendirmesini konu edinen fıkra "Hacı Hafız Akif Efendi" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Otomobil Önünde*, Nr. 57, s. 13. [Otomobilin gücünü ve şoförünü konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *Pahalılık Yüzünden*, Nr. 64, s. 7. [Pahalılık nedeniyle masraflarını karşılayamayan bir zatın Hilal-i Ahzar Cemiyetinde memuriyet aramasını konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *Ramazan Fıkraları*, Nr. 55, s. 5. [Ramazan fıkraları başlığı altında ikisi Bektaşî fıkrası olmak üzere üç tane fıkraya yer verilmiştir. Bu fıkraların üçünde de Ramazan ayı ve oruç konu edinilmiştir.]
- İmzasız: *Rüya*, Nr. 23, s. 3. [Bir çocuğun rüya ile gerçek kavramını karıştırmasını konu edinen fıkra "Küçük Fıkralar" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Sağlam Gömlek*, Nr. 23, s. 3. [Bir kadının mağazada sağlam gömlek bulmadığı gerekçesiyle yetkiliye çatması üzerine yetkilinin de kadını en sağlam gömleğin delilere hazırlandığı için onu bulabileceği ecza deposuna yönlendirmesini konu edinen fıkra "Küçük Fıkralar" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Saman*, Nr. 25, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi'nin cömertliğini eleştiren bir zata nüktedanca cevabını konu edinen fıkra "Hacı Hafız Akif Efendi" üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Saman*, Nr. 29, s. 15. [Hayvanına saman almaya giden bir şahsın bir türlü saman beğenmemesini konu edinen fıkra "Küçük Fıkralar" üst başlığıyla verilmiştir.]

- İmzasız: *Sanatkârlar Âleminde*, Nr. 48, s. 2. [Bir edibin eserlerinin beğenilip beğenilmediğini öğrenmek için bir şahsa müracaat etmesini konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda “*Latife*” ibaresiyle verilmiştir.]
- İmzasız: *Sıhhiye Müfettişi İle Arkadaşı*, Nr. 42, s. 3. [Bir okuldaki bir çocuk haricindekilerin uyuz olmasını ve o çocuğunda pisliğinden ötürü mikropların vücuduna nüfuz edememesini konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *Su İle Hava*, Nr. 67, s. 2. [Fakirliği konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *Sükût-ı Malum Hakkındaki Mütalaa*, Nr. 25, s. 3. [Hacı Hafız Akif Efendi’nin Ali Kemal’in azline dair mütalaasını konu edinen fıkra “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Şairler Arasında*, Nr. 28, s. 3. [Şairle arkadaşının güzel bir kız görmeleri üzerine nüktedanca konuşmalarını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Şairler Arasında*, Nr. 28, s. 3. [Bir şairin şiir kitabını ithaf etmek istediği hanımın adı yerine çiçek resmi koymasını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Şairler Arasında*, Nr. 28, s. 5. [Bir şairin nişanlısıyla söyleşmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Şeftali Hırsız*, Nr. 19, s. 3. [Kılık kıyafeti düzgün bir şahsın hırsızlık yapmak için girdiği evde yakalanmasını ve ahalinin olayı safça değerlendirmesini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]
- İmzasız: *Şuun-ı Cihan İntibaatı*; Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası. [İki gazetecinin birbirlerine hakaret etmeleri neticesi mahkemeye düşmelerini konu edinen fıkra.]
- İmzasız: *Takdim Rasimesi*, Nr. 19, s. 3. [“*Küçük Fıkralar*” ifadesiyle verilen bu kısımda Hacı Hafız Akif tanıtılmaktadır.]

İmzasız: *Tarih-i Mal*, Nr. 31, s. 7. [Kaşar peynirinin harpten önceki maliyetini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Tıfli'nin Bir Fıkrası*, Nr. 48, s. 7. [Bu başlık altında iki Bektaşî fıkrası verilmiştir. Birincisinde Tıfli'nin tesadüfen kendisi gibi alkol alan bir arkadaşının mezarına rastlayarak burada Fatiha niyetine nara atması, ikincisinde sürekli işleri ters giden bir şahsın, kendisini Allah sevdiği kullara musibet verir şeklinde teselli eden şahsa veriği cevap konu edilir.]

İmzasız: *Ticarette Namus*, Nr. 57, s. 4. [Yeni zenginlerden olup ticarette namusluluğun önemini vurgulayan bir zatın ticari ahlakını konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Top Arabası*, Nr. 55, s. 4. [Yeniçeri ağasının Ayasofya Camii mahyasındaki top arabası resmini algılayışını konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tramvayda*, Nr. 23, s. 3. [Bir şahsın tramvaydaki yolcularla Hz. Nuh'un gemisi arasında ilgi kurmasını konu edinen “*Hacı Hafız Akif Efendi*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Ufak Para Buhranı*, Nr. 36 s. 7. [Harp yılları İstanbul'unda bozuk para bulmanın zorluğunu ve esnafın bu soruna dair çözümünü konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Ufak Para Buhranı*, Nr. 68, s. 7. [Bozuk para sıkıntısını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Valide ile Kızı*, Nr. 61, s. 10. [Bir validenin kızını beğendiği kişiyle evlendirme girişimini konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Vesait-i Nakliye*, Nr. 45, s. 2. [Kendisini bir saat içinde Beşiktaş'a bırakmasını isteyen yolcuya arabacının İstanbul'un kronikleşmiş belediye sorunlarına atıfta bulunarak cevap vermesini yansıtan fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Vidalı Evler Etrafında*, Nr. 54, s. 2. [Dönemin mesken sorununu konu edinen fıkra “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Yangına Karşı Tedabir*, Nr. 23, s. 3. [Belediye müdürünün yangına karşı tedbir olarak yardım kutusu almasını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Yine Manda Meselesi*, Nr. 25, s. 3. [Manda meselesi nedeniyle hasım kesilen iki muharririn dar bir sokakta karşılaşmalarını ve bu esnada karşılıklarına manda çıkması nedeniyle birbirlerine yol verme çabalarını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” sütununda verilir.]

İmzasız: *Yine Vapurlarda*, Nr. 37 s. 5. [Vapur ücretlerinin pahalılığını konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Zarafet-i Eslaf*, Nr. 48, s. 7. [Bu başlık altında iki Bektaşî fıkrası verilmiştir. Birincisinde hayatın giderek kötüleşmesini “*dünya alt üst*” oluyor şeklinde yorumlayan zata Bektaşî'nin muzip cevabı, ikincisinde alkol alan Bektaşî'nin Yeniçeri ağası tarafından yakalanması ve Bektaşî'nin ilginç yorumu verilir.]

İmzasız: *Zayî Muşamba*, Nr. 46, s. 3. [Alkollü bir şahsın, kaybettiği muşambasına üzülmesini konu edinen fıkra.]

İmzasız: *Zevc ile Zevce Arasında*, Nr. 23, s. 3. [Zevcin verdiği sözde durmamasını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Zevç ile Zevce Arasında*, Nr. 61, s. 10. [Eşlerin ev kirası üzerine konuşmasını konu edinen fıkra “*Küçük Fıkralar*” üst başlığıyla verilmiştir.]

2. 1. 3. Hikâyeler

A(yın). S(ad): *Mücrimler Arasında*, Nr. 16, s. 2. [Bir hükümdarın hapisaneyi ziyaretini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Ne Var, Ne Yok*” sütununda yer almıştır.]

Ahmet Rasim: *Kayıslı Politikası*, Nr. 24, s. 7. [Politika kelimesinin günlük dildeki anlamına dair bir değerlendirme yapıldıktan sonra İstibdat döneminde bu kelimenin yanlış algılanması neticesinde hapse düşen masum bir köylünün serüvenini konu edinen bir bölümlük hikâye.]

Ahmet Rasim: (*Başlıksız*): Nr. 71, s. 2. [Deli Refet Bey ile mahalle gençlerinin söyleşmesini konu edinen “*Müstensihi Nâhik*” ifadesiyle verilen ve bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda yer almıştır.]

Aka Gündüz: *İskarpinden Yuvarlanan Harp Zengini*, Nr. 28, s. 4-5. [Harp zenginlerinden bir hanımın cenaze töreni vesilesiyle söz konusu zümre hakkında genel değerlendirmelere yer veren bir bölümden oluşan hikâye.]

[ATABEYOĞLU], Selahattin Enis: (*Başlıksız*): Nr. 72, s. 2. [Bir çocuğun tesadüfen gördüğü bir kadından etkilenmesini konu edinen ve “*Müstensihi Nâhik*” ifadesiyle verilen ve bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda yer almıştır.].

Beylerbeyi: *Amca Bey*, Nr. 63, s. 2-3. [Aile saadetini ve aşkı konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin (C. müstearıyla): *Karmanyolacılar*, Nr. 41, s. 14. [Bir şahsın karmanyolacılar tarafından darp edilmek suretiyle soyulmasını konu edinen üç bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

C. E(lif): *Sami*, Nr. 60, s. 6-7. [Sami adlı bir zatın saflığını konu edinen bir bölümlük hikâye.]

Deryadil: *Aile Saadeti*, Nr. 44, s. 10. [Aile saadetini küs kalmak suretiyle muhafaza eden çifti konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Ağırlık Pazarlığı*, Nr. 50, s. 10. [Çocuklarını evlendirecek olan ailenin kız tarafının isteklerini karşılama çabasını konu edinen, “*Kız babası ile oğlan babası arsında*” ifadesiyle verilen ve bir bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Bilezik*, Nr. 50, s. 6-7. [Evli bir kadına sevgilisi tarafından alınan bileziği konu edinen iki bölümlük hikâye.]

Deryadil: *Bir Ders-i İbret*, Nr. 38, s. 6-7. [Rasim Ağa ve ilk evliliğinden olma kızının sınıf arkadaşı olan şimdiki karısı Şükriye Hanım arasındaki basit bir kavga neticesi Şükriye Hanım'ın ihanetinin ortaya çıkmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Büyük Hanımın Cevabı*, Nr. 36 s. 7. [Tramvay bekleyen ve üstü başı epeyce çamur olan yaşlı bir kadına genç hanımların sataşmasını konu edinen üç bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Fantezi Hikâye*, Nr. 36 s. 7. [Ahmet Bey'in güzelliğine aldanarak saf bir kadınla evlenmesini ve kadının saflığından kaynaklanan hadiseleri konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Harp Zengininin Komisyoncusu*, Nr. 57, s. 8-10. [Yeni zenginlerden bir zatın, ürünlerini pazarlayan memurlarının maharetini beğenmemesi üzerine memurun bir oyunla ürün takdimine gittiği şahıslardan gördüğü muameleyi anlatmasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]

Deryadil: *İğfal Davası*, Nr. 45, s. 4-6. [Çapkın bir bakkalın bir kadını evlilik vaadiyle kandırarak iğfal etmesini ve ardından evliliğe yanaşmaması üzerine konunun mahkemeye intikal etmesini ve kadının olayı delillendirmesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *İmam Efendinin Şeftalileri*, Nr. 44, s. 6. [Mektep çocuklarının İmam Efendi'nin bahçesinden şeftali çalmalarını ve faillerin yakalanması amacıyla yapılan trajikomik tahkikat planını konu edinen iki bölümlük hikâye "Hikâye" sütununda verilmiştir.]

Deryadil: *Kapı Arkasında*, Nr. 46, s. 7. [Otel odasındaki iki şahsın yan odada gayrimeşru ilişki yaşandığı zannıyla kapıyı kırarak bu odaya girmelerini konu edinen bir bölümden oluşan ve "Bir mecliste yaşlıca bir kadı efendi tarafından anlatılmıştır" ifadesiyle verilen hikâye "Hikâye" sütununda yer almıştır.]

Deryadil: *Lisan Dershanesi*, Nr. 32, s. 6-7. [Yabancı dil bilmeyen bir zatın, muallimi olmadığı hâlde yabancı dil kursu açmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye "Hikâye" sütununda verilmiştir.]

Deryadil: *Manto*, Nr. 40, s. 6-7. [Bir manto haricinde ihtiyacı olmadığını söyleyen Melek adındaki bir kadınla beraber yaşamaya başlayan şahsın bu kadın tarafından yavaş yavaş sömürülmesini konu edinen üç bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

Deryadil: *Miras*, Nr. 39, s. 7-10. [Ali Hayrettin Bey’e amcası Namık Tahir Bey’den miras olarak kitap kalmasını ve cahilliğine aldırmaaksızın uyanık geçinen Ali Hayrettin Bey’in bu kitapları satma serüvenini konu edinen iki bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

Deryadil: *Rasathanes*, Nr. 32, S: 6-7. [Taşradan gelerek rasathanede çalışan dostunu ziyaret eden bir şahsın rasathanede gördükleri karşısındaki şaşkınlığını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

Deryadil: *Sinema Kapısında*, Nr. 56, s. 5. [Daha önce sinemaya gitmemiş bir köylünün şaşkınlığını ve merakını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Şirket Vapurlarında*, Nr. 51, s. 6-7. [Şirket vapurlarında biletsiz seyahat etmeyi alışkanlık haline getiren Hayali Efendi’nin bilet fiyatlarına zam gelmesiyle kendi gibi yolcuların sayısının artması üzerine zor duruma düşmesini konu edinen iki bölümden oluşan hikâye.]

Deryadil: *Takip*, Nr. 41, s. 6-7. [Bir memurun sevgilisiyle buluşmak maksadıyla amirinden izin almak için karısının kendisini aldattığını ve onu suçüstü yakalamak istediği yalanını söylemesini konu edinen dört bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

Diken Okuyanlardan Biri: *Esrarkeşin Tövbesi*, Nr. 62, s. 10-11. [Nalbant Mustafa Efendi’nin içkiye ve uyuşturucuya tövbe etmesini konu edinen, “*İstanbul, 10 Kânunuevvel 1335*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]

(E(lif): S(in).: *Süslü Hanım*: Nr. 12, s. 6. [Süslü ve yaşlı bir kadının güzellik sırrını konu edinen iki bölümden oluşan hikâye “*Fantezi*” sütununda yer almıştır.]

[GÖVSA], İbrahim Alâeddin (Karınca müstearıyla): *İki Levha*: Nr. 71, s. 2. [İşreti ve ekonomik sıkıntıları konu edinen iki bölümden oluşan hikâye.]

- [GÜNGÖR], Mehmet Selahattin (Kulak Misafiri müstearıyla): *Kolay Para Kazanmak Çaresi*, Nr. 64, s. 4. [Bir avukatın kolay para kazanma çaresini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri: *Amirin Emri*, Nr. 24, s. 3. [Cemalettin Efendi adında bir memurun sözünü tutmak uğruna yaşadığı trajikomik hadiseleri konu edinen üç bölümden oluşan ve “*Bir Hasbıhal*” ifadesiyle verilen hikâye.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri (R. N. müstearıyla): *Bakkal Dükkânı*, Nr. 46, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Müşterinin bakkala övgüsünü ve tavsiyesini konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri: *Dünya Yuvarlak Mı Düz Mü?*, Nr. 42, s. 6–7. [Medrese öğrencileriyle softa bir imam arasındaki dünyanın şekline dair tartışmayı konu edinen bir bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri, (R. N. müstearıyla): *Falso*, Nr. 67, s. 7. [Manifaturacı Mehmet Efendi’nin, mahalle imamının iyi niyetle müdahil olması neticesi yaşadığı olumsuzlukları konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri (Hayrettin Rüştü müstearıyla): *Kârlı Bir İş*, Nr. 29, s. 6. [Şecaattin adlı zatın seçtiği insanlara bir şekilde sataşarak çıkan kavga neticesi kendini mağdur göstermek suretiyle bu şahıslardan doğrudan veya mahkeme kanalıyla para almayı adet haline getirmesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri, (Hayrettin Rüştü müstearıyla): *Kitap Merakı*, Nr. 35, s. 6-7. [Nizamettin Bey’in gayrimeşru hanımı olan Müzeyyen Hanım’ın kitap yazma merakına kapılıp kocasını ihmali etmesini konu edinen üç bölümden oluşan hikâye.]
- [GÜNTEKİN], Reşat Nuri (R. N. müstearıyla): *Mükâfat*, Nr. 43, s. 6–7. [Bir muallimin ödüllendirilme sürecini ve ödülünü konu edinen iki bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

[GÜNTEKİN], Reşat Nuri (R. N. müstearıyla): *Temizlik Yoklaması*, Nr. 7, s. 6.

[İptidai mektebine devam eden bir öğrencinin temiz olmadığı gerekçesiyle evine gönderilmesi üzerine çocuğun annesinin okul idarecileri ile tartışması etrafında halkın fakirliğini konu edinen bir bölümlük hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

H(ı). R.: *Hırsız*, Nr. 27, s. 3. [Arkadaşlarının Ratıp Efendi’nin evine girmeye çalışan hırsızları görmelerini ve bu olaya nasıl engel olacaklarına dair sohbet etmelerini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Hüseyin Rifat: *Bir Talak*, Nr. 62, s. 6-7. [Rifat Efendi’nin sabaha karşı eve gelmesi üzerine karısıyla tartışmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Isırgan: *Orijinal Bir Tavcılık*, Nr. 71, s. 1. [İkrazatçının dolandırıcılığını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

K(af). K(af).: *Tazminat*, Nr. 17, s. 2. [Bir kaza neticesi tanışan iki şahsın aynı kadın tarafından idare edildiklerini öğrenmelerini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Küçük Hikâyeler*” ifadesiyle “*Ne Var, Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

Kurt: *Madam Espiro* (اسپیرو) *Telefon Ediyor*, Nr. 29, s. 15. [Varlıklı ve görgüsüz bir hanımın burnunun akmasını fark edememesi nedeniyle bu durumda hizmetçisi tarafından “*Madam Espiro telefon ediyor*” şeklinde uyarılmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Kalender müstearıyla): *Amir İltifatı*, Nr. 58, s. 4. [Bir amirin çekindiği kâtibine iltifat edermiş gibi hakaret etmesini konu edinen bir bölümlük hikâye.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Kalender müstearıyla): *Eşeklere Abdesthane*, Nr. 68, s. 2. [Bir köylünün bir duvarda eşeklere abdesthane yazısını okuttuğu şahısla bu konuya dair sohbetini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Kalender müstearıyla): *Karmanyolacılar*, Nr. 65, s. 3. [Rasih Efendi adlı bir zatın karmanyolacılar tarafından soyulmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Kalender müstearıyla): *Yahudi'nin Vasiyeti*, Nr. 64, s. 5. [Abraham Efendi'nin çocuklarına, tabutuna beşer yüz lira para koymalarını vasiyet etmesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- Ömer Seyfettin: *Antiseptik*: Nr. 7, s. 6. [Yaşlı bir sefirin saçını başını boyamak suretiyle otuz sekiz yaşında olduğunu iddia ederek on yedi yaşındaki Bedia ile evlenmek istemesini ve antiseptik sayesinde yaşının ortaya çıkmasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- Ömer Seyfettin (A(yın). müstearıyla): *Felsefe*, Nr. 25, s. 7. [Yirmi yıl önce Amerika'ya giden Mithat Bey'in İstanbul'a geldiği zaman gördüğü şaşırtıcı manzarayı konu edinen bir bölümden oluşan ve "Hikâyecik" ifadesiyle verilen hikâye.]
- Ömer Seyfettin: *Deve*: Nr. 8, s. 6. [Mestan Ağa adlı asıl mesleği cambazlık olan Çingene'nin Çingenelikten kurtulma serüvenini konu edinen iki bölümlük hikâye "Kısa Hikâye" sütununda yer almıştır.]
- Ömer Seyfettin: *Devletin Menfaati Uğruna*, Nr. 5, s. 15-16. [Konusunu ismi verilmeyen bir Avrupa Krallığı'nın veliaht sorunundan alan, mukaddime, birinci fasıl, ikinci fasıl, üçüncü fasıl ve hatimeden meydana gelen ve masal atmosferinde verilen hikâye "Kısa Hikâyeler" sütununda verilmiştir.]
- Ömer Seyfettin, (Camsap müstearıyla): *Hayırlı Bir Fal*: Nr. 6, s. 2. [Enver'in bir falcıya müracaatını ve ondan talihini öğrenmesini konu edinen, "Bu vaka hakikaten geçen hafta Beşiktaş'ta cereyan etmiştir." ifadesiyle verilen bir bölümlük hikâye "Olup Bitenler" sütununda yer almıştır.]
- Ömer Seyfettin: *İffet*, Nr. 47, s. 6. [Arap kadınlarının namus anlayışını konu edinen ve "Kıymetli arkadaşım Ömer Seyfettin Bey vefatından on gün evvel bu hikâyeyi Diken'e getirmişti. Refikimizin bu bergüzarını karilerimizin enzar-ı vefakariyesine arz etmekle ruhuna Fatihalar dileriz." ifadesiyle verilen bir bölümlük hikâye]
- Ömer Seyfettin: *İlk Cinayet*, Nr. 32, s. 6-7. [Bir şahsın, dört yaşlarındayken bir martı yavrusunu yanlışlıkla öldürmesinin, haletiruhiyesi üzerindeki tesirlerini

konu edinen üç bölümden oluşan ve sonunda “20 Eylül 1919, Kalamış” ifadesine yer verilen hikâye “Hikâye” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin: *Kesik Bıyık*, Nr. 4, s. 6. [İnsanların taklitçiliğini, moda anlayışını konu edinen ve beş bölümden oluşan hikâye “Kısa Hikâyeler” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin: *Korkunç Bir Ceza*: Nr. 13, s. 3-6. [Hasan Ağa’nın karısının aşığına verdiği cezayı konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “Kısa Hikâye” sütununda yer almıştır.]

Ömer Seyfettin: *Muayene*, Nr. 45, s. 7. [Neresinden rahatsız olduğunu bilmeyen bir hastanın muayene edilmesini konu edinen, bir bölümden oluşan ve “Tekellümi Hikâyecik” ifadesine yer verilen hikâye “Hikâye” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin: *Namus*, Nr. 3, s. 3-6. [Bir Çingene vatandaşın namus cinayeti işlemesi üzerine yargılanmasını konu edinen ve iki bölümden oluşan hikâye “Kısa Hikâyeler” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin: *Nokta*: Nr. 6, s. 6. [Bir muharririn dinlediği bir şiiri eleştirmesini ve şairin mevzuu anlamadan değerlendirme yapmasını konu edinen bir bölümlük hikâye “Kısa Hikâye” sütununda yer almıştır.]

Ömer Seyfettin (Tekin müstearıyla): *Sözünde Durmak*, Nr. 24, s. 8. [İstanbul vilayetine vali olarak atanmak isteyen bir şahsın, bu atmanın gerçekleşmemesi halinde intihar edeceğini karısı aracılığıyla sadrazama bildirmesini ve bu dileği gerçekleşmeyen şahsın bir süre sonra da Bursa vilayetine vali olmak istediğini sadrazama bildirmesi üzerine Sadrazam Talat Paşa’nın sözünde durmayan şahıslarla çalışma prensiplerinin olmadığını ifade etmesini konu edinen bir bölümden oluşan ve “Hikâyecik” ifadesiyle verilen hikâye.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür*, Nr. 8, s. 2. [İttihatçıların dününü ve bugünü konu edinen üç bölümlük hikâye “Olup Bitenler” sütununda yer almıştır.]

- Ömer Seyfettin: *Yüzakı*, Nr. 9, s. 6. [Mehmet Efendi adında dürüst bir şahsiyetin çevresindekiler tarafından sürekli dolandırılmasını ve bunun sonucu olarak Mehmet Efendi'nin insanlara itimadının kalmamasını konu edinen bir bölümlük hikâye "*Kısa Hikâye*" sütununda yer almıştır.]
- [SİMAVİ], Sedat (S(in). S(in). müstearıyla): *Bitaraf Misafir*, Nr. 47, s. 7. [Yeğenleri tarafından misafir edilen dayının hakemliğini konu edinen "*Hikâyecik*" ifadesiyle verilen bir bölümlük hikâye]
- [SİMAVİ], Sedat (S(in). S(in). müstearıyla): *Mürebbiye*: Nr. 16, s. 3. [Çapkın bir gencin evlerine gelen mürebbiyeleri taciz etme çabasını konu edinen beş bölümden oluşan hikâye.]
- [TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Bir Pul Yüzünden*, Nr. 54, s. 3. [Saltanat-ı seniye mazulininden olan İskender Efendi ile pul almak için dükkânına gittiği Abbas Ağa arasında vuku bulan kavga neticesi mahkemeye düşmelerini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- [TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Elkasip*, Nr. 53, s. 4-5. [Cin Ahmet'le arkadaşı Yaşar arasında alacak verecek meselesinden dolayı mahkemelik olmalarını konu edinen ve "*Cin Ahmet Maceraları*" ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]
- [TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Çaryekin Üstü*, Nr. 51, s. 4-6. [Cin Ahmet'in kondüktörü darp etmesi üzerine mahkemeye düşmesini konu edinen ve "*Cin Ahmet Maceraları*" ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]
- [TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Hazarfen Bir Adam*, Nr. 51, s. 2-3. [Cin Ahmet'in hazarfenliği neticesi mahkemeye düşmesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- [TALU], Ercüment Ekrem (Aşık müstearıyla): *Kuyruk Davası*, Nr. 47, s. 4-5. [Bir hanımın kedisinin ve horozunun kuyruğunu kesen komşusunu şikâyet etmesini ve mahkeme sürecini konu edinen bir bölümlük hikâye.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Name*, Nr. 48, s. 10-12. [İzmarit Ali adlı şahsın Cin Ahmet'e Makbule adlı bir kızın adıyla mektup yazmasını neticede olayın mahkemeye intikal etmesini konu edinen bir bölümlük hikâye.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Âşık müstearıyla): *Yanlışlık*, Nr. 56, s. 3-4. [Karısının göğüslerini geliştirmek için kullandığı hapları yanlışlıkla içen Ferhat Bey'in başına gelenleri konu edinen iki bölümden oluşan hikâye.]

[TALU], Ercüment Ekrem, (Karga müstearıyla): *Toptan Efendi*, Nr. 50, s. 12. [Toptan Efendi'nin kendisinden borç isteyen bir arkadaşından faiz istemesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

T(e). Hasan: *Sipariş*, Nr. 70, s. 2. [Karısının akraba ziyaretinde unuttuğu nota defterini getirmesini istemesi üzerine kahramanın meşakkatli bir yolculuktan sonra bu dileğini yerine getirmesi mukabilinde karısından gördüğü muameleyi konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Timurtaş: *B. İle*: Nr. 66, s. 6. [Cin Ahmet ile Hayri'nin macerasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye "Hikâye" sütununda verilmiştir.]

Timurtaş: *Bir Su-i Tefehhüm*: Nr. 67, s. 3. [Rebeka Hanım'ın evini boyattırmasını ve boyacının yanlış anlamasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Timurtaş: *Sürücünün Ailesi*, Nr. 65, s. 6-7. [Bir arabacının hayatı etrafında geçim sıkıntısını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

[ÜNAYDIN], Ruşen Eşref: *Alış Veriş*, Nr. 53, s. 6. [Bir Yahudi bezirgânla yaşlı bir zatın alışveriş pazarlığını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

[ÜNAYDIN], Ruşen Eşref: *Nizam, Tertip*, Nr. 49, s. 5-7. [Vapur bekleyen harem ağası ile bir çocuğun tartışmasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]

Y. K(ef). H(a). H(a).: *Pardon*, Nr. 69, s. 1-2. [Köyden İstanbul'a gelen Hasan Ağa'nın şehir kültürüne aşina olmaması neticesi başına gelen komik hadiseleri konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

Ziya Muhiddin: *Cevap*, Nr. 66, s. 6. [Karısı evden kaçan Hamdi Bey'in Hurşit Bey'e halini anlatmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

- İmzasız: *Aşk ve Yürek*, Nr. 42, s. 7–10. [Bir kadının kocasının yeğeni Saim’e olan ilgisini ve Saim’in de pisboğazlığı neticesi kadının teşebbüslerini algılayamamasını konu edinen iki bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Baba*, Nr. 61, s. 3-4. [İş icabı bir yıl şehir dışına çıkan zatın döndüğünde karısının başka bir zattan çocuk sahibi olduğunu öğrenmesini konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Barbarlığın Tamimi*, Nr. 56, s. 10. [Ahmet Vefik Paşa’nın Kıbrıs seyahati dönüşü geminin lokantasında yemek yerken yaşadığı bir hadiseyi konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Bir Bahis*, Nr. 49, s. 11. [Bir zatın arkadaşına bir havadisi olduğunu ve bunu tahmin etmesini istemesini, arkadaşının da “*maaşların artması, ekmek fiyatlarının düşmesi, sulh ilanı, vapur seferlerinin düzene kavuşması*” gibi özelemlerini sıralamasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Bir Delinin Hikâyesi*, Nr. 21, s. 2. [Vakanın sonunda rüya olduğu anlaşılan derin bir bunalım geçiren A(yın)... adlı şahsın cinnet geçirmesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Ne Var, Ne Yok*” sütununda yer almıştır.]
- İmzasız: *Bir Kartvizit*, Nr. 57, s. 4. [Hüseyin Feyzullah Bey’in mebus olan damadıyla akrabalığını bildiren kartvizit sayesinde vapura biletsiz binmesini konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Bit Mücadelesi*, Nr. 44, s. 7. [Tramvayda üzerinde bit bulunan serseri görünümlü bir zatın yolculardan gördüğü tepkiyi konu edinen ve “*Mini Mini Sahneler*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Borçlu Gözü Uykü Tutmaz*, Nr. 49, s. 12. [Komşusuna borcu olduğu için uyuyamayan şahsın hanımının bu soruna çözüm bulmasını konu edinen ve “*Küçük Sahneler*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Ceza Evi*, Nr. 45, s. 3. [İcra memurlarının haciz işlemini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

- İmzasız: *Düğün Çorbası*, Nr. 57, s. 3. [Bir çocuğun düğün çorbasıyla annesini kıyaslamasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Düğün Hediyesi*, Nr. 49, s. 3. [Toptan Efendi'nin gelin olacak yeğenine aldığı hediye konusunu edinen “*Toptan Efendi Maceraları*” ifadesiyle verilen bir bölümlük hikâye]
- İmzasız: *Hayırdır İnşallah*, Nr. 61, s. 12. [Kadınların, erkeklerin çok evlilik yapmasını Allah'a şikâyet etmek maksadıyla yazdıkları dilekçeyi bir karganın almasından ötürü cevabında bir karga tarafından geleceği inancını konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Hemşeriler Birbirini Korumalı*, Nr. 52, s. 7. [Toptan Efendi'nin hemşerisinin fabrikasına giderek iş istemesini konu edinen ve “*Toptan Efendi'nin Maceraları*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Hizmetçi Buhranı*, Nr. 22, s. 2-3. [Hizmetçi çalıştırmanın zorluğunu ve hizmetçilerin ellerine fırsat geçince ev sahiplerini zor duruma düşürmelerini konu edinen üç bölümden oluşan hikâye “*Ne Var, Ne Yok*” sütununda yer almıştır.]
- İmzasız: *İhtiyat*, Nr. 37 s. 5. [İntihar etmeyi tasarlayan bir gencin suya arsenik katmak suretiyle teşebbüse geçeceği sırada gazeteden içme sularında tifo mikrobi olduğunu öğrenince, ölümünün intihardan ziyade tifo mikrobi içeren sudan kaynaklandığına hükmedileceğinden bu eyleminden vazgeçmesini konu edinen üç bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Kavga Dostu*, Nr. 62, s. 3-5. [Hüsrev Efendi'nin komşusunun tesiriyle kusursuz olan eşiyle kavga etmek için bahane aramasını konu edinen ve “*Erenköy, 8 Şubat 336*” ifadesiyle verilen dört bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Kısmet*, Nr. 35 S: 10. [Açlıktan intihar teşebbüsünde bulunan bir zatın evlenmesine ve müreffeh bir hayat yaşamasına sebep olan yanlış anlamaları konu edinen “*Küçük Bir Hasbıhal*” ifadesiyle verilen bir bölümlük hikâye.]

- İmzasız: *Köşe Başında*, Nr. 44, s. 7. [Gasp maksadıyla serserilerce önu kesilen zatın mücadelesini konu edinen ve “*Mini Mini Sahneler*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan küçük hikâye.]
- İmzasız: *Makineli Şemsiye*, Nr. 58, s. 4. [Kahramanın bir düğmeyle açılıp başka bir düğmeyle kapanan bir şemsiye alması neticesi yaşadığı aksaklıkları konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Meslek Gayreti*, Nr. 46, s. 7. [Esnaflara meslektaşları olduklarını belirterek indirim yaptırmayı adet haline getiren Ali Vahit adlı zengin ve pinti bir adamın kaynanasının ayağının kırılması üzerine meslektaş olduklarını belirttiği çıkıkçıdan yardım istemesini konu edinen üç bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Mesken Buhranı*, Nr. 23, s. 2. [Harp yıllarının mesken problemini konu edinen üç bölümden oluşan hikâye “*Ne Var, Ne Yok*” sütununda yer almıştır.]
- İmzasız: *Miras*, Nr. 38, s. 3. [Miras yoluyla ev sahibi olan şahsın mağrurlanmasını yansıtan bir bölümlük hikayede dönemin mesken sorununa atıfta bulunulmuştur.]
- İmzasız: *Muhtekirin Cezası*, Nr. 49, s. 10. [Muhtekir olduğu iddia edilen bir lokantacının cezalandırılmasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]
- İmzasız: *Müntehab-ı Sâni ile Mebus Namzedi Arasında*, Nr. 29, s. 5. [Mebus namzedinin vaat ettiklerinin parasını nasıl temin edeceğini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *O da O Hesaba Gelir*, Nr. 51, s. 4. [Bir kadının kızını yaşlıların zengin olacağı fikrinden hareketle ihtiyar bir zatla evlendirmek istemesini konu edinen ve “*Küçük Sahneler*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]
- İmzasız: *Ocakçı*, Nr. 20, s. 3. [Ocak kelimesinin siyasi anlamından yola çıkılarak mesleği ocakçılık olan bir şahsın tevkifini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Oruç Yemiş*, Nr. 55, s. 6-7. [Cin Ahmet'in oruç tutmadığı için yargılanmasını konu edinen ve “*Cin Ahmet Maceraları*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Saim'in Paketi*: Nr. 70, s. 2. [Saim adlı şahsın karısına aldığı kol saatinin içinde yer alan hediye paketini kaybetmesini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Sanat Vukufu*, Nr. 24, s. 9. [Bir ressamın, resmini evin ihtiyar aşçısına yorumlatmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Sarhoşluk*, Nr. 61, s. 5-7. [Emin Efendi'nin hırsız tarafından soyulmasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]

İmzasız: *Telefon derdi*, Nr. 47, s. 3. [Yanlış numaranın aranmasını ve neticesini konu edinen bir bölümlük hikâye.]

İmzasız: *Toptan Efendi*, Nr. 48, s. 6. [Toptan Efendi'nin trenle Erenköy'e giderken ikazını dinlemeyen bir hamalı görevliye şikâyet etmesini ve kompartımandan çıkarttırmasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]

İmzasız: *Toptan Efendi Tacir*, Nr. 55, s. 12. [Toptan Efendi'nin eski pantolon satma metodunu konu edinen ve “*Toptan Efendi'nin Maceraları*” ifadesiyle verilen iki bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Toptan Efendi'nin Çorapları*, Nr. 47, s. 12. [Toptan Efendi'nin çorap kokusunu konu edinen bir bölümlük hikâye.]

İmzasız: *Toptan Efendi'nin İnsaniyeti*, Nr. 53, s. 7. [Toptan Efendi'nin İnsaniyeti başlığı altında iki hikâyeye yer verilmiştir. Bunlardan birincisinde Toptan Efendi'nin kundura alması konu edilirken, ikincisinde Toptan Efendi ile arkadaşı Altıparmak İlyas Efendi'nin pikniğe gitmesi yansıtılır. Bu her iki hikâye de birer bölümdür.]

İmzasız: *Toptan Efendi'nin Maceraları*, Nr. 51, s. 5. [Toptan Efendi'ye miras kalmasını konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Unutulmaz Matem*, Nr. 58, s. 8. [Bir zâtın dede yadigârı bastonunu kaybetmesine üzülmelerini konu edinen ve “*Şundan Bundan*” ifadesiyle verilen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Vapur İskelesinde*, Nr. 24, s. 9. [Bir hanımın vapur beklerken konuştuğu kaba bir şahsa adab-ı muaşerete dair sitemini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Vicdan*, Nr. 34, S: 6–7. [Polislikten çıkarılan, ahlaksız ve dolandırıcı olan Tek Göz Mehmet’in serüvenini konu edinen bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Yeni Tüccarın Oğlu*, Nr. 17, s. 3. [Zengin bir tüccarın çapkın oğlunun düştüğü komik durumu konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

İmzasız: *Yine O Dert*, Nr. 36 s. 6-7. [Dönemin mesken problemi etrafında genç bir çiftin hayatından küçük bir kesit sunan bir bölümden oluşan hikâye “*Hikâye*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zarafet Eslaf*, Nr. 49, s. 10. [Bir kiracının oturduğu evin her an yıkılacak gibi durmasını ev sahibine şikâyet etmesini ve ev sahibinin evine kutsiyet yükleyerek bu durumu evin ibadeti gibi açıklamasını konu edinen bir bölümlük hikâye.]

İmzasız: *Zarafet Eslaf*, Nr. 56, s. 11. [Bir ecnebinin Osmanlı erkeklerinin harem hayatını eleştirmesi üzerine Yirmi Sekizinci Çelebi Mehmet’in verdiği cevabı konu edinen bir bölümden oluşan hikâye.]

2. 1. 4. Mektuplar

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet, (Fazıl Ahmet ismiyle): *Dostların Serzenîşi*, Nr. 24, s. 5. [Yazarın kendisini siyasi konularda yanlış bilgilendirmesine sitem ettiği İstanbul’daki bir dostundan, edebiyat konusunda yazmasını istemesini konu edinen mektup.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet, (Küçük Gazete Sermuharriri Yasin): *İfhamcı Ferit Bey’e Açık Mektup*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfasının 1. [*İfham* gazetesinin satış

rakamlarının artmasına vesile olmak maksadıyla bu gazetenin eleştirildiğini belirten mektup.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Yasin Efendi Kim İmiş?*, Nr. 49, s. Fırıldak Sayfası. [Yazarın Yasin Efendi'nin kendisi olduğunu belirttiği ve artık matbuat âleminden çekildiği için bunu açıklama ihtiyacı hasıl olduğunu bildiren mektup.]

E(lif). S(in).: *Bir Mülâhaza*, Nr. 29, s. 5. [Hamdullah Suphi ile Rıza Tevfik'in aynı mecliste olmalarının sakıncalarını belirten mektup.]

Mihran (adıylâ): *Şayan-ı Dikkat Bir Vesika*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 1. [Sabah gazetesi sahibi olan Mihran Efendi tarafından İdare Memuru Aleksi Efendi'ye gönderilen ve gazetenin yayın politikası belirlenirken kendilerine yardımcı olan Cavit Bey'in aleyhinde yayın yapılamamasını öneren mektupta muhtemelen Mihran Efendi ile Cavit Bey arasındaki tespit edemediğimiz bir hadiseye atıfta bulunulmuş ve yine bu gerekçeyle yazar kendi yerine Mihran adını kullanmıştır.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Jülide'den Bana Mektup*, Nr. 5, s. 4. [Jülide'nin¹ kadınların seçimlere girebilmesine yardım istemek maksadıyla muharrire yazdığı mektup "Olup Bitenler" sütununda yer almıştır.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Sermuharrir Cin Ahmet müstearıyla): *Ali Kemal Bey'e Cevap*, Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [Ali Kemal Bey'in tahkirâne yazılarından alınan muharirinin ilgiliye cevabını içeren mektup "Baş Makale" sütununda verilmiştir.]

Süleyman Nazif (adıylâ): (*Başlıksız*): Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [Süleyman Nazif tarafından Varda'dan gönderilen, *Diken* gazetesinin altıncı nüshasında yayımlanan şiirinin bir mısrasının tahrif edildiğini ve bu yanlışlığın çıkacak ilk nüshada düzeltilmesini istediğini ve aksi takdirde kanuni yollara başvuracağını bildirmesini yansıtan mektup.]

¹ Jülide, Celal Sahir [EROZAN]'ın *Demet* mecmuasında kullandığı müstear adıdır. (Yıldız 2010: 77)

Zil İzzet: *Karilerimize*, Nr. 72, s. 2. [Kayıp olduğu zannedilen Zil İzzet'in on beş gün boyunca hapiste olduğunu, çıkar çıkmaz meyhaneye gittiğini, bir kalantor dolandırıp zengin olmadan da matbaaya gelmeye niyetinin olmadığını ve yerine bir vekil gönderdiğini bildiren mektup.]

İmzasız: *Ahinin Meselesi*, Nr. 38, s. 2-3. [İttihat ve Terakki yöneticilerine gönderme yapılarak Osmanlı Parlamentosundaki uyum-ahenk problemine değinilen ve parlamenterlerin yeteneklerine göre Alto, Soprano, Kontralto gibi isimlerle fırkalara ayrılmalarını öneren “*Musiki Müntesibi*” ismiyle bir okuyucu tarafından gönderilen mektup “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Dipsiz Kile, Boş Ambar*, Nr. 31, s. 6-7. [S(ad). D(at). ismiyle muharrir hitaben yazılan ve muhteviyatı öğütlerden oluşan ve “*Arkası gelecek*” ifadesiyle verilen mektup.]

İmzasız: *İlmi Bir Çare*, Nr. 33, s. 4. [Müstehzi bir dille tramvaylardaki ve vapurlardaki yolcu izdihamının vapurların batırılmasıyla, tramvayların devrilmesiyle çözülebileceğini belirten mektup.]

İmzasız: *Mektup Parçası*, Nr. 44, s. Küçük Gazete Sayfası. [Bir baba tarafından, gelini ile küs olma nedenini belirtmek maksadıyla oğluna hitaben yazılan mektup.]

İmzasız: *Muhasebe-i Hususiye Memurları*, Nr. 44, s. 2. [Bütçe görüşmeleri nedeniyle maaşlarının 3-5 ay ödenmeyeceğini haber alan bir iptidai mualliminin bu zaman zarfında ancak uyuyarak hayatını idame ettirebileceğine olan inancı neticesi gazetecilerden kendisine uyku mikrobu bulaştırmaları yolundaki isteğini bildiren mektup “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Saman*, Nr. 26, s. 3. [Babasının üvey kızıyla evlenmesi ve her ikisinin de çocuğu olmasıyla akraba tanımlarındaki kavram kargaşasının dayanılmaz yükü neticesi intihar eden şahsın söz konusu durumu anlattığı mektup.]

2. 1. 5. Mülakatlar

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Rıza Tevfik Bey’le Mülakat*, Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [Rıza Tevfik Bey’le, nazırlıktan azledilmesi münasebetiyle gerçekleştirilen mülakat.]¹

Diken: *Hamallar Kâhyası İle Mülakat*, Nr. 72, s. 1. [Hamallar kâhyasıyla, hamalların şikâyetleri ve pahalılık hakkındaki görüşlerine dair mülakat “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Değirmenciler Mukavelenamesine Dair*, Nr. 7, s. 2. [Yolsuzluğu basına yansıyan hükümet icraatlarının İttihat ve terakki Fırkası mensubu bir şahıs tarafın değerlendirilmesini yansıtan mülakat “*Olup Bitenler*” sütununda yer almıştır.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Post Kavgası Olmayacak*: Nr. 9, s. 2. [İsmi açıklanmayan bir İtilafçı ile yeni hükümetin koltuk kavgasına nasıl son vereceğine dair yapılan mülakat “*Olup Bitenler*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Bekirağa Bölüğü*: Nr. 12, s. 2. [Bekirağa Bölüğüne hapsedilen Ziya Gökalp, Ağaoğlu Ahmet ve Sait Halim Paşa ile “Bekirağa Bölüğü” isminin nereden geldiğine dair yapılan mülakat “*Ne Var Ne Yok?*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Mühim Bir Mülakat*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“Küçük Gazete” muhabirinin deniz yolculuğundan dönen Rıza Tevfik ile seyahati hakkında yaptığı mülakat.]

İmzasız: *Gayet Mühim Bir Mülakat*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Ali Kemal’in azli, Celal Nuri’nin “Küçük Gazete” için *Jurnal Defteri* isimli bir tefrika hazırlayacağı konularına dair “Küçük Gazete” muhabirinin Siyasiyat-ı Ceziriyye Mütahassısı Celal Nuri ve eşi Afife Fikret Hanım ile gerçekleştirdiği mülakat.]

¹ Rıza Tevfik Bölükbaşı, 21 Kasım 1918’de kurulan Tevfik Paşa Kabinesi’nde maarif nazırlığı yapmış ve hükümetin 12 Ocak 1919 tarihinde istifa etmesiyle bu görevi son bulmuştur. Daha geniş bilgi için bkz. (Öksüz 2010: 1259-1261)

İmzasız: *Ferit Paşa Hazretleriyle Mülakatımız*, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1.

[Ferit Paşa ile gerçekleştirilen ve “Hakikat daha fazla gizlenemez” serlevhasıyla “Bizim bu millete gösterdiğimiz yararlılığın bir eşini tarih daha kaydetmemiştir, projelerim, Teşkilat-ı Milliye’nin iç yüzü, Ali Kemal’in Bana Düşmanlığı, Refi’ Cevat’ı dâhiliye nazırı yapsaydım” şeklinde içeriği özetlenebilecek mülakat.]

İmzasız: *Garip Bir Namzet*, Nr. 34, s. 4. [C. K(ef). ile mebus adaylığı üzerine yapılan amacının mebusluktan ziyade zeytinyağı işletmesinin reklamını yapmak olduğu anlaşılan mülakat “Haftanın Dedikodusu” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Kumar Hakkında*, Nr. 39, s. 2-3. [Kumarın insanları nasıl felakete sürüklediği konusunda ismi verilmeyen bir mebusla yapılan mülakat “Haftanın Dedikodusu” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Şehremaneti Paşa ile Mülakat*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Mesken sorununu çözmek için Karaköy Köprüsü’nü Cibali’ye taşıyarak Unkapanı Köprüsü’ne barakalar yapmak isteyen Şehremini Cemil Paşa ile mesken problemi konusunda yapılan mülakat.]

İmzasız: *Kazım Şinasi Bey ile Mülakat*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 2. [“Küçük Gazete” muhabirinin *Akşam gazetesi* sahiplerinden Kazım Şinasi ile muhaliflerin *Akşam gazetesine* fino¹ yakıştırması yapması ve Refi’ Cevat ile Refik Halit’in söz konusu gazeteyle problemleri vs. konulara da yapılan mülakat.]

İmzasız: *Feylesof ile Mülakat*, Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [“Küçük Gazete” muharrirlerinden Cin Ahmet’in Rıza Tevfik ile Amerika seyahati üzerine gerçekleştirdiği mülakat.]

¹ Ali Kemal, *Akşam gazetesi* yazarlarına fino yakıştırması yapmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (İnuğur 2005: 276-277)

2. 1. 6. Romanlar

[KAYGILI], Osman Celal: *Bir Zirzopla Tanıştım*: Nr. 71, s. 3; Nr. 72, s. 3-4.

[“Selahattin Enis” ithafıyla başlayan “*Mabadı var*” ifadesiyle verilen roman *Diken* gazetesinin yayın hayatından çekilmesi neticesi yarım kalmıştır.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Aşık müstearıyla): *Viraneler*, Nr. 64, s. 13; Nr. 30, s. 65, s. 2; Nr. 30, s. 65, s. 6; Nr. 30, s. 66, s. 7; Nr. 30, s. 67, s. 3-7; Nr. 30, s. 68, s. 6; Nr. 30, s. 69, s. 6-7; Nr. 30, s. 70, s. 6. [“*Mabadı var*” ifadesiyle *Diken* gazetesinin yedi nüshasında neşredilen roman yarım kalmıştır.]

2. 1. 7. Şiirler

A(yın). E(lif). R. M(im).: *Beşikler 1.*, Nr. 40, s. 3. [“*Diken Meşher-i Meşahiri*” ifadesiyle “*Ali Kemal Beyefendiye*” ithafıyla verilen üç dörtlük olarak aruz ölçüsüyle tertip edilen ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede Ali Kemal’in takıntı halini alan İttihatçı düşmanlığına gönderme yapılmıştır.]

Aka Gündüz: *Dikenciye Mektup*, Nr. 28, s. 10. [Yedi dörtlükten oluşan, aaaa bccb şeklinde kafiyeleyen, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve mahlas (Aka) kullanılan manzumede şair etrafındaki kişilerin Yahya Kemal’e bakışını müstehzi bir üslupla yansıtmıştır.]

Aka Gündüz: *Nakş-ı Ber-Âb-ı Cârî*, Nr. 41, s. 3. [Altı dörtlükten oluşan, aaab cccb şeklinde kafiyeleyen, aruz ölçüsüyle yazılan ve şairin mahlasını (Aka) kullandığı manzumede Refik Halit eleştirilmiştir.]

Aka Gündüz: *Resm-i İftitah*, Nr. 47, s. 6. [İlk üçü dörtlük diğeri ise üçlük olarak dört bentten oluşan, hece ölçüsüyle tertip edilen, aaba ccde efe şeklinde kafiyeleyen manzumede Sedat Simavi ve *Diken* gazetesi konu edilmiştir.]

Aka Gündüz (Aka müstearıyla): *Dikenciye Mektup*, Nr. 24, s. 8. [Altı dörtlükten oluşan, koşma tipi kafiyeleyen, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan manzumede dönemin siyasi ve edebi ortamı yansıtılmıştır.]

Aka Gündüz (Aka müstearıyla): *Dikenciye Mektup*, Nr. 25, s. 3. [Altı dörtlükten oluşan, abab cdcd şeklinde kafiyeleyen, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve

mahlas (Aka) kullanılan manzumede dönemin siyasi edebi ortamı yansıtmıştır.]

Aka Gündüz (Aka müstearıyla): *Dikenciye Mektup*, Nr. 26, s. 3. [13 beyitten oluşan, gazel tipi (aa ba ca...) kafiyeleşen, hecenin 11'li ölçüsüyle yazılan ve mahlas (Aka) kullanılan manzumede dönemin siyasi edebi ortamı yansıtılarak ironik bir şekilde *Diken* gazetesine telkinlerde bulunulmuştur.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Celal Nuri Bey Diyor Ki*¹, Nr. 5, s. 9. [“*Latifede İbare*” ifadesiyle verilen ve beş beyitten oluşan, aa ba ca şeklinde kafiyeleşen manzumede mizahi bir üslupla Celal Nuri’nin gazeteciliği eleştirilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Hece Vezniyle*, Nr. 15, s. 2. [“*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilen, birincisi üçlük diğerleri dörtlük olmak üzere dört bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen, manzume aba cdcd şeklinde kafiyeleşen manzumede şair yaşadığı döneme dair mizahi eleştiriler getirir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Nazire*, Nr. 6, s. 3. [16 beyitten oluşan, aruz ölçüsüyle tertip edilen ve gazel tarzında kafiyeleşen manzume sosyal yergi mahiyetindedir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet, (Fazıl Ahmet müstearıyla): *Nedim’i Tazmin*, Nr. 1, s. 3. [Dokuz beyitten oluşan, aa, ba, ca şeklinde kafiyeleşen ve aruz ölçüsüyle tertip edilen manzumede dönemin siyasi değerlendirmesi yapılmıştır.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Olan Olana*, Dair: Nr. 8 S: 2. [13 beyitten oluşan, aruz ölçüsüyle tertip edilen ve aa ba ca şeklinde kafiyeleşen “*Niyazi Tevfik Bey Dostuma*” ithafıyla “Olup Bitenler” sütununda verilen manzumede dönemin siyasi atmosferi yerilir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Olsa*, Nr. 7, s. 2. [Beş dörtlükten oluşan, hecenin 11'li kalıbıyla yazılan, abab cccb şeklinde kafiyeleşen ve “*Latifeden İbare*” ifadesiyle verilen manzumede devletin içinde bulunduğu durum, hükümetin politikaları, Ziya Gökalp’ın şekillendirdiği Turan ideali ve Mütareke

¹ Ali Şükrü Çoruk, bu manzumenin 352 nolu 1918 tarihli *Atı* mecmuasında neşredildiğini belirtmiştir. (Çoruk 2008: 325)

Döneminin boğucu atmosferinde felsefeyle uğraşan Rıza Tevfik eleştirilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Oturduğum Yerler*, Nr. 14, s. 3. [“*Suphi Rıza Beyefendi’ye*” ithafıyla verilen, sonunda “*O yerlerde güneş mahmur-ı Fikret bir peridir ki... Rıza Tevfik*” ifadesine yer verilen, birinci bendi dört mısradan, diğerleri sekiz mısradan oluşan manzume aruz ölçüsüyle tertiplenmiş olup abab cbcb dede şeklinde kafiyeleşmiştir. Bu manzumede İstanbul yetkilileri, şehirle ilgilenmedikleri için eleştirilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Velinimete Dehaletname*, Nr. 2, s. 2. [“*Dediler ki ıssız kalan türben-de; Vahşi güller açmış! Görmeye geldim. Rıza Tevfik*” ifadesiyle verilen üç dörtlük olarak hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, abab şeklindeki ilk dörtlüğü dışında koşma şeklinde kafiyeleşen ve “*Oluş Bitenler*” sütununda verilen manzume sosyal ve siyasi yergi niteliğindedir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Yahya Kemal’e*, Nr. 12, s. 6. [Dört bentten meydana gelen serbest müstezat şeklinde tertiplenen, aruz vezniyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleşen manzumede şair, Yahya Kemal’e¹ hayranlığını dile getirmiştir.]

B. M.: *Son Hıçkırıklar*, Nr. 46, s. 6. [Yedi bentten oluşan, ikinci bendi dokuz mısradan diğerleri dörtlüklerden meydana gelen, manzumede vatanın içinde bulunduğu olumsuz durum yansıtılır.]

[BOZTEPE], Halil Nihat: *Gazel*, Nr. 48, s. 13. [Bir bent olarak tertip edilen, on altı mısradan oluşan, aruz ölçüsüyle yazılan, *ab cb db* şeklinde kafiyeleşen ve aşk temasını işleyen manzumenin 15. mısrasında mahlas kullanılmıştır.]

[BOZTEPE], Halil Nihat: *Uzun Deniz I*², Nr. 67, s. 2. [“*Anadoluya İstidalar (1)* (ifadesiyle):

¹ Fazıl Ahmet [AYKAÇ]’in üstat kabul ettiği Yahya Kemal hakkındaki düşünceleri hakkında bilgi için bkz. (Çoruk 2008: 325)

².Metnin altında “*Osmanlı Edebiyatı’nın ve aruzun bahr-i tavilini hece vezninin dört dörtlüğüyle Türk Edebiyatı’na Uzun Deniz unvanıyla tatbik ediyorum.*” şeklindeki dipnota yer verilmiştir.

Ne tuhaf şey, ben böyleyim
Bilmiyorum ne söyleyim.
Anlı paşam, şanlı beyim
Gerçi biraz fazla gittim.
Çok söyledim, az işittim.
Ona çattım, buna çattım,
Diken gibi bazı battım,
Yusuf gibi çimdik attım.
Fakat benim kusuruma
Sizler asla bakmayınız,
Yüreğimi yakmayınız,
Bana çengel takmayınız!
Benim işim alaycılık
Yani biraz kalaycılık,
Bazı acı, bazı tatlı
Bazısını iki katlı
Şerh ederim, hicvederim,
Bana çıkan var mı derim!
Hoş görünüz şakamızı
Tutmayınız yakamızı,
İstihza bir hastalıktır
Bize kızan pek alıktır,
Pişkin olun biraz ayol,
İşte size doğru bir yol:
Geçenlerde azdım, azdım,
Ziya için neler yazdım,
Fakat yine gücenmedi,
“Aman ne hoş mersi!” dedi.
Birden bire yine coştum
Bu neşeyle ben sarhoştum:
Söylendim ah abuk sabuk
Haber gönderiniz çabuk,
Bazı aruz, bazı hece,

*Bazı gündüz bazı gece,
Methiyeler okuyayım
Kasideler dokuyayım.
İşte budur en son sözüm,
Hiçbir şeyde yoktur gözüm,
İncittimse eğer sizi,
Affediniz bendenizi!]*

[BOZTEPE], Halil Nihat: *Zamane*, Nr. 68, s. 2. [“*Siham-ı İlham*” ifadesiyle verilen, on bir beyitten oluşan, aruz ölçüsüyle tertip edilen ve aa ba ca şeklinde kafiyeleşen manzumede şair yaşadığı zamandan şikâyetini dile getirmiştir.]

[BOZTEPE], Halil Nihat: *Münacat*, Nr. 47, s. 10. [Beş bentten oluşan, hecenin 5’li ölçüsüyle tertiplenen, aaab cccb şeklinde kafiyeleşen manzumede din, millet ve vatan temaları işlenmiştir.]

[BOZTEPE], Halil Nihat: *Vazife*, Nr. 49, s. 4. [“*Gözlerimi kaparım, Vazifemi yaparım. Yeni Hayat*” mısralarıyla verilen, sekiz bentten oluşan, abab cc cccc cc ddcc cc efeg cc şeklinde kafiyeleşen manzumenin dördlükleri hecenin 11’li ölçüsüyle, ikilikleri ise hecenin 7’li ölçüsüyle tertip edilmiştir. Bu manzumede “*Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım*” vecizesinin günlük yaşamda itibar bulması yansıtılmıştır.]

[BÖLÜKBAŞI], Rıza Tevfik: *Olmasaydı*, Nr. 2, s. 2. [Üç dördlük olarak hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, aaaa aaaa şeklinde kafiyeleşen, “*Olup Bitenler*” sütununda verilen ve şairin son dördlükte mahlasını kullandığı manzume sosyal yergi niteliğindedir.]

Burhanettin Ali, *Asrın Kızları*, Nr. 72, s. 2. [Üç dördlükten oluşan hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cdcd şeklinde kafiyeleşen manzumede zamane kızları tasvir edilmiştir.]

[ÇAMLİBEL], Faruk Nafiz: *Bahar Gülleri*, Nr. 68, s. 2. [Üç dördlükten oluşan, serbest ölçüyle tertip edilen ve abab cdcd eeff şeklinde kafiyeleşen manzumede ilkbahar mevsimi ve tabiatın canlanması işlenmiştir.]

[İŞİL], Hüseyin Rifat (Deccal müstearıyla): *Kıta*, Nr. 72, s. 2. [*Kalmamış kimsede fikir ve ızan / Keli şimşir tarakla tararız / Eşeğe tersine binse birisi / Onda da fikir-i keramet ararız.*]

Dehri-i Kadim: *Kaside-i Yaiye*, Fark: Nr. 10, s. 2. [“*Der-vasfı nazır-ı umur-ı dâhiliye halidanla şane*” ifadesiyle ile verilen 13 beyitten oluşan, aruz ölçüsüyle tertip edilen ve aa ba ca şeklinde kafiyeleşen manzumede Talat, Enver ve Nazım Paşaları sürgüne göndere(meye)n Dâhiliye Nazırı ironik bir üslupla övülür.]

Derbeder: *Onlara Gazel*, Nr. 14, s. 3. [Dokuz beyit olarak aruz ölçüsüyle tertip edilen manzume aa ba ca şeklinde kafiyeleşmiştir. Bu manzumede Yahya Kemal, Ömer Seyfettin, Halid Fahri, Refik Halid ve Cenap gibi dönemin ediplerinin belirgin özellikleri mizahi bir üslupla verilmiştir.]

İğne: *Beyoğlu Beyi*, Nr. 16, s. 2. [“*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilen, bir, iki ve dördüncü bentleri dörtlük, üçüncü bendi ise ikilik şeklinde tertip edilen, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abba cdcd ee fggf şeklinde kafiyeleşen manzumede dönemin Beyoğlu’nun Avrupalı genci tasvir edilir.]

İğne (imzasız olarak): *Fatih Beyi*, Nr. 15, s. 3. [İlk ikisi dörtlük, son ikisi üçlük olmak üzere dört bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cdcd eff ggh şeklinde kafiyeleşen manzumede Fatih Senti’nin sosyal durumunun tezahürü olan bir genç tasvir edilir.]

İğne: *Kadıköy Beyi*, Nr. 15, s. 3. [İlk ikisi dörtlük son ikisi üçlük olmak üzere dört bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, abab cdcd eff ggh şeklinde kafiyeleşen manzumede Fatih’e nazaran daha zengin bir muhit olan Kadıköy’de yaşayan bir genç tasvir edilir.]

İğne: *Zamane Beyleri*, Nr. 14, s. 7. [İlk ikisi dörtlük son ikisi üçlük olmak üzere dört bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cdcd eff ggh şeklinde kafiyeleşen manzumede zamane delikanlıları konu edilmiştir.]

İsmail Yaşar Şadi (Yaşar Şadi müstearıyla): *Başlıksız*, Nr. 72, s. 2. [Bir dörtlükten oluşan, abcb şeklinde kafiyeleşen manzumede ismi verilmeksizin dönemin şahsiyetlerinden biri yerilir.]

[KÖPRÜLÜ], Mehmet Fuat (Âşık Coşkun müstearıyla): *Bir kaside*, Nr. 14, s. 7.

[Dokuz dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, abab cccb şeklinde kafiyeleyen manzumede Ali Kemal’in geçmişinden ve İttihat ve Terakki düşmanlığından örnekler verilerek ironik bir şekilde övülmüştür.]

[KÖPRÜLÜ], Mehmet Fuat (Âşık Coşkun müstearıyla): *Süleyman Nazif-Abdullah*

Cevdet Destanı, Nr. 6, s. 6. [On üç dörtlükten meydana gelen, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve koşma tipi kafiyeleyen manzumede Abdullah Cevdet ile Süleyman Nazif Beyler eleştirilmiştir.]

[KÖPRÜLÜ], Mehmet Fuat (Âşık Coşkun müstearıyla): *Şikâyetname*, Nr. 14, s. 2.

[Beş dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan, abab cccb şeklinde kafiyeleyen ve “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilen manzumede itibarlı mevkiini dolayısıyla bu mevkiin nimetlerini yitiren bir zatın serzenişine yer verilir.]

[KÖPRÜLÜ], Mehmet Fuat (Âşık Coşkun müstearıyla): *Vesika Ekmeğine Mehdiye*,

Nu.5, s. 9. [Dokuz dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, ilk dörtlüğü dışında koşma gibi kafiyeleyen manzumede halkın fakirleşmesi neticesinde eskiden beğenmediği yiyeceklere muhtaç duruma düşmesi yansıtılmıştır.]

[KÖPRÜLÜ], Mehmet Fuat (Büyükbaba müstearıyla): *Eski Bir Masal*, Nr. 7, s. 3.

[Mesnevi şeklinde kafiyeleyen, yedi bentten oluşan ve hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen manzumede ironik bir üslupla eski bir paşanın çağırıldığı divan toplantısındaki deli saçması konuşmalarına binaen sadrazam olması konu edilir.]

Mehmet Rasim: *Mavi Gözlü sarı saçlı*, Nr. 72, s. 4. [Dört dörtlükten oluşan hecenin

7’li ölçüsüyle tertip edilen, ilk iki dörtlüğü mani tipi kafiyeleyen son iki dörtlüğü abba, cdde şeklinde kafiyeleyen manzumede zamane aşkları işlenmiştir.]

[ORHON], Orhan Seyfi (Fiske müstearıyla): *Darısı Başınıza*, Nr. 64, s. 6-7. [Üç

bentten oluşan, hecenin 7’li ölçüsüyle tertip edilen, birinci bendi otuz sekiz

mısra diğer bentleri yirmi dörder mısradan oluşan manzumede evlilik teması işlenmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Anadolu'yla İlk Temas*, Nr. 65, s. 7.

[Beş dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen, abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede İstanbul'dan Anadolu'ya bir heyetin gitmesi ve muhaliflerin bu durum karşısındaki tutumu yansıtılmıştır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Aznavura ki*, Nr. 66, s. 2. [“*Haftanın*

Dedikodusu” sütununda verilen dört dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve aaab ccab şeklinde kafiyeleyen manzumede Milli Mücadele'ye karşı isyan çıkaran Aznavur yerilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Avrupa Dönüşü*, Nr. 64, s. 11. [“*Eliza*

Binemeciyan Hanım'a” ithafla verilen beş dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle yazılan, aaba ccab şeklinde kafiyeleyen manzumede Eliza Binemeciyan Hanım'ın İstanbul'dan ayrılması üzerine şair üzüntüsünü dile getirmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Ayan*, Nr. 45, s. 11. [Yirmi dört

mısradan oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle yazılan, aabbccdd şeklinde kafiyeleyen manzumede Ayan Meclisi'nin Rıza Tevfik merkezli eleştirisi yapılmıştır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Bizimkiler*, Nr. 8, s. 3. [“*Gazeteler*”

üst başlığı ile verilen, dört dörtlükten oluşan, birinci, ikinci ve dördüncü dörtlüklerin ilk iki ve son iki mısraları kendi arasında kafiyeleyen üçüncü dörtlüğü aaaa şeklinde kafiyeleyen manzumede Osmanlı basını eleştirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Bugünkü Hanımlar*, Nr. 1, s. 3. [On

sekiz mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc... şeklinde kafiyeleyen manzumede yenileşme dönemi Osmanlı kadını konu edilir.]

- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Bugünkü Mebuslar*, Nr. 5, s. 9. [16 mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleşen manzume siyasi eleştiri niteliğindedir.]
- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Bugünkü Refik Halit*, Nr. 34, s. 10. [Altı beyit olarak tertip edilen, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve aa bb cc şeklinde kafiyeleşen manzumede müstehzi bir üslupla Refik Halit’in yeni hükümetle birlikte parlayan yıldızına dikkat çekilir.]
- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Bugünkü Padişah*, Nr. 3, s. 3. [18 mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleşen manzumede müstehzi bir üslupla ülkeyi felaketlere uğratan kadroları tasfiye ettiği için padişah övülmüştür.]
- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Cahit’ten Cavit’e*, Nr. 12, s. 3. [On iki mısradan oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, aabbcc şeklinde kafiyeleşen manzumede ironik bir üslupla iki arkadaşın birbirilerine olan özlemleri yansıtılmıştır.]
- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Cavit’ten Cahit’e*: Nr. 12, s. 3. [On iki mısradan oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleşen manzumede ironik bir üslupla iki arkadaşın birbirilerine olan özlemleri yansıtılmıştır.]
- [ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Dengi Dengine*, Nr. 34, s. 7. [Üç bölümden oluşan manzumenin birinci bölümü “Ali Kemal’den Mebus Şeref’e” başlığı ile “Peyam’dan bir parça” ifadesiyle ile verilmiş olup 8 mısradan oluşmakta, ikinci bölüm “Mebus Şeref’ten Ali Kemal’e” başlığı ile “İfham’dan bir parça” ifadesiyle verilerek 12 mısradan oluşur. Üçüncü kısım ise “Ali Kemal Diyor ki” ismiyle “Kendi kendine” ifadesiyle verilmiş olup bir beyitten müteşekkildir. Bu manzume hecenin 11’liölçüsüyle yazılmış olup aa bb cc şeklinde kafiyeleşmiştir. Müstehzi bir üslupla Ali Kemal ile Mebus Şeref arasındaki çekişme verilmiştir.]
- [ORTAÇ], Yusuf Ziya (Diken müstearıyla): *Diken Diyor Ki*, Nr. 1, s. 2. [*Bugün bütün hayata bir tasnifçi gözüyle / Bakan içtimaiyat üstadının sözüyle /*

*Nakle geldim cinsimin bazı senihatını / Kalem yaptın zümrütü ankanın
kanadını / Hıçkırırken bir dalda bülbüllerin niyazı / Uzattım iğnemi bir gül
dalından bazı! / Kuş gibi mahzun erkek, gül gibi fethan kadın / Beni
koparmak için uzanırken ansızın; Hiç tereddüt etmeden elini iğnelerim;
Sıcak pembe kanından birkaç damla emerim / İşte bütün beşere ziyanım
budur ancak / Diken yaramazlara bir parçacık batacak!]*

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Düñkü Hanımlar*, Nr. 1, s. 3. [On sekiz mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc... şeklinde kafiyeleyen manzumede Osmanlı kadını anlatılır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Düñkü Mebuslar*, Nu.5, s. 9. [16 mısralık bir bentten oluşan, aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede devleti savaşa sürükleyerek bitap düşüren bir önceki mebuslar eleştirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Düñkü Padişah*, Nr. 3, s. 3. [On sekiz mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede önceki padişahın iradesizliği neticesi ülkeyi felaketlere sürüklemesi konu edilir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Düñkü Refik Halit*, Nr. 34, s. 10. [Altı beyit olarak hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve aa bb cc şeklinde kafiyeleyen manzumede müstehzi bir üslupla Refik Halit’in İttihat ve Terakki dönemindeki Türk Ocağı çevresindeki yaşamı verilir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Düñkü Wilson*, Nr. 4, s. 3. [Boş bırakılmış.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Eski Hayat*, Nr. 41, s. 7. [Üç dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede önceki nesillerin ahlakı övülmüştür.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Eski Düğün*, Nr. 9, s. 3. [On sekiz mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve mesnevi (aabbcc) şeklinde kafiyeleyen manzumede görücü usulü evlilik konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (imzasız olarak): *Eski Kış*, Nr. 37, s. 10. [Üç dörtlük olarak tertip edilen manzume hecenin 11’li ölçüsüyle yazılmış ve abab cdcd

sekinde kafiyelemiştir. Bu manzumede şair eski kışlara ait özelemlerini dile getirmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (imzasız olarak): *Eski Mebuslar*, Nr. 36, s. 10. [Üç dörtlük olarak tertip edilen, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cdcd sekinde kafiyelemiştir. Bu manzumede müstehzi bir üslupla eski mebusların devletten ziyade kendi menfaatlerini esas almaları eleştirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (imzasız olarak): *Eski Sene*, Nr. 37, s. 10. [Üç dörtlük olarak tertip edilen manzume hecenin 11’li ölçüsüyle yazılmış ve abab cdcd sekinde kafiyelemiştir. Bu manzumede şair eski senenin insanlara felaketler getirdiğini yansıtır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Gelen Sene*: Nr. 6, s. 3. [Birincisi sekiz ikincisi altı mısra olmak üzere iki bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, mesnevi şeklinde kafiyelemiştir (aabbcc) manzumede şair yeni yıla dair dileklerini ve korkularını dile getirmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Giden Sene*: Nr. 6, s. 3. [14 mısradan oluşan ve hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen manzume mesnevi şeklinde kafiyelemiştir. Burada şair, 1918 senesine dair hiçte hoş olmayan izlenimlerine yer vermiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Haftanın Üç Günü*, Nr. 60, s. 5. [Cuma, Cumartesi, Pazar isimleriyle üçer dörtlükten oluşan üç bölümden meydana gelen manzume hecenin 11’li ölçüsüyle yazılmış ve abab cdcd şeklinde kafiyelemiştir. Burada şair haftanın üç gününe dair izlenimlerini yansıtmıştır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Haftanın Tarihi*, Nr. 47, s. 7. [“Çimdikten Çimdiğe”, “Azat Bu Zat”, “Filozof Ayanda”, “Yoğurtta Tarh”, “Aka Gündü”, “Rus Mültecileri” başlıklarıyla verilen ilk üçü hecenin 14’lü, dört ve altıncısı altı 11’li, beşincisi 8’li ölçüsüyle tertip edilen, altı dörtlükten oluşan manzume abab abba abab aaaa abab şeklinde kafiyelemiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Haliç İskelesi*, Nu.5, s. 9. [On altı mısralık bir bentten oluşan, aabbcc şeklinde kafiyelemiştir. Bu manzumede canlı bir Haliç

İskelesi manzarası aksettirilmiş, ayrıca Haliç'e Altın Boynuz ismini Frenklerin verdiği belirtilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Harp Fakiri*, Nr. 1, s. 3. [Onar mısralık iki bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede harbin hususi şartları neticesi fakirleşen şahsiyetler konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Harp Zengini*, Nr. 1, s. 3. [Birinci bölümü on, ikinci bölümü yedi mısra olmak üzere iki bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede harbin hususi şartlarından yararlanarak zengin olanlar anlatılmıştır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *İftar*, Nr. 55, s. 9. [Dört dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede eski iftar sofraları özelemlenmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *İhya Efendi*, Nr. 13, s. 3. [Üç dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertiplenen ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede "Küçük Gazete" nin yeni muharrirlerinden İhya Efendi'ye dair malumat verilir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *İstanbul Destanı*, Nr. 56, s. 6. [Sekiz dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle yazılan, abab cccb şeklinde kafiyeleyen manzume şıklar ve bıçkınlar olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Şıklar kısmında şık beylerin giyim tarzı yansıtılmış, ikinci kısımda ise şehir kabadayılarının giyim kuşamı ve günlük yaşamı verilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *İstanbul'da*, Nr. 3, s. 3. ["Müttefikler" adlı ilk bendi on dört mısradan, "Mütelifler" adlı ikinci bendi ise 15 mısradan oluşan manzume hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilmiş ve aabbcc şeklinde kafiyeleşmiştir. Bu manzumede müstehzi bir üslupla I. Dünya Savaşı'nın tarafları olan Müttefikler ve Mütelifler eleştirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *İstanbul Hanımları*, Nr. 67, s. 2. ["Haftanın Dedikodusu" sütununda verilen altı dörtlükten oluşan, hecenin

8'li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede İstanbullu hanımlar tasvir edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Kadıköy İskeleyi*, Nu.5, s. 9. [16 mısralık bir bentten oluşan, aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede Kadıköy İskeleyi'nin günlük manzaraları aksettirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Karlı İş*, Nr. 45, s. 11. [Dört dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle yazılan ve aabb cddd şeklinde kafiyeleyen manzumede şair bir arkadaşına mizahi bir üslupla tavsiyede bulunur.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Karşı Kıyı*: Nr. 8 s. 3. [İlk ikisi dörtlük üçüncüsü sekizlik olan üç bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve mesnevi şeklinde kafiyeleyen manzumede İstanbul'da azınlıkların çıkardıkları gazetelerin amaçları doğrultusunda ittifak yapmalarına karşın yerli basın mensuplarının günü birlik çekişmelere girmeleri eleştirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Mahalleler Arasında*, Nr. 11, s. 3. [On dörder mısralık iki bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede fakir ve zengin semtlerde yaşayan kadınlar mukayese edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Mevkûflara Dair*, Nr. 9, s. 6. [On dört mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve mesnevi (aabbcc) şeklinde kafiyeleyen manzumede müstehzi bir üslupla tutuklanan İttihatçılardan olan Sudi, Cahit, Kemal Bey ve Mithat Şükrü Beylerden bahsedilir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Olur mu Ya*, Nr. 65, s. 2. [“Yalancı feylesof elli bin liralık çeki kırdırmıştır. Yevmi gazeteler.” ifadesiyle verilen, beş dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cccb şeklinde kafiyeleyen manzumede mizahi bir üslupla Rıza Tevfik yerilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Paşalar Uğurlar Ola*, Nr. 2, s. 3. [Enver Paşa, Cemal Paşa, İsmail Hakkı Paşa isimleriyle üç bölümden ve altı bentten oluşan manzume hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilmiş ve aabbcc

şeklinde kafiyeleşmiştir. Bu manzumede Enver, Cemal ve İsmail Hakkı Paşaların dünü ve bugünü verilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Perdenin Arkası*, Nr. 27, s. 3. [“*Siyasi Tarih*” ifadesiyle verilen, birincisi yirmi diğeri on sekiz mısra olmak üzere iki bentten oluşan, mesnevi şeklinde (aa bb cc) kafiyeleşen ve hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan manzumede müstehzi bir üslupla Osmanlı Devleti’nin demokratikleşme süreci verilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Peyam-ı Eyyam*, Nr. 66, s. 2. [“*Haftanın Dedikodusu*” sütununda “*Onun diliyle*” ibaresiyle verilen, dört dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aaba ccbc şeklinde kafiyeleşen manzumede Milli Mücadele’ye gönderme yapılarak muhalifler yerilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Ramazan Destanı*, Nr. 57, s. 10. [Yedinci bendi üçlükten diğeri bentleri dörtlüklerden müteşekkil sekiz bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cccd şeklinde kafiyeleşen manzumede İstanbul’dan ramazan manzaraları yansıtılır.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (imzasız olarak): *Ramazan Geceleri*, Nr. 55, s. 9. [Dört dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleşen manzumede ramazan ayı şehir eğlenceleri konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Ramazanda Şehzadebaşı*, Nr. 56, s. 9. [Altı dörtlükten oluşan, hecenin 8’li ölçüsüyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleşen manzumede Şehzadebaşı ramazan manzaraları konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Sesli Para*, Nr. 4, s. 3. [On dört mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleşen manzumede altın paranın kıymeti konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Sessiz Para*, Nr. 4, s. 3. [On dört mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleşen manzumede kâğıt paranın kıymeti konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Şaka Destanı*, Nr. 52, s. 8. [On dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve aaab cccb şeklinde kafiyeleyen manzumede müstehzi bir üslupla *Diken* gazetesi konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Takma Evler Destanı*, Nr. 53, s. 8. [Altı dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cccb şeklinde kafiyeleyen manzumede müstehzi bir üslupla dönemin mesken sorunu konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (imzasız olarak): *Yasin Efendi*, Nr. 13, s. 3. [Üç dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertiplenen ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede gazetenin eski muharrirlerinden Yasin Efendi’nin vasıfları konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Yaş Meselesi*, Nr. 30, s. 7. [“*Seferberlikte*”, “*İntihabatta*” adlarıyla 12 ve 13 mısralık iki bölümden oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumenin birinci bölümünde on beş yaşındaki bir gencin askere alınması yansıtılırken ikinci bölümde ise toplumu heyecana sevk eden mebus olma hayaline kapılan bir şahıs konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Yeni Düğün*: Nr. 9, s. 3. [16 mısralık bir bentten oluşan, mesnevi (aabbcc) şeklinde kafiyeleyen manzumede yeni neslin kedi istedikleriyle evlenmeleri konu edilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Yeni Hayat*, Nr. 41, s. 7. [Üç dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede yeni neslin ahlaki duyarlılığı ve hayata bakışı yerilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Yeni Kış*, Nr. 37, s. 10. [Üç dörtlükten oluşan hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cdcd şeklinde kafiyeleyen manzumede kış mevsiminin ise insanlara sıkıntı, yokluk ve çaresizlik getireceği dile getirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Yeni Mebuslar*, Nr. 36, s. 10. [Üç dörtlükten oluşan hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cddc şeklinde kafiyeleyen manzumede yeni mebusların hangi fikre mensup olursa olsun menfaatleri doğrultusunda hareket etmeleri eleştirilmiştir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Çimdik müstearıyla): *Yeni Sene*, Nr. 37, s. 10. [Üç dörtlük olarak tertip edilen, hecenin 11’li ölçüsüyle yazılan ve abab cddc şeklinde kafiyeleyen manzumede yeni senenin, geçen yıllar göz önüne alınarak insanlara mutluluk getirmeyeceği dile getirilir.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Wilson*, Nr. 4, s. 3. [On dört mısralık bir bentten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve aabbcc şeklinde kafiyeleyen manzumede müstehzi bir üslupla Wilson yerilmiştir.]

[OZANÖZGÜL], Mehmet Tahir Nadi (Tahir Nadi müstearıyla): *Kıta*, Nr. 72, s. 2. [*Edepsizlik terakki eylemiş tab’ beşerde / Eser yoktur bugün namus ve iffetten, hayâdan / Denilir kalmasın, mahvolsun, tükensin / Budur ümidim ancak zat-ı pak-ı kibriyadan.*]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Mensur Şiirler*, Nr. 16, s. 7. [“*Şehremini Cemal Paşa Hazretleri’ne, Bir arkadaşım var. Son derece hassas bir şair. Fakat realist. Hissederken görür. Görürken hissettiğini yazar. Geçenlerde bana defterini vermişti de okudum. Çok müteessir oldum. Bazı parçaları buraya naklediyorum.*” ifadesiyle verilen ve “*Ölüm Sahili*” ve “*Harabeler*” adlarını taşıyan iki mensur şiire yer verilmiştir.]

Reşit Süreyya: *Buna da Susmak*: Nr. 10, s. 3. [*Ne için neşe’sizsiniz? Dediniz / Görerek busenizde sustuğumu.*]

[SİMAVİ], Sedat (Yıldız müstearıyla): *Aşçının Mektubu*, Nr. 16, s. 7. [Beş dörtlükten oluşan, serbest vezinle yazılan ve abba, cddc şeklinde kafiyeleyen manzume bir hastaya hitaben yazılmış mektup mahiyetindedir.]

[SİMAVİ], Sedat (Yıldız müstearıyla): *Bir Hitabe*, Nr. 29, s. 7. [Beş dörtlük olarak aruz vezniyle tertip edilen, aabb cddd şeklinde kafiyeleyen ve “*Zat-ı meşhur lisanından*” ifadesiyle verilen manzumede dönemin siyasi rüzgârına kapılarak saf değiştiren bir şahıs anlatılır.]

[SİMAVİ], Sedat (Yıldız müstearıyla): *Malta'dan Selam*, Nr. 17, s. 3. [Dokuz dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertip edilen ve aabb ccdd şeklinde kafiyeleyen manzumede Malta'da sürgün olanların ahvali anlatılır.]

[SİMAVİ], Sedat (Yıldız müstearıyla): *Mersiye*, Nr. 18, s. 3. [Dokuz dörtlükten oluşan, hece vezniyle yazılan ve aabb ccdd şeklinde kafiyeleyen manzumede devrin siyasi manzarası değerlendirilir.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Kertenkele müstearıyla): *Ahd-i Milli*, Nr. 46, s. 6. [Sekiz dörtlük olarak, hecenin 11'li ölçüsüyle tertiplenen ve xaxa xbx b şeklinde kafiyeleyen manzumede mizahi bir üslupla dönemin simalarının eleştirisi yapılmıştır.]

[YAZAR], Mehmet Behcet (Gedâ müstearıyla): *Dalga Dalga Hasret*, Nr. 10, s. 3. [*Hüsniünüz öyle müşfik öyle bedi / Erişilmez sema ki ah ebedi / Hasretim dalga dalga satvetine...*]

İmzasız: Ali Rıza Paşa, Nr. 46, s. 5. [Altında “*Görüp ahkâm-ı asrı münharif sıdk u selametten / Çekildik izzet ü ikbal ile bab-ı hükümetten*” şeklindeki beyitle ve “*Haftanın Tarihi*” ifadesiyle verilen, iki dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertiplenen manzume aaaa bbbb şeklinde kafiyelemiştir.]

İmzasız: *Bir Şaheser*, Nr. 65, s. 2. [*Pehlivan Kadri Bey'in bir kutası. Geçenlerde Diken'de neşrolunmak üzere Pehlivan Kadri Bey'den ufak bir yazı istemiş ve mumaileyhte arzumuzu yerine getireceğini vaat etmişti. İrsaline inayet buyurduğu kıtayı enzare-i karie vaz ediyoruz: “Bu memlekette vardır sim-i vizr / Fakat çıkarmak için ister bir alet / Eğer ister isen bir alet / İşte karşında çemberli taş” manasızlığı itibariyle bu kıta bazı karilerin itirazına uğrayacaktır fakat: Manayı bilen şair.*]

İmzasız: *Ferit Paşa*, Nr. 46, s. 5. [“*Haftanın Tarihi*” ifadesiyle verilen bir dörtlükten oluşan, hecenin 11'li ölçüsüyle tertiplenen ve abab şeklinde kafiyeleyen “*O Bakü'de, sadaret! Diye inlemiş / Yeniden tutulmuş eski sevdaya! / Uzaktan akseden sesi dinlemiş / Bu seferde kaldık efendim yaya!*” şeklindeki manzumede bahsi geçen şahsın Enver Paşa olması kuvvetle muhtemeldir.]

İmzasız: Hitab-ı Bâ Savab, Nr. 47, s. 7. [*“Mazhar Osman Bey’den Celal Nuri Bey’e”* ifadesiyle verilen altı dörtlükten oluşan, hecenin 7’li ölçüsüyle tertiplenen manzume abab cdcd şeklinde kafiyeleşmiştir.]

İmzasız: Kıta, Nr. 71, s. 3:[*Bak şu dünyanın haline / Olmada günden güne zir vezir / Altı üstünden Fena der iken / Oldu şimdi üstü altından beter.*]

İmzasız: Koşma, Nr. 71, s. 2. [*“Dütdürü Leyla’ya”* ifadesiyle verilen, dokuz dörtlükten oluşan, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen ve abab cccb şeklinde kafiyeleşen manzumede aşk teması işlenmiştir.]

İmzasız: Salih Paşa, Nr. 46, s. 5. [*Bahriye nazırı açınca yelken / Gelip sadarete yanaştı gemi / Fakat sizden rica ediyor ‘Diken’ / Şu sansüre çare bulunuz emi?*]

İmzasız: Siyaset Âlemi, Nr. 20, s. 2. [*“Ne Var Ne Yok”* sütununda yer alan, aab aaab bbbb cccb dddb şeklinde kafiyeleşen, hecenin 11’li ölçüsüyle tertip edilen, birincisi üçlük diğer dördü dörtlük olmak üzere beş bentten oluşan manzumede dönemin siyasi atmosferi yansıtılmaktadır.]

2. 1. 8. Tiyatrolar

[ÇAMLİBEL], Faruk Nafiz (Kalender müstearıyla): *Gazeteciye Dayak Ziyafeti*, Nr. 66, s. 3. [*Barışmaz* adlı gazetenin sermuharririnin bir nazır aleyhinde yazması nedeniyle tehdit edilmesini konu edinen ve *“Küçük Sahneler”* sütununda verilen ve üç perdeden oluşan piyes.]

[ÇAMLİBEL], Faruk Nafiz (Kalender müstearıyla): *Kırmızı Pabuçlar*, Nr. 69, s. 2-4. [*Cafer Ağa’nın Ali ve Mustafa adlı hırsızlarca soyulmasını konu edinen ve “Küçük Sahneler”* sütununda verilen ve bir perdeden oluşan piyes.]

D(al). Ç.: *Şantaj*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Uyanık hizmetçinin efendisinin yasak aşkını şantaj vesilesi olarak kullanmasını konu edinen ve *“Küçük Sahneler”* sütununda verilen ve iki sahneden oluşan piyes.]

Deryadil: *Ezeli Mesele Yani Mesken Buhranı*, Nr. 65, s. 2. [Ev sahibi ile kiracı mücadelesini konu edinen ve “*Küçük Sahneler*” sütununda verilen ve iki perdeden oluşan piyes.]

[GÜNTEKİN], Reşat Nuri, (R(a). N(un). rumuzuyla): *Ruhsatname*, Nr. 48, s. 3-6. [Miyanecilik yapan bir şahsın mesleğine ruhsat almak için bir oyun tertip ederek mahkemeye düşmesini ve böylece mahkeme zabtına mesleğini miyaneci olarak geçirtmek suretiyle ruhsat alma teşebbüsünü konu edinen üç fasıldan oluşan piyes.]

H(ı). R.: *Teyze Hamım’ın Saçları*, Nr. 25, s. 2. [İnatçı bir çiftin birbirlerinden intikam almak maksadıyla evliliklerine ihanet etmelerini konu edinen ve “*Hikâye*” sütununda verilen ve üç sahneden oluşan piyes.]

La Bontiyer: *Kadın Hastalığı*, Nu.5, s. 9. [Mizahi bir üslupla kadın hastalığını konu edinen bir perdeden oluşan piyes.]

Philip: *Kunduralar*, Nr. 64, s. 10-11. [İki sevgilinin yemek yedikleri geceyi anımsayarak ayak ve ayakkabı üzerine söyleşmelerini konu edinen ve “*Fransızcadan çeviri*” ifadesiyle verilen ve bir perdeden oluşan piyes.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya: *Falso*: Nr. 14, s. 3. [Çapkın bir gencin mahalleye yeni taşınan genç bir kadına dair ilgisini konu edinen bir perdeden oluşan piyes.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya, (Çimdik müstearıyla): *Mahkemede*, Nr. 13, s. 2. [Mazmun adlı zatın hırsızlıktan ve cinayet suçundan yargılanmasını konu edinen, “*Mukabeleli Hikâye*” ifadesiyle “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilen manzume biçiminde neşredilen ve bir perdeden oluşan piyes.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya: *Mazeret*: Nr. 15, s. 3. [Köse adlı şahsın Refet Bey ile eşini eğlendirmek maksadıyla yaptığı kabahati konu edinen ve iki meclisten oluşan piyes.]

Ömer Seyfettin (S(in) rumuzuyla): *Doğruluk*, Nr. 1, s. 6. [Nazırın mal varlığını özel kalem müdürüne kaydettirmesini konu edinen ve “*Yarım perdelik komedi*” ifadesiyle verilen bir perdeden oluşan piyes.]

[SEKİZİNCİ], İbnürrefik Ahmet Nuri: *Hırsız ile Arsız*, Nr. 29, s. 12-14: Nr. 30, s. 6-

7. [Evli bir kadının kendisinden yaşlı olan kocasını aldatma girişimi neticesi evin eski görevlisinin bu durumu namus meselesi addederek intikam almak için kadının elmaslarını soyma teşebbüsünü konu edinen ve “*Mabadı Var*” ifadesiyle verilen bir perdeden ve beş meclisten oluşan piyes.]

[SEKİZİNCİ], İbnürrefik Ahmet Nuri: *Kadınlık*, Nr. 5, s. 5-7. [Bir muharririn bir vesileyle kadınlar derneğine gitmesini, burada yaşadıklarını konu edinen, “*Sureti mahsusada gazetemiz için yazılmıştır. Temsil hakkı mahfuzdur.*” ifadesiyle verilen bir perdeden ve iki meclisten oluşan piyes.]

[SEKİZİNCİ], İbnürrefik Ahmet Nuri: *Pire*, Nr. 1, s. 6; Nr. 2, s. 6. [Hizmetçinin telkinleriyle hareket eden kadın ve aşğını konu edinen, “*Mabadı Var*” ifadesiyle verilen bir perdeden ve üç meclisten oluşan piyes.]

Süleyman Cahit: *Dur-endiş Olmak Gerek*, Nr. 20, s. 2. [Bir karı kocanın geleceğe dair evhamlı planlarını konu edinen, “*Bir hayli perdeli ve bir tablolu piyes*” ifadesiyle “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilen, dört sahneden oluşan piyes.]

İmzasız: *Bahar Hastalığı’ndan Bir Parça*, Nr. 66, s. 2-3. [“*Darülbeyin’in birkaç güne kadar temsil etmeye hazırlandığı Bahar Hastalığı ismindeki şuh ve zarif komedinin nakli talebimiz üzerine Diken’e atideki sahneyi ihda etti*” ifadesiyle verilen piyesin sadece bir kısmı neşredilmiştir.]

İmzasız: *Harp - Sulh*, Nr. 34, s. 10. [Harbin bitip bitmeyeceğine ve gerekliliğine dair değerlendirmeleri konu edinen bir perdeden oluşan piyes.]

İmzasız: *Sahiden Oynanmış Bir Komedi*, Nr. 3, s. 2. [İstanbul’un işgali üzerine Postacı Köpeoğlidis’in Fransızlardan gördüğü muameleyi konu edinen bir perdeden ve dört meclisten oluşan piyes.]

2. 1. 9. Diğer Edebi Türler

[GÜNTEKİN], Reşat Nuri: *Bir Mayıs Masalı*, Nr. 54, s. 6-7. [Köylü kadınların kocalarından şikâyetlerini dilek perisine anlatmalarını ve akabinde

dileklerinin kabul olmasını, umulmayan neticelerle karşılaşmalarını konu edinen ve “Çeşme Perisi” ifadesiyle verilen masal.]

[ORTAÇ], Yusuf Ziya (Diken müstearıyla): *Birkaç Atasözü*, Nr. 16, s. 7. [Bu kısımda beş tane atasözüne yer verilmiştir.]

İmzasız: *Ahmet Emin Bey*, Nr. 18, s. Vakit gazetesi Sayfası 1. [Ahmet Emin’in kısaca biyografisi verilmiştir.]

İmzasız: *Tercüme-i Halim*, Nr. 28, s. 11; Nr. 29, s. 7; Nr. 30, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2; nr. 31, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Muharririn kimliğini açıklamadan müstehzi bir üslupla soyunu vermesinden müteşekkil biyografi. *Diken* gazetesinin 30 numaralı nüshasında “*Mabadı Var*” ifadesine yer verilmesine rağmen devamı gelmemiştir.]

İmzasız: *Yeni Sermuharririmiz*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Müstehzi bir üslupla Hoca Behçet’in kısaca biyografisi verilmiştir.]

İmzasız: *Tersine Durub-ı Emsal*, Nr. 54, s. 2. [Mizahi üslupla değiştirilerek zikredilen sekiz atasözü “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Durub-ı Emsal*, Nr. 55, s. 8. [Mizahi üslupla değiştirilerek zikredilen sekiz atasözü.]

İmzasız: *Durub-ı Emsal*, Nr. 56, s. 4. [Mizahi üslupla değiştirilerek zikredilen altı atasözü.]

İmzasız: *Durub-ı Emsal*, Nr. 57, s. 4. [Mizahi üslupla değiştirilerek zikredilen sekiz atasözü.]

2. 2. Diken Gazetesinin Yayın Politikasıyla İlgili İlan ve Bilgilendirmeler

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Mizah İstidadı*, Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Diken* gazetesinin mizah anlayışı ile son on yılın kabinesi arasında ilişki kuran haber-yorum “*Baş Makale*” ifadesiyle verilmiştir.]

[BOZTEPE], Halil Nihat: *Uzun Deniz* ¹, Nr. 67, s. 2. [*“Anadoluya İstidalar (1)* ifadesiyle 40 mısralık bir bentten oluşan ve hecenin 8’li ölçüsüyle tertip edilen manzumede Diken gazetesinin yayın politikası konu edilir.]

Diken Neşriyyâtı: *Kari ve Karielerimize Mühim Bir Tebaşir*, Nr. 21, s. 3. [*Diken* gazetesinin iki yaşını dolduracağı yirmi dördüncü sayıdan itibaren haftalık olarak neşredileceğini, sayfa sayısının on olacağını, heyet-i tahririye üyelerinin kimlerden oluştuğunu, yeni düzenlemeye binaen abonelik şeraitinin nasıl olacağını ve *Diken*’in ecnebilerce Avrupa’nın sayılı mizah mecmuaları içerisinde gösterildiğini belirten ilan.]

Hadisat İdaresi: *Muhterem Abonelerimizin Nazarı Dikkatine*: Nr. 13, s. Hadisat Sayfası. [*Gazetemize hiçbir vecihle iştirak eylememekte olan zevatın posta vasıtasıyla idarehanemize ücret göndermemeleri, kuyudatın açık kalmasına sebebiyet veriyor. Bu cihetin nazar-ı dikkate alınması ve badema gönderilmeyecek evraka irsalâtın herhangi bir husus için olmadığının dahi ayrıca derci rica olunur.*]

Marko Paşa: *Karilerimize*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [Süleyman Nazif ile “Küçük Gazete”nin niçin yollarını ayırdığını, “Küçük Gazete”nin bundan sonra “Alemdar” adıyla neşredileceğini ve Refi’ Cevat’ın gazetenin sermuharriğine tayin edildiğini belirten ilan.]

[SİMAVİ], Sedat (imzasız olarak): *Karilerimize* ², Nr. 1, s. 2. [*Memleketimizde (Kalem) ve (Cem) ile beraber doğan mizah yine (Kalem) ve (Cem) ile birlikte kayboldu. Bu iki gazete bizde mizahın iftiharla zikredilebilen iki uzvu idi. Fakat dört senelik harp, hayatımızın her safhasında olduğu gibi bu safhasında da derin tahribat yaptı. Her gün uğradığımız felaketler ve mahrumiyetler bizi gülmekten uzaklaştırdı, ağlamaya alıştırdı. Şimdi gülen bir çehreye, sırıtan bir yüze nadiren tesadüf olunuyor. Hâlbuki bu acıklı ve*

¹.Metnin altında “Osmanlı Edebiyatı’nın ve aruzun bahr-i tavalini hece vezninin dört dörtlüğüyle Türk Edebiyatı’na Uzun Deniz unvanıyla tatbik ediyorum.” şeklindeki dipnota yer verilmiştir.

²Muzaffer Gökman imzasız olarak verilen bu yazının Sedat Simavi’ye ait olduğunu belirtmiştir. (Gökman 1970: 17)

elemle dolu hayatımızın ne kadar gülünç sahneleri, ne kadar katılacak yönleri var. Dört senedir harp içinde ağlayan ve ağlamaya alışan milletin sulh ile beraber gülmeye başlaması kadar tabii bir şey olur mu? İşte Diken’i Kalem ve Cem’in üfuluyla açılan boşluğu doldurmak, saniyen hayatımızın gülünç cihazlarını bularak bükülen dudaklara biraz tebessüm vermek için yayınıyoruz. Binaenaleyh sönük çehrelere biraz neşe, ölü hayatımıza biraz hande verebilirsek bu bizim için en büyük muvaffakiyet olacaktır. İlk sayımız bu konuda okurlarımıza bir fikir verebileceği için fazla şarlatanlığa lüzum görmüyoruz.]

İmzasız: *Abonesi Hitama Abonelerimize*, Nr. 69, s. 8. [Diken gazetesi abonelerinin, süresi biten aboneliklerini yenilememeleri durumunda kâğıt sıkıntısı nedeniyle sınırlı sayıda çıkan nüshaları temin edemeyeceklerini belirten ilan.]

İmzasız: *Abonesi Hitama Abonelerimize*, Nr. 70, s. 7. [Aboneleri hitam bulur bulmaz tecdit etmeyen bazı abonelerimiz bilahare müracaat ettikleri zaman geçmiş nüshalarımızı bulamıyorlar. Kâğıt fıkdamı dolayısıyla ancak kâfi derecede tayy ettiğimiz Diken’i tedarik etmek isteyen abonelerimizden aboneleri hitama erer ermez tecdit etmelerini rica ederiz.]

İmzasız: *Acaba Bizim Diken Hangisi?*, Nr. 39, s. 10. [Harp zenginlerinin ceplerine gözünü diken, kesret-i say-i tabden bacaklarını havaya diken, gül toplarken ele batan diken, kendi yırtığı dururken başkalarının söküklüklerini diken, çok sorulduğu için hasutların gözlerine batan diken, gazete sütunlarına turp, şalgam, lahana diken.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 26, s. Karpuz Ağacı sayfası 2. [“Karpuz Ağacı”nın heyet-i tahririyesinin genişliği vurgulanarak bu sayıdan itibaren muhabere başlatıldığını belirten ilan.]

İmzasız: *Bir Müdafaa*, Nr. 30, s. 4. [Gazetenin bir sütununa “Haftanın Dedikodusu” isminin verilmesinin karileri dedikoduya sevk edeceğini belirten okuyucu değerlendirmesine yer verilerek bu ismin halkı dedikoduya sevk

etmeyeceğini, hatta dedikodunun azalmasına vesile olacağını belirten haberyorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Celal Nuri Bey’e Pasaport Verildi*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 1. [Celal Nuri’nin ahlaka mugayir davranışları sebebiyle gazetede görevine son verildiğini, *Sabah* gazetesi idare memuru Aleksan Efendi ile yapılan anlaşma mucibince bundan sonra “Küçük Gazete”nin “Sabah” namıyla neşredileceğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Diken*, Nr. 33, s. 7. [“*Mesmuatımıza nazaran mumaillehy başlı başına yeni ve mizahi bir gazete neşreleyecektir. Aka Gündüz Bey’in pek çok kari bulundığına nazaran Karagöz refikimizden infikâkı mezkûr gazete için gayrikabil telakki zayıat teşkil eder.*” şeklindeki ilan “*ciddi*” ifadesiyle verilir.]

İmzasız: *Diken Haftalık Oluyor*, Nr. 22, s. 3. [*Diken* gazetesinin yirmi beşinci sayıdan itibaren haftalık olacağını, on iki sayfa olması tasarlanan yirmi dördüncü sayının fevkalade olacağını, otuz bin kuruş ödüllü bir müsabaka tertip edileceğini, senelik ilan vermek isteyenlerin yirmi dördüncü sayının neşrine kadar *Diken* idarehanesine müracaat etmeleri gerektiğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Diken Koleksiyonunu Yapanlara*: Nr. 10, s. 2. [*Diken* gazetesinin 1, 2 ve 6. sayılar haricindeki nüshaların gazete idarehanesinden temin edilebileceğini ve *Diken* gazetesince hazırlanan kartpostalların 11. nüshayla birlikte okuyuculara verileceğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Diken’i Koleksiyon Yapanlara*: Nr. 16, s. 8. [*Kasım mahsusamızda ilan ettiğimiz vecihle Diken’in ikinci nüshası derdest tabdır. İkinci nüshadan sonra mevcutları kalmamış olan birinci ve altıncı nüshaları tabedeceğiz. Koleksiyon yapan muhterem kari ve karielerimize birinci ikinci ve altıncı nüshalardan maada diğer nüshaları idarehanemizden alabilirler.*]

İmzasız: *Diken’in Büyük Müsabakası*, Nr. 5, s. 2. [*Diken* gazetesinin en çok hangi yönünün beğenildiğini tespit amacıyla düzenlenen ödüllü ankete dair malumat veren ilan.]

İmzasız: *Diken'in Cevabı*, Nr. 57, s. 10. [Avucunu yala geçti. O bolluk.]

İmzasız: *Diken'in Sevgili Kari ve Karielerimize*, Nr. 65, s. 2. [*Geçen nüshamızın mazhar olduğu fevkalade rağbetten cesaret alarak bu nüshamızın hacmini tevsî ve renkli olarak neşrine karar verdik. Badema Diken'in her hafta renkli olarak intişar edeceğini sevgili kari ve karielerimize tebşir etmekle müfterihiz.*]

İmzasız: *Esk-Yeni Basın Muharrirlerimiz*, Nr. 16, s. İleri Sayfası. [Rauf Ahmet'in hariciyede görevlendirilmesi neticesinde gazetede görevinden ayrıldığını, yerine Celal Nuri'nin tayin edildiğini ve "Küçük Gazete"nin de badema "İstiklal" yerine "İleri" namıyla çıkacağını bildiren ilan.]

İmzasız: *Geçen Müsabakamız*, Nr. 30, s. 10; nr. 31, s. 14; nr. 32, s. 12-13; nr. 33, s. 12-13; nr. 35, s. 13. [*Diken gazetesinin tertip ettiği güzellik yarışmasında en fazla oyu Türk kadınının aldığı belirtilerek Reşat Nuri, Ömer Seyfettin, Aka Gündüz, Necmettin Sahir Beylerden oluşan bir komisyon tarafından dereceye girenlerin tespit edildiğini bildiren ilan.*]

İmzasız: *Geçen Müsabakada Kazananlar*, Nr. 36, s. 13. [*Güzellik müsabakasına iştirak edip Türk kadınına rey verenlerden Diken'de isimleri neşr olunanların lütfen idarehanemizi teşrif ile namlarına muharrer-i ellişer kuruşluk asarı almaları rica olunur. Taşradakiler yüz paralık posta pulu gönderdikleri taktirde kendilerine isabet eden hediye ilk posta ile irsal edilecektir.*]

İmzasız: *Gıyabi Efendi'nin İstifası*, Nr. 33, s. Çirkef Sayfası. [Gıyabi Efendi'nin gazetesinin isminin "Çirkef" olmasına sinirlenerek sermuharrirlik görevinden istifa ettiğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Hacmimizin Tevsii*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 1. [*"Küçük Gazete", karilerinin gösterdiği arzuya binaen hacmini tevsie karar vermiş ve bu nüshadan itibaren iki sahife olarak intişar etmeye başlamıştır.*]

İmzasız: *Hususi Telgrafımız*, Nr. 19, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*"Küçük Gazete"nin Paris, Londra, Lahey, Roma gibi şehirlere gönderdiği muhabirleri*

aracılığıyla okuyucuya söz konusu şehirlere ait malumat verileceğini bildiren ilan.]

İmzasız: *İdarehanemiz*, Nr. 37, s. 3. [*Bulunduğumuz mahal gazetemizin matbuasından uzak olduğundan daima işimizin başında bulunamamakta idik. Ahiren İfham Refikimizin terk ettiği Nuruosmaniye'ye daireyi icbar ettik ve bu hafta oraya nakil ediyoruz. Bu münasebetle gazetemizin gelecek nüshası tebdil-i mekân yüzünden bir hafta geç intişar edecektir. Karie ve karilerimizden bu mecburi tehirden dolayı aflar temenni ederiz.*]

İmzasız: *İdarehanemiz*, Nr. 37, s. 5. [*Taşra postası daha kâmilten vürut etmemiş olduğundan taşrada müsabakamıza iştirak eden karilerimizin hukukunu siyanetin neticeyi gelecek hafta neşredeceğiz.*]

İmzasız: *İhtar*, Nr. 19, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*Diken ile beraber hayat-ı matbuata atılmış olan “Küçük Gazete”nin son günlerde intişara başlamış haftalık Musavver “Küçük Gazete” ile hiçbir alakası olmadığı ilan olunur.*]

İmzasız: *İhtar*: Nr. 12, s. Tasvir-i Efkâr Sayfası. [*Tasvir-i Efkâr sahipleri Velid ve Talha Beylerle akdettiğimiz bir mukavele mucibince badema “Küçük Gazete” Tasvir-i Efkâr namı altında intişar edilecektir. Mukavelenin dördüncü maddesi mucibince de nisanın on üçüncü gününden itibaren Tasvir-i Efkâr, “Küçük Gazete” namını alacaktır.*]

İmzasız: *İkinci Müsabakamızın Neticesi*, Nr. 39, s. 10. [*“Sorduğumuz suallere en yakın cevap verenler derecesine göre tasnif edilmiştir.”ifadesiyle Diken gazetesi tarafından tertip edilen müsabakanın neticesine dair malumat veren ialan.*]

İmzasız: *İtizar*, Nr. 34, s. 13. [*Müsabakaya iştirak edenlerin isimlerine yer verildiği için Avrupa Karikatürlerine yer verilememiştir. Gelecek nüshadan itibaren Avrupa Karikatürleri'ne yer verilecektir.*]

İmzasız: *İtizar*, Nr. 38, s. 5. [*Müsabakamıza vürut eden cevapları, kesreti dolayısıyla tasnifini ekmel edemedik. İki müsabakanın da neticesini gelecek hafta neşredeceğiz.*]

İmzasız: *İtizar*, Nr. 39, s. 11. [*“Peyam-ı Kabak”ın Sermuharriri Fedai Efendi’yi tramvay çiğnediğinden, gününde makalelerini yetiştiremediği için Peyam-ı Kabak bu hafta intişar edememiştir.*]

İmzasız: *Lahana Yaprığı’nın Sebeb-i Tatili*, Nr. 33, s. Çirkef Sayfası 1. [Ali Kemal Bey’in hücumları neticesi “Lahana Yaprığı”nın tatil edildiğini ve yerine de “Çirkef” adlı gazetenin çıkarıldığını bildiren ilan.]

İmzasız: *Kadıköy Karilerimize*, Nr. 14, s. 3. [Kadıköy’de ikamet eden *Diken* okuyucularının Fecr Kitaphanesinde, *Diken* Neşriyatın yayınlarını bulacaklarını belirten ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize* Nr. 16, s. 2. [*Diken ve İnci* risalelerinin Asri Neşriyat Şirketi yerine *Diken* Neşriyatta yayımlanacağını ve *Diken* gazetesinin yoğun isteği karşılama düşüncesiyle iki numaralı nüshasının bir sonraki sayı ile birlikte neşredileceğini bildiren ilan "*Ne Var Ne Yok*" sütununda yer almaktadır.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 26, s. Karpuz Ağacı sayfası 2. [Gazetenin yeni bir müsabaka tesis edeceğini ve buna dair malumatın peyderpey verileceğini yansıtan ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı sayfası 2. [Bu sayıdan otuzuncu sayıya kadar abone olacak okuyuculara koleksiyonlarında olmayan ve gazetenin idarehanesinde olan sayıların ücretsiz olarak verileceğini belirten ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 28, s. 11. [*Diken* gazetesinin bundan sonra 16 sayfa olarak neşredileceğini, fiyatında değişiklik olmayacağını, kâğıt fiyatlarındaki indirimin devam etmesi durumunda sayfa sayısının yirmiye çıkabileceğini ve otuzuncu sayıya kadar abone olacaklara ellerinde olan geçmiş sayıların ücretsiz olarak verileceğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 34, s. 7. [*Diken* gazetesinin fiyatının yedi kuruşa çıktığını ve abone şartının değişmediğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 42, s. 14. [Posta teşkilatınca yapılan zammın *Diken* gazetesini sıkıntıya sokmasına rağmen abonelerin posta ücretlerine yansıtılmayacağını, ülkedeki kâğıt buhranına ve artan masraflara rağmen *Diken*'in abone fiyatlarının yükselmeyeceğini ve bundan sonra ekonomik sıkıntılar nedeniyle gazetenin yeni abone kaydı yapmayacağını bildiren ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 46, s. 3. [Kendi matbaasına taşınması planlanan *Diken* gazetesinin bu amaçla üç hafta tatil edileceğini, böylece nüshasının tekrar beş kuruşa ineceğini ve kırk yedinci sayıda tafsilatı verilecek olan bir müsabaka tertipleneceğini bildiren ilan.]

İmzasız, *Kari ve Karielerimize*, Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası ["Küçük Gazete" sermuharirliğine Vesile Hanım'ın, idare müdürlüğüne Cin Ahmet'in tayin edildiğini ve gazetenin siyasi makalelerini Pehlivan Kadri'nin, mizahi yazılarını Ahmet Saki'nin, iktisadi makalelerini ise Hasan Beyzade'nin yazacağı belirten ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 69, s. 8. [*Diken* gazetesini temin edemeyen okuyucuların ikamet adreslerini gazete idarehanesine bildirmelerini isteyen ve böylece bu sorunun çözüleceğini belirten ilan.]

İmzasız: *Kari ve Karielerimize*, Nr. 70, s. 7. [*Diken* gazetesini temin edemeyen okuyucuların ikamet adreslerini gazete idarehanesine bildirmelerini isteyen ve böylece bu sorunun çözüleceğini belirten ilan.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 3, s. 6. [*Mazhar olduğumuz fevkalade rağbete binaen Diken'in birinci nüshasını ikinci defa olarak tabettik ve satıya çıkardık. Önümüzdeki hafta 'Harp Fakirleri' namunda neşredeceğimiz albümü de üçüncü nüsha ile birlikte abonelerimize meccanen vereceğiz. Geceleri aileler arasında okunmak ve zamanın elemli saatleri içinde şen dakikalar geçirmek için karilerimizin Diken'i bütün tanıdıklarına teveccüh edeceklerini ümit ederiz. 'Diken' bu suretle dört abone bulacak karini meccanen abone yapmak gibi bir teshilat göstermeyi de düşünmüştür. Arzu edenler idarehanemize dört abonman adresi gönderdikleri gibi meccanen abone*

kaydedilirler. Abone olmak istemeyenlere bir abone ücreti nakden tediye edilir.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 4, s. 6. [*Diken* Neşriyatından çıkan *Harp Fakirleri Albümü*'nü okuyucuların nasıl temin edeceğine, bir kadın mecmuası yayınlanmasının planlandığına ve gazetenin bir sonraki sayısının nasıl olacağına dair malumat veren ilan.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 5, s. 4. [*Diken* gazetesinin bu nüshasının fevkalade olduğunu, *Harp Fakirleri* adlı albümün öğrencilere ve subaylara indirimli verileceğini, meşhurlara ait bir albümün çıkarılacağını belirten ilan "*Olup Bitenler*" sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 6, s. 2. [*Diken* gazetesi tarafından düzenlenen, sonuçlarının 23 Kânunuevvel'de ilan edilmesi planlanan anketin kura çekiminin, 17 Kânunuevvel'de saat ikide gazetenin idarehanesinde gerçekleştirileceğini bildiren ilan "*Olup Bitenler*" sütununda verilir.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 9, s. 2. [*Diken* gazetesi, tarafından gazete muhafaza cildi tertip edildiğini ve bu cildin 20 kuruşa mal olmasına rağmen abonelere 12, diğer okuyuculara ise 20 kuruştan verileceğini; meşahir kartpostallarının on güne kadar okuyucuya takdim edileceğini ve Sedat Simavi'nin resimleriyle yayınlanacak, İbnürrefik Ahmet Nuri'nin üç komedisinden oluşan kitabın neşredileceğini bildiren ilan "*Olup Bitenler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Karilerimize*: Nr. 11, s. 2. [*Diken*'in Meşahir Kartpostallarının çıktığını, nasıl temin edileceğini ve *Diken*'in 12. sayısı ile beraber Reşat Nuri'nin, *Roçild Bey* adlı komedisinin abonelere ücretsiz verileceğini bildiren ilan "*Olup Bitenler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Karilerimize*: Nr. 13, s. 2. [*Birçok abone ve karilerimizden almakta olduğumuz müteaddit mektuplarda Diken'in daha nefis kâğıtlar ile tabı arzu edilmektedir. Kâğıt fiyatının terfide nazar-ı dikkate alınacak olursa iktiham eylediğimiz fedakârlığın derecesi pek güzel anlaşılır bunun içinde mecmuamıza zam icap eylemektedir. Maalesef bu nüshadan itibaren Diken'in fiyatını 5, 7 kuruş iblağ ve tezyide muztarr kaldık. Pek yakında*

Avrupa'dan geleceği bildiren kâğıdın vürudunda bu nefaseti muhafaza ederek tekrar nüshalarımızı beş kuruşa indireceğimizi kaviyyen ümit etmekteyiz. Abone şeraitimiz değişmemiştir. Eskisi gibi seneliği her yer için 150 kuruştur. Altı aylık abonemiz kalkmıştır.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 19, s. Küçük Gazete sayfası 1. [*Hadisat, İstiklal, İleri* gibi gazetelerin yaptıkları anlaşma şeraitine uymayarak “Küçük Gazete”yi zarara uğrattıklarını, Makro Paşa’nın, Matbuat Cemiyeti’ne müracaat ederek söz konusu gazeteler aleyhine seksen milyon liralık tazminat davası açtığını ve bu zaman zarfında sermuharriliğe tayin edilen zevatın sözlerinde durmadıkları gerekçesiyle azledildiklerini belirten ilan.]

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [*Sansür kurulunca neşrine izin verilmeyen “Küçük Gazete”nin bundan sonra “Karpuz Ağacı” namıyla çıkacağını, Sermuharrir Hoca Behçet Efendi’nin vefatı nedeniyle sermuharriliğine Mercanlı Fedai Efendi, Hafız Arusi Efendi ve yüksek rütbeli bir zat olduğu bildirilen bir şahsın tayin edildiğini ve böylece dünyada üç sermuharri olan Tayms’tan sonra ikinci gazete olduğunu bildiren ilan.]*

İmzasız: *Karilerimize*, Nr. 69, s. 1. [*Matbaa mürekkeplerinin terfi-i fiyatı hasebiyle Diken badema her on beş günde bir renkli olarak intişar etmek mecburiyetindedir.]*

İmzasız: *Karpuz Ağacı’nın Tatili*, Nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [*Karpuz Ağacı da “Küçük Gazete”nin akıbetine uğradı. Yani tatil edildi. Hayat-ı mücahedemizde bu kabil tehlikelere uğrayacağımızı bildiğimiz için tedarikli bulunmuş ve birkaç imtiyaz hazırlamıştık. Binaenaleyh bu günden itibaren gazetemiz Lahana yaprağı namı altında intişar edecektir.]*

İmzasız: *Küçük Gazete’nin Müsabakası*, Nr. 22, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Küçük Gazete”nin beş lira ödüllü bir spor müsabakası tertip edeceğini, bunun da Vakıf Hanı’nın penceresinden atlama şeklinde tezahür edeceğini bildiren ilan “Son Haberler” ifadesiyle verilmiştir.]*

İmzasız: *Küçük Gazete’nin Tatili*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Küçük Gazete”nin sansürce tatil edileceğini ve gelecek nüshadan itibaren “Karpuz*

Ağacı” ismiyle neşredileceğini ve yazı kadrosunda önemli değişikliklerin yapılacağını belirten ilan “*Mühim Haberler*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Küçük Gazete’nin İlave-i Edebisi*, Nr. 23, s. Küçük Gazete sayfası 2. [“Küçük Gazete”nin gelecek sayıdan itibaren edebi ilavesinin çıkacağını ve söz konusu edebi ilave için dönemin meşhur gazetecilerinden yardım istendiğini belirten ilan.]

İmzasız: *Mecmuamızın Tevsii*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak sayfası 2. [“Peyam-ı Kabak” gazetesinin yayın politikasının değişeceğini yani gazetede siyasi, tarihi, sanayi, zirai gibi alanlarda da makaleler neşredileceğini ve böylece okuyucunun *Peyam-ı Sabah* gazetesine bakmaya ihtiyacının kalmayacağını belirten ilan.]

İmzasız: *Muhterem Kari ve karielerimize*, Nr. 64, s. 3. [*Diken* gazetesinin eski hükümetin basın üzerindeki baskısına dayanamayarak yayınına iki buçuk ay ara verdiğini ve bu olumsuz durumun ortadan kalkmasıyla mecmuanın heyet-i tahririyesini Ahmet Rasim, Ercüment Ekrem ve Reşat Nuri ile genişleterek daha nitelikli bir edebiyat ve mizah mecmuası olarak yayın hayatına devam edeceğini bildiren ilan “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Muhterem Karilere*, Nr. 38, s. 10. [*Diken* bu nüshasında bir tekâmül daha gösteriyor. Yedi sahifesi renkli olarak intişar ediyor. Bu tekâmül bizi her ne kadar maddi fedakârlığa sevk etti ise de her zaman artmakta olan teveccüh-i umumi karşısında bu tekâmülü bir vazife telakki ettik ve *Diken*’in bütün resimlerini bu haftadan itibaren renkli tab etmeyi kararlaştırdık.]

İmzasız: *Muhterem Karilerimize*, Nr. 54, s. 7. [Kâğıt buhranına istinaden *Diken* gazetesinin mevcudiyetini koruması için bu haftadan itibaren nüshasının yedi buçuk kuruş olacağını bildiren ilan.]

İmzasız: *Müşabakamız*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı sayfası 2. [Muhtelif memleketlere ait kadın resimlerinin neşredilmesi suretiyle bir güzellik yarışması düzenleneceğini ve müsabakaya katılım şartlarını belirten ilan.]

İmzasız: *Müşabakamız*, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı sayfası 2. [Önceki sayıda belirtilen müşabaka şeraitinin aksaklıklar nedeniyle yenilendiğini belirten ilan.]

İmzasız: *Müşabakamız*, Nr. 28, s. 11. [*Diken* gazetesi tarafından düzenlenen güzellik yarışmasının Kemal Bey Sinemasında yapılacak olan çekilişle sonuçlanacağını belirten ilan.]

İmzasız: *Müşabakamızın Neticesi*, Nr. 7, s. 8. [*Diken* gazetesi tarafından neşredilen yazı ve karikatürlerin okuyucu nezdinde ki beğenisinin tespiti amacıyla tertip edilen müşabakanın neticesinde, nesir alanında İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in *Kadınlık* adlı komedisinin, resim alanında ise Sedat Simavi'nin Süleyman Nazif karikatürünün en çok oyu alarak birinci olduğunu ve yarışmada dereceye giren şahısları ve ödülleri belirten ilan.]

İmzasız: *Müşabakamız*, Nr. 36, s. 13. [*“İlan-ı Meşrutiyet'ten beri memlekete en çok hizmet eden kimdir?”* سوالini müteakiben müşabaka şeraiti, mükâfatlar ve güzellik yarışması neticesine dair malumat verilmektedir.]

İmzasız: *Okuyucularımızla Bir Hasbıhal*, Nr. 47, s. 2-3. [Mürekkep fiyatlarının yükselmesi nedeniyle *Diken*'in bundan böyle renksiz neşredileceğini, Ercüment Bey'in sermuharrirliğe getirildiğini ve elli birinci nüshanın neşrine kadar abone fiyatlarının yüz kuruş olacağını bildiren ilan *“Haftanın Dedikodusu”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Peyam-ı Kabak'ın Müsabakası*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak sayfası 2. [*“Peyam-ı Kabak”* gazetesi tarafından yalan söyleme yarışmasının düzenlendiği bildirilerek, okuyuculardan gelen yedi şahsın yalanına yer veren ilan *“Dâhili Haberler”* üst başlığıyla verilmiştir.]

İmzasız: *Refi' Cevat Bey Sermuharrirliğimizden Azledilmiştir*. Nr. 15, s. İstiklal Sayfası. [Refi' Cevat Bey'in sermuharrirlikten azledildiğini ve *İstiklal* gazetesi ile yapılan anlaşma mucibince *“Küçük Gazete”*nin *“İstiklal”* namıyla çıkacağını ve sermuharrirliğine Rauf Ahmet'in tayin edildiğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Tasvir-i Efkar ve Küçük Gazete Mukavelenamesi*: Nr. 13, s. Hadisat Sayfası. [“Küçük Gazete”nin bundan sonra Süleyman Nazif’le yapılan anlaşma gereği “Hadisat” adıyla çıkacağını bildiren ilan.]

İmzasız: *Tashih*, Nr. 31, s. 14. [*Geçen nüshamızda yeni müsabakamızın şeraitini yazarken ‘beş’ kupon yerine ‘on’ kupon yazılmış olduğu cihetle bir yanlışlığa mahal kalmaması için tashihi keyfiyet etmeyi münasip gördük.*]

İmzasız: *Taşra Karilerimize*, Nr. 45, s. 13. [*Diken ve İnci abone şeraiti için taşra karilerinden gelen mektupların bir kısmının yazılarının okunaklı olmayışı, bir kısmının da imzalarının okunamaması nedeniyle cevaplanamadığını; cevap istenen mektupların içine üç kuruşluk pul konarak adreslerinin ve imzalarının okunaklı yazılması gerektiğini belirten ilan.*]

İmzasız: *Taşradan Bayii Olacaklara*, Nr. 30, s. 10. [*Bayiimiz bulunmayan taşra şehirlerinde bayilik yapmak isteyenler idarehanemize bir kart ile şeraitimizi anlayabilirler.*]

İmzasız: *Temaşa Makaleleri*, Nr. 64, s. Küçük Gazete Sayfası. [“*Darülbedayi ve Yeni Sahne Hakkında Tenkitler*” ibaresiyle “Küçük Gazete”nin Kör Tevfik’i tiyatro münekkidi olarak tayin ettiğini belirten ilan.]

İmzasız: *Yasin Efendi’nin İsim Müsabakası*, Nr. 45, s. Küçük Gazete sayfası 2. [Yasin Efendi’nin çocuğuna isim bulmak maksadıyla tertip edilen müsabaka neticesi dereceye girenlerin isimlerini ve ödülleri belirten ilan.]

İmzasız: *Yeni Başmuharririmiz*, Nr. 18, s. Vakit gazetesi Sayfası 1. [“Küçük Gazete” aleyhinde faaliyetlerde bulunan Aleks Efendi’nin işine son verilip yerine Ahmet Emin’in getirildiğini ve “Küçük Gazete”nin badema “Vakit” namıyla neşredileceğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Yeni Bir İdare Memuru*, Nr. 45, s. Küçük Gazete sayfası 2. [Makro Paşa’nın vefatından beri gazetenin idare memuruna ihtiyacının olduğunu ve yapılan müsabaka neticesi Mazhar Osman’ın dört yıl misafiri olan Yedikuleli Sezai Efendi’nin bu göreve getirildiğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Yeni Bir Muavin-i Tahririye*, Nr. 69, s. 2. [*Şair-i meşhur ve bi-nazir Faruk Nafiz Bey biraderimizden gazetemiz için muavenet-i kalemiyesini talep ettik. Alçak gönüllü olan bu zat ricamızı kabul etti ve en güzel şiirini gönderdi. Enzar-ı karine kıymetli arkadaşımızın resmini ve şiiri vaz' ediyoruz.*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*, Nr. 30, s. 10. [*Yeni müsabakamızın beş madde sual den ibaret olacaktır ve beş hafta devam edecektir. Her hafta bir sual neşredeceğiz. Hakikate yakın olarak bir cevap gönderenlerden yüz kişiye mükâfat verilecektir... Birinci Sual: Diken takriben kaç adet tab ediliyor?.*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*, Nr. 31, s. 14. [*İkinci sual: Diken'in kaç abonesi var.*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*, Nr. 32, s. 13. [*Üçüncü sual: Diken'i kimler okumaz?*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*, Nr. 33, s. 13. [*Dördüncü sual: Diken taşrada en çok nerde okunur.*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*, Nr. 33, s. 13. [*Beşinci sual: Diken'i niçin okuyorsunuz? "Bu müsabakanın cevapları ayın yirmi beşine kadar kuponlara leff edilmiş olduğu halde idare hanemize gönderilmelidir.*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*, Nr. 35, s. 13. [*İkinci müsabakamızın keşidesinden sonra bir suali zirdeki müsabakayı tertip ettik: İlan-ı hürriyet'ten beri memlekete en çok faydası dokunan zat kimdir? Şimdiden düşününüz şeraiti ve suret-i iştiraki gelecek nüshada ilan edeceğiz.*]

İmzasız: *Yeni Müsabakamız*; Nr. 41, s. 14. [*Yasin Efendi'nin çocuğuna isim vermek maksadıyla müsabaka tertip edildiğini, birinci seçilecek kariye 500 kuruş, ilk ona giren diğer karilere ise altı aylık Diken aboneliği verileceğini belirten ilan.*]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 7, s. 3. [*Yakında meşahirin karikatür halinde kartpostalları neş edilecektir.*]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 12, s. 2. [*"Diken'in İlanat için tahsis ettiği kadro dolmuştur. Hatta şimdiye kadar gelen ilanları reh etmemek için münavebe suretiyle derc etmeye mecbur oluyorduk. Badema yeni İlanat neşri için idarehanemize na-hakk yere müracaat edilmesin.*]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 29, s. 20. [Bu ilan yeri münhaldır.]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 41, s. 14. [*Gelecek hafta Diken, Refik Halit Bey şeRefi'ne bir nüsha-i fevkalade neşredecektir.*]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 42, Küçük Gazete Sayfası. [*Küçük Gazete'nin bundan birkaç ay tatil edildiği karin-i kiramımızın malumudur. Bu müddet zarfında karileri havadissiz bırakmamak için muhtelif isimde gazeteler çıkarmıştık. Fakat Ali Kemal Bey her birisini bir vesile ile diline doladı ve hakkımızda söylenilmedik şey bırakmadı. Bilhassa Lahana Yaprağı isimli gazetemizi bir gün ağzından bırakmıyor. Kimi gün ocağın parasıyla geçindiğimizi yazıyor. Kimi vakit İfham falan gibi Refikanın neşriyatını bize istinat ediyordu. Hamdolsun Küçük Gazetemizin neşrine müsaade edildiğinden bu haftadan itibaren vazifemize başlıyoruz.*]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 54, s. Fırıldak Sayfası. [*Sansür tarafından alt satırlar tayy edilmiştir.*]

2. 3. İlan Şeklindeki Mizahi Metinler

Kadro Harici Ketebeden E. Merd: *Ehemmiyetli İlan*, Nr. 58, s. 8. [*Arefe günü beş liralık bir varaka-i nakdiye kaybettim. Sokakta bulduğu beş lirayı sahibine iade edecek kadar ahmak bir insanın vücudunu tasavvur edemiyorum. Fakat böyle bir insan yeryüzünde yaşasa bile herhalde pek budala bir şahıs olması lazım geleceğinden esasen bu parayı görüp almış olması müste'biddir. Parayı bulandan bir ricam var. Bu parayı on senelik sadaka-i fitr olarak kabul etsin. Bu ilanı okuyunca "Aldım. Kabul ettim." Demek büyük bir zahmete mal olmayacağından herhalde bu insaniyetperverliği ifa edeceğinden eminim.*]

Kehrübacı Hacı Bahai: *İsmarlama Ağızlık*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [*Kehrübacı Hacı Bahai Efendi'nin sipariş üzerine ağızlık yaptığını bildiren ilan "Hususi Haberler" sütununda yer almaktadır.*]

Şehzadebaşı'nda Gramofoncu Kara Salih: *Fransızca Ders*, Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Saniyede Fransızca okutur ve konuşturuyorum. Talip olanlar Şehzadebaşı'nda gramofon mağazama teşrif ile tecrübelerini görebilirler.*]

İmzasız: *Akt-i Mütayemmen*; Nr. 54, s. Fırıldak Sayfası. [*"Küçük Gazete" sabık sermuharirlerinden Yasin Efendi'nin Kerimesi ile İsmet Efendi'nin Hidrellez günü Kâğıthane Çayırı'nda vuku bulan akt-i mütayemmen ilan edilmiştir.*]

İmzasız: *Antiseptik*; Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Gazetelerin sansüre karşı tahaffuzunu temin eden müyesser bir serum keşfedilmiştir. Kutusu beş paraya idarehanemizde satılmaktadır.*"] şeklindeki ilan "İlan" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Avukat* Nr. 31, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Mahkûmiyeti neticesinde tecrübe kazanmış bir avukat arandığını bildiren ilan "Küçük İlanlar" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Ciddi*, Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Sermuharririmiz Yasin Efendi Kânunusani'nin 1. Çarşamba günü öğleden sonra saat ikide Beyazıt'ta Türk Ocağı'nda "Bizde Mizah" namıyla bir konferans verecektir. Karilerimizin konferansta hazır bulunmalarını rica ederiz.*]

İmzasız: *Dayanıklı Kunduralar*, Nr. 30, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Bir usta tarafından icat edilen çivili ayakkabının üretimine başlandığını belirten ilan "Küçük İlanlar" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Divan-ı Yahya*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [Yahya Kemal'in üç manzumesinden oluşan divanın kitapçılarda bulunmadığını, Köprülüzade Fuat vasıtasıyla bir nüshasının Millet Kütüphanesine konduğunu bildiren ve "Asar-ı Münteşire" sütununda verilen müstehzi ilanda Yahya Kemal'in yaşadığı dönemde şiirlerini neşretmemesi eleştirilmiştir.]

İmzasız: *Emniyetli Kasadar*, Nr. 28, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Yankesicilik cürümünden hapse düşmüş bir şahsın kasadarlık işi aradığını belirten ilan "Küçük İlanlar" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Emniyetli Kasadar*, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [Hapishaneden firar eden bir şahsın kasadar olmak isteğini belirten ilan “*Küçük Havadisler*” sütununda verilir.]

İmzasız: *Emniyetli Şoför*, Nr. 30, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Kaza neticesi gözünü kaybeden muhasebe memurunun işini yapamayacağı gerekçesiyle şoförlük işi aradığını bildiren ilan “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Gübreden Bira*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası. [Gübreden bira yapabilecek sanatkâr arandığı bildiren ilan “*İlan*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hazık Doktor*, Nr. 31, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Göz, kulak, el, ayak gibi vücut azaları işlevini yerine getirmeyen bir doktorun mahrem hastalıklarına baktığını bildiren ilan “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İlan*: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Ağrı his ederek diş çıkartmak isteyenlere, Divan Yolu’nda bela numaralı hanede Pür ü Kar Dursun Efendi her gün sabahtan akşama kadar hasta kabul eder.*]

İmzasız: *İlan*: Nr. 5 S: 14. [Tramvayların kalabalık olması sebebiyle işlerine yaya gitmek zorunda olan şahıslar için kömürlük, tavanarası gibi yerlerin uygun fiyata kiralanacağını bildiren ilan.]

İmzasız: *İzdivaç Acentesi*, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [İzdivaç Acentesince arzu edenlerin namuslu hanımlarla evlendirileceğini bildiren ilan “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Karagözü’n Hamamda dayak Yemesi*, Nr. 41, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 2. [Darülbedayi Heyeti tarafından Ali Kemal ve Süleyman Nazif Beylerce tertiplenen piyesin temsil edileceğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Karpuz Edebiyatı*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [*Cavit Reşidi Bey biraderimiz şimdiye kadar münteşir-i edebiyat-ı ziraiyeye müteallik yazılarını cami bostan-ı kamalattır. Teşnegana tavsiye ederiz.*” şeklindeki ilan “*Asar-ı Münteşire*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Kayıp Aranıyor*, Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Dört adet mahdut-ı akıl sokakta bulunmuştur. Bu akıllar kime ait ise Küçük Gazete idare memurluğuna teşrif eyleyebilirler.*]

İmzasız: *Kiralık Hane*: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Nişantaşı'nda dört yol ağzında yedi odalı, kargir, bahçe ortasında, elektrik ve Terkos Suyu'na havi bir hane ayda dört buçuk liraya kiralıktır. Talip olanların on beş günlüğünü peşinen tediye etmek şartıyla derunundakilere müracaat etmeleri ilan olunur.*]

İmzasız: *Kırk Beşinci Kitap*, Nr. 60, s. Fınıldak Sayfası. [*"Hak olan dört kitaba kanaat etmeyen bazı delikanlıların yavelerini muhtevidir. Bedeli (!) bir akçedir."* şeklindeki ilan "Asar-ı Münteşire" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Nasır Tedavisi*, Nr. 29, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Eski bir nalbantın nasır tedavisine başladığını bildiren ilan "Küçük İlanlar" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Pastırmalık Et*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 2. [Pastırma imali için at ve at ölüsü arandığını bildiren ilan.]

İmzasız: *Sariklerin Nazar-ı Dikkatine*: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [Evi soyulan şahsın hırsızlara çağrısını yansıtan ilan.]

İmzasız: *Tımarhane Gardiyanı*, Nr. 29, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Bu konuda tecrübeli olduğunu bildiren bir zatın bir tımarhanede gardiyan olarak çalışmak istediğini bildiren ilan "Küçük İlanlar" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tuvalet Salonu*, Nr. 58, s. 4. [*Şık hanımlarımıza hizmet için 99 numarada bir tuvalet mağazası açtık. Buraya teşrif edecek hanımlar pek cüzi bir ücret mukabilinde gerek saç ve gerek yüz ve vücutlarının rengi itibarıyla tıpkı Rus dilberlerine benzetilecek ve katiyen onlardan tefrik edilmeyeceklerdir.*]

İmzasız: *Ucuз Deniz Hamamları*, Nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Boğaziçi ve Kadıköy'deki sahillerdeki hamamlara uygun fiyata abone kaydının yapıldığını bildiren ilan "Küçük İlanlar" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Usta Aranıyor*, Nr. 28, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Kâğıthane çamurundan hamur tatlısı ve muhallebi yapmasını bilen bir ustanın arandığı belirten ilan “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Uzun ve Gür Saçı Olanlara*: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“*Saçlarınızı satmak istiyorsanız, vakit kayıp etmeden İleri İdarehanesi’nde Afife Fikret Hanım’a müracaat ediniz*” şeklindeki ilan.]

İmzasız: *Yazı Makinesi Aranıyor*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası. [Bir harp zengininin son zamanlarda işlerinin iyi gitmemesi nedeniyle siyasete atılmayı tasarladığı için imlası düzgün bir yazı makinesi aradığı bildiren ilan “*İlan*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zahire*, Nr. 30, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Büyük bir tüccarın elbiselerindeki tereyağı lekelerini çıkaracak kimyager arandığını bildiren ilan “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zayii*, Nr. 52, s. 11. [*Bebek ile Arnavutköy arasında Cuma günü denize bir baston düşürdüm. Bastonu düşerken gören varsa Diken ve İnci Matbaasında Nusret Bey’e malumat vermesini insaniyet namına rica ederim.*]

İmzasız: *Zayii Aranıyor*, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [“*Yeni satın aldığım mavi boyalı bir takma evi kaza-i zayii ettim. Bulan, evkaf nezaretinde Hacı Kaşif Efendi’ye teslim ettiği takdirde elden geldiği kadar memnun edilecektir.*” şeklindeki ilan “*Küçük Havadisler*” ifadesiyle verilmiştir.]

2. 4. Mizahi Haber-Yorumlar

2. 4. 1. Edebiyat ve Dil Konulu Mizahi Haber-Yorumlar

Ahmet Rasim: *Had ve Mizah*: Nr. 6, s. 3. [Fransızcadan dilimize geçen “*didon*” ve Türkçeden Fransızcaya geçen “*bana bak*” kelimelerinin kullanımıyla ilgili malumat veren haber-yorum.]

Aksaraylı Kör Tevfik: *Âşık Uyumaz*, Nr. 64, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Âşık Uyumaz* adlı oyunun ilan, müzik ve sahne bakımından eleştirisinin yapıldığı haber-yorum.]

Aksaraylı Kör Tevfik: *Eski Rüya*, Nr. 68, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Eski Rüya*¹ adlı oyunun ismine ve muhtevasına dair görüşlerin sunulduğu haber-yorum “*Temaşa Tenkidi*” ifadesiyle verilmiştir.]

Arusi: *Şüru Li'l-Maksad*, Nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Ceride kelimesinin tahlili suretiyle dil konusundaki mülahazaların yansıtılmasından müteşekkil haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Tehcir ve Taktil*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. [Türkçülerin² “Turan”, Ali Kemal Bey’in “fazahat, şenaat” gibi yeni kelimeler kullanmasıyla başlayan modaya uyan sabık Adliye Nazırının mütareke dönemindeki bazı hadiseleri “tehcir” ve “taktil” kelimeleriyle anlamlandırmasını yansıtan haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Mizah İstidadı*: Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Diken* gazetesinin mizah anlayışı ile son on yılın kabinesi arasında ilişki kuran haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

Kurt: *İç Güveyiden Hallice*, Nr. 26, s. 2-3. [Günlük yaşamda kullanılan deyimlerin zamanla anlamlarında sapma olduğuna dikkat çekilerek, eskiden sefaleti simgeleyen “iç güveyiden hallice” deyiminin bugün, iç güveyiliğin bir ikbal vesilesi olarak telakki edilmesiyle, müreffeh bir yaşamı temsil ettiğini belirten ve “*Olup Bitenler*” sütununda verilen haber-yorumda II. Meşrutiyet ve Mütareke dönemlerinin önemli aktörleri olan Enver ve Damat Ferit Paşaların sarayın damadı olmalarına atıfta bulunulmuştur.]

¹ *Eski Rüya* adlı oyun Reşat Nuri [GÜNTEKİN]’ye aittir. Enginün ve Banarlı söz konusu oyunun 1922 yılında neşredildiğini belirtmişlerdir. Daha geniş bilgi için bkz. (Enginün 2005: 159); (Banarlı 1997: 1214)

² II. Meşrutiyetle birlikte siyasi iradenin yardımıyla kurumsallaşmaya başlayan Türkçülük faaliyetleri, Türk Ocağı mecmuaları, Türkçülüğün edebi ve ilmi kadroları hakkında geniş bilgi için bkz. (Bozdoğan 2006: 1-24)

İmzasız: *Edebiyatta İnkılâp*: Nr. 15, s. 2. [Edebiyatın giderek aklın tahakkümüne girmesinin şiir üzerindeki menfi tesirine işaret edilerek Halit Fahri'nin şiirlerinde bu etkiden sıyrılma gayretini örneklerle veren haber-yorum "*Ne Var Ne Yok*" sütununda yer almaktadır.]

2. 4. 2. Belediye İşleriyle İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

İmzasız: *Bıktık Artık Şirket-i Şeriyeden*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. ["Küçük Gazete" idare memuru Marko Paşa'nın Şirket-i Hayriye vapurlarının çalışma prensiplerini başından geçen bir olay ile ilişkilendirerek eleştirmesini yansıtan haber-yorum "*Mühim Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir İhbar*, Nr. 33, s. 5. [Hiçbir sağlık problemi olmayan bir zatın ulaşım araçlarındaki izdihamdan etkilenmemek için kolunu sarmak suretiyle ajitasyon yaparak amacına ulaşmasını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Can Kurtaran*: Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [Tünellerde ve tramvayda kullanılmak üzere, tanesi iki bin kuruşa Avrupa'dan cankurtaran alındığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Elim Bir Kaza*, Nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Şişli'den köprüye giden tramvaydan bir şahsın düşmesini yansıtan haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İntak Elhak*, Nr. 34, s. 5. [Biletçinin tıka basa dolu olan vapurdan yolcuların inmekte güçlük nedeni olarak saygısız yolcuları göstermesini yansıtan ironik haber-yorum.]

İmzasız: *İstanbul Parkı*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [*Parktaki kanepelerin boyaları aşınmış ve bazı yerleri kırılmış olduğundan bunların yerine portatif iskemleler vazi esbabına tevessül edilmiştir.*]

İmzasız: *İstanbul'dan Boğaziçi'ne Yer Altı Tramvayı*, Nr. 61, s. Fırıldak Sayfası. [Tramvay kumpanyasının nakliye müfettişliğine müracaat ederek

Boğaziçi'ne bir tramvay hattı inşa etmek istediği bilgisi üzerine "Fırıldak" gazetesini muhabirinin nakliye müdürüyle bu konuyu görüşmesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Köprü Fişlerinin İlgaı*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Köprü fişlerinin ebatlarının büyüklüğü belirtilerek Şehremanetinin bu fişleri eski haline getirmesi gereğini vurgulayan müstehzi haber-yorum.]

İmzasız: *Köprü Memurları*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [*Köprü memurlarının aldıkları müruriye fişlerinde bazı mikroplar bulunacağı ve bu suretle sahtelerinin muhtel olacağı nazar-ı dikkate alınarak kendilerine birer beyaz eldiven tevzi olunması hususunda icab edenlere evamir-i lazime ita edilmiştir.*]

İmzasız: *Köprü Tahsildarlıklarının Grevi*, Nr. 54, s. Fırıldak Sayfası. [Köprü tahsildarlarının grevi neticesi Karaköy Köprüsü'nden vatandaşın bedava istifade ettiğini ve tahsildarların üç maddelik isteğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Köprü'nün Tamiri*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [*Geçen gün bir vapurun çarpması, dolayısıyla köprüde açılan rahnenin bir iki sene zarfında sed ü tamir olunacağı istihbar olunmuştur.*]

İmzasız: *Lodos ve Adalar*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 2. [Büyük, Heybeli, Kınalı ve Burgaz Adalarının rüzgârın tesiriyle İstanbul'a doğru hareket etmeye başladığını ve bu durum karşısında Şehremanetinin endişeli olduğunu bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Meslektaşlık Gayreti*, Nr. 31, s. 4. [Şirket-i Hayriyenin bilet fiyatlarına zam yapmasını¹, yolcuların bu duruma tepkisini ve biletçinin meslektaş olduğu iddia edilen bir zata tenzilat yapmasını eleştiren haber-yorum "Haftanın Dedikodusu" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Müessif Bir Hadise*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Celal Nuri Bey'in de eleştirdiği Tünel İdaresinin turnikelerine Ferit Raşit Bey'in sıkışarak

¹ Haziran 1919 tarihinde Şirket-i Hayriye ulaşım ücretlerine dört misli zam yapmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Coşar 2004: 10 Haziran 1919/2)

ölümün eşiğine geldiğini ve demircilerin gayretleri neticesinde Ferit Bey'in kurtulduğunu belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Nakliye Buhranına Karşı*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 1. [Ulaşım araçlarının kaplumbağalarla dahi yarışamayacak derecede yavaş olmasını dile getiren haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Seyr-i Sefain Son İhtar*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Seyr-i Sefain Müdür-i Umumisi Rüstem Paşa'nın, görevden ayrılması gerektiği yönündeki dedikoduları eleştirmesini ve kesinlikle görevini terk etmeyeceğini bildirmesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Seyr ü Sefain Tebliğ-i Resmîyesi*, Nr. 42, Küçük Gazete Sayfası. [1 Şubat 1920 Perşembe akşamı Kadıköy'e giden vapurun arızalandığını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Seyr-i Sefain Tebliğ-i Resmîyesi*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [30 Şubat. Geçen Çarşamba günü köprüden hareket eden Kadıköy vapuru Sarayburnu açıklarında bir motora çarpmış ve ehemmiyetsiz bazı cerihalar almıştır. Telefât yoktur. Diğer hatlar ve seferlerde şayan-ı iş'ar vukuat olmamıştır.]

İmzasız: *Sokak Süprüntüleri*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [Bazı sokaklarda biriken çöplerin kaldırılmasına muvaffakiyet elvermediğinden bu mahalleler sekenesi birer köpek tedarik ederek bu çöplerle kaldırılmasına karar vermişlerdir.]

İmzasız: *Sokakların Tenvirâtı*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [Gece karanlık yüzünden birçok hadisat-ı müessife vuku bulmaktadır. Buna çaresiz olmak üzere Galata Kulesi'nin etrafına projektörler vaz'î ve bu suretle sokakların tenviri taht-ı karara alınmıştır.]

İmzasız: *Suyun Mazarratları*, Nr. 37, s. 5. [İstanbul'un su problemi hakkında bilgi veren haber-yorum.]

İmzasız: *Şehremaneti*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Boyacıbaşıdan münhal kalan şehremanetine ayandan Rıza Tevfik Bey'in tayini takarrür etmiştir.]

İmzasız: *Şehremaneti Rehine Kondu*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Şehremanetinin Ziraat Bankasına olan borcundan dolayı yüz bir seneliğine rehin alındığını belirten müstehzi haber-yorum “*Son Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Şehremanetinin Bir Kararı*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Şehremanetinin yağmurlu havalarda göle dönüşen Eminönü’ne sandallar getireceğini bildiren haber-yorum.¹]

İmzasız: *Şehremanetine İanet*: Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [Ekonomik sıkıntılar nedeniyle dört yıldır görevini yerine getiremeyen Şehremaneti için “Küçük Gazete” tarafından başlatılan yardım kampanyasına dair malumat veren haber-yorum “*Küçük Gazete’nin Bir Teşebbüsü*” ifadesi ile verilmiştir.]

İmzasız: *Şehremanetinin Yeni Bir Projesi*, Nr. 61, s. Fırıldak Sayfası. [Şehremanetinin sokaklara tükürülmesini önlemek için bir proje hazırladığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Şehremini Aleyhine*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası 1. [Yeni boyanan Karaköy Köprüsü’nden geçerken elbiseleri boya olan şahısların bu olayın müsebbibi olarak gördükleri Şehremini Cemil Paşa aleyhinde açtıkları tazminat davasına dair bilgi veren haber-yorum.]

İmzasız: *Şehremanetinin Dikkat-i Nazarına*: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Süleyman Nazif Bey’in ipek ticaretinden elde ettiği kazançla aldığı otomobile kör bir şoför tuttuğunu, günde 170 kişiyi çiğnediğini dile getiren ve bu konuda Şehremanetinin sesiz kalmasını eleştiren haber-yorum.]

İmzasız: *Tünel Şirketi*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [Tünel Şirketinin akşamüzerleri zuhur eden izdihama son vermek için bu bölgeye gazino türü eğlence mekânları tertip ederek ahalinin bir kısmını buralara yönlendireceğini bildiren haber-yorum.]

¹ İstanbul Şehremini Cemil Paşa, maddi imkânsızlıklar neticesi İstanbul’un birçok probleminin çözülemediğini belirtmiştir. (Coşar 2004: 15 Mayıs 1919/4)

İmzasız: *Tramvaylar*, Nr. 29, s. 4. [Tramvayların kalabalıklığının ve gidilecek yere zamanında ulaşmamasının can sıkıntısı çeken işsizler için yararlı olacağını belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tramvay Kumpanyasının Gayreti*, Nr. 62, s. Fırıldak Sayfası. [Tramvay Kumpanyasının, tramvaylardaki izdihama son vermek için çürüğe çıkarılan vagonları tekrar kullanacağını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Tramvay Şirketi*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [Tramvay Şirketinin fenerlerine takılmak üzere cam aradığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Tramvay ve Vapur Müsabakaları*, Nr. 33, s. 4. [Yolcu izdihamı, sefer erteleme, ücret zammı gibi konularda tramvaylar ile vapurlar arasında bir müsabakanın yaşandığını belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tramvaylar ve Vapurlara Dair*, Nr. 32, s. 4-5. [Bir şahsın “... öyle bir memleket ki mecmua yok, mahfil yok hülasa toplanıp konuşulacak düzgün bir yer yok.” şeklindeki düşüncesi belirtilerek toplumun bu türden ihtiyaçlarını itiş kakış olan tramvay ve şimendifer yolculuklarının karşıladığını belirten ironik haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tedbirsizlikler*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Yer bulamayan şahısların canlarını tehlikeye atmak pahasına tramvayın üstünde seyahat etmelerini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Vapur Ücretlerine Zam*, Nr. 31, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [Şirketi Hayriyenin vapur ücretlerine zam yapacağını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Vapurlarda Kavga*: Nr. 65, s. 6. [Vapurlardaki izdihamın Hacivat, Karagözvari komik çekişmelere hatta kavgalara neden olduğunu belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Vesait-i Nakliye Buhranına Karşı*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Ulaşım sorununu çözmek maksadıyla bir cemiyetin kurulduğunu ve bu cemiyetin söz konusu problemi halletmek için tramvay yerine katırları

kullanmayı düşündüğünü belirten haber-yorum “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Yaz Saati*: Nr. 13, s. 2. [Yaz saati uygulamasının 10 Nisan gecesi saat 12.00’da başlayacağını bildiren ve saatlerin ayarlanmasının önemini vurgulayan haber-yorum “*Ne Var Ne Yok*” sütununda yer almaktadır.]

İmzasız: *Yumruk Peşrevi*: Nr. 65, s. 6. [Vapurlardaki izdiham nedeniyle çıkan kavgalara ve araya girmeye çalışan şahısların mağdur olmasına dair malumat veren haber-yorum “*Vapurlarda İspor*” ifadesiyle “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

2. 4. 3. Dönemin Basınıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Ahmet Rasim: *Eğri Yatıp Doğru Konuşalım*, Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [Muharririn okuyucunun yazılarına ilgisinin olmasına rağmen kendisine yeterince yakın davranılmadığını belirterek bundan sonra *Vakit*¹ gazetesinde yazmayacağını belirtmesini yansıtan haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

Ali Canip (adıyla): *Muharrirlere Talimatname*: Nr. 15, s. İstiklal Sayfası. [1- *Her sabah saat altıda hepiniz susta (سوستا) olarak hazır olacaksınız.* 2 – *Saat bire kadar beni heyet-i tahririye odasında bekleyeceksiniz.* 3- *Kulağınızla işittiğiniz şeyleri değil bizzat gördüğünüz havadisleri getireceksiniz.* 4- *Muhabirlerin kahvelerde, gazinolarda, lokantalarda, aşçı dükkânlarında mükeyyifat etmeleri ve oturmaları katiyen memnudur. Karnınızı sakız leblebisi yahut kuru kavrulmuş fındıkla doyuracaksınız.* 5- *Araba ve tramvaya binmek memnudur. Havadis toplamak için etrafınıza baka baka gideceksiniz. Kunduralarınızın eskimemesi için ökçelerinize nâl (na’l), tabanlarınıza İngiliz çivisi vurduracaksınız.* 6- *Emirlerimi telakki ettikten sonra kapıdan dörtümla dışarı çıkarken kapıcı çavuşa ayaklarınızı kaldırıp göstereceksiniz.*

¹*Vakit* gazetesi, 22 Ekim 1917 tarihinde Ahmet Emin [YALMAN], Mehmet Asım [US] tarafından çıkarılmıştır. Milli Mücadele’yi destekler mahiyette yayın yapmasıyla ön plana çıkmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (İnuğur 2005: 341)

7- *Kundurasındaki nallarından iki çivisi eksik olan muhabirin matbaaca hemen hesabı kesileceği katiyen ve katiyetten ihtar olunur vesselam.*]

Aka Gündüz: *Diken gazetesi Müdüriyet-i Muhteremesine*, Nr. 33, s. 7. [“*Altı yedi seneden beri sermuaharrirliğini deruhte ettiğim Karagöz¹ gazetesinin sahibi Ali Fuat Bey’in vefatından mütevellit vaziyetten dolayı bu kere mezkûr gazeteden infikâk eylediğimi arz eylerim.*” şeklindeki haber-yorum “ciddi” ifadesiyle verilir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Eski Bir Mebusun Hatıraları*, Nr. 28, s. 6-7; Nr. 32, s. 10; Nr. 33, s. 10; Nr. 38, s. 10; Nr. 40, s. 10. [Bir şahsın satacağı bıçağı tesadüfen *Meşveret* gazetesine² sarması neticesi Abdülhamit düşmanlığından hapse düşmesini ve II. Meşrutiyet’in ilanıyla hürriyet kahramanı olarak kabul görmesi neticesi mebus seçilmesini yansıtan ve “*İmlası tashih edilmiştir*” ifadesiyle verilen haber-yorumda Osmanlı toplumunun siyaset algısı yansıtılmaktadır. Ayrıca bahsedilen şahsın Ömer Seyfettin’in *Efruz Bey*’ini hatırlatması da önemlidir.]

Cihangirli Fedai: *Ne Halt Ediyorlar Be?*, Nr. 43, s. Küçük Gazete Sayfası. [Bacaksız Emin olarak adlandırılan Emin Bey’in meyhanelerin kapatılmasına yönelik faaliyetlerini eleştiren haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

Çirkef Sermuharriri Fedai: *Açık Muhavere*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Şeref Bey’e isim takan muharririn para cezası alarak gazeteden kovulduğunu belirten ve “*Edirne Mebusu Şeref Bey’e*” ifadesiyle verilen haber-yorum.]

Fedai: *Bir Mukaddime*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Fedai Efendi’nin kendisini tanıttıktan sonra tahkirane bir üslupla çağdaşı olan gazetecileri eleştirmesini yansıtan haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

Heyet-i Tahririye: *Cüretkâr Bir Suiistimal*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 1. [Sabık Matbuat Müdürü Ercüment Ekrem’in “Çirkef”in imtiyazını para karşılığı

¹ 1908 yılında İstanbul’da çıkan ve Türk mizahının uzun soluklu gazetesi *Karagöz*, Cumhuriyet’in ilanından sonrada yayın hayatına devam etmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. (Oral 1965: 216)

² *Meşveret* gazetesi, İstibdat Döneminde hakkında tahkikat başlaması neticesi Fransa’ya kaçan Ahmet Rıza Bey tarafından 3 Aralık 1895 tarihinde Paris’te Türkçe ve Fransızca olarak çıkarılmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (İnuğur 2005: 291)

Fedai Efediye devretiğinin anlaşılması üzerine mahkemelik olduğunu ve gazetenin bundan sonra “Çirkef” yerine “Peyam-ı Kabak” adıyla çıkarılmaya başlandığını belirten haber-yorum.]

Heyet-i Tahririye Adına Kırk Muharrir: *Ali Kemal Bey'i Protesto*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [*Peyam*'daki yazılarıyla “Lahana Yaprığı” gazetesine sataşan Ali Kemal'in protesto edildiğini belirten haber-yorum.]

Hoca Behçet: *Haksız Hücumlar*, Nr. 19, s. *Küçük Gazete Sayfası 1*. [Ahmet Emin'in Ali Kemal aleyhtarı yazılarını eleştiren haber-yorum.]

Kıtrî El Mantari: *Anketimiz*, Nr. 67, s. 3. [*“Bazı kimselerin efkârını anlamak üzere tertip ettiğimiz yirmi suallî bir anket tertip ettik.”* ifadesiyle Refî' Cevat Bey'e yöneltilen yirmi soru ve ilgilinin cevaplarından müteşekkîl haber-yorum.]

Refî' Cevat (adıyla): *Süleyman Nazîf Bey'e*, Nr. 14, s. *Alemdar Sayfası*. [*“Sizin ne kıratda adam olduğunuzu ben bilirim. İbreti âlem olmak üzere yukarıya mektubunuzu derc ediyorum. İttihat ve Terakkinin fırıldakçıbaşı olduğunuzu bizde mi bilmiyoruz. İttihatçı ve itiman bize de mi dan dan? Ben senin gibileri çok gördüm çok dinledim.”* ifadesiyle verilen haber-yorumda Refî' Cevat'ın¹ Süleyman Nazîf ile ilgili düşüncelerinin ironik biçimde ele alındığı ve bu gerekçeyle yazar yerine onun adının kullanıldığı anlaşılmaktadır.]

Oruç: *Muhabirlerin Notları*, Nr. 18, s. *Vakit gazetesi Sayfası 2*. [*“Buradaki saçmalar bize ait değildir”* ifadesiyle bir muharririn habere ulaşma mücadelesini yansıtan haber-yorum.]

Ömer Seyfettin (imzasız olarak): *Siyasi İcmal*², Nr. 1, s. 2. [Gazetecilere siyasi icmalin nasıl yapılması gerektiğini örneklemek maksadıyla iki tramvay yolcusunun korkmadan dönemin siyasi olaylarına dair sohbetlerinin verildiği haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda yer almaktadır.]

¹ 1890 yılında Şam'da doğan ve Milli Mücadele aleyhtarı politikalarıyla ön plana çıkan Refî' Cevat, *Alemdar* gazetesi sahibi ve muhariridir. Daha geniş bilgi için bkz. (Ersaydı 2007: 1-28)

² Hülya Argunşah, altında imza olmayan “Siyasi İcmal” adlı metnin Ömer Seyfettin'e ait olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle söz konusu metin Ömer Seyfettin adına kaydedilmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. (Ömer Seyfettin 2000: 187-188)

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Yeni Mes'ud Bir Devir Açılıyor*, Nr. 7 s. 2. [*"Değirmencilerin Mukavelenamesi"* olarak basına yansıyan haberin asılsız olduğunu ve bu mukavelenin müsebbibi olarak gösterilen Maliye ve Nafia Nazırlarının matbuat âlemi tarafından iftiraya uğradıklarını bildiren haber-yorum *"Olup Bitenler"* sütununda yer almıştır.]

S(ad). E(lif).: *A(yın). K(ef)*: Nr. 4, s. 3. [İsmi verilmeden sahibi ve sermuhariri olduğu gazetede *"Karpuz Bak"* adlı köşesinde yazan A(yın). K(ef) adlı zatın İttihatçılara hakaret etmek üzerine kurgulanmış gazetecilik anlayışını yeren haber-yorum. Bu yazıda bahsedilen kişinin, sahibi olduğu gazetenin sermuhariri olması, isminin baş harfleri ve İttihatçı olarak değerlendirdiği gazeteleri karpuz kabuklarına benzetmesi (İnuğur 2005: 276) gibi verilerden hareketle Ali Kemal olduğu anlaşılmaktadır.]

[SİMAVİ], Sedat: *Efkâr-ı Umumiyye*, Nr. 11, s. 2. [*Geçen gün çirkin bir cüret karşısında kaldım. Henüz hüviyetini tahkik edemediğim bir bedhah evime beni tramvay çiğnediğini telefon etmiş ve o münasebetle Refikamın mühimce bir surette rahatsız olmasına sebebiyet vermiştir. Bu hareketi latifeye hamletmek kabil olmadığı gibi cinnete de müstenit olduğunu telakki etmek mümkün değildir. Bunu Diken'in âlem-i matbuatta karilerinden gördüğü teveccühe atfediyor ve hüsn-i rekabetten mütevellit müstekreh ve ayıp bir harekât telakki eyliyorum. Bu harekâta cüret edenler şahsıma bir fenalık yapmaktan ibaret acı bir lezzetten başka bir şey kazanamayacak ve Diken'e bakan iyi nazarları çevirtmeyecektir.*]

Süleyman Nazif (adıyla): *Küçük Gazete ve Alemdar Gazetesi Sermuhariri Refi' Cevat Beyefendi'ye*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [*"Sözden, sazdan anlamayan "Küçük Gazete" İdare Müdürü Marko Paşa'nın fikrine uyararak "Küçük Gazete"nin sermuharirliğini kabul edişinize çok taaccüp ettim. Bana oynadıkları oyunu yarın size de oynayacaklarına hiç şüphe etmiyorum. Baki muhabbet azizim."* ifadesiyle verilen haber-yorumda Refi' Cevat ile Süleyman Nazif arasındaki muhtemel anlaşmazlık ironik bir üslupla ele alınmış ve bu gerekçeyle olsa gerek yazar, kendi yerine Süleyman Nazif'in adını kullanmıştır.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Aşık müstearıyla): *Sevgili Karilerime*, Nr. 48, s. 2.

[*Alay'daki¹ neşriyatıma hatime vererek badema bitaraflığı mesleğime daha ziyade tevafuk eden Diken'e hasr-ı mesai ediyorum. Orada iken sizlerden min-gayr-ı liyakat daima görmüş olduğum teveccühün kemakân-ı baki kalacağına itimadım vardır. Bu haftadan itibaren yeni bir heyet-i tahririye ve pek mütenevvi mündericat ile intişar edecek olan Diken'e göstereceğiniz rağbet ve muhabbeti kendim ve refika-ı tahririm için en büyük medar-ı teşvik addedeceğim. Şüphesiz buna kesb-i istihkak edeceğinden de emin olabilirsiniz.*]

İmzasız: *Ahmet Emin Bey'in Kurumu*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ahmet Emin Bey'in Haydar Paşa İstasyonundaki gördüğü hüsnü kabulden ötürü kurumlandığını ve bu hüsnü kabulün kendisinden ziyade Esat Paşa'ya² gösterilmiş olabileceğini bildiren ve "*Şehir Haberleri*" sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda Ali Kemal tarafından sürgüne gönderilen Esat Paşa ile Ahmet Emin Bey'in İstanbul'a dönüşleri ele alınmıştır.]

İmzasız: *Ali Kemal Bey Dariüşşifada*, Nr. 3, Küçük Gazete Sayfası. [Ülkenin içinde bulunduğu durumun şahsiyetlerin haletiruhiyesini bozduğunu, özellikle matbuat çalışanlarını etkilediğini ve bunlardan Ali Kemal Bey'in de bu nedenle Dariüşşifada tedavi gördüğünü belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Ali Kemal Bey'in Ziyareti*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Dâhiliye Nazır-ı Sabık Ali Kemal Bey'in kendisini haksızca eleştiren *Vakit* Gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey'i ziyaretini yansıtan haber-yorum. Bu yazıda Kütahya'dan henüz dönmüş olması gereken Ahmet Emin ile kendisini sürgüne gönderen Ali Kemal (Tezcan 2007: 60-67) arasında böyle bir görüşme olma ihtimali pek zayıftır. Burada daha çok bu iki şahsiyet arasındaki husumete atıfta bulunulmuş olması kuvvetle muhtemeldir.]

¹ *Alay* mizah mecmuası, Aka Gündüz tarafından 1 Ocak 1919 tarihinde çıkarılmaya başlamıştır. (Gazel, Ortak 2006: 231)

² Barış görüşmeleri için Avrupa'ya gönderilecek murahhas heyetini yeterli görmediği için eleştiren Esat Işık, dönemin Dâhiliye Nazırı Ali Kemal tarafından Kütahya'ya sürgüne gönderilmiş ve Ali Kemal'den sonra bu makama getirilen Ethem Bey bu haksız uygulamayı tamir ederek Esat Paşa'nın 11 Ağustos 1919 tarihinde İstanbul'a dönmesine izin vermiştir (Keskinbora 2006: 35).

İmzasız: *Akşam-ı Sabah Gazetesi*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [*Peyam-ı Sabah* gazetesinin maddi sorunlar nedeniyle *Peyam* ve *Sabah* olarak ayrılacağını ve *Sabah* gazetesinin *Akşam* ile birleşerek “Akşam-ı Sabah” namını alacağını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Antiseptik*: Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [“*Gazetelerin sansüre karşı tahaffuzunu temin eden müyesser bir serum keşfedilmiştir. Kutusu beş paraya idarehanemizde satılmaktadır.*” şeklindeki haber-yorum “İlan” sütununda verilmiştir.¹]

İmzasız: *Bir İstinsah*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Atideki satırlar İstiklal refikimizin 19 Temmuz tarihli nüshasından aynen iktibas edilmiştir. “Bu günlerde kâğıt bolluğuna kavuştuğunu haber aldığımız Zaman Refikimize sahifelerini boş sözlerle doldurmaktan hâzır etmesini tavsiye ederiz.” Diken — Bizde anlayalım!..*]

İmzasız: *Büyük Bir Dolandırıcılık*: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Gazete fiyatlarının beş kuruş olduğu bir ortamda *Utarit* dergisinin kârını artırmak için fiyatını 120 kuruşa yükseltmesini eleştiren haber-yorum².]

İmzasız: *Düñkü Gün’e Cevap*, Nr. 12, s. Tasvir-i Efkâr Sayfası. [*Yeni Gün* yerine “*Düñkü Gün*” ifadesi kullanılarak, *Yeni Gün* gazetesinin, *Tasvir-i Efkâr*³ sermuharri vagon ticareti⁴ yapıyor şeklindeki ithamına cevap veren haber-yorum. Bu yazıda *Yeni Gün* gazetesinin, 24–27 Ocak 1919 ve 11–22 Şubat

¹ Mondros Mütarekesi sonrası Osmanlı basınına uygulanan sansür ağırlaşmaya başlamıştır. 1919 yılında Sultan Vahdettin bir kararname yayımlayarak sansürü hem disipline etmiştir hem de ağırlaştırmıştır. İstanbul’un işgaliyle işgal güçleri sansürü de eklenince basın mensupları nefes alamaz hale gelmişlerdir. (Kabacalı 1998: 151); (İskit 2000: 100-102)

² *Utarit* dergisi’nin ilgili haber-yorumun neşredildiği tarihte ve öncesinde fiyatında bir tezyinat söz konusu değildir. Daha geniş bilgi için bkz. (Ayata 2007: 13-14)

³ 19 Ocak 1913 tarihinde Talha ve Velid Ebuzziya tarafından çıkarılmış olan *Tasvir-i Efkâr* gazetesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. (İnuğur 2005: 344-345)

⁴ İttihat ve Terakki Hükümeti, ordunun ve halkın iâşe sıkıntısını gidermek maksadıyla bir dizi tedbir almıştır. Bu tedbirler kapsamında demir yolu taşımacılığı ile ihracat ve ithalat yapmaları için özel izin verilen şahısların adlarının yolsuzluklara karışması hadisesi imalı bir söyleyişle vagon ticareti olarak adlandırılmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Koç 2008: 121-146)

1919 tarihlerinde sansür kurulunca yayımına ara verildiği zaman *Eski Gün* adıyla neşredilmesine (Çıkın 2007: 16) atıfta bulunulmuştur.]

İmzasız: *Birleşen Gazeteler*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [*Akşam* ve *Tercüman* gazetelerinin birleşerek “*Tercüman-ı Akşam*” ismini alacağını bildiren haber-yorumda *Peyam-ı Sabah* gazetesinin oluşumuna atıfta bulunulmuştur.]

İmzasız: *Gazete Bolluğu*, Nr. 20, s. 3. [Ülkedeki gazetelerin sayısal çokluğu üzerine konuşan ve kimlikleri açıklanmayan iki şahsın sohbetlerinin aynen nakledilmesi suretiyle oluşturulan haber-yorum.]

İmzasız: *En Doğru Havadisler*, Nr. 40, s. 3. [Gazetelerdeki itibar edilecek haberlerin ya da gelişmelerin ilan sütunlarından öğrenilebileceğine dair haber-yorum.]

İmzasız: *Evrakı Varide*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Vakit* gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey’in “Küçük Gazete” yetkililerine hitaben yazdığı ve aynen derc edilen mektupta aleyhinde haber yapılmamasını istemesine karşın “Küçük Gazete” yetkililerinin verilmiş sözleri olduğu için bu konuda Ahmet Emin Bey’e yardımcı olmayacaklarını bildirmelerini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Fenni Bir Mizah Gazetesi*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Son derece güzel karikatürleri olan *Beşer ve Tabiat*¹ adlı bir gazetenin yayımlanmayaya başladığını, makalelerinin “Küçük Gazete” baş makalelerinden daha güzel olduğunu bildiren ve “Küçük Haberler” sütununda verilen haber-yorum.]

İmzasız: *Gazetelerde Kadın Resmi*, Nr. 44, s. 3. [Bir kahvehanedeki sohbetten hareketle halkın birçok musibetin sebebi olarak gazetelerde yayımlanan kadın resimlerini gördüğünü belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Hakikat Namına*, Nr. 42, Küçük Gazete Sayfası. [Ülkenin sıkıntılarının sebebi olarak gösterilen *Akşam* ve *İfham* gazetelerinin eski meseleleri gündeme taşımalarını; Refik Halit, Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri gibi şahsiyetlere sataşmalarını eleştiren haber-yorum.]

¹ *Beşer ve Tabiat*, Subhi Edhem tarafından 20 Temmuz 1919 tarihinde çıkarılan bilim ve fen mecmuasıdır. (Gazel, Ortak 2006: 233)

İmzasız: *Hamallar Kâhyası Pehlivan Kadri Bey*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1.

[Hamallar Kâhyası Pehlivan Kadri Bey'in hamalları greve sevk ettiği gerekçesiyle Şehremaneti tarafından görevden alındığını bildiren “*Şehir Haberleri*” sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda Pehlivan Kadri şahsında Mütareke Döneminde Osmanlı Devleti'nde yaşanan grevler yansıtılmıştır.(Yetkin 2010: 121)]

İmzasız: *Hükümete Naçizane Tavsiyem*: Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası.

[Gazetelerin hükümetin keyf ü zevkini ihlal etmesinden dolayı kapatılmasını tavsiye eden ironik haber-yorum.]

İmzasız: *İdarehanemizde Bir Rezalet*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası 1. [Otuz üçüncü

nüshada Arusi Alarkübi (الارکوبى) imzasıyla neşredilen ve Fedai Efendi ile Arusi Efendi'nin birlikte yazdıkları köşe yazısına, Fedai Efendi'nin kendi isminin eklenmemesine sinirlenerek gazetenin idarehanesini basmasını, Arusi Efendi'yi pencereden atmasını ve ağır yaralandığı için ölümü beklenen Arusi'nin cenaze masrafları için yardım defteri açılacağını ve katkıda bulunanların gelecek sayıdan itibaren isimlerinin yayımlanacağını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *İfham'a Dair*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [*İfham* gazetesinin mizah

muharrirliğine Borazan Tevfik Bey'in getirildiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *İfham'ın Yeni Romanı*, Nr. 44, s. 10. [*İfham* gazetesi bir haftaya kadar

Zeynel Abidin ve Mustafa Sabri Efendiler tarafından tahrir edilmiş nefis bir romanı tefrika suretinde neşretmeye başlayacaktır.]

İmzasız: *İhtar*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Diken* ile beraber hayat-ı

matbuata atılmış olan Küçük Gazete'nin son günlerde intişara başlamış haftalık Musavver Küçük Gazete¹ ile hiçbir alakası olmadığı ilan olunur.]

İmzasız: *İntihar Etmiş*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Sabah* gazetesi sahibi

Mihran Efendi'nin gazetenin tirajının düşmesi üzerine intihar ettiğini bildiren

¹ *Musavver Küçük* gazetesi Ahmed Şerif tarafından 16 Teşrinisani 1325 tarihinde Türkçe – Fransızca olarak çıkarılmıştır. (Gazel, Ortak 2006: 247)

haber-yorum “*Montrö, 10 Ağustos*” ifadesiyle “*Hususi Telgraflarımız*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İrcai*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Kapanan *Memleket* gazetesi yetkililerine “Küçük Gazete”nin teessürünü bildiren haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Kâğıt Buhranı*, Nr. 43, s. 10. [*Kâğıt buhranı*¹ an be an tezayüt etmekte olduğunu gazetelerin hacimlerini mecdiyelik kaime hacmine indirecekleri ve nüshalarını yirmi beş kuruşa verecekleri haber alınmıştır. Yalnız *Alemdar* gazetesi *Beyoğlu* bakkallarından miktar-ı kilo kese kâğıdı tedarik etmiş olduğundan hacmini küçültmeyecektir.]

İmzasız: *Kanun-i Esasi'den İmtihan*, Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [Devlet ricalinin Kanun-i Esasiye vakıf olup olmadığının tespiti amacıyla, vekillerin ve matbuat çalışanlarının konuyla ilgili imtihan edileceğine dair haber-yorum.]

İmzasız: *Kara Kış*, Nr. 43, s. 2. [“*Dün İfham gibi soğuk, bugün Alemdar gibi sulu, yarın Sabah gibi renksiz ve kararsız.*” ifadeleriyle gazetelerin yayım politikalarının İstanbul’un havasına benzediğini belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Kasa Hırsızları Tutuldu*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [*İleri*² gazetesinin kasasını boşaltan Bali Efendi ile Mustafa Bey’in suçlarına ortak etmeye çalıştıkları heyeti idareden Behçet Bey’in suçsuz olduğunu itiraf etmelerini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Matbuat Kongresi İkinci İçtimanı Akdetti*: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [Matbuat Cemiyeti’nin, bir hafta önce gerçekleştirilen kongresine dair malumat veren haber-yorum.]

¹ I. Dünya Savaşı yıllarında matbuat âlemini derinden etkileyen kağıt sıkıntısı hakkında geniş bilgi için bkz. (Tezcan 2007: 51)

² 1919 yılında Celal Nuri ve Suphi Nuri [İLERİ] kardeşler tarafından çıkarılan *İleri* gazetesi hakkında geniş bilgi için bkz. (İnuğur 2005: 337-338)

İmzasız: *Matbuat Kanununda Tadilat*, Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [Matbuat kanununda yapılacak tadilatla gazete personelinin tıbbi kontrolden geçmesinin sağlanacağını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Mebus İntihabatı*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Mebus seçimini diğer gazetelerden önce haber veren “Küçük Gazete”nin kıskanıldığını belirten haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Merhum Tanin*, Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [*Tanin*¹ gazetesinin kapanmasını bir ölüm hadisesi gibi veren haber-yorum. Bu yazıda İttihat ve Terakki Fırkasının yayın organı olarak görülen *Tanin* gazetesinin Mütareke Döneminin başlamasından bir gün önce yayın hayatından çekilmesi (Demirbağ 2008: 33) ironik bir üslupla ele alınmıştır.]

İmzasız: *Mesleğimiz*, Nr. 1, Küçük Gazete Sayfası. [Dünün makale yazarlarıyla bugünkülerin kıyaslanarak eskilerin daha anlaşılır yazdığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Meşhur Kasa Hırsızları*, Nr. 16, s. İleri Sayfası. [*İleri* gazetesinin, müdürü ve Mustafa Bey namındaki bir zat tarafından soyulduğunu ve bunların henüz tutuklanamadığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Muhik Bir Talep*, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [*Vakit* gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey’in bedava seyahat etmek için tünel turnikelerinden gizlice geçerken yakalanarak görevlilerce darp edildikten sonra polise teslim edildiğini ve bu nedenle gazetecilikten kovulduğunu yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Mühim Meslektaşlarımıza*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Küçümsedikleri “Küçük Gazete”nin haberlerini kaynak göstermeksizin gazetelerinde kullanan basın mensuplarının bu defalık uyarıldığını, hadisenin tekrarında yasal yollara başvurulacağını belirten haber-yorum.]

¹ Hüseyin Cahit tarafından 2 Ağustos 1908 tarihinde çıkarılmaya başlayan ve İttihat Terakki Fırkasının fikirlerini savunan *Tanin* gazetesi hakkında geniş bilgi için bkz. (İnuğur 2005: 308-310)

İmzasız: *Refi' Cevat Bey'e De Ne Oluyormuş*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Refi' Cevat Bey'in tahkirane yazılarla yetinmeyerek Çerkez Hasan'ı darp ettiğini belirten haber-yorum "*Mühim Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Refik Halit Bey Vakıf gazetesine Sermuharrir Oldu*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Alemdar gazetesinin sahibi olan Refi' Cevat Bey'in *Vakıf* gazetesi Sermuharriri Refik Halit Bey'i kendisini zarara uğrattığı gerekçesiyle dava ettiğine dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Rezilliğin Bu Kadarı Da Olmaz*, Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [“*İhya Efendi'nin bir muvaffakiyeti; Celal Nuri Bey'i itham eden mühim bir vesika; Hakikat karşısında efkâr-ı umumiye; Ahmet Emin Bey müdahaledar mı, değil mi? Ya Mahmut Sadık ve Rauf Ahmet Beyler?*” ifadeleriyle başlayan ve Celal Nuri Bey'in para karşılığında Talat Paşa'ya çeşitli zevat hakkında jurnaller verdiğini ve bunu da İhya Efendi'nin ortaya çıkardığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharririmiz Darülfünun Muallimi*; Nr. 5 S: 14. [“Küçük Gazete” Sermuharriri Yasin Efendi'nin Darülfünuna muallim olabilmesi için Rıza Tevfik'e¹ tavsiye edildiğini ve onun da bunu memnuniyetle karşıladığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Tayyare Tarizi*, Nr. 1, Küçük Gazete Sayfası. [Dün akşam Berlin taraflarından geldiği rivayet edilen bir tayyare Vakıf gazetesinin idarehanesine bir bomba atarak ceride-i mezkurenin tarafsızlığını ihlal etmiştir.” şeklindeki haber-yorum. Bu yazıda I. Dünya Savaşı süresince İttihat ve Terakki Cemiyeti ile iyi ilişkiler içinde olan Ahmet Emin Bey'in Mütareke Döneminden itibaren Almanya ve İttihatçı muhalifi haline gelmesine atıfta bulunulmuş olması kuvvetle muhtemeldir (Tezcan 2007: 51-57).]

İmzasız: *Toptan Cevap*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 1. [Siyasi erke göre tutum sergilediği yönünde ağır şekilde eleştirilen *Sabah* gazetesi yetkililerinin

¹Tevfik Pasa Kabinesi'nde Maarif Nazırı olan Rıza Tevfik, Damat Ferit Pasa Kabinesinde de iki defa Şura-yı Devlet Reisliği görevine getirilir (Noyan 2007: 49-50).

yayın hayatını sürdürebilmeleri için buna mecbur kaldıklarını belirtmelerini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Tasvir'in Yeni Bir Teşebbüsü*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Velid Bey'in baş makale sütununda fikirlerini Mısır Hieroglifleri gibi resimlerle anlatacağını bildiren haber-yorumda muhtemelen dönemin imla ve alfabe tartışmalarına atıfta bulunulmuştur.]

İmzasız: *Temaşa Gazetesi*, Nr. 33, s. 13. [*Memleketimizde temaşadan bahis olarak çıkan bu gazete tatil edilmiştir. Bu defa haber aldığımıza göre yakın bir zamanda renkli ve birçok resimli muhtevi olduğu halde neşriyatına devam edecektir. Refikimize muvaffakiyet temenni ediyoruz.*]

İmzasız: *Vakit Refikimiz*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [*Ahiren ihtiyarlığın verdiği takatsizlikle Vakit Refikimizin beli bükülmüş ve iki kat (!) olmuştur.*]

İmzasız: *Yeni Bir Mizah Gazetesi*, Nr. 44, s. 10. [*Hürriyet ve İtilaf Merkezi Umumiyesi azasından Şaban Efendi riyaset-i tahririyesi altında Dümbelek unvanlı bir mizah gazetesi neşredilmeye başlayacaktır.*]

İmzasız: *Yirmi Sene Sonra Bugün*, Nr. 43, s. 3. [Yirmi sene sonrasına atfedilen ve iki bölümden oluşan, birinci bölümünde *İkdam* gazetesince yayınlanan Esbak Seyri Sefain Müdürü Rüstem Paşa'yı anmak maksadıyla düzenlenen törende Hamdullah Suphi'nin Rüstem Paşa'nın devrine göre işlerin daha da kötüye gittiğine dair beyanatına, ikinci bölümde ise *Vakit* gazetesinin “*Sokakları süpürmek için yeni bir alet icat eden zata mükâfat olarak beş kaya kömürü itası emanetçe taht-ı karar alınmıştır.*” şeklindeki malumatına yer veren haber-yorum.]

İmzasız: *Yunus Nadi Bey Çiftçi*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Yunus Nadi Bey'in matbuat hayatından el çekerek çiftçiliğe başladığını bildiren haber-yorumda işgal kuvvetleri tarafından matbaası basılan Yunus Nadi Bey'in gazetesini Anadolu'ya taşınması (İnuğur 2005: 339) hadisesine atıfta bulunulduğu anlaşılmaktadır.]

İmzasız: *Yasin Efendi'nin Bir Tavsiyesi*, Nr. 4, Küçük Gazete Sayfası. [Yasin Efendi'nin *Diken* gazetesinin birinci sayısında yer alan “*Sahne-i Hadisatta*

Eski Bir Sima” ifadesiyle verilen karikatürdeki eski kelimesinin yüz­süz şeklinde de­ğiştirilmesini istemesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Zamana Cevabımız*: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Geçen nüshanızdaki Benizade Ahmet Hamdi Bey’in gazetemizle hiçbir alakasının olmadığını ilan etmemiz üzerine mumaileyh, Zaman gazetesinde bunun ağır bir latife olduğunu beyan ederek bizi muaheze etmek istiyor. Hâlbuki polisçe icra edilen tahkikat neticesinde fail mertebe-i sübuta vasıl olmuştur. Yalnız Zaman sermuharriri tarafından yapılan bu hareketin Hamdi Bey tarafından mı yoksa Cevat Bey tarafından mı yapıldığı anlaşılamamıştır. Çünkü mumaileyhimin her ikisi de esna-ı isticvapta gazetenin sermuharriri olduklarını beyan eylemişlerdir.*]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 16, s. İleri Sayfası. [*“Rauf Ahmet Bey’in sayesinde vaziyet-i hariciye ve siyasiyemiz kesb-i sulh etmiştir. Yeni başmuharririmiz yakında İtalya’dan şehrimize gelerek saçmalar yazacaktır. İdarehanemizdeki kasayı boşaltan hırsızlar hala bulunamamıştır.”* şeklinde verilen haber-yorumda Rauf Ahmet Bey’in Amerikan Mandası’nı esas alan politikası (Tezcan 2007: 70-72) ile Paris Barış Konferansı arasındaki genel kanaatin örtüşmesi ironik bir şekilde ele alınmıştır.¹]

2. 4. 4. Dönemin Simalarıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Aka Gündüz: *Diken Gazetesi Müdüriyet-i Muhteremesine*, Nr. 33, s. 7. [*“Altı yedi seneden beri sermuharrirliğini deruhte ettiğim Karagöz gazetesinin sahibi Ali Fuat Bey’in vefatından mütevellit vaziyetten dolayı bu kere mezkûr gazeteden infikâk eylediğimi arz eylerim.”* şeklindeki haber-yorum “Ciddi” ifadesiyle verilir.]

¹ Rauf Ahmet Bey bu haberin neşrinden yaklaşık yedi ay sonra *İfham* gazetesinde “Muhtemel Sulhumuz” adlı bir makale neşretmiştir. Bu yazıda manda ve himaye ile ilgili görüşünü daha vazıh bir şekilde açıklamıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Yetkin 2010: 47)

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Birisi*, Nr. 19, s. 2. [Hayatını kaybeden ve akabinde unutulmaya yüz tutan, Ömer Seyfettin'in *Efruz Bey*¹ adlı eserindeki yine aynı adlı kahramanını hatırlatan Ender Bey hakkında malumat veren haber-yorum "*Mehmet Rauf Beyefendi'ye*" ithafıyla "*Ne Var Ne Yok*" sütununda verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Başlıksız*, Nr. 42, Küçük Gazete Sayfası. [İttihatçılar zamanında birtakım sıkıntılar yaşayan Refik Halit Bey'in bugün rahat bir yaşam sürmesinin olağan olduğunu belirten haber-yorum "*Baş Makale*" sütununda verilmiştir.]

Çirkef Sermuharriri Fedai: *Açık Muhavere*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Şeref Bey'e isim takan muharririn para cezası olarak gazeteden kovulduğunu belirten ve "*Edirne Mebusu Şeref Bey'e*" ifadesiyle verilen haber-yorum.]

Fassal: *Âmin*, Nr. 67, s. 2. [Darülbeyde dolgun bir maaşla işe başlayan ve *Amca Bey* adlı piyeste muvaffakiyetle oynayan zata dair malumat veren haber-yorum "*Baş Makale*" sütununda verilmiştir.]

Fassal: *Yine Kirpi-i Devran*, Nr. 67, s. 2. [Refik Halit'in Ankara ile arasını düzeltmek maksadıyla kaleme aldığı "Ricaname"den sonra, birde "Bolşevikname" kaleme alarak muhataplarını kandırma yoluna girdiğini belirten ve "*Baş Makale*" sütununda verilen haber-yorumda İttihat ve Terakki kabineleri zamanında uzunca bir süre menfa hayatı yaşayan Refik Halit'in² Milli Mücadele'ye önyargıyla bakmasının temelinde İttihatçılarla Mustafa Kemal arasındaki ayrımı görememesinin rolü büyüktür. Bu nedenle Milli Mücadele'yi sürekli eleştirmiştir. Bu haber-yorumun neşredildiği tarih

¹ Fazıl Ahmet [AYKAÇ]'le aynı dönemde *Diken* gazetesinde de çalışan Ömer Seyfettin'in *Efruz Bey* adlı eserini 1919 yılında Vakıf Matbaasında neşrettiği düşünülecek olursa, Ender Bey tipinin teşekkülünde Ömer Seyfettin Bey'in payının olması muhtemeldir. Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C.2, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İstanbul, 2001. s. 767

² Talat Paşa'yı kast ederek "*Hırkaya alıhanlar birdenbire frak giyerlerse gülünç olurlar*" dediği için sürgüne gönderilen Refik Halit, İttihat ve Terakki Cemiyetine ve mensuplarına cephe almıştır (Karay 1992: 43).

(30.12.1920) dikkate alınacak olursa Refik Halit'in şahsi kaygılarla Ankara ile arasını düzeltme çabasında olması muhtemeldir.]

Fedayi: *Fedayi Efendi'nin Programı*, Nr. 28, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Fedayi Efendi'nin mebus olması halinde delikanlılığı ve kabadayılı şiar edinerek halkın haklarını savunacağını belirten haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda verilmiştir.]

Heyet-i Tahririye Adına Kırk Muharrir: *Ali Kemal Bey'i Protesto*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [*Peyam*'daki yazılarıyla "Lahana Yaprığı" gazetesine sataşan Ali Kemal Bey'in protesto edildiğini belirten haber-yorum. Bu yazıda Ali Kemal'in İttihat ve Terakki Fırkasına yakın gazeteleri lahana yaprağına benzetmesine (Saraçoğlu 2009: 203) atıfta bulunulmuştur.]

Heyet-i Tahririye: *Cüretkâr Bir Suiistimal*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 1. [Sabık Matbuat Müdürü Ercüment Ekrem'in "Çirkef" in imtiyazını para karşılığı Fedai Efediye devrettiğinin anlaşılması üzerine mahkemelik olduğunu ve gazetenin bundan sonra "Çirkef" yerine "Peyam-ı Kabak" adıyla çıkarılmaya başlandığını belirten haber-yorum.]

Kıtrî El Mantari: *Anketimiz*, Nr. 67, s. 3. [*"Bazı kimselerin efkârını anlamak üzere tertip ettiğimiz yirmi sualli bir anket tertip ettik."* ifadesiyle Refi' Cevat Bey'e yöneltilen yirmi sual ve ilgilinin cevaplarından oluşan haber-yorum.]

Kıtrî El Mantari: *Anketimiz*, Nr. 68, s. 7. [Ali Kemal Bey'e yöneltilen yirmi sual ve ilgilinin cevaplarından müteşekkil haber-yorum.]

Küçük Gazete İdare Memuru Makro Paşa: *Cin Ahmet Bey*, Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [Okuyucunun merakı üzerine Cin Ahmet'in fotoğrafının yayımlandığını ve Cin Ahmet'in hayır sahiplerinin maddi yardımına muhtaç olduğunu bildiren haber-yorum.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Celal Nuri Bey'in Telgrafı*; Nr. 12, s. 2. [*Atı¹ sahibi Celal Nuri Bey Korsika'dan telsiz telgraf vasıtasıyla şu telgrafı bize çekmiştir. Dün gece rüyamda gördüm. Şimdi onun hakkında mutlaka parlak*

¹ 1 Ocak 1918 tarihinde Celal Nuri [İLERİ] tarafından çıkarılan *Atı* gazetesi 10 Şubat 1919 kapatılır. 11 Şubat 1919 tarihinde *İleri* adıyla tekrar yayımlanır (Çöpel 2010: 7).

bir methiye yazdığına kail oldum. Bu ecnebi diyarında Türkçe bir eser okuyamadığım için ‘Üstat-ı Retorik’in harikalarına son derce hasretim. Hemen son methiyesini alıp bana telsiz telgrafla kelime kelime çekmenizi rica ederim. Ücreti biraderim Suphi verecektir.]

Sedat Simavi, (Başlıksız): Nr. 72, s. 2. [*Diken’in geçen haftaki nüshasında arkadaşım Falih Rıfkı Bey’e karşı pek münasebetsiz bir lisan kullanıldığını kemali nefretle gördüm. Rahatsızlığım dolayısıyla Diken’in mündericatını tetkik edemeyişimden bilistifade biri tarafından derç edilen o fıkradan dolayı gerek Falih Rıfkı Bey’e ve gerek Akşam’ın kıymetli sahibine alenen beyan-ı teessür ederim.]*

Selahattin Enis: İsmail Cenani Bey, Nr. 1, s. 3. [*“Tepeleri kırmızı mumla kaplanmış, gerdanı altın varakla sıvanmış şampanya şişeleri vardır ki meşrubî leziz olduğu kadarda kıymettardır. Bilmem size nasıl bu şampanya şişeleriyle karşılaşmak, bana daima İsmail Cenani Bey’i¹ hatırlatır.” cümleleriyle verilmiş haber-yorum.]*

[TALU], Ercüment Ekrem (Cin Ahmet müstearıyla): *İdare Memuru Efendiye*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [*“Fırıldak” çıkar çıkmaz bu nüshayı al Ahmet Rasim Bey’e git. De ki “Cin Ahmet ellerinden öpüyor, sen meyhanecilerden aşır alıyormuşsun. Elimizde mektubun var. Eğer okka başına aldığın yüz dirhem rakının hiç olmazsa üçte birini Cin Ahmet’e vermezsen seni teşhir edecek, mektubunu neşrecek.” de. Anladın mı bu mektubu okur okumaz hemen yırt at. Çünkü maazallah müsvedde diye yanlışlıkla gazeteye basılır da rezil oluruz ha.]*

İmzasız: *Acaib Bir Mazhariyet*, Nr. 38, s. 3. [*Siyasi yazılarıyla tanınan ve mizah türüne meyleden muharririn bu sahada da başarılı olmasına rağmen söylemek istediklerini tersten anlatmasını kısa bir hikâye örneğiyle yansıtan haber-yorum.]*

¹ İsmail Cenani Bey; 1919 yılında Osmanlı Çiftçiler Derneğinin Ayıntap mebus namzedi olmuştur. (Tunaya 2008: 375)

İmzasız: *Ali Canip Bey'in Maaşına Zam*: Nr. 15, s. İstiklal Sayfası. [*Heyet-i tahririye müdür-i umumiyemiz bulunan Ali Canip Bey'in ibraz ettiği sa'y ü gayret sermuharirlik makamınca nazar-ı itibara alınarak maaşına altmış beş kuruş zam ahrası tahrir etmiştir.*]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 30, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [C(im). K(ef). adlı şahsın sorununun çözülmesi için mebus olması gerektiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Afife Fikret Hanım'ın Tevkifi ve Tahliyesi*, Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Erkek zannedilen Afife Fikret Hanım'ın, İttihat ve Terakki erkânıyla ve harp zenginleriyle tevkif edilmesini ve kadın cemiyetlerinin müracaatı üzerine yapılan muayene neticesinde kadın olduğunun anlaşılmasını yansıtan haber-yorum. Bu yazıda Afife Fikret Hanım'ın¹ kendisiyle ilgilenenlere hitaben yazdığı bir mektuba yer verilmiştir.]

İmzasız: *Ahmet Emin Bey'in Kurumu*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ahmet Emin Bey'in Haydar Paşa İstasyonundaki gördüğü hüsnü kabulden ötürü kurumlandığını ve bu hüsnü kabulün kendisinden ziyade Esat Paşa'ya gösterilmiş olabileceğini bildiren ve “*Şehir Haberleri*” sütununda verilen haber-yorumda Dâhiliye Nazırı Ali Kemal Bey tarafından Kütahya'ya sürülen Ahmet Emin Bey'in İstanbul'a dönüşü (Tezcan 2007: 67) yansıtılmıştır.]

İmzasız: *Akt-i Müteyemmen*; Nr. 54, s. Fırıldak Sayfası. [*Küçük Gazete sabık sermuharirlerinden Yasin Efendi'nin Kerimesi ile İsmet Efendi'nin Hidrellez günü Kâğıthane Çayırı'nda vuku bulan akt-i müteyemmen ilan edilmiştir.*]

İmzasız: *Ali Kemal Bey'in Ziyareti*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Dâhiliye Nazır-ı Sabık Ali Kemal Bey'in kendisini haksızca eleştiren *Vakit* Gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey'i ziyaretini konu alan haber-yorum.]

¹ *Diken* yazar ve çizerleri, Celal Nuri'nin müstearı olan Afife Fikret (Yıldırım 2006: 203) adıyla birçok yazıda ve karikatürde ironi yaratmaya çalışmışlardır.

İmzasız: *Allah Şaşırtmasın*, Nr. 66, s. 2. [Refik Halit'in Ankara ile arasını düzeltmek maksadıyla kaleme aldığı mektubun yanlışlıkla *Peyam-ı Sabah*'ta neşredildiğini bildiren haber-yorum "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Anam Bir Odalıktı*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Deniz seyahatinden dönen yolcuların içinde yer alan ve üzgün görünen Rıza Tevfik'in mutsuzluğunun nedenini yolculuk esnasındaki yaptığı gafların mahcubiyetine bağlayan haber-yorum. Bu yazının başlığı olan "*Anam Bir Odalıktı*" ifadesiyle her halde Rıza Tevfik [BÖLÜKBAŞI]'ın annesinin Çerkes bir köle olması hatırlatılarak ironi yaratılmak istenmiştir.¹]

İmzasız: *Aşk Yüzünden İntihar*, Nr. 30, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Nuh Efendi'nin, sevdiği kadın nişanlanınca intihar etmesini yansıtan haber-yorum "*Mühim Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Avrupa'ya Gönderilecek Süfera*, Nr. 31, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Rıza Tevfik'in Londra'ya, Hoca Sabri'nin New York'a ve Ferit Paşa'nın da Paris'e sefir olarak atanmalarını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Ayanda Yeni Hayat*, Nr. 44, s. 2- 3. [Rıza Tevfik, Azaryan Efendi ve Keçecizade'nin Ayan Meclisi'ne renk kattıklarını ve orayı eski havasından kurtardıklarını yansıtan haber-yorum "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Aydede'nin Hatırat Defterinden*, Nr. 42, s. 2. [Refik Halit'in Odun Sokağı'na gaz ve temel gıda getiren bir kervan sayesinde müreffeh hayat yaşadığını belirten "*Kirpi'nin Yedikleri*" ifadesiyle "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilen haber-yorum.]

İmzasız: *Benizade Tevkifhanede*, Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. ["Küçük Gazete" Sermuharriri Yasin Efendi namıyla dolaşarak, Yasin Efendi'yi küçük düşürecek davranışlar sergileyen *Zaman* Gazetesi Sermuharriri Benizade Hamdi Bey'in üç hafta hapse mahkûm edildiğini bildiren haber-yorum.]

¹ Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi C. 1, YKY, İstanbul, 2003, s. 234.

İmzasız: *Bir Beraat*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*İleri* gazetesini soyan Bali Efendi ve Mustafa Bey'in yargılanmaları neticesinde cezai ehliyetlerinin olmadığı gerekçesiyle serbest bırakıldıklarını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Garip Hilkat*, Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [Gazetenin geçen nüshalarında evlendikleri malumatı verilen Celal Nuri Bey ile Afife Fikret Hanım'ın evliliklerinin dokuzuncu günü çocuklarının olduğunu bildiren haber-yorum. Bu yazıda Celal Nuri İleri'nin müstear olarak kullandığı Afife Fikret (Yıldırım 2006: 203) adıyla ironi yaratılmaya çalışılmıştır.]

İmzasız: *Bir Hadise*, Nr. 28, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [Hürriyet ve İtilaf Fırkası azalarından Şaban Efendi'nin ruh sağlığının bozulduğu gerekçesiyle Mazhar Osman'ın bulunduğu hastaneye yatırıldığını ve mebus olma ihtimali dikkate alınarak bir süre sonra taburcu edildiğini yansıtan haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir İstifa*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Göz Tabibi Esat Paşa'nın görevinden istifa ettiğini ve bunda Abdullah Cevdet'in rolü olabileceği belirten haber-yorum¹ "*Küçük Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Kaza*, Nr. 37, s. Peyam-ı Kabak Sayfası. [*İstiklal* Gazetesi Sermuhariri Rauf Ahmet Bey'in bir manda çarpması neticesi yaralandığı malumatını veren haber-yorum. Bu yazıda Rauf Ahmet Bey'in manda ve himaye yanlısı politikasına atıfta bulunulmuştur.]

İmzasız: *Bir Suikast*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*"Montrö, 23 Temmuz"* ifadesiyle verilen ve Montrö'de ikamet eden Cemal Paşa'ya yönelik bir suikastın gerçekleştirildiğini ve paşanın ağır yaralı olduğunu bildiren haber-yorum "*Hususi Telgraflarımız*" sütununda verilmiştir.]

¹ 1912 yılından başlayarak uzun süre Sıhhiye Umum Müdürlüğü yapan Esat Paşa, "29 Kasım 1918'de, başkanı bulunduğu Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti, Osmanlı Hilâl-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti gibi kuruluşların da içinde bulunduğu 51 parti, dernek ve kuruluşun katıldığı "Milli Kongre" adlı bir çeşit federasyon kur(arak) (...). Türk kurtuluş hareketinin oluşmasında yararlı olmuştur. " (Keskinbora 2006: 37). Söz konusu vasıfları ve icraatları nedeniyle Damat Ferit Paşa kabinesi (özellikle Ali Kemal Bey'in tesiriyle) sürgüne yollanarak görevinden uzaklaştırılmıştır. *Diken* gazetesi muharrirleride herhalde Türk milliyetçisi olan Esat Paşa ile Kürdistan Teali Cemiyeti'nin üyeleri arasında yer alan (Üçer 2008: 172) Abdullah Cevdet arasındaki tezada işaret etmek istemişlerdir.

İmzasız: *Bir Suikast Keşfedildi*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Hürriyet ve İtilaf Fırkasından Sadık Bey'in emriyle şehirdeki farelerin toplatıldığını ve seçimi kaybetmeleri durumunda bu fareleri meclise salarak meclisin açılmasını engellemeyi düşündüklerini yansıtan haber-yorum "*Hususî Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Talep*, Nr. 46, s. Küçük Gazete Sayfasının 1. [Namık Kemal'ın, Yasin Efendi'ye bir mektup göndererek kendisini Darülfünundan atan Ali Kemal'e karşı birlikte hareket etme isteğini bildiren haber-yorum. Bu yazıda ironik bir üslupla Ali Ekrem Bolayır'ın Darülfünun'da Nazariyat-ı Edebiye muallimliği yaptığı sırada maarif nazırı olan Ali Kemal tarafından görevden alınması (Parlatır 1987: 8) ele alınmıştır¹.]

İmzasız: *Bir Tekzip*, Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Zaman* Gazetesi Sermuharriri Hamdi Bey'in kendini "Küçük Gazete" sermuharriri Yasin Efendi olarak tanıtmak suretiyle ötede beride uygunsuz davranışlar sergilediğinin öğrenildiğini, bu şahsın "Küçük Gazete" ile ilgisinin olmadığını ve hakkında kanuni takibatın başlatıldığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Boksör Kemal Bey Hakikaten Boksör müdür, Değil midir?*, Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [Çelebizade Sait ve Burhanettin Beylerin ifadelerine istinaden Boksör Kemal Bey'in sporculuktan ziyade şarlatan olduğunu yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Buhran Buhran Üstüne*, Nr. 26, s. 2. [*İleri* gazetesinde yer alan Fazıl Muhterem Sabri Efendi'nin vükela buhranından sonra mesken buhranı yaşadığı belirtilerek Sabri Efendi'nin mesken problemi nedeniyle icralık olmasının engellemesi maksadıyla Sükna Kanunu'nda değişiklik yapıldığını yansıtan haber-yorum "*Olup Bitenler*" sütununda verilmiştir.]

¹ Ali Kemal Bey'in Kuvâ-yı Milliye taraftarlarına saldırmasını hazmedemeyen Ali Ekrem [BOLAYIR], Maarif Nazırıyken kendisini Darülfünundaki görevinden azleden Ali Kemal için hicviye yazmıştır.

"Ebu ceddin varsa Yezid-ü İbni Mülcem'den

Ali'ye intisabın böyle mel'una nedir alçak!

Kemal'e nispetin, ahlak u vicdanca zeval midir?

Müsemmbi'n-nakizin en deni bühranusun elhak!" (Saraçoğlu 2009: 209)

İmzasız: *Celal Nuri Bey Muallim*, Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*Âlem-i matbuattan çekilmeye karar veren Celal Nuri Maarif Nezaretine bir istida takdim ederek kendisine Taş Mektep hesap muallimliğinin verilmesini rica etmiştir. Malum olduğu üzere mumaileyh bilhassa cezri ameliyatında sahib-i ihtisastır.*]

İmzasız: *Celal Nuri Bey'i Düelloya Davet*, Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [Celal Nuri Bey'in silahlı bir şahsın hücumuna maruz kaldığını, kendisinin lehinde yayımlanmak şartıyla konuyu "Küçük Gazete" muharririne anlattığını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Celal Nuri Bey'in Yumruğu*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Celal Nuri Bey'in boksa merak saldığını ve bu alanda büyük başarılar elde ettiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Cerh Vakası*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Sırrı Efendi'nin kendisini yağmur yağmayacak diyerek yanlış yönlendiren komşusunu sekiz yerinden bıçakladığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Cevab-ı Devlet-meab*, Nr. 66, s. 2. [*"İaşede iken matbuat ile akd-ı mütareke etmişti. Maliyeye geçti. Para isteyenlere ilan-ı harp etti. Darb-ı meselle konuşsa: Para isteme benden buz gibi soğurum senden yahut: Vermeyince Mabut, neylesin Mahmut! Diyecek şair olsa. Neyleyim tedbire takdir olmuyor!" diye izhar-ı acz edecek. Fakat ne şairdir ne de durub-ı emsali sever. Ketumluğu meşhurdur. Ağzından baklayı pek güçlülükle çıkarır. Geçenlerde Üsküdar'da kain bir müessese-i hayriyenin müdürü bulunan mütehassıs bir zat, müşarüileyhe müracaat etmiş ve müessese için para talebinde bulunmuş. Bir mutat cevab-ı naki alınca demiş ki: — Beyefendi dört güne kadar bu meblağ ihsan buyrulmazsa, maalesef bütün hastalarımı salıvereceğim, korkarım ki hep birden makam-ı alilerine üşüşmesinler. Devletmeab bir itidal-i fevkalade ile şu cevabı vermiş: — Telaş buyurmayın doktor bey!. Dörtgüne kadar mesulünüzü isaf edemeyecek olursam, zaten müessesenize ben geleceğim.. Bir yer hazırlarsınız değil mi?" şeklinde verilen haber-yorumda bahsedilen kişi söz konusu tarihte Maliye Nazırı olan*

ve daha önce de iâşe nazırlığı yapan Raşit Bey olmalıdır.(Öksüz 2010: 1267)]

İmzasız: *Cezriyyecilik Tatbikatı*, Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [Celal Nuri Bey’e atfedilen köktencilik isnadına dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Çerkez Hasan Ne Diyor*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Çerkes Hasan Bey’in hiçbir neden yokken Refi’ Cevat Bey tarafından darp edildiğini bildiren haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Diken*, Nr. 72, s. 2. [Zil İzzet tarafından yerine vekâlet etmesi amacıyla gönderilen Borucu Con Mustafa’nın görevine başladığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Dondurma İhtisası*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Peşte Başşehbenderi Ahmet Hikmet’in dondurmacı dükkânı açtığını bildiren ve “*Mühim Haberler*” sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun 1918 yılında Peşte Başkonsolosluğunun kaldırılmasıyla resmi görevinin bitmesine¹ atıfta bulunulmuş olması muhtemeldir.]

İmzasız: *Eski Bir Nazırın Altınları*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“*Lozan, 10 Ağustos*” ifadesiyle verilen ve eski Nazırlardan Lozan’a gelen Mehmet Ali Bey’in gümrükte önemli bir miktar külçe altın yakalatmasını konu edinen haber-yorum “*Hususi Telgraflarımız*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *E(lif) E(lif) Davası*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [Uygunsuz hareketlerinden dolayı gazeteden uzaklaştırılan E(lif) E(lif)’nin yetkililere mektup yazarak affedilmek istediğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Ebbuzziyazade Velid Bey Teceddüt-i İman Etmiş*: Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [Ebbuzziyazade Velid Bey’in İslami söylemleri referans edinerek makaleler yazmasına rağmen dini akideleri yerine getirmediğini ve kendisine yöneltilen eleştiriler üzerine üstadı Naim Bey’in önünde diz çökerek tövbe ettiğini bildiren haber-yorum.]

¹ Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi c. 1, YKY, İstanbul, 2003, s. 28-29

İmzasız: *Esat Paşa'nın İfsadâtı*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [Tabip Esat Paşa'nın Kütahya'daki olumsuz eylemleri neticesi Sinop civarında yer alan ormanlara gözcü olarak tayin edildiğini bildiren müstehzi haber-yorum. Bu yazıda Göz Doktoru Esat Paşa'nın hükümetle özellikle dönemin Dâhiliye Nazırı Ali Kemal ile olan anlaşmazlığı neticesi sürgüne gönderilmesi (Keskinbora 2006: 35) ironik bir üslupla verilmiştir.]

İmzasız: *Evrakı Varide*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Vakit* Gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey'in "Küçük Gazete" yetkililerine hitaben yazdığı ve aynen derc edilen mektupta aleyhinde haber yapılmamasını istemesine karşın "Küçük Gazete" yetkililerinin verilmiş sözleri olduğu için bu konuda Ahmet Emin Bey'e yardımcı olmayacaklarını bildirmelerini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Filozof Sözü*, Nr. 44, s. 3. [*Rıza Tevfik Bey*, ayanda "Biz Kuvâ-yı Milliye'ye metelik vermeyiz" diyor. Ne derin, ne hakimane, ne hak ve hakikate muvafık bir söz. İnsanın bir meteliğini almağı ümit etmediği yere metelik vermesinden daha manasız ve eblehane bir şey olur mu? Filozofumuz manâ-ı hayatı öyle güzel anlamış ki.]

İmzasız: *Galatasaray Skandalı Etrafında* Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası. [Galatasaray Sultanisindeki skandalın, kendisine hüsn ü hat muallimliği vermeyen Salih Arif Efendi'den intikam almak maksadıyla Yasin Efendi tarafından uydurulduğunu yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Gazetecilere Tecavüz*, Nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Alman bir hanımla evlenen bir zabitin, hanımından gördüğü kötü muameleyi haber yapan Benizade Hamdi'yi ve Kazım Nabi'yi darp etmesini yansıtan haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Geçmiş Olsun*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Sokakta düşerek rahatsızlanan Ali Kemal'e geçmiş olsun dileğinde bulunanların mesajlarını yansıtan haber-yorum "*Mühim Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Geçmiş Olsun Beyler*, Nr. 36, s. 4. [Mebus seçimleri neticesinde meclise girmeyi başaramayan Ahmet Ferit, Mehmet Emin, Halit Ziya, Ahmet İhsan,

Rauf Ahmet, Akçura, Samih Rifat, Ahmet Emin, İsmail Hakkı, Ali Kemal vs. şahıslara geçmiş olsun dileklerini yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Geçmiş Zaman Olur ki*, Nr. 47, s. 2. [Emin Fevzi adındaki bir zatın askerlik ederken zurnacı sanılması neticesi yaşadıklarını yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Göz Tabibi Esat Paşa’nın Kapısında*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Midesi ağrıyan bir şahsın Göz Tabibi Esat Paşa’yı görmek istemesi üzerine görevlinin paşayı yalnızca körlerin görebileceğini söylemesini yansıtan haber-yorum “*Küçük Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hamallar Kâhyası Pehlivan Kadri Bey*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Hamallar Kâhyası Pehlivan Kadri Bey’in hamalları greve sevk ettiği gerekçesiyle Şehremaneti tarafından görevden alındığını bildiren ve “*Şehir Haberleri*” sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda şahsiyeti ve eylemleriyle kaba saba bir şahıs olarak telakki edilen Ahmet Kadri şahsında 1919 yılında Osmanlı Devleti’nde yaşanan grevler yansıtılmıştır (Yetkin 2010: 121).]

İmzasız: *Hamdullah Suphi Beyin Şehremanetine Tayini*, Nr. 4. Küçük Gazete Sayfası. [Hamdullah Suphi Bey’in kendisine teklif edilen şehreminliği görevini şartlı olarak kabul ettiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Hubyar Muhtarlığı*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Celal Sahir Bey’in muhtarı olmak istediği Hubyar Mahallesi sakinlerince istenmediğini bildiren haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hayırlı Bir Teşebbüs*; Nr. 44, s. 14. [Gayur ve fedakâr gençlerimizden Mehmet Abidin Beylerin Fatih’te tramvay mevkiinde Muhacir Pazarı’nda bir bakkaliye mağazası küşad ettiklerini kemal-i meserretle haber aldık. Gençlerimizin hayat-u ticariyeye atılmalarını memnuniyetle karşılar ve bu hayırlı teşebbüsü Ticaret-i İslamiye’nin inkişafı hususunda bir hatve telakki eder kendilerine muvaffakiyetler temenni eyleriz.]

İmzasız: *Hilal-i Ahzar Dalaveresi*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [Hilal-i Ahzar Cemiyetinin asıl amacının işreti engellemekten ziyade ucuz fiyata rakı almak olduğunu ve Cemiyetin başındaki Ahmet Rasim Bey'in meyhanecileri tehdit ederek para sızdırdığını yansıtan haber-yorum. Bu yazıda Ahmet Rasim Bey'in işret âlemlerine meraklı olması (Saraçoğlu 2009: 133-135) ironik bir üslupla ele alınmıştır.]

İmzasız: *İdarehanemizde Bir Rezalet*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası 1. [Otuz üçüncü nüshada Arusi Alarkübi (الارکوبى) imzasıyla neşredilen ve Fedai Efendi ile Arusi Efendi'nin birlikte yazdıkları köşe yazısına isminin eklenmediğini öğrenen Fedai Efendi'nin gazetesinin idarehanesini basarak Arusi Efendi'yi pencereden attığını, akabinde polise teslim edildiğini, ağır yaralanarak ölümü beklenen Arusi'nin cenaze masrafları için yardım defteri açılacağını ve katkıda bulunanların gelecek sayıdan itibaren isimlerinin yayımlanacağını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *İfham'a Dair*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [*İfham* gazetesinin mizah kısmı sermuaharrirliğine Borazan Tevfik Bey'in getirildiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *İfham'ın Yeni Romanı*, Nr. 44, s. 10. [*İfham* gazetesi bir haftaya kadar Zeynel Abidin ve Mustafa Sabri Efendiler tarafından tahrir edilmiş nefis bir romanı tefrika suretinde neşretmeye başlayacaktır.]

İmzasız: *İntihar Etmiş*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Gazetesinin tirajının düşmesine üzülen, *Sabah* Gazetesi Sahibi Mihran Efendi'nin intihar ettiğini bildiren haber-yorum “*Montrö, 10 Ağustos*” ifadesiyle “*Hususi Telgraflarımız*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İntihar Teşebbüsleri*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Mebus olamayan namzetlerin intihar teşebbüsünde bulunduklarını ve bunlardan *İfham* Muharriri Ferit Bey'in hiç olmazsa Mebusân bahçesine gömülmek istediğini belirten haber-yorum “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

- İmzasız: *Karagözün Hamamda dayak Yemesi*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 2. [Darülbedayi Heyeti tarafından Ali Kemal ve Süleyman Nazif Beyler tarafından tertiplenen piyesin temsil edileceğini bildiren haber-yorum.]
- İmzasız: *Kolera Arazı*, Nr. 29, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Fedayi Efendi'nin alkol neticesinde kolera hastalığına yakalandığını bildiren haber-yorum.]
- İmzasız: *Küçük Gazete*, Nr. 46, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Yasin Efendi'nin Kemalzade'nin Ali Kemal Bey aleyhinde yayın yapma teklifini kabul ettiğini ve gelecek nüshadan itibaren harekete geçeceklerini bildiren beyanına yer veren haber-yorum.]
- İmzasız: *Küçük Gazete Nihayet Yasin Efendiye Kavuştu*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 1. [Bir süre önce öldüğü belirtilen Yasin Efendi'nin tekrar dirildiğini belirten haber-yorum.]
- İmzasız: *Kozmetü (قوزمتو) Efendi'nin Namzetliği*, Nr. 29, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Kozmetü Efendi'nin mebusluk için namzet olduğunu bildiren haber-yorum.]
- İmzasız: *Maarif Müsteşarlığı*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ahmet Emin Bey'in maarif müsteşarlığına tayin edileceğini bildiren haber-yorum “*Şehir Haberleri*” sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *Mebusluk İlanı*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Adapazarı'ndan Hacıoğlu Ahmet Efendi'nin çiftçileri temsil etmek üzere mebus namzedi olduğunu bildiren haber-yorum “*Ciddi*” ifadesiyle verilmiştir.¹]
- İmzasız: *Meclis-i Mebusanda*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Rıza Nur ve Hamdullah Suphi Beylerin katıldıkları ziyafet çıkışında hırsızlık yaptıkları gerekçesiyle tutuklanmalarını yansıtan haber-yorum.]
- İmzasız: *Medeni Şecaat*, Nr. 29, s. 4. [Şeyh Recep Efendi hakkında ismi verilmeyen bir zatın kısa değerlendirmesini içeren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

¹ Osmanlı Çiftçiler Derneği'nin 1919 yılında yapılan seçimlere katılmasıyla ilgili bilgi edinmek için bkz. (Tunaya 2008: 364-366)

İmzasız: *Mersin Efendi*, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [Mersin Efendi'nin nezafet müfettişliğine tayin edildiğini bildiren haber-yorum “*Küçük Havadisler*” sütununda verilir.]

İmzasız: *Merzifon Mebusları*, Nr. 34,s. Çirkef Sayfası 1. [Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensuplarından Şaban Efendi'nin Merzifon mebusu olduğuna dair haber-yorum.]

İmzasız: *Moda Sütunları*, Nr. 31, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Lahana Yaprığı'nda moda sütunu açıldığını ve “*Ucuz ve Nefis Bir Kumaş*” ifadesiyle ile Afife Fikret Hanım tarafından çeşitli yiyecek maddelerinden bir kumaş üretildiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Muhik Bir Talep*, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [*Vakit* Gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey'in bedava seyahat etmek için tünel turnikelerinden gizlice geçerken yakalanmasını, görevlilerce darp edildikten sonra polise teslim edilmesini ve mumaileyhin gazetecilikten de kovulmasını yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Müessif Bir Hadise*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Celal Nuri Bey'in de eleştirdiği tünel idaresinin turnikelerine Ferit Raşit Bey'in sıkışarak ölümün eşiğine geldiğini ve demircilerin gayretleri neticesinde Raşit Bey'in kurtulduğunu belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Necmettin Sadık Bey'in Bir Dolandırıcılığı*, Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Akşam* Gazetesi Sermuhariri Necmeddin Sadık Bey'in Tepebaşı Tiyatrosuna giderek kendisini şehremini olarak tanıtmak suretiyle tiyatrodan bedava istifade etmek istemesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Posta Müdüriyet-i Umumiyesinde*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Yusuf Razi Bey'in Posta Müdür-i Umumisi olarak atandığını ancak boyunun kısa olması münasebetiyle makamındaki koltuğa oturamadığını ve koltuğunun altına kerevet koymak suretiyle bu sorunu çözdüğünü yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Pürüzlü Bir Mesele*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Beş lira bulunarak “Küçük Gazete” idarehanesine getirildiğini duyan Abdullah Cevdet¹, Süleyman Nazif, Ahmet Sadık gibi şahısların bu paranın kendilerine ait olduğunu iddia ederek gazete idarehanesine müracaat ettiklerini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Refi’ Cevat Bey’e De Ne Oluyormuş*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Refi’ Cevat Bey’in tahkirane yazılarla yetinmeyerek Çerkez Hasan’ı darp ettiğini yansıtan haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Refik Halit Bey Vakit gazetesine Sermuharrir Oldu*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Alemdar gazetesi sahibi Refi’ Cevat Bey’in Vakit Gazetesi Sermuhariri Refik Halit Bey’i kendisini zarara uğrattığı gerekçesiyle dava ettiğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Reklâmcı Doktora*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Kemal Cenap Bey’i ikaz eden ve aksi takdirde kendisine yönelik menfi yayına başlanılacağını bildiren haber-yorum “*Açık Muhabere*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Rezilliğin Bu Kadarı Da Olmaz*, Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [“*İhya Efendi’nin bir muvaffakiyeti; Celal Nuri Bey’i itham eden mühim bir vesika; hakikat karşısında efkâr-ı umumiye; Ahmet Emin Bey müdahaledar mı, değil mi? Ya Mahmut Sadık ve Rauf Ahmet Beyler?*” ifadeleriyle verilen Celal Nuri Bey’in para karşılığında Talat Paşa’ya çeşitli zevat hakkında jurnaller verdiğini ve bunu da İhya Efendi’nin ortaya çıkardığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Sakal Duası*: Nr. 12, s. 6. [Salah Cımcöz Bey’in mevkufiyetinin hatırası olarak sakal bırakması akabinde sakal duasının kim tarafından yapılacağına dair zuhur eden itilafı yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharririmizin Beraatı*, Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [İhya Efendi’nin esasen Amerikan malı olan bir ayakkabıyı satmasına binaen

¹ Abdullah Cevdet, yaşadığı dönemde siyasi ve gazeteci cepheleri yanında cimriliği ile de nam salmıştır. Mumaileyh için meteliğe kurşun atar diyen Celal Nuri Bey’i Süleyman Nazif Bey “(...) meteliğe göbek atar!” şeklinde düzeltmiştir. Şair Eşref, Abdullah Cevdet’in cimriliğini; “*Bir avuç leblebi atsan yüziüne, Yere bir tanesi düşmez teresin!*” şeklinde hicvetmiştir. (Ortaç 1966: 36-40)

alıcının yaptırdığı tetkikat neticesinde ayakkabının tamamen yerli olduğunu öğrenmesi üzerine mumaileyhi dava etmesini ve yargılama sürecinde ayakkabının geçirdiği tamiratlar neticesi tamamen yerleşmesinin öğrenilmesi üzerine İhya Efendi'nin beraat etmesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Sükuti Efendi'nin Namzetliği*, Nr. 28, s3. [Sükuti Efendi'nin mebus namzeti olduğunu belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharrirlerimizin Namzetlikleri*, Nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Gazeteye mektup gönderen iki milyon okuyucunun Fedai, Arusi ve Gıyabi Efendilerin mebus namzedi olmalarını istemelerini belirten haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Sermuharririmizin Teehhülü*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Hoca Behçet Efendi'nin zengin bir aileye mensup Amerikalı bir kızla evleneceğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharririmizin Üful-i Na-be Hengâmı*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Hoca Behçet Efendi'nin Cemil Paşa'nın¹ ameliyatı neticesinde hayatını kaybettiğini belirten haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Sermuharririmizin Vefatı*: Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [Yasin Efendi'nin kırk yedi yaşında vefat ettiğini ve gazetenin sermuharrirliğinin yirmi beş yaşındaki mahdumuna verildiğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Şükrü Bey'in Mazuliyet Maaşı*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [“*Marif nazır-ı esbakı ve Kastamonu Mebus-ı Esbak Şükrü Bey mazuliyet maaşı talep etmeden hükümetçe kendisine maaş itası düşünülmüş ve mumaileyhe on beş sene müddetle mazuliyet maaşı tahsisine karar verilmiştir.*” şeklindeki haber-yorum “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tasvir'in Yeni Bir Teşebbüsü*, Nr. 40, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Velid Bey'in başmakale sütununda fikirlerini, Mısır Hiyeroglifleri gibi resimlerle

¹ İngiliz Muhipleri Cemiyeti kurucuları arasında da yer alan (Tunaya 2008: 463); sağlık alanında önemli çalışmaları olan Operatör Cemil [TOPUZLU], 1912-1914 ve 1919-1920 yıllarında İstanbul şehreminliği görevini yürütmüş (Çoruk 2008: 291-292). Damat Ferit Paşa Kabinesi'nde Nafia Nazırlığı yapmış (Öksüz 2010: 1267) önemli bir devlet adamıdır.

anlatacağını bildiren haber-yorum. Bu yazıda muhtemelen 1879 yılından beri çeşitli vesilelerle gündeme gelen alfabe tartışmalarına (Oral 1967: 230-232) gönderme yapılmıştır.]

İmzasız: Terkin-i Kayd, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Eşil Projesi Kahramanı ile Kirpi-i Natüvan”* ifadesiyle Refik Halit Bey ile Dr. Eşil Projesini gündeme taşıyan Ali Kemal Bey’in Hürriyet ve İtilaf Fırkasından kayıtlarının silindiğini bildiren ve *“Mühim Haberler”* sütununda verilen haber-yorum¹.]

İmzasız: *Tevfik Fikret Mükâfatı Münasebetiyle*, Nr. 30, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [Aşçıyan Müessesesince düzenlenecek olan Mükâfat-ı Edebiye hakkında bilgi verildikten sonra Süleyman Nazif’in bu ödüle en layık olanın Akif olduğunu belirten mektubuna, Asri gazeli münasebetiyle söz konusu ödülün Ali Emiri Efendi’ye verilmesi gerektiğini belirten düşünceye ve Celal Nuri Bey’in de bu ödüle layık olanın Afife Fikret Hanım olduğu yönündeki görüşüne yer veren haber-yorum. Bu yazıda Tevfik Fikret ile Mehmet Akif arasında zuhur eden din merkezli tartışmaya atıfta bulunulur. (Erdoğan 2010: 976-978)]

İmzasız: *Uzun ve Gür Saçı Olanlara*, Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Saçlarınızı satmak istiyorsanız, vakit kayıp etmeden İleri idarehanesinde Afife Fikret Hanım’a müracaat ediniz.*]

İmzasız: *Vakit - İstiklal*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*Vakit Sermuharriri Ahmet Emin Bey’in kendisini savunmak üzere İstiklal Sermuharriri Rauf Ahmet Bey’i vekil tayin ettiğini belirten haber-yorum “Mühim Haberler” sütununda verilmiştir.*]

İmzasız: *Yeni Bir Mizah Gazetesi*, Nr. 44, s. 10. [*Hürriyet ve İtilaf Merkezi Umumiyesi azasından Şaban Efendi riyaset-i tahririyesi altında “Dümbelek” unvanlı bir mizah gazetesi neşredilmeye başlayacaktır.*]

¹ “Dr. Eşil bir Amerikan misyoneridir. Van, Bitlis, Erzurum ve havalisinde yirmi sene dolaşmıştır. ... Kendisinin hazırlamış ve kabine üyelerine vermiş olduğu raporda şu ana hatlar mevcuttur. – Bu vilayetler Osmanlı idaresi altında kalacaktır. – Jandarma yerli halktan olacaktır... - Hristiyan ahali nispetinde bu jandarma teşkilatı kurulacaktır.” (Coşar 2004: No. 50) Doğu Anadolu’daki azınlık sorununu Dr. Eşil Projesi’yle çözmek isteyen Ali Kemal Bey, yoğun tepkiler nedeniyle istifa etmek zorunda kalmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Tunaya 2008: 301-302)

İmzasız: *Yeni Sermuharririmiz İhya Efendi'nin Tercüme-i Hali*: Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*"Küçük Gazete"* Sermuharriri İhya Efendi'nin kısaca biyografisinin verildiği haber-yorum.]

İmzasız: *Yanlışlık Olmasın*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [*Kitapçı Hilmi Bey'in yeni bir kitaphane tesis etmek bahanesiyle para toplamaya çıktığını ve idaremi tarafından dahi kendisine on kuruş verildiğini yazmıştık. Ahiren aldığımız malumata göre bizden on kuruşu dolandıran adam Hilmi Bey namını taşıyan başka bir sahtekâr imiş. Binaenaleyh şuradaki sözler ortadaki yanlışlığı tashih eder zannediyoruz.*]

İmzasız: *Yeni Sermuharririmiz*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [Refi' Cevat Bey'in hayat hikâyesinden kısaca bahseden haber-yorum.]

İmzasız: *Yeni Bir Muavin-i Tahririyye*, Nr. 69, s. 2. [*Şair-i meşhur ve bi-nazir Faruk Nafiz Bey biraderimizden gazetemiz için muavenet-i kalemiyyesini talep ettik. Alçak gönüllü olan bu zat ricamızı kabul etti ve en güzel şiirini gönderdi. Enzar-ı karine kıymetli arkadaşımızın resmini ve şiiri vaz' ediyoruz.*]

İmzasız: *Yunus Nadi Bey Çiftçi*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Yunus Nadi Bey'in matbuat hayatını terk ederek Aydın'daki çiftliğinde çiftçiliğe başladığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Zabıta Vukuatı*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Rauf Ahmet Bey ile Muslihiddin Bey'in birbirlerini darp etmeleri neticesinde karakola düşmelerini yansıtan haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zakkum*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [İstanbul'da bazı zevatın zehirlenme belirtileri göstermesi üzerine sıhhiye müdürlüğünce yapılan araştırma neticesi bu şahısların Halit Fahri'nin *Zakkum*¹ adlı eserini okumaları neticesi rahatsızlandıkları bilgisine ulaşıldığını bildiren haber-yorum.]

¹ *Zakkum*, Halit Fahri'nin 1920 yılında neşrettiği şiir kitabının adıdır. Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (Cilt 2): YKY, İstanbul, 2003, s. 759

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 14, s. 2. [*Haftalık mizah gazetelerinden birinde bu son zamanlarda Beyoğlu'nda Binnaz¹ namında biri görülmeye başladığı ve bunun etrafı yakıp kavurduğu okunmuştur. Bu Refikimiz Binnaz'ın ailesini tahkik etmiş. Pederinin Yusuf Ziya Bey namında bir şair olduğu fakat validesinin öğrenilemediğini bildiriyor. Hâlbuki bizim tahkikatımıza göre Binnaz Hanım'ın validesi de Yusuf Ziya Bey'dir.*]

2. 4. 5. Dönemin Siyasi Meseleleriyle İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Ahmet Emin (adıyl): *Nihayet Düştü*, Nr. 18, s. Vakit Gazetesi Sayfası 1. [Açıktan ismi verilmeyen yalnızca “*Fetret² muharriri*” olarak anılan bir şahsın siyasi hamleleri sonucunda üst düzey bir göreve getirilmesini, bu mevkiideyken sürekli matbuat çalışanlarına sataşmasını ve bir süre sonra bu mevkiini kaybetmesini yansıtan haber-yorum. Bu yazıda *Vakit* gazetesi muharriri olan Ahmet Emin Bey'in kendisini Dâhiliye Nazırı iken Kütahya'ya süren Ali Kemal (Tezcan 2007: 19) hakkındaki düşünceleri ironik bir üslupla ele alınmış ve bu gerekçeyle olsa gerek yazar, kendi yerine Ahmet Emin [YALMAN] in adını kullanmıştır.³]

[ALTINAY], Ahmet Refik (Nasrettin Hoca müstearıyla): *Efsane-i Eyyam*, Nr. 14, s. 7. [İttihatçıların tam olarak anlamadığını, her davranışlarının eleştirildiğini belirten haber-yorum “*Meclis-i yaran sohbetlerinden*” ifadesiyle verilmiştir.]

[ATABEYOĞLU] Selahattin Enis, *Doğarken*, Nr. 2, s. 3. [İsimi zikredilmeyen bir şahsa dair malumat veren haber-yorum. Bu yazıda bahsedilen şahsiyetin II.

¹ Binnaz, Yusuf Ziya Bey tarafından tertip edilen bir oyundur. Daha geniş bilgi için bkz. (Çıkla 2005: 265)

² 31 Mart vakası akabinde İttihatçılar tarafından öldürüleceği korkusuyla Avrupa'ya kaçan Ali Kemal Bey 1911 yılında *Fetret* adlı romanını kaleme almıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Uzun 1989:406)

³ Bu değerlendirmede bahsedilen şahıs Meşrutiyet ve Mütareke Dönemleri'nin ünlü muharriri Ali Kemal Bey'dir. Mumaileyh, Damat Ferit Paşa Kabineleri'nde Maarif ve Dâhiliye Nazırlığı yapmış ve 26 Haziran 1919 tarihinde Dâhiliye Nazırlığı görevinden alınmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Uzun 1989:404)

Meşrutiyetle adını duyurması ve bir anda kahraman olması gibi hasletlerinden ötürü Enver Paşa olması muhtemeldir.]

Arusi: *Arusi Efendi'nin Programı*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 1. [Mebus olduğu takdirde din merkezli bir hayat yaşanmasını sağlayarak halkı kötülüklerden kurtaracağını vaat eden Arusi Efendi'nin siyasi programına dair malumat veren haber-yorum¹.]

Arusi Alarkübi: *İntihabat Sandıkları*, Nr. 33, s. Çirkef Sayfası. [Tulumbacıların seçim sandığı taşıma görevinden el çektirilmesi meselesi dile getirilerek bunun aslında meşrutiyet düşmanlığı anlamına geleceğini vurgulayan haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Benim Sevgili Karilerim*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 1. [*Diken* gazetesinin 9. sayısında vefat ettiği belirtilen Yasin Efendi'nin tekrar dirildiğini belirtilerek mumailiğin ölümüne sebep olan şahısların matbuat çevresince dışlanmalarını sevinçle karşılamasını ve yokluğunda İstanbul'da önemli bir değişiklik olmadığını İttihat ve Terakki Fırkasına atıfta bulunarak ifade etmesini belirten haber-yorum "Baş Makale" sütununda verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Boya Defteri*, Nr. 9, s. 3. ["Hayli senelerden beri İstanbul'da bir Hollandalı seyyah oturuyor. İki defteri var. Birinin adı Yevmiye Defteri diğerinki Defter-i Kebir. Hollandalı bunlardan birincisine şehrimizde memleketimize ait yevmi intibalarını müşahedelerini kaydetmiş. İkincisine tetebbularından çıkardığı neticeleri, düsturları geçiriyor. İkisini de istinsah etmek istedim. Fakat kendisi yalnız yevmi defterindeki bazı hesaplardan pek mahdut bir kısmı görüp tercüme etmeme izin verdi. Bugüne kadar suretini çıkarabildiğim parçaları şuraya naklediyorum." ifadesiyle Mayıs 333, Haziran 333, Haziran isimleriyle üç bölüm şeklinde verilen ve bir Hollandalı seyyahın İstanbul intibalarından oluştuğu belirtilen haber-

¹ Sultan Vahdettin, Kanun-i Esasi'nin 69. maddesine istinaden Meclisi feshetmiş ve akabinde 7 Ekim 1919 tarihinde bir kararname ile genel seçimlerin başlamasının önünü açmıştır. Aralık ayının ilk yarısında seçim süreci tamamlanmış ve 12 Ocak 1919 tarihinde meclis çalışmalarına başlamıştır. (Tunaya 2008: 36-40)

yorumda yazar Mütareke Dönemi siyasi ve sosyal yapısına dair görüşlerinin toplum nezdinde ki etkisini artırmak için olsa gerek bir seyyahın intibaları olarak vermiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Eski Bir Mebusun Hatıraları*, Nr. 28, s. 6-7; Nr. 32, s. 10; Nr. 33, s. 10; Nr. 38, s. 10; Nr. 40, s. 10. [Bir şahsın satacağı bıçağı tesadüfen *Meşveret* gazetesine¹ sarması neticesi Abdülhamit düşmanlığından hapse düşmesini ve II. Meşrutiyet'in ilanıyla hürriyet kahramanı olarak kabul görmesi neticesi mebus seçilmesini yansıtan ve “İmlası tashih edilmiştir” ifadesiyle verilen haber-yorum. Bu yazıda Osmanlı toplumunun siyaset algısı yansıtılmaktadır. Ayrıca bahsedilen şahsın Ömer Seyfettin Bey'in *Efruz Bey*'ini hatırlatması da önemlidir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Hakiki Kabine Niçin Düştü*, Nr. 46, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [İstanbul Mebusu Numan Efendi'nin işlerin yolunda gitmediğine hükmederek Sadrazam'a kabinede tadilat yapılması gereğini vurgulamasını ve akabinde kabinenin değişmesini yansıtan haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Kartpostal*, Nr. 28, s. 10; Nr. 29, s. 8-9. [Ferit Paşa Hükümeti'nin ardından bu kabinede görevli olanların yeni hükümette de görev almalarını ”*Ferit Paşa'nın kabinesi mi gitti; kabinenin Ferit Paşa'sı mı?*”² şeklinde yansıtan “*Kıvalı Ada, 21 Teşrinievvel*” ifadesiyle verilen haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Tehcir ve Taktik*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. [Türkçülerin “Turan”, Ali Kemal Bey'in “fazahat, şenaat”³ gibi yeni kelimeler kullanmasıyla başlayan modaya uyan Sabık Adliye

¹ *Meşveret* gazetesi, İstibdat döneminde hakkında tahkikat başlaması neticesi Fransa'ya kaçan Ahmet Rıza Bey tarafından 3 Aralık 1895 yılında Paris'te Türkçe ve Fransızca olarak çıkarılmıştır (İnuğur 2005: 291).

² Damat Ferit Paşa'nın istifası üzerine 5 Ekim 1919 tarihinde Ali Rıza Paşa Hükümeti kurulmuştur. Önceki kabinenin 8 bakanı bu kabinede de görev almıştır. (Öksüz 2010: 1264-1265)

³ Fazahat: Edepsizlik, alçaklık (Develioğlu 1996: 253). Şenaat: Kötülük, fenalık. (Develioğlu 1996: 989).

Nazırı'nın Mütareke Dönemindeki bazı hadiseleri "tehcir ve taktil"¹ kelimeleriyle anlamlandırmasını eleştiren haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet: *Yevmi Defteri*, Nr. 10, s. 3; Nr. 11, s. 3; Nr. 12, s. 3. [Siyasilerin ahvali; basın, ekonomik sorunlar ve azınlıkların milliyetçilik akımlarının tesirinde kalması gibi birçok sorunu eleştirel bir bakış açısıyla yanıtlan ve bir Hollandalı seyyahın İstanbul intibasymış gibi sunulan haber-yorum]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Başlıksız*, Nr. 42, Küçük Gazete Sayfası. [İttihatçılar zamanında birtakım sıkıntılar yaşayan Refik Halit Bey'in bugün rahat yaşamasının olağan olduğunu vurgulayan haber-yorum "*Baş Makale*" sütununda verilmiştir².]

Celal Nuri (adıyl): *Meslek ve Maksudımız*, Nr. 16, s. İleri Sayfası. [Celal Nuri Bey'in birçok noktadan köklü değişimi esas alan İslahat-ı Cezire³ adlı siyasi programı hakkında malumat veren haber-yorum. Bu yazıda Celal Nuri'nin siyasi ve fikri cephesi ironik bir üslupla eleştirilmiş, bu gerekçeyle yazar, kendi yerine Celal Nuri adını kullanmıştır.]

¹ İtilaf Devletleri'nin kışkırtma ve vaatleri tesirinde kalan Ermeni Cemaati, çetelerin önderliğinde, I. Dünya Savaşı neticesi birçok alanda sıkıntı yaşayan Osmanlı Devleti'nin buhranlı günlerinden faydalanarak birçok bölgede isyan çıkarmıştır. Devlet yetkilileri 27 Mayıs 1915 tarihinde bir kanun çıkararak Ermeni vatandaşları küçük gruplar halinde o günkü Osmanlı toprakları içinde olmak şartıyla çeşitli bölgelere göç ettirmişlerdir. (Kantarci 2003: 24-27) Mütareke Dönemiyle birlikte Tevfik Paşa Kabinesi 7 Aralık 1918 tarihinde Meclis-i Vükela kararıyla tehcir ve taktil olaylarını incelemek üzere bir komisyon kurulmasını sağlamış; akabinde yargılamalar başlamıştır. Bu kapsamda yargılanan Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey 10 Nisan 1919 tarihinde idam edilmiştir. (Tunaya 2009: 667-671)

² Talat Paşa'yı kast ederek "*Hırkaya alıhanlar birdenbire frak giyerlerse gülünç olurlar*" dediği için sürgüne gönderilen Refik Halit Bey, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne ve mensuplarına cephe almıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Karay 1992: 43)

³ Celal Nuri Bey "*ülkenin içinde bulunduğu durumu tahlil edip çözüm yolları arayan bir düşünürdür. Bunun için tek alanda değil birçok alanda yenilikler yapılması gerektiğini düşünmüş, esas sorunun Avrupa zihniyetiyle düşünemediğimizden kaynaklandığını söylemiştir. Ona göre acilen çözülmesi gereken toplumun esas sorunları; yani tedenniyatın sebepleri, kadınlar meselesi, saltanat meselesi, fıkah ve kelamda tebdil ve tadildir. "Celal Nuri aslında cezri bir yazardır. Kanunlarda ve devlet idaresinde köklü değişikliklerin yapılması gerektiğini makalelerinde ve kitaplarında ısrarla belirtmiştir. Savaş ortamında karşılaşılan sorunların " emr-i bi'l mar'uf, nehy-i anil münker" ile çözümünü tavsiye eder.*" (Çöpel 2010: 66-67). Celal Nuri Bey'in söz konusu, kökten değişim ve dönüşümü esas alan ve *İslahat-ı Ceziriye* olarak adlandırılan programı uygulanabilirliği noktasındaki şüphelerden ötürü olsa gerek *Diken* gazetesinde sık sık ironik bir üslupla eleştirilmiştir.

E(LİF). Y.: *Kasideciler*, Nr. 29, s. 5. [Yeni ilgi alanları gazete olan kasidecilerin yazılarıyla makam sahiplerini yoldan çıkararak ezeli vazifelerini ifa ettiklerini belirten haber-yorum.]

Gıyabi: *Kabine Değiştikçe*, Nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Yeni kabinenin memurları değiştirmesinin taraflar nezdindeki tesirine ve valilerin görev yerinin değiştirilmesi amacıyla hükümetin vilayetleri demir yollarıyla birbirine bağlaması gereğine değinen haber-yorum.]

Gıyabi: *Meclis-i Mebusânda İnzibat*, Nr. 31, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [İttihatçılar zamanında Enver ve Talat Paşalardan çekinildiği için Mecliste tartışma çıkmadığını; ama şimdi Meclisin hararetli tartışmalara sahne olması beklendiği için bu konuda tedbir alınması gerektiğini ve taşradan gelen vekillerin Meclise devamıyla ilgili sıkıntıları dile getiren haber-yorum.]

Fedayi: *Fedayi Efendi'nin Programı*, Nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2. [Fedayi Efendi'nin mebus olması halinde delikanlılığı ve kabadayılığı şiar edinerek halkın haklarını savunacağını belirten haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda yer almaktadır.]

Hoca Behçet: *Daha Neler Göreceğiz*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ali Kemal Bey'e dair basında çıkan ithamların haksızlığını ve özellikle şekavet ocağı sahibi olan İlerici Celal Nuri Bey'in uzun süredir bu türden yayın yaptığını belirten ironik haber-yorum. Bu yazıda Ali Kemal Bey ile Celal Nuri Bey arasındaki siyasi anlaşmazlığa atıfta bulunulduğu kuvvetle muhtemeldir.]

Hoca Behçet: *İntihabat*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Hükümetin, "Küçük Gazete"nin fikirlerini dikkate alarak mebus seçimini¹ gündeme almasını takdirle karşılayan ve bu sürecin nasıl işleyeceğine dair belirsizlikleri yansıtan haber-yorum.]

İbret: *Pay İstemeyenler*, Nr. 16, s. 2. [Ülke içindeki ayrılıkçı hareketin Sulukule halkı içinde propaganda yapmalarını ve burada aradıkları desteği

¹ Mütareke Döneminin başlamasıyla Meclis feshedilmiş, ardından 7 Ekim 1919 tarihinde yayınlanan kararname gereği ülke genel seçim sürecine girmiş ve 18 Aralık 1919 tarihinde seçimler yapılarak 12 Ocak 1920'de Meclis toplanmıştır. (Tunaya 2008: 40)

bulamadıklarını yansıtan ve "Ne Var Ne Yok" sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda Osmanlı Devleti'nin siyasi iradesinin zaafa uğramasından istifade ederek Wilson Prensipleri'ni esas almak suretiyle ayrılıkçı faaliyetlerde bulunan azınlıklar eleştirilmiş olsa gerek.]

Manavoğlu Nevres (adıyla): *Hatt-ı İstiva-i İctimai Yahut Kalanların İç Yüzü*, Nr. 15, s. İstiklal Sayfası. [Almanlardan örnekler verilerek milliyetçilik hareketlerinin yıkıcılığına ve baskı rejimlerinin doğuracağı sıkıntılara değinilerek Osmanlı Devleti'ne ve özellikle İttihatçıların oluşturduğu kabineye gönderme yapan haber-yorumda Manavoğlu Nevres Bey'in ilgili fikirleri ironik bir üslupla eleştirilmiştir. Bu gerekçeyle yazar yerine onun adının kullanıldığı anlaşılmaktadır.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Gençlerle İhtiyarlar Arasındaki Fark*, Nr. 10, s. 2. [Genç ve ihtiyar nazırların siyaset algılarına değinildikten sonra ihtiyar nazırların siyaset anlayışlarının gençlere örnek olması gerektiğini belirten haber-yorum.]

Ömer Seyfettin (Camsab müstearıyla): *Yeni Mesut Bir Devir Açılıyor*, Nr. 7 s. 2. [Değirmencilerin mukavelenamesi olarak basına yansıyan haberin asılsız olduğunu ve bu mukavelenin müsebbibi olarak gösterilen Maliye ve Nafia Nazırlarının matbuat âlemi tarafından iftiraya uğradıklarını bildiren haber-yorum "Olup Bitenler" sütununda yer almıştır.]

Süleyman Nazif (adıyla): *Adam Yetiştirmek*: Nr. 13, s. Hadisat Sayfası. [Toplumun istikbaline hizmet noktasında ferdin mi yoksa cemiyetin mi önemli olduğuna cevap aranarak fertlerin iyi yetişmesi halinde cemiyetlere gerek kalmayacağı düşüncesinin savunan, "Baş Makale" sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda Süleyman Nazif'in söz konusu düşüncesini belirttiği *Hadisat* gazetesinde neşredilen "Adam Yetiştirmek" (Eğilmez 2006: 98) adlı makalesi ironik bir üslupla ele alınmış ve bu gerekçeyle yazarın kendi yerine Süleyman Nazif adını kullandığı anlaşılmaktadır.]

Umum Sermuharrirler: *Müthiş Bir Hakikat*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Ocakçıların¹ seçim hilesi neticesinde Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensuplarından Şaban Bey'in ismini Numan şeklinde yazarak mumaileyhin vekilliğini önlediklerini yansıtan haber-yorum.]

Vesile: *Fırkalar*, Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası. [Kadın bakış açısıyla devrin erkeklerinin siyaset algısı yansıtılarak dönemin önemli simalarından olan Ali Kemal ve Lütfü Fikri Beylere² de gönderme yapılan ve “*Şu dağlar olmayaydı, gülleri solmayaydı, İkbâl âlâdır ama ayrılık olmasaydı.*” ifadesiyle verilen haber-yorum.]

İmzasız: *Ayanda Yeni Hayat*, Nr. 44, s. 2- 3. [Rıza Tevfik, Azaryan Efendi ve Keçecizade'nin Ayan Meclisine renk kattıklarını ve orayı eski havasından kurtardıklarını yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Azîm ve Sebat*, Nr. 29, s. 5. [İzzet Bey'in tüm tepkilere rağmen görevini bırakmaması anlatılarak azim ve sebat temalı bir heykel inşa edilecek olsa bunun İzzet Bey olabileceğini vurgulayan haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Hadise*, Nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Hürriyet ve İtilaf Fırkası azalarından Şaban Efendi'nin ruh sağlığının bozulduğu gerekçesiyle Mazhar Osman'ın bulunduğu hastaneye yatırıldığını ve mebus olma ihtimali dikkate alınarak bir süre sonra taburcu edildiğini yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Hatıra Kitabı*, Nr. 26, s. 2. [Sabık sadrazamın yirmi sayfalık bir hatıra kitabı çıkaracağı duyumu verilerek bu hacimde bir kitaba paşanın

¹ Ali Kemal Bey, İttihat ve Terakki Fırkası mensuplarını yermek için onları “Ocakçı” olarak adlandırmıştır (Saraçoğlu 2009: 203).

² Lütfi Fikret Bey, II. Meşrutiyet ve Mütareke Dönemlerinin hukukçu, siyasetçi ve gazeteci olarak tanınan önemli muhalif şahsiyetlerindendir. (İnuğur 2005: 335-336) Fazıl Ahmet, Tanin gazetesinin 792. sayısında neşrettiği “Bir Nazire” adlı manzumede Lütfi Fikri Bey'in muhalif tavrını şöyle nazmeder:

“*Her işin ruh-ı hakikisin mir-i Lütfi'dir bilen*

Meclisin güya ki kendi sahib-i huddamıdır.” (Çoruk 2008: 204).

hatıralarından ya da seyahatlerinden sadece birinin sığacağını yansıtan haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Namzede Dair*, Nr. 35, s. 4. [Hitabet yeteneği olmamasına rağmen tenkit yeteneği sayesinde ön plana çıkan bir mebus namzedine dair malumat veren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Namzet*, Nr. 31, s. 4. [İsmi verilmeyen bir mebus namzedinin kültürel birikimini vermek amacıyla tertip ettiği ziyafet neticesi yaptığı gaflarla umduğunu bulamadığını yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Rapor*, Nr. 31, s. 5. [Şeyh Recep’i¹ hatırlatan bir zata deli raporu verildiğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Suikast Keşfedildi*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Hürriyet ve İtilaf Fırkasından Sadık Bey’in² emriyle şehirdeki farelerin toplatıldığını ve Hürriyet ve İtilaf Fırkasının seçimi kaybetmesi durumunda bu farelerin Meclise salınacağını ve böylece Meclisin açılmasının engelleneceğini yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda yer almaktadır.]

İmzasız: *Bir Şirket*, Nr. 41, s. 2. [Dâhiyane ticari zekâyâ sahip bir şahsın, mebuslara yönelik ticari faaliyet tasarılarını, bir kısım mebusun niteliksizliğine

¹ Sivas Kongresi akabinde Şeyh Pecep öncülüğünde Hürriyet ve İtilaf Partili küçük bir grubun, Sivas telgrafhanesi’ni basarak Padişaha “*Mabeyn-i Hümayun aracılığı ile Halife Hazretleri’nin Yüce Katına: İlimiz Sivas’ta, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla kurulan Kongre Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa, etrafta siz Padişah Efendi’mizin güven belgeleri haberini taşıdığını yayarak, memleketimizde kötülüklerini örtbas etmek isteyen küçük bir grupla birlikte, kendilerini milli iardenin temsilcileri gibi gösteriyorlar. Oysa şanlı Halifemiz ve sevgili Padişahımıza bu yönden bağlı olmamız ve mutlak olarak bağlanmamız dinimizin gereği olduğundan, Salih Paşa Hazretleri ile Efendimiz Hazretlerinin Başyaveri Naci Beyfendinin Amasya’ya gönderildiklerini haber aldık. Halk arasında kendini gösteren heyecanı yatıştırmak için, bilginlerden, şehrin ileri gelenlerinden ve tüccardan iki yüzü aşkın imzayı taşıyan telgrafımıza cevap alamadık. Kamuoyunun ne durumda olduğunun bizzat yerinde görülmek üzere, kendilerinin Sivas’a kadar gönderilmesini bütün bağlılığımızla eşliğimize yüz sürerek yalvarır ve niyaz ederiz. Bu konuda ve her halde emir ve ferman Padişahımız Efendimizindir. Şeyh Şemseddin-i Sivas Torunlarından Recep Kamil, Zaralızade Celal, İlyaszade Ahmet Kemal*” (Günaydın 2010: 210-211) şeklinde bir telgraf çekerek Milli Mücadele aleyhinde beyanatta bulunması basında oldukça fazla yer bulmuştur.

² Sadık Bey, Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisidir ve kendi fırkasını temsil eden Damat Ferit Paşa’nın politikalarını benimsemediğini belirten bildiri ile gündeme gelmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. (Tunaya 2008: 274-277)

gönderme yaparak yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Teklif*, Nr. 27, s. 2. [İyi bir mebusun sahip olması gereken hatiplik ve hazır cevaplılığın Kel Hasan¹ ve Borazan Tevfik² Efendilerde mevcut olduğuna dikkat çekilerek bunların mebus olması gereğini vurgulayan haber-yorum.]

İmzasız: *Canlanan Ümitler*, Nr. 28, s. 2. [Eski vekillerin de mebus olmak için ümitlenmeye başladıklarını bildiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir³.]

İmzasız: *Cavit Bey Berlin’de*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“Küçük Gazete” muhabiri tarafından gönderilen telgrafla Cavit Bey’in⁴ denizaltıyla Almanya’ya gittiğini bildiren haber-yorum “*Paris, 24 Temmuz*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Cemal Paşa ve İmparator Wilhelm, Wilhelmshaven’de*, Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Firari Cemal Paşa nihayet bulunmuştur. Suret-i mahsusada firari paşaların takibine memur ettiğimiz muhabirimiz, Cemal Paşa’nın izini bulmuş ve onu adım adım takip etmiştir. Muhabirimizden aldığımız mektuba göre Cemal Paşa, Odesa tarikiyle Berlin’e gitmiş, orada da imparatorun firarını işitince doğrudan Hollanda’ya geçerek imparatora iltihak etmiştir. İki firari uzun uzun hasbıhalden sonra yeniden faaliyete gelmeye karar vermişler ve bunu için imparatorun eski vesaitinde istifadeyi düşünmüşlerdir. Bu karar üzerine bir tarikini bulup Almanya’nın eski as bahriyesini teşkil eden Wilhelmshaven’e vasıl olmuşlardır. Oradan bir taht*

¹ Kel Hasan, Osmanlı Devleti’nin son döneminde yetişen tuluat sanatçılarından. Bilgi için bkz. (Çalışlar 1995: 363); (Yücebaş 2004: 158)

² Borazan Tevfik, Osmanlı Devleti’nin son döneminde yetişen en önemli nüktedan ve meddahlardandır. Bilgi için bkz. (Yücebaş 2004: 49-77)

³ Mondoros Mütarekesi akabinde Sultan Vahdettin tarafından 21 Aralık 1918 tarihinde Meclis feshedilmiş ve Vahdettin bir kararname ile seçim sürecini başlatmıştır. Bilgi için bkz. (Yetkin 2010: 67-80)

⁴ Mehmet Cavit Bey, İttihat ve Terakki Fırkası Kabinelerinde maliye nazırlığı yapmış ve ekonomi alanındaki teorisyen ve uygulamacı kimliği ile ülkenin içinde bulunduğu duruma rağmen önemli hizmetleri olmuş bir şahsiyettir. (Tunaya 2009: 404-408)

el-bahre rakiben meçhul bir istikamete uzaklaşmışlardır. Kendilerini takip eden muhabirimiz firarilerin taht el-bahre inerken birer fotoğrafını almış ve gazetemize göndermiştir. Bu vesile ile mezkûr fotoğrafı bir vesika olmak üzere derc ediyoruz.]

İmzasız: *Cemal Paşa Suriye Sultanlığı*, Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [Cemal Paşa'nın dördüncü ordu komutanı olarak Suriye'ye atanmasının paşanın Suriye sultanı olduğu şeklinde yorumlandığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Deniz Taştı*, Nr. 37, s. 4. [Mebus seçimlerinin Iodos fırtınası gibi şehri altüst etmesini, namzetler, ilgililer ve gazeteciler arasındaki seçim tartışmasının gitgide ahlaki sınırları zorlamasını yani herkesin birbirinin kirli çamaşırlarını piyasaya çıkarmasını yansıtan haber-yorum "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Diken Fırkası*, Nr. 18, s. 2. [Devrin fırkalarının amaçlarından saptıkları belirtilerek bu eksikliğin giderilmesi amacıyla Diken Fırkasının teşekkül ettiğini bildiren haber-yorum "*Ne Var Ne Yok*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Diken Fırkası*, Nr. 20, s. 3. [Diken Fırkasının programının azaların meşguliyetlerinden dolayı yetişmediğine ancak yakın zamanda tamamlanacağını bildiren haber-yorum Bu yazıda II. Meşrutiyet Döneminden itibaren neredeyse sayılamayacak ya da takip edilemeyecek sayıda siyasi oluşumun teşekkül etmesi (Tunaya 1988:XXI) müstehzi bir üslupla ele alınmıştır.]

İmzasız: *Enver Paşa Kafkasya'da*, Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [Enver Paşa'nın Batum'a ulaştığını bildiren haber-yorumda 3 Kasım 1918 tarihinde Enver Paşa'nın, Ahmet İzzet Paşa'ya Kafkasya'nın istiklali için çalışacağını belirttiği bir mektup¹ bırakarak yurtdışına çıkması ironik bir üslupla ele alınmıştır.]

¹ Enver Paşa yurt dışına çıkarken Ahmet İzzet Paşa'ya "Mütareke-i münferide mecburiyeti dolayısıyla vatanımın şimdilik alacağı şekil, yakın zamanlarda bu topraklarda nafî bir iş göremeyeceğime ayan bir alamettir. Binaenaleyh zaten mevcut olan mezuniyetim zamanında faydalı bir surette iş göreceğimi ümit ettiğim Kafkasya'ya hareket ediyorum. Bu suretle bütün hayat ve mevcudiyetimi iyiliğine vakfettiğim memleketimde kalarak dinime, milletime, padişahıma hizmet edememekten mütevellit teessürüm pek büyüktür. Fakat Kafkasya'da bir İslâm istiklalinin husul

İmzasız: *Falih Rıfki Bey'in Taltifi*, Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [Hürriyet ve İtilaf Fırkası tarafından Falih Rıfki Bey'in hizmetlerinden ötürü bir kol saati ile ödüllendirildiğini bildiren haber-yorumda Falih Rıfki Bey'in *Milli Mücadele* taraftarı olması nedeniyle tutuklanarak Divan-ı Harpe verilmesine atıfta bulunulmuştur.]¹

İmzasız: *Fırtına-i Ameden-i Laklak*, Nr. 27, s. 2. [Bir okuyucunun tüm hava olaylarının bir ismi olmasına rağmen Mebusan Meclisi'nde cereyan eden havanın isminin olmamasını yadırgadığını belirtmesini, buna da Fırtına-i Ameden-i Laklakıyat isminin verilmesinin uygun olacağı düşüncesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Filozof Sözü*, Nr. 44, s. 3. [Rıza Tevfik Bey, ayanda “Biz Kuvâ-yı Milliye’ye metelik vermeyiz” diyor. Ne derin, ne hakimane, ne hak ve hakikate muvafık bir söz. İnsanın bir meteliğini almağı ümit etmediği yere metelik vermesinden daha manasız ve eblehane bir şey olur mu? Filozofumuz manâ-yı hayatı öyle güzel anlamış ki.]

İmzasız: *Geçmiş Olsun Beyler*, Nr. 36, s. 4. [Mebus seçimleri neticesinde meclise girmeyi başaramayan Ahmet İhsan, Akçura, Halide Edip, Rauf Ahmet, Samih Rifat vs. şahıslara geçmiş olsun dileklerinin iletilmesinden müteşekkil haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Gözü Açık Bir Mebus*, Nr. 46, s. 2-3. [Şahsi mesken problemini çözen, gazetecilerin aleyhinde haber yapmasını engelleyen, emlak vergisini ödememenin bir yolunu bulan maharetli bir mebusun nazır olduğu zaman şahsi işlerindeki gayretiyle memleket için de çalıştığı zaman faydalı olacağına hükmedilerek sadrazama tavsiye edilmesi gereğini vurgulayan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

bulmasına yardım edebilmek ümidi tessürümü biraz tadil ediyor. İlerde hizmet edebilmek imkânı hasıl olunca her halde gelip burada aynı maksatla çalışmayı tercih edeceğim. Şu müşkül zamanda deruhte buyurduğunuz vazifede muvaffakiyetinizi Allah'tan diler arz-ı hürmet eylerim. 3 Teşrinisani 334 İmza; Enver.” şeklindeki mektubu bırakmıştır (Kaya 2008: 193).

¹ Falih Rıfki Bey'in tutuklanmasıyla ilgili Daha geniş bilgi için bkz. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C.1, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İst., 2001. s. 136.

İmzasız: *Hararete Karşı*, Nr. 31, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Hararetili tartışmalar yaşanacağı öngörüsüyle Meclise Terkos Suyu'nun isal edileceğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Hubyar Muhtarlığı*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Celal Sahir Bey'in muhtarı olmak istediği Hubyar Mahallesi sakinlerince istenmediğini bildiren haber-yorum "*Mühim Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hususi Tahkikatımız*, Nr. 44, s. Küçük Gazete Sayfası. [Mahmut Paşa tarafından dile getirilen ve Keçecizade İzzet Paşa'nın, Enver Paşa'nın peşinden gittiğine dair malumatın tahkik edildiğini ve işin aslının Keçecizade'nin Enver Paşa'nın her zaman arkasında olmadığı bazen yanında ve karşısında da olduğunu bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Hükümete Naçizane Tavsiyem*, Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [Gazetelerin hükümetin keyf ü zevkini ihlal etmesinden dolayı kapatılmasını tavsiye eden haber-yorumda Mütareke Döneminin başında siyasi erkin matbuat alanında sınırlamalar getirmesi ironik bir üslupla ele alınmıştır¹.]

İmzasız: *Hürriyet ve İtilaf Nasıl Doğdu Nasıl Öldü?*, Nr. 37, s. 5. [*Hürriyet ve İtilaf Nasıl Doğdu Nasıl Öldü?*² bu nam ile Sinop Mebusu Rıza Nur Bey, pek mühim ve pek meraklı bir eser neşretmiştir. Rıza Nur Bey'in samimi ve sade üslubu bu kitabın bir kat daha kıymetini artırmaktadır.]

İmzasız: *İki Değerli Namzet*, Nr. 28, s. 2. [İsimleri verilmeden birincisinin Dâhiliye Nezaretinde çeşitli görevlerde bulunduğu diğerininse sanayici olduğu belirtilen iki mebus adayı hakkında bilgi veren haber-yorum "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

¹ Mütareke Döneminde basına uygulanan sansür hakkında bilgi almak için bkz. (İskit 2000: 101-102)

² Dr. Rıza Nur, Tarafından kaleme alınan *Hürriyet ve İtilaf Nasıl Doğdu Nasıl Öldü?* adlı eser 1919 yılında Akşam Matbaasında neşredilmiştir. Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (Cilt 2): YKY, İstanbul, 2003, s. 725

İmzasız: *İlk Kadın Mebusumuz*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Gelibolu mebusu olan Afife Fikret Hanım'ın¹ işvebazlığı hususunda taşradan gelen vekilleri uyaran haber-yorum.]

İmzasız: *İnkılâp*, Nr. 5, s. 4. [1918 senesinin son baharında haritaları değiştiren büyük hadiseler yaşanırken ülkemizdeki vurguncu düzenin hamisi konumunda olan siyasi anlayışı eleştiren haber-yorum “*Oluş Bitenler*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *İntihabat Etrafında*, Nr. 31, s. 4. [Namzetlerden çoğunun mebus olamayacağı için yeni meclise muhalif olacakları yönündeki haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İntihabat Etrafında*, Nr. 33, s. 5. [Bir zatın seçim sonuçlarına dair öngörüsünü belirtirken İttihatçıların bir şeyler karıştırabileceği endişesini dile getirmesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *İntihabat Başladı*, Nr. 27, s. 2. [Ülkeyi seçim heyecanının sardığına, gazetelerin konuyla ilgili değerlendirmelerine ve mebus namzetlerinin ilanlarına dair malumat verildikten sonra İttihatçıların vekilleri tayin edercesine seçmeleri neticesi vatandaşları tıpkı maişet, para hatta can yükünden kurtardığı gibi mebus seçme derdinden de kurtardığına değinen haber-yorum.]

İmzasız: *İntihar Teşebbüsleri*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Mebus olamayan namzetlerin intihar teşebbüsünde bulunmaları neticesinde şehirdeki intihar vakasının artmasını, *İfham* Muharriri Ferit Bey'in hiç olmazsa mebusan bahçesine gömülmek isteğini dile getiren bir vasiyetname yazmak suretiyle intihar teşebbüsünde bulunduğunu bildiren haber “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İttihatçıları Kim Kaçırdı*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [Cemal, Enver ve Talat Paşaların tutuklu bulundukları Bekirağa Bölüğünden kaçmalarına

¹ Afife Fikret müstearını kullanan (Yıldırım 2006: 203) Celal Nuri İleri, “*Gelibolu mebusu olarak Son Osmanlı Meclisi Mebusanı arasında yer almış, ardından TBMM'nin ilk dört döneminde milletvekilliği yapmış bir gazeteci, yazar, fikir ve siyaset adamıdır.*”. (Çöpel 2010: 6)

yardım eden Kadri Pehlivan'ın¹ *Alemdar* gazetesindeki görevine son verildiğini bildiren haber-yorum. Bu yazıda İttihat ve Terakki Fırkası yöneticilerinin Avrupa'ya kaçmaları ironik bir üslupla ele alınmıştır.]

İmzasız: *İttihatçıların Mirası*, Nr. 20, s. 3. [İttihatçıların mirasının² kimlere kaldığının tespitine dair *Diken* gazetesi tarafından kurulan Tetkik-i Metrukât Komisyonunun çalışmalarının neticesine yer veren haber-yorum.]

İmzasız: *Jülide Cumhuriyet Taraftarı*, Nr. 2, s. 2. [Jülide Hanım'ın³ cumhuriyetin ilanını ve Prens Sabahattin Bey'in de cumhurbaşkanı oluşunu gördüğü rüyasına yer veren haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Kabinede Tebdilat*, Nr. 3, Küçük Gazete Sayfası. [Tevfik Paşa Hükümetinin uyumsuzluk neticesi istifa edeceğini ve yerine Yunus Nadi riyasetinde yeni bir hükümetin kurulacağını bildiren haber-yorumda Mütareke Döneminin özel şartları neticesi zuhur eden hükümet bunalımlarına atıfta bulunulmuştur.]⁴

İmzasız: *Kazazedeler*, Nr. 37, s. 5. [Seçimler sonrası suların durulmasını ve seçimlerde mebus olmayı başaramayan adayların haletiruhiyelerini Tevfik Fikret'in *Balıkçılar* şiiri ile ilişkilendirerek belirten ve bu şahısları kazazede olarak yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Koca Kabine*, Nr. 10, s. 2. [Koca kelimesinin etimolojik anlamına değinildikten sonra bu kelimedden kastın ihtiyar olduğunu ve bizim gibi

¹ Pehlivan Kadri olarak bilinen Ahmet Kadri'yi Muhittin Birgen, “*tam manasıyla ipten kazıktan kurtulmuş bir sabıkalı idi. Kendisini çocukluğundan tanırım, bizim mahallede oturur, bedesten tüccarlarından iyi bir adamın kötü bir oğlu idi. İşi gücü güreşmek hevesi olduğu için adına Pehlivan Kadri demişlerdi. Mahallede herkes bundan bizar olmuştu. Kadri demek, bizim mahallede edepsizliğin timsali demektir. Günün birinde, sırf edepsizlik yüzünden mahalle halkından ve galiba komsularından birini vurdu ve on seneye mahkûm oldu. Bu suretle, mahalle halkı da ondan kurtulmuş bulunuyordu. Fakat Meşrutiyet gelip affı umumi ilan edilince bu serseri de çıktı ve mahallede ilk İttihat ve Terakki muhalifi oldu*” şeklinde tanıtır (Ersaydı 2007:14).

² 2 Şubat 1919 tarihinde hükümet bir karaname yayınlayarak Teceddüt Fırkasına devredilen paraya, İttihat ve Terakki Fırkasının taşınır taşınmaz mal varlığına el koymuştur. Daha geniş bilgi için bkz. Tunaya 2009: 668)

³ Jülide, Celal Sahir Erozan'ın *Demet* mecmuasında kullandığı müstear adıdır (Yıldız 2010: 77).

⁴ Mütareke Döneminde meydana gelen hükümet değişiklikleri için bkz. (Öksüz 2010: 1256 – 1269)

ülkelerde gençlerden mürekkep bir kabinenin oluşamayacağı düşüncesinden hareketle kabinenin böyle nitelendiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Koleksiyon Merakı*, Nr. 27, s. 2. [Seçimlerin başlamasıyla on yıl önce ölenlerden başlamak suretiyle hayatını kaybedenlerin kimliklerini çıkararak nüfuslarını fazla gösterme çabasında olan Rum vatandaşların bu tutumlarıyla tehcirle birlikte milyonlarca Rum'un katledildiği iddialarının çeliştiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Mebus Namzetlerini Ziyaret*, Nr. 20, s. 3. [Mebus olmayı tasarlayan şahısların seçilme şanslarını öğrenmek için *Diken* gazetesince görevlendirilen muhabirin tespitlerini içeren haber-yorum.]

İmzasız: *Mebus Olmak İçin*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [“*Harpte malul olanlar; Sadık Bey’e taraftar olmayanlar...*” şeklinde mebus olacak şahıslarda aranan nitelikleri belirten haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Meclis-i Ayan’da*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Meclis-i Ayana iç güvenlik gerekçesiyle üç polis memurunun görevlendirildiğini bildiren müstehzi haber-yorumun altında “*Sansür tarafından alt satırlar tayıp edilmiştir.*” ifadesine yer verilmiştir.]

İmzasız: *Meclis-i Vükela*: Nr. 13, s. Hadisat Sayfası. [Nazırların Sadaret makamında gerçekleştirdikleri toplantıya dair malumat veren haber-yorum “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Meczip mu Değil mi?*, Nr. 29, s. 4. [İçlerinde Şeyh Recep Efendi’nin de bulunduğu Hürriyet ve İtilaf Partili bir grubun Mustafa Kemal ve arkadaşları aleyhinde padişaha telgraf çekmeleri neticesinde Şeyh Recep Efendi’nin¹

¹ Sivas Kongresi akabinde Şeyh Pecep öncülüğünde Hürriyet ve İtilaf Partili küçük bir grubun, Sivas telgrafhanesi’ni basarak Padişaha “*Mabeyn-i Hümayun aracılığı ile Halife Hazretleri’nin Yüce Katına: İlimiz Sivas’ta, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla kurulan Kongre Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa, etrafta siz Padişah Efendi’mizin güven belgeleri haberini taşıdığını yayarak, memleketimizde kötülüklerini örtbas etmek isteyen küçük bir grupta birlikte, kendilerini milli iardenin temsilcileri gibi gösteriyorlar. Oysa şanlı Halifemiz ve sevgili Padişahımıza bu yönden bağlı olmamız ve mutlak olarak bağlanmamız dinimizin gereği olduğundan, Salih Paşa Hazretleri ile Efendimiz Hazretlerinin Başyaveri Naci Beyfendinin Amasya’ya gönderildiklerini haber aldık. Halk arasında kendini gösteren heyecanı yatıştırmak için, bilginlerden, şehrin ileri gelenlerinden ve*

meşhur olmasına yer veren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Merzifon Mebusları*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası 1. [Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensuplarından Şaban Efendi’nin Merzifon mebusu olduğuna dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Mukadderat-ı Mühimme*, Nr. 31, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Hükümet ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası arasındaki müzakereye göre nazırlardan üçünün Hürriyet ve İtilaf Fırkası mebuslarından seçileceğini belirten haber-yorum¹.]

İmzasız: *Murat Ederse*, Nr. 39, s. 2. [Yunus Nadi Bey’in mebus seçildiğini bildiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Mühim Bir Tespit*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Taşradan gelecek mebusların mesken sıkıntısı yaşamamak için iç güveyi olarak yerleşecekleri haneler aradıklarını bildiren haber-yorum “*Dâhili Haberle*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Ne İstiyorlar*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. [Tutuklanan İttihatçılardan² Mithat Şükrü Bey, Hüseyin Cahit Bey, Tosun Bey, Tevfik Rüştü Bey, Ziya [GÖKALP] Bey gibi şahısların ziyaretlerine gidildiğini belirten ve onların isteklerini yansıtan müstehzi haber-yorum.]

İmzasız: *Niçin Mebus Olmak İstiyorum*, Nr. 34, s. 4. [Zengin bir şahsın mebus namzetliğini açıklamak için tertip ettiği davete katılan M(im). S(ad) isimli eski bir mebusun, kendisinin sırf bir ev bulmak için vekil olduğunu

tüccardan iki yüzü aşkın imzayı taşıyan telgrafımıza cevap alamadık. Kamuoyunun ne durumda olduğunun bizzat yerinde görülmek üzere, kendilerinin Sivas’a kadar gönderilmesini bütün bağlılığımızla eşliğimize yüz sürerek yalvarır ve niyaz ederiz. Bu konuda ve her halde emir ve ferman Padişahımız Efendimizindir. Şeyh Şemseddin-i Sivas Torunlarından Recep Kamil, Zaralızade Celal, İlyaszade Ahmet Kemal” (Günaydın 2010: 210-211) şeklinde bir telgraf çekerek Milli Mücadele aleyhinde beyanatta bulunması basında oldukça fazla yer bulmuştur.

¹ *Diken* gazetesinin 31. sayısının 20 Kasım 1919 tarihinde neşredildiği bilgisinden hareketle 1 Ekim 1919 tarihinde mevki-yi iktidardan el çeken III. Damat Ferit Paşa Kabinesi’nin görev süresi bitince (Öksüz 2010: 1264) Hürriyet ve İtilaf Fırkası Reisi Sadık Bey’in yeni kabinenin kurulmasıyla ilgili Tevfik Paşa ile temaslarda bulunduğu bilinmektedir. Yine bu dönemde Sadık Bey’in başvekil olan Ali Rıza Paşa ile de iktidar pazarlığı yapması, III. Damat Ferit Paşa Kabinesi’nden sekiz bakanın yerini koruması (Tunaya 2008: 274-276) da dikkate alındığında, kuvvetle muhtemeldir.

² Sadrazam Damat Ferit Paşa, 8 Mart 1919 tarihinde bir kararname yayınlayarak Divan-ı Harb-i Örfinin kurulmasını sağlamış ve bu dönemde İttihatçılar tutuklanarak yargılanmaya başlamıştır. (Tunaya 2009: 671-676)

söyleyerek ilgili şahsın zaten böyle bir imkânı olduğu için mebus namzedi olmasını anlayamadığını belirtmesini yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Nihayet*, Nr. 39, s. 2. [*İfham*¹ listesinden mebus namzedi olan Ferit Bey’in, Xavier de Montépin’in hikâyelerini anımsatacak türden mebus seçilmesi serüvnini yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.²]

İmzasız: *Otomobile Binenler, Otomobilden İnenler*, Nr. 2, s. 2. [İnsanların nezaret gibi önemli mevkiye gelince yaşam standartlarının değişmesini, yani tramvay yerine hususi otomobile binmesini ve bu mevkiyi kaybedince eski statüsüne dönmesinin zorluğunu yansıtan haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Sabık Meclise Benzememek İçin*, Nr. 46, s. 2. [Bir fırka içtimainde verilmiş bir nutuktan: Arkadaşlar eğer efkâr-ı umumiyenin itimat-ı tamını istiyorsak Meclis-i mefsuh ile bizim aramızda hiçbir müşabehe ve münasebet bulunmadığını ve her hususta onun üç dört kat fevkinde olduğumuzu ispat edelim. Bu bir memleket meselesidir. Binaenaleyh her şeyden evvel mebus maaşlarının mefsuh meclis azası maaşatının dört misline iblağına karar vermek bir vecibe-i hamiyettir.]

İmzasız: *Sait Halim Paşa Çiftçi*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. [Sait Halim Paşa’nın kabineden çekildikten sonra ziraat nezaretine satılmak üzere pulluk

¹ *İfham* gazetesi, “Ahmet Ferit Tek tarafından 22 Eylül 1912’de Milli Meşrutiyet Fırkasının yayın organı olarak İstanbul’da günlük çıkarılmaya başlanılan siyasi bir gazetedir. Bir süre kapatılan gazete, Ahmet Ferit Bey’in sahip ve başyazarlığında ikinci yayın hayatına 23 Temmuz 1919’da başlamıştır. Gazetenin yazar kadrosunu Ahmet Ferit Tek, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Akçuraoglu, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ömer Seyfettin, Necip Asım Yazıksız, İzzet Ulvi, Falih Rıfkı Atay gibi isimler oluşturmaktaydı. 23 Temmuz 1919- 6 Mart 1920 tarihleri arasında 204 sayı olarak çıkmış olan *İfham* gazetesi, İstanbul’da *Yeniğün* Matbaasında günlük ve resimli olarak basılmıştır.” (Yetkin 2010: 1).

² 12 Ocak 1920’de toplanacak Meclis-i Mebusan için Kütahya’dan milletvekili adayı olan Ahmet Ferit Bey, İttihat ve Terakki eski mensuplarının desteklediği Kara Kemal Beye karşı seçimi kaybetmesi ardından kaleme aldığı “*Fikrin Zaferi*” adlı makalenin *İfham* gazetesinde yayınlanması üzerine sempatisini kazandığı İttihatçıların desteğiyle 15 Ocak 1920’de İstanbul mebusu seçilir (Ünal 2006: 21).

imal etmeye başladığını ve Talat Paşa Kabinesinin istifasını müteakip paşanın pulluklarının elinde kaldığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharrirlerimizin Namzetlikleri*, Nr. 28, s. Lahana Yapağı Sayfası 1. [Gazeteye mektup gönderen iki milyon okuyucunun Fedai, Arusi ve Gıyabi Efendilerin mebus namzedi olmalarını istemelerini belirten haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda yer almaktadır.]

İmzasız: *Siyah Pençe*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [İttihatçıların sermayesiz olarak kurduğu ve servetlerine servet eklediği hafiye teşkilatı “*Siyah Pençe*”¹ ile ilgili haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Sükuti Efendi’nin Namzetliği*, Nr. 28, s3. [Sükuti Efendi’nin namzetliğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Süleyman Nazif Paşa’nın Hatıratı*, Nr. 13, s. Hadisat Sayfası. [“12 Teşrinisani 1321” tarihli olarak “*Sevgili dostum Doktor Abdullah Cevdet’e*” ifadesiyle Abdullah Cevdet’in zekâsına, 2 Eylül 1332 tarihli kısımda ise Süleyman Paşa’nın Cemal Paşa’dan ipek ticareti için izin istemesine ve aradığını bulamamasına, “2 Mayıs 1333” tarihiyle verilen üçüncü bölümde ise Süleyman Paşa’nın nezaretten atılmasına dair malumat veren ve sonunda “*Hadisat’ın Tefrikası 5 Nisan 338*” ifadesine yer verilen haber-yorum.]

İmzasız: *Şöhret Afettir*, Nr. 37, s. 4-5. [İnsanların çok çabuk şöhret olmasını ve bu zaman zarfında sahip olmadığı birçok niteliğe haizmiş gibi gösterilmesini eleştiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tadı Kalmamış*, Nr. 44, s. 3. [Bir vesileyle gazeteye gelen köylü bir vatandaşa kırsal kesimin son halinin sorulması üzerine söz konusu şahsın eskiyi yani İttihat ve Terakki zamanında gerçekleşen seçimlerdeki sukuneti özlemle anarak yeni durumun halkın uyumunu bozduğunu belirten görüşünü yansıtan haber-yorum.]

¹ Kara Kemal’in vurgun talan gibi emellerini gerçekleştirmek için Siyah Pençe ya da Kara Çete gibi dernekler kurduğu söylenmiş fakat bu örgütlerin kurumsal varlığı ispatlanamamıştır. (Tunaya 2009: 411)

İmzasız: *Tayyare Terakkiyatı*: Nr. 14, s. 7. [Avrupa'nın tayyare hususundaki muvaffakiyeti verildikten sonra Osmanlı Devleti'nin Enver Paşa'dan sonra bu sahada varlık gösteremediğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Terkin-i Kayd*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*"Eşil Projesi" Kahramanı ile Kirpi-i Natüvan*] ifadesiyle Refik Halit Bey ile Dr. Eşil Projesini gündeme taşıyan Ali Kemal Bey'in Hürriyet ve İtilaf Fırkasından kayıtlarının silindiğini bildiren ve *"Mühim Haberler"* sütununda verilen haber-yorum.]

İmzasız: *Tevkifat*: Nr. 11, s. 2. [Ülkenin harbe girmesine neden olan Talat, Enver ve Cemal Paşalar yerine bazı mebuslarla harp kabine azası ve merkezi umumi erkânının tutuklanmasına, savaş şartlarından yararlanarak zengin olanlara ve İttihatçı olan Yunus Nadi'nin yargılanmaktan kaçtığı yolundaki malumata yer veren haber-yorum *"Olup Bitenler"* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Teşkilat Devri*, Nr. 20, s. 3. [Ülkedeki teşkilat yapılanmalarının çokluğunun menfi tesirini ve bunların topyekûn ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulayan haber-yorum.]

İmzasız: *Toptan Cevap*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 1. [Siyasi erke göre tutum sergilediği yönünde ağır şekilde eleştirilen Sabah Gazetesi yetkililerinin, gazetelerinin yayın hayatını sürdürebilmesi için buna mecbur kaldıklarını bildirmelerini yansıtan haber-yorum. Bu yazıda *Peyam-ı Sabah*² gazetesi ortağı Mihran Efendi'nin siyasi erke göre politika belirlemesine³ atıfta bulunulmuştur.]

¹ "Dr. Eşil bir Amerikan misyoneridir. Van, Bitlis, Erzurum ve havalisinde yirmi sene dolaşmıştır. ... Kendisinin hazırlamış ve kabine üyelerine vermiş olduğu raporda şu ana hatlar mevcuttur. – Bu vilayetler Osmanlı idaresi altında kalacaktır. – Jandarma yerli halktan olacaktır... - Hristiyan ahali nispetinde bu jandarma teşkilatı kurulacaktır." (Coşar 2004: No. 50) Doğu Anadolu'daki azınlık sorununu Dr. Eşil Projesi'yle çözmek isteyen Ali Kemal Bey, yoğun tepkiyle karşılaşmış ve istifa etmek zorunda kalmıştır (Tunaya 2008: 301-302).

² 1919 yılında Ali Kemal Bey tarafından tekrar yayımlanan Peyam gazetesi ile Mihran Efendi'nin çıkardığı Sabah gazetesinin birleşmesiyle Peyam-ı Sabah gazetesi oluşmuştur (İnuğur 2005: 343-344).

³ Sabah Gazetesi sahibi Mihran Efendi'nin siyasi erke dikkate alarak politika belirlemesiyle ilgili geniş Daha geniş bilgi için bkz. (Saraçoğlu 2009: 341)

İmzasız: *Ümit*, Nr. 28, s. 3. [Mebusluk şansı kalmayan bir şahsın denize bakarken görülmesiyle ümitlerinin suya düşmesi arasında ilişki kuran haber-yorum.]

İmzasız: *Vahdet-i Milliyeyi Temin İçin*: Nr. 12, s. Tasvir-i Efkâr Sayfası. [Ülkenin kurtuluşunu da beraberinde getirecek olan milli birliğin temininin toplum içindeki farklı etnisiye ve dinlere mensup toplulukların birbirlerinden kız alıp vermeleriyle sağlanacağını belirten haber-yorum “*Bend-i Yevmi*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Vilayetlerimizde*, Nr. 32, s. Lahana Yaprığı Sayfası. [Tanınmamak için kendilerini maviye boyayan İttihatçıların mebus sıfatıyla İstanbul’a gelecekleri bildirilerek, havanın yağışlı olacağı düşüncesiyle bu şahısların yüzeyi muşamba ile kaplı sandıklarla getirilmesi gerektiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Yasin Efendi’nin Fırkası*; Nr. 5, s. 14. [İttihat ve Terakkinin kapanmasıyla ülkenin içinde bulunduğu durumu tam olarak kavrayamayan bir sürü fırkanın teşekkül etmesini eleştiren haber-yorum.]

İmzasız: *Yazık*, Nr. 56, s. 10. [“*Bir memleketin kalbine ve istikbaline hâkim olmak isteyen hükümet adamı gençliğine hâkim olmalıdır.*” vecizesini ilke edinen Hazım Bey¹ adlı politikacının siyasi programını teşkil ederken beş mayıs düşünlerini, gençliğin iştiyaklarını ve ekmeğin vesika ile verilmesini dikkate aldığını belirten haber-yorum.].

İmzasız: *Yeni İktisat Kanunları*, Nr. 42, s. 3. [Hükümetin memur maaşlarına zam yapması akabinde piyasanın daha da pahalılaşmasını ve buna göre piyasanın normalleşmesi için hükümetin memur maaşlarını beşte bire çekmesi gerektiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Yeni Bir İstanbul Namzedi*, Nr. 30, s. 4. [Küçük Baba, Kahkaha Alp adıyla programını göndererek namzetliğini ilan eden şahsın imzasından Cezriye Fırkasına mensup olduğunun anlaşıldığını bildiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

¹ Söz konusu şahıs Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa kabinelerinde Dâhiliye Nazırlığı yapan Ebubekir Hazım Tepeyran’dır. Daha geniş bilgi için bkz. (Öksüz 2010: 1266); (Gök 2007: 201-204)

İmzasız: *Yeni Mebuslarımız*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Mebus seçimlerinin başladığını ve Meclis-i Milli'nin yakında toplanacağını belirten haber-yorum “*Küçük Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Yeni Mevkufin Listesi*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. [Hükümetin İttihatçıları tevkif etmeye başladığını bildiren haber-yorum “*Ciddi*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Yeni Tevkifat*: Nr. 10, s. 2. [Hükümetin yeni tevkifatlarına dair malumat veren haberin gerçeği yansıtmadığını ve bu asılsız haberin kaynağının ise *Yeni Gün*¹ gazetesi olduğunu bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Yiğitlik Arz Eder ki*, Nr. 34, s. 4-5. [Edirne mebusunun, kendini övmek maksadıyla *İfham*² gazetesine gönderdiği mektubun ifadesindeki yanlışlıkları yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zavalı Mayıs Bayramları*, Nr. 49, s. 2-3. [Sabık Dâhiliye Nazırı Hazım Bey'in³ yeni kabineye girmesi gereğini vurgulanarak bu zatın Sükna Kanunu, iâşe, vergi gibi konulardaki çalışmalarıyla evliliğin önündeki engelleri kaldıracağını hatta çok eşle evliliğe dahi imkân sağlayacağını

¹ Yeni Gün gazetesi, “yayın hayatına 2 Eylül 1918'de İstanbul'da başlamıştır. 24-27 Ocak 1919 ve 11-22 Şubat 1919 tarihlerinde aldığı kapatılma cezasına, pek çok gazetenin yaptığı gibi uymayarak Eski Gün adıyla yayını sürdürmüştür. Gazete, 27 Mart 1919-11 Ekim 1919 tarihleri arasında, ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü koşullar ve Yunus Nadi'nin Bekirağa Bölüğüne sürgün [hapis] edilmesi nedeniyle yayınlanamamıştır. 11 Ekim 1919'da yeniden yayınlanmaya başlayan Yeni Gün, İstanbul'un 16 Mart 1920 tarihinde İtilaf kuvvetleri tarafından işgal edilmesi ve matbaasının bu kuvvetler tarafından basılması nedeniyle 16-20 Mart 1920 arasındaki günleri kapsayan süreçte yayınlanamamış, 21 Mart'ta yeniden yayına başlamış ve 12 Nisan 1920'ye kadar yayını sürdürmüştür. İstanbul'da Milli Mücadele yanlısı bir gazete olarak yayın yapmanın zorluğu ve mücadelenin merkezinin Anadolu olarak belirlenmesinin ardından Nadi matbaasını Ankara'ya taşımış ve 10 Ağustos 1920'den itibaren gazete Anadolu'da Yeni Gün adıyla yayınlanmaya başlamıştır. Sakarya Savaşı sırasında matbaası Kayseri'ye taşınmış, 1 Eylül 1921 - 7 Ekim 1921 sayıları burada yayınlanmış, bu sırada gazeteyle Kemal Salih Sel ilgilenmiştir. 22 Kasım 1921'de yeniden Ankara'ya dönen Yeni Gün, 8 Mayıs 1924'den itibaren Cumhuriyet adıyla yayınlanmaya başlanmıştır.” Daha geniş bilgi için bkz. (Çıkm 2007: 16-18)

² İfham gazetesi, “Ahmet Ferit Tek tarafından 22 Eylül 1912'de Milli Meşrutiyet Fırkası'nın yayın organı olarak İstanbul'da günlük çıkarılmaya başlanılan siyasi bir gazetedir. Bir süre kapatılan gazete, Ahmet Ferit Bey'in sahip ve başyazarlığında ikinci yayın hayatına 23 Temmuz 1919'da başlamıştır. Gazetenin yazar kadrosunu Ahmet Ferit Tek, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Akçuraoğlu, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ömer Seyfettin, Necip Asım Yazıksız, İzzet Ulvi, Falih Rıfkı Atay gibi isimler oluşturmaktaydı.” Daha geniş bilgi için bkz. (Yetkin 2010: 1)

³ Söz konusu şahıs Ali Rıza Paşa ve Salih Paşa kabinelerinde dâhiliye nazırlığı yapan Ebubekir Hazım Tepeyran'dır. Daha geniş bilgi için bkz. (Öksüz 2010: 1266); (Gök 2007: 201-204)

belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verimiştir. Ebubekir Hazım Tepeyran’ın siyasi anlayışı *Diken* gazetesinin 57. nüshasında “Mayıs Düğünleri” adlı haber-yorumda da ele alınmıştır.]

İmzasız: *Ziyafet Başladı*, Nr. 37, s. 5. [Fındıklı Sarayında yirmi iki mebusa çay ziyafeti verildiğini bildiren haber-yorum.]

2. 4. 6. Ekonomik Sıkıntılarla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Hoca Behçet: *Varidat Menbaları*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ülkenin ekonomik sıkıntılardan¹ kurtulması için vatandaşların kazançları nispetinde vergi ödemelerinin gereğini vurgulayan haber-yorum.]

Kimyager, Bakteriyolog Osman N. Ri: *Büyük Bir Keşif*, Nr. 30, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Halkın en büyük sorunu haline gelen açlık meselesinin insanların hazım süresinin uzamasıyla çözüleceğine inananlar tarafından muhteviyatında tebeşir tozu ve zamk olan maddelerden bir tür ilaç yapıldığını bildiren “*Fenni ve İktisadi Makale*” ifadesiyle verilen haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Teşbih-i Edebi*, Nr. 43, s. 2. [Meşhur bir şairin havada uçuşan karları tüye benzetmesinin, İstanbul’un sefaletinin ve sıkıntılarının üstünü örtmesiyle ilişkilendirilerek yorumlanmasından müteşekkil haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir. Bu yazıda bahsedilen şiirin Cenap Şahabettin’in *Elhan-ı Şita* adlı manzumesi olduğu anlaşılmaktadır.]

İmzasız: *Feci Bir İntihar*, Nr. 61, s. Fırıldak Sayfası. [Altı aydır maaş alamayan bir harp fakirinin maaşını alınca lokantaya giderek aşırı derecede yemek yemesi nedeniyle hayatını kaybettiğini belirten haber-yorum.]

¹ *Alemdar* gazetesi, İttihat ve Terakki kabinelerinin politikalarının bir sonucu olarak gördüğü Mütareke Döneminin ekonomik koşullarını “*Dört sene aç kaldık, ekmek yerine çamur yedik, evladımız soğuk, kar tipi altında yalın ayak ve yarı aç bir hâlde harp ettiler, köylerimiz harap, tarlalarımız dikenlik hâlinde kaldı. Maliyemiz iflas derecesinden daha aşağı bir derekeye geldi, kolumuz kesik, ayağımız bağlı teslim olduk. Haysiyetimiz kalmadı, paramız kalmadı. Fakr-u sefalet omuzlarımızı çöktürüyor.*” şeklinde ifade etmiştir. (Ersaydı 2007: 32)

İmzasız: İaşe Buhranına Karşı, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [Halkın iaşe sıkıntısı çekmesi dile getirilerek Şehremaneti'nce denize dökülen süprüntülerin tekrar halkın istifadesine sunulmasını öneren haber-yorum.]

İmzasız: *İaşenin Defteri*, Nr. 17, s. 3. [Harbin sona ermesine rağmen ülkenin iaşe sıkıntısının bitmemesini eleştiren haber-yorum.]

İmzasız: *İsabet-i Nazar*: Nr. 14, s. 2. [İaşe sıkıntısını derecelendirmek maksadıyla ülkede baş gösteren kıtlığın harpten ya da ölümcül salgın hastalıklardan beter olduğunu bildiren haber-yorum “*Ne Var Ne Yok*” sütununda yer almaktadır.]

İmzasız: *Kâğıt Buhranı*, Nr. 43, s. 10. [*Kâğıt buhranı an be an tezayüt etmekte olduğunu gazetelerin hacimlerini mecidiyelik kaime hacmine indirecekleri ve nüshalarını yirmi beş kuruşa verecekleri haber alınmıştır. Yalnız Alemdar gazetesi Beyoğlu bakkallarından miktar-ı kilo kese kâğıdı tedarik etmiş olduğundan hacmini küçültmeyecektir.*]

İmzasız: *Kocakarı Nasıl Uçmuş*; Nr. 50, s. Fırıldak Sayfası. [Açlıktan ölmeye gelen yaşlı bir kadının intihar etmek maksadıyla torununun bulduğu bir pompa ile kendini şişirmesini ve havalanmasını dile getiren haber-yorum.]

İmzasız: *Kundura Buhranı*, Nr. 58, s. Fırıldak Sayfası. [Kundura buhranı dile getirildikten sonra gazete kâğıdından ya da sünger kâğıdından ayakkabılar yapılmasını öneren ve böylece şehrin sokaklarındaki su ve pisliğin temizleneceğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Mayıs Düğünleri*, Nr. 57, s. 3. [Hazım Bey'in mayısı sevda ve evlilik ayı olarak kabul etmesini eleştiren, memleketin yakacak buhranına işaret edilerek izdivaç ateşinden istifade için bu dönemin kış mevsimi veya tabiat kanunları gereği mart ayı olması gerektiğini belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Muazzam Bir Nümayiş*; Nr. 43, s. Küçük Gazete Sayfası. [Toptaşı Tımarhanesi sakinlerinin Dâhiliye Nezaretine başvurarak bir nümayiş tertipleyeceklerini ve bu kapsamda pahlılıktan dolayı belediyeye teessüf ziyareti gerçekleştireceklerini yansıtan haber-yorum.]

- İmzasız: *Muhtekirler Konferansı*, Nr. 4, s. 2. [Umumi Harp'in özel şartlarından istifade ederek servet sahibi olan harp zenginlerinin Ömer Abid Hanı'nda yaptıkları durum değerlendirme toplantısına dair malumat veren haber-yorum.]
- İmzasız: *Odun Kömür Meselesi*, Nr. 31, s. 4-5. [İttihatçılar tarafından tasarlanan ucuz odun kömür satılması hadisesine değinen haber-yorum "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *Odunsuzluk Yüzünden*, Nr. 43, s. 10. [*İtilaf ve Hürriyet* kulüplerinden bir kısmının şiddet-i şitadan ve odunsuzluk derdinden dolayı peyderpey kapanmakta olduğunu haber aldık. Kulüplerde bir hayli miktarda odun mevcut olduğunu yakinen bildiğimizden her halde bunu tatil-i faaliyet için bir bahane addederiz.]
- İmzasız: *Piyasa Haberleri*, Nr. 66, s. 6. [Odun ve ip fiyatlarında indirim hâsıl olduğunu bildiren haber-yorum.]
- İmzasız: *Saltık Kömür*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Platin kutu içinde, cepte taşınabilecek büyüklükte kömür satıldığını bildiren haber-yorum "*İlanat*" sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *Satranç-ı Urefa*, Nr. 27, s. 2. [Bir maarif memurunun tıpkı satranç oyunundaki gibi maaşının giderek yükselmesini ve ardından başladığı noktaya dönmesini eleştirerek maaşının düşmeyeceği bir mevki istemesini belirten haber-yorum.]
- İmzasız: *Şehremanetinde Faaliyet*, Nr. 66, s. 6. [Şehremanetinin fukaraya odun yerine buz dağıtacağı malumatını yansıtan haber-yorum.]
- İmzasız: *Odun Buhranı*, Nr. 45, s. 10. [İaşe, iş, mesken sıkıntılarından sonra bir de odun buhranını "*Şahsi işlerimizde odunun yokluğu, umumi işlerimizde ise odunun çokluğu tevellüt ediyor.*" şeklinde veren haber-yorum.]
- İmzasız: *Vesika Ekmeğine Boykotaj*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. ["*Bir un meselesi, değirmen meselesidir gidiyor. Şimdide kırmacılık davası çıktı. Bütün bu gürültülere rağmen ekmeğin bir türlü düzelmediği görülüyor. Artık*

yapılacak yegâne tedbir iaşe nezaretine boykotaj yapmak ve tevzii edilen ekmekleri kabul etmektir. Ne olur şimden sonra ekmek yemeyelim. Hem devlet günde 250 bin lira tasarruf eder, hem midelerimiz hastalıktan kurtulur. Zaten dört senedir yorulan midelerde istirahat muhtaç değil mi?”]

İmzasız: *Yazı Makinesi Aranıyor*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası. [Bir harp zengininin son zamanlarda işlerinin iyi gitmemesi nedeniyle siyasete atılmayı tasarladığını, bu amaçla imlası düzgün bir yazı makinesi aradığını bildiren ve “İlan” sütununda verilen haber-yorum. Bu yazıda ironik bir üslupla I. Dünya Savaşı’nın özel şartlarından yararlanarak adeta sınıf atlayan ve “*Harp Zenginleri*”¹ olarak telakki edilen sosyal tabaka değerlendirilmiştir.]

2. 4. 7. İdari ve Bürokratik Uygulamalarla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Ahmet Saki (adıyl): *Mesail-i Hukukiyemiz*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [Osmanlı hukuk sisteminin çarpık yanlarını ortaya koyarak bunlara dair birtakım teklifler sunan haber-yorum. Bu yazıda Ahmet Saki Bey’in² söz konusu fikirlerinin eleştirildiği ve bu gerekçeyle yazarın kendi yerine onun adını kullandığı anlaşılmaktadır.]

Hoca Behçet: *Varidatımızı Nasıl Artırırız*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ülkenin ekonomik sıkıntılardan kurtulması için alınması gereken mükeyyifat vergisinin yetkililerce yanlış anlaşıldığı için alkol ve tütün gibi mamullere uygulandığını, hâlbuki bunların keyif verici özelliğinin bulunmadığını, çapkınlık gibi keyif verici eylemlerin kast edildiğini belirten haber-yorum “*Zendostluk Vergisi*” ifadesiyle verilmiştir.]

¹I. Dünya Savaşı’nın özel şartlarından ve İttihat ve Terakki Kabinelerinin yanlış politikalarından yararlanarak servet sahibi olan zümre Harp Zenginleri olarak adlandırılmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Kacıroğlu 2009: 117-136)

² Ahmet Saki Bey, Matbuat Cemiyeti ikinci başkanlığını yapmış ve Milli Mücadeleyi desteklemiş bir gazetecidir. Daha geniş bilgi için bkz. (Özkaya 1989: 39-42)

Fassal: *Nezafet-i Fenniye*, Nr. 66, s. 2. [Azledilen belediye reisinin Şehremanetinin kasasını boşaltmasını nezafet-i fenniye olarak değerlendiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

Refi' Cevat (adıyla): *Fırıldaklar Döne Dursun*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [Refik Halit'in Posta Müdür-i Umumiyesine tayin edilmesi etrafında hükümetin liyakatsiz atamalara itibar etmesini eleştiren haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Darülfünunda Muhtelit Tedrisat*: Nr. 12, s. Tasvir-i Efkâr Sayfası. [Darülfünun teşkilatınca alınan karar gereği kız ve erkeklerin bir arada eğitim göreceğini ve bu konuya dair tereddütlerin, kadınların da sosyal hayatın bir parçası olduğu gerçeğinden hareketle giderilmeye çalışıldığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Elektrik Şirketi*, Nr. 62, s. Fırıldak Sayfası. [*Elektrik şirketinin kilovat başına üç buçuk para tenzilat icra edeceği istihbar olunmuştur.*]

İmzasız: *Esat Paşa'nın İfsadâtı*, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [Tabip Esat Paşa'nın Kütahya'daki olumsuz eylemleri neticesi Sinop civarında yer alan ormanlara gözcü olarak tayin edildiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Haksız Bir Muamele*, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Evkaf Nezaretinde görevli bir memurun kontrol amacıyla baktığı şarap fıçısına düşmesini, akabinde vazifeye sarhoş geldiği için azlinin gündeme gelmesini ve bu kararın yanlışlığını belirten haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Havai Posta*, Nr. 20, s. 3. [Refik Halit'in başında bulunduğu posta teşkilatınca oluşturulan havai posta yapılanmasının işlevini yapamadığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Hilal-i Ahzar İçin*, Nr. 43, s. 2. [Hilal-i Ahzar müessesesinin teşekkülünde alkollü içki satan bir zatın ticaretine katkısı olacağı için görev üstlendiğini yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Heyet-i Teftişiye'nin Salahiyeti*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [“İaşe müdüriyet-i umumiyesi heyet-i teftişiyesiyle müdüriyet erkânının salahiyet-i vasiyaları geriye alınmış ve müfettişlerin badema muntakaları teftiş edememeleri tahrir eylemiştir.” şeklinde verilen haber-yorum. “Dâhili Haberler” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Kitap Buhranı*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Velilerin çocuklarına okutacak kitap bulamadığı bilgisine yer verilerek, satılmayan gazetelerin Maarif Nezaretince okullara dağıtılmasını öneren ve bu sayede çocukların memleketi daha iyi tanıyacağını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Komisyonlar-Komisyonculuk*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Komisyonculara müjdeleriz ki devairdeki komisyoncular 1920 senesinden itibaren lağv edilecek ve bu suretle komisyonculukla geçinen adamların hizmetlerine nihayet verilecektir. İcra ettiğimiz tahkikata göre komisyonların lağvındaki sebep komisyonculara birer mekel olmasından ve her nazar değıştikçe komisyonların ittihaz etmiş oldukları kararın tebdili suretiyle fazla paralar sarf edilmesinden münbaistir. Şu hale nazıran hazine-i maliye büyük bir tasarruf yapmış olacaktır.]

İmzasız: *Maarif Müsteşarlığı*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Ahmet Emin Bey'in Maarif Müsteşarlığına tayin edileceğini bildiren haber-yorum “Şehir Haberleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Mektepte Su Meselesi*, Nr. 49, s. Fırıldak Sayfası. [İptidai mekteplerinde muallimlerin iyi su, talebenin ise Terkos Suyu içtiği yolundaki söylentiler üzerine vilayetin mekteplerde talebenin mevlit şerbeti içmesine karar verdiğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Mersin Efendi*, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [Mersin Efendi'nin nezafet müfettişliğine tayin edildiğini bildiren haber-yorum “Küçük Havadisler” sütununda verilir.]

İmzasız: *Neft Yağı*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Müvezzilerin postaları geciktirmesi üzerine Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin neft yağı siparişi verdiğini belirten haber-yorum.]

- İmzasız: *Posta Müdüriyet-i Umumiyesinde*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1.
[Yusuf Razi Bey'in Posta Müdür-i Umumisi olarak atandığını ancak boyunun kısa olması sebebiyle makamındaki koltuğa oturamadığını ve koltuğunun altına kerevet koymak suretiyle bu sorunu çözdüğünü yansıtan haber-yorum "*Hususi Haberler*" sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *Polis Müdüriyetinde Kimler Var*, Nr. 14, s. Alemdar Sayfası.
[*"Müstehberat-ı mevsukamıza nazaran badema polis müdüriyetinin tevkif-i mesailiyle iştigal etmesi takrir ettiği için taht-ı nezarette bulunan mevkufenin kâffesi tahliye edilmiş nezarethaneler (kalem odası) tahvil kılınmıştır."* şeklinde verilen haber-yorum "*Dâhili Haberler*" sütununda yer almıştır.]
- İmzasız: *Şeker Hastalığı*, Nr. 47, s. Küçük Gazete Sayfası [*Şeker hastalığından vuku bulan vefiyatın aydan aya artmakta olduğunu Sıhhat Müdüriyet-i Umumiyesi bütün tatlıcılarla pastacıların kapanmasını ve kahvelerde zinhar şekerli çay ve kahve verilmemesini emretmiştir. Bu icraatı selamet-i umumiye namına hararetle alkışlarız.*]
- İmzasız: *Şoförlere Ceza*, Nr. 61, s. Fırıldak Sayfası. [Kazalara sebebiyet vermeleri üzerine şoförlerin kazazedeleri ücretsiz olarak hastaneye ya da eczaneye götürmeleri zorunluluğunu getiren düzenlemeye dair malumat veren haber-yorum.]
- İmzasız: *Umur-ı Havaiye Nezareti*, Nr. 43, s. 10. [*Seyri Sefain Müdür-i Umumiyesi Rüstem Paşa, derdest teşkil bulunan umur-ı havaiye nezaretine tayin edileceği mevsukan müstahberdir.*]
- İmzasız: *Vergilere Zam*, Nr. 28, s3. [Hükümetin vergilere dört misli zam yaptığını ve bunun da mesken gibi diğer alanlara menfi yönde tesir ettiğini bildiren haber-yorum.]
- İmzasız: *Yasin Efendi'nin Bir Tetkiki*; Nr. 5, s. 14. [Maarif Nezaretinin, Darülfünunda ders veren hocaların diploma sahibi olmaları yönündeki kararına binaen Yasin Efendi'nin dönemin gazetecilerinin mezun olduğu mektepleri araştırmasını belirten haber-yorum "*Şü'un*" ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Yol Vergileri*, Nr. 39, s. 3. [Yol vergilerinin artmasını, halkın bu zamma bakışını yansıtan dört bölüm halinde verilen haber-yorum.]

2. 4. 8. Mesken Sorunlarıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Ziraat Mühendisi C. C. C.: *Mantardan Evler*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Mesken buhranına çözüm olabilecek büyük bir mantarın yeni zirai usullerle yetiştirilebileceğini belirten haber-yorum “*Zirai Makale*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Arsa Şirketi*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 1. [Evkaf Nezaretine bağlı arsaların meçhul şahıslarca sirkat edildiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Haber-i Felaket*, Nr. 39, s. 6. [Şehzadebaşı civarında aylığı kırk liraya bir evin kiralık olduğunu bildiren ilanın tekzip edildiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Buhran Buhran Üstüne*, Nr. 26, s. 2. [İleri gazetesinde yer alan Fazıl Muhterem Sabri Efendi’nin vükela buhranından sonra mesken buhranı yaşadığını belirten haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İlan*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Mesken sorununa atıfta bulunularak penceresi ve çatısı olmayan bir evin satılığa çıkarıldığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *İzdivaç İlanları*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [Bir mebusun evi olan bir kadınla evlenmek istemediğini ve on dokuz yaşlarında bir genç kızın üç ay tecrübe şartıyla evlenmek istediğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Küçük İlanat*, Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası. [*Orta halli memur barınacak evi bulunmak şartıyla nasıl olursa olsun bir kadınla evlenmeye taliptir. Sükna Kanunu’nun intişarına kadar tatlik etmeyeceğine şimdiden söz verir. Küçük Gazete Müdür-i Memuru Cin Ahmet Bey’e müracaat.*]

İmzasız: *Lazım Birşey*, Nr. 35, s. Çirkef Sayfası. [Mesken buhranına atıfta bulunularak tuvaletlerin yatak odalarına taşınması nedeniyle bu ihtiyacı

karşılama için Avrupa'dan getirilen lazımlığın tanıtımına yer veren haber-yorum “*İlanat*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Mebusların İbatesi*, Nr. 38, s. 3. [Mebusların mesken probleminden etkilenmemeleri için barınacakları bir vapur tashihi edileceğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Mesken Buhranı*, Nr. 35, s. 5. [Taşradan gelen mebusların mesken sıkıntısı yaşayacağı düşüncesinden hareketle İstanbul'daki mesken problemine dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Müstecirler Mecmuası*, Nr. 42, s. 3. [Mesken buhranının toplumun her kesimini etkilemesi sonucu *Müstecirler Mecmuası*'nın neşredilmeye başladığını ve bu sorunun “*Sulh-i Cihan, Bolşeviklik*” gibi meselelerin dahi önüne geçtiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Mühim Haberler*; Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası. [Sükna Kanunu, Katil Hrisantos, *İleri* gazetesi, kantar idaresi ve fakirliğin doğurduğu sosyal problemlerle ilgili malumat veren haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda yer verilmiştir.]

İmzasız: *Müthiş Bir Vaka*; Nr. 54, s. Fırıldak Sayfası. [Sultan Ahmet Meydanı'nda yer alan takma evlerden birinin, bir çocuğun balonuna takılarak İstanbul semalarında bir saat uçarak ardından Galata Kulesi'ne takıldığını bildiren haber-yorum “*Havadisler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Nihayet Bulunmuş*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Sükna Kanunu'na ait kayıp evrakın bulunduğunu bildiren haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Numune Apartmanları*, Nr. 40, s. 2. [Şehir haricinde harikzedegan için numune mahallesi yapılmayacağını, onun yerine numune apartmanları tesis edileceğini bildiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Numune Satış Barakaları*, Nr. 40, s. 2. [Mesken buhranına çözüm üretmek isteyen Şehremanetinin bu amaçla barakalar inşa ederek ucuz fiyata

satacağını yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Otomobil Kazası*; Nr. 54, s. Fırıldak Sayfası. [Takma evlerden birinde ikamet eden bir zatın uyku esnasında eve sığmayan ayaklarını sokağa uzatması neticesi bir otomobil tarafından ayaklarının çiğnendiğini bildiren haber-yorum “*Havadisler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Takma Evler Etrafında*, Nr. 50, s. 2-3. [“*Şehrimizin bazı meydanlarına kurulan takma evleri bende ziyaret etmeye gittim. Etrafında meraklılardan, işsizlerden mürekkep kafalar dolaşıyordu. Halkımızın bu evler hakkında ne düşündüğünü merak ettim ve rast gele üç beş kişi ile konuştum. İşte tahkikatımın neticesi.*” ifadesiyle verilen haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Takma Evler*; Nr. 50, s. Fırıldak Sayfası. [Sultan Ahmet Meydanı’nda yer alan takma evleri gören halkın bu evlerin şekli çağrışımıyla ortaoyunu oynandığı zannına kapılarak meydana yığılmasını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Tekerlekli Takma Haneler*, Nr. 62, s. Fırıldak Sayfası. [Bir kumpanya tarafından tekerlekli takma hanelerin satışa sunulacağını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Zavalı Mayıs Bayramları*, Nr. 49, s. 2-3. [Sabık Dâhiliye Nazırı Hazım Bey’in yeni kabineye girmesi gereğini vurgulanarak bu zatın Sükna Kanunu, iâşe, vergi gibi konulardaki çalışmalarıyla evliliğin önündeki engelleri kaldıracağı hatta çok eşle evliliğe dahi imkân sağlayacağını belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

2. 4. 9. Milli Mücadele ve Dış Siyaset Konulu Mizahi Haber-Yorumlar

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Baş Makale*, Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [Avrupalıların, Sulh Kongresi için hazırlık yapmalarına karşın Osmanlı Devleti’nin bu sürece seyirci kalmasını eleştiren haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *İhtira Berati*, Nr. 4, Küçük Gazete Sayfası. [Avrupalıların teknolojik icatlarına karşın Türk halkının da başka sahalarda onlardan geri kalmayacak icatlar yaptığımızı belirten haber-yorum “*Baş Makale*” ifadesiyle verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Wilhelm, Fransa İmparatoru*, Nr. 3, Küçük Gazete Sayfası. [Güstav Lobon’un eserinde yer alan ve Fransa’nın imparator olarak Wilhelm’e ihtiyacı olduğu yönündeki görüşüne yer verilerek, Wilhelm yerine İran eski şahını öneren haber-yorum “*Baş Makale*” ifadesiyle verilmiştir.]

C(im). D(al): *Siyasiyat*: Nr. 11, s. 2. [Son heceleri “*boli, poli*” gibi eklerden oluşan şehirleri Yunan toprağı olarak kabul eden Venizelos’un buraların Yunanistan’a verilmesini istediğini ve bu durumdan endişelenen diplomatların ülkelerine şifreli telgraflar çekerek son heceleri “*boli*” ya da “*poli*” olan şehir isimlerinin değiştirilmesini istediklerini belirten haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda verilmiştir. Bu yazıda Yunanistan’ın Paris Barış Konferansı’nda Osmanlı Devleti’nden toprak talebinde bulunması (Yetkin 210: 22) ironik bir üslupla verilmiştir.]

Fassal: *Yine Kirpi-i Devran*, Nr. 67, s. 2. [Refik Halit Bey’in gelecek endişesiyle Ankara ile arasını düzeltmek maksadıyla kaleme aldığı ricanameden sonra bir de Bolşevikname kaleme alarak muhataplarını kandırma yoluna girdiğine dair haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

Küçük Gazete Sahib-i İmtiyazı: *İsviçre’de Bulunan Sahib-i İmtiyazımızdan Vürut Etmiş Olan Telgraflın Suretidir*, Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [*İsviçre’de bulunan sahib-i imtiyazımızdan vürut etmiş olan telgraflın suretidir: Küçük Gazete memurluğundan bazı edepsiz kimselerin gazetede şuna buna haksızca tariz ettiklerini kemal-i nefretle okuyorum. Böyle edepsizlik edenlerin hakkı köpektir. Mamefih bunlara dayak atmak için sopa lazım. Sopyayı da kullanacak adam lazım. İçinizde dayak yemeyecek adam yok ki. Sopyayı birinizden birine teslim edeyim. Velhasıl kelam birbirinizden beter*

adamlarsınız. Sizin hakkınızdan Anzavur gelir. O da şimdi Yunanlılarda. Binaenaleyh geziyi tecil ediyorum.]

M(im). A(yın): *Vakit'in Dedikodusu*, Nr. 18, s. Vakit gazetesi Sayfası 2. [Almanların dağıttıkları bildirilerle ahkâm-ı mevcudiyeti ihlal etmelerini; Osmanlıyı temsilen Sulh Konferansına giden temsilcilerin muvaffakiyetini ve ülkenin içişlerine ait malumatları eleştiren haber-yorum.]

Rauf Ahmet: *Vaziyet-i Hariciye ve Siyasiyemiz*: Nr. 15, s. İstiklal Sayfası. [Ülkenin dış işlerine dair çıkan dedikodularla halkın zihninin bulandırılmasını eleştiren haber-yorum.]

Ömer Seyfettin: *Wilson'un Prensipleri*, Nr. 1, s. 2. [Wilson Prensipleri'nin aydınlar nezdinde kurtuluş reçetesi olarak sunulduğu bir dönemde muharririn bir anekdotla konuya dair şüphelerini dile getirmesini yansıtan “*Olup Bitenler*” sütununda yer alan haber-yorum.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Cin Ahmet müstearıyla): *Belalı Bir Siyaset*, Nr. 68, s. Küçük Gazete Sayfası. [Cin Ahmet'in temelini gürültü ve patırtının teşkil ettiği siyaseti hakkında malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Allah Şaşırtmasın*, Nr. 66, s. 2. [Refik Halit Bey'in Ankara ile arasını düzeltmek maksadıyla kaleme aldığı mektubunun yanlışlıkla *Peyam-ı Sabah*'ta neşredildiğini bildiren haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Almanlar Gidiyor*, Nr. 1, s. 2. [Almanların yurdu terk edişi münasebetiyle yazılan bir şiirin sekiz mısrası verildikten sonra şiirin niçin yarım kaldığını belirten haber-yorum “*Olup Bitenler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bir Mütalaa*, Nr. 55, s. 4. [Yunanlıların İzmir ve çevresini işgal etmelerini yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Gazetemizin Mühim Bir Teşebbüsü*, Nr. 36, *Peyam-ı Kabak* Sayfası 2. [Alman Dostluk Yurdu'nun arazisinin “*Peyam-ı Kabak*” gazetesi tarafından alındığını ve buraya yirmi sekiz katlı bir idarehane yapılacağını bildiren haber-yorum “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Ele Geçen Bir Casus*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*Paris 23 Temmuz (Gecikmiştir) — Panama Telsiz Telgraf İstasyonu işaret ediyor: Bura zabıtası Berlin ile muhabere eden gayet mühim bir casus yakalamıştır. Casus, Cermenî itiraf etmiş ve kendisinin bir zamanlar İstanbul Polis Müdüriyeti'nde bulunduğunu ve bu casusluğa son derecede merakı olduğu cihetle burada tecrübeye kalkıştığını söylemiştir. Azim namını taşıyan bu casus tekrar polis müdürü olduğu vakit bu tecrübelerden istifade edeceğini de ilan eylemiştir. Tahkikat devam etmektedir. (Telgraftaki Azim ismi evvelce polis müdüriyetinde bulunmuş olan Azmi Bey olsa gerektir. Küçük Gazete).*]

İmzasız: *Filozof Sözü*, Nr. 44, s. 3. [Rıza Tevfik Bey, Ayanda “Biz Kuvâ-yı Milliye’ye metelik vermeyiz” diyor. Ne derin, ne hakimane, ne hak ve hakikate muvafık bir söz. İnsanın bir meteliğini almağı ümit etmediği yere metelik vermesinden daha manasız ve eblehane bir şey olur mu? Filozofumuz manâ-yı hayatı öyle güzel anlamış ki.]

İmzasız: *Hanımlar Duymasın*, Nr. 36, s. 4-6. [Bir çiftin dünya harbiyle eş zamanlı olarak kavga etmelerini ve akabinde harbin bitmesiyle birlikte Wilson Prensipleri’ni esas alarak barış yapmalarını yansıtan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Konferansta Türk Gazetecileri*, Nr. 16, s. İleri Sayfası. [“*Sulh Konferansı’na gidecek olan Osmanlı Heyet-i Murahhası refakatinde Türk gazetecilerini temsil etmek üzere azimeti mukarrer bulunan (Zaman) namundaki gazetenin sahibi Cevat İbrahim Bey’in Lede-l-İmtihan-ı Fransızca Lisanı’na gayri vakıf olduğu ve bahusus muharreratında imla hataları bulunduğu anlaşılmakla heyet-i murahhasaysa refakat etmesi katiyen tecvîz olunmamıştır.*” şeklindeki haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Medeniyet Vergisi*, Nr. 28, s3. [İzmir ve çevresini işgal eden Yunanlıların iki milyon Fransız Lirası’na tekabül edecek para ve antikayı ülkelerine götürdüklerini ve Venizelos’un bunu Osmanlıya getirdikleri medeniyetin karşılığı olarak aldıklarını belirtmesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Mühimce Bir Müsabaka*: Nr. 12, s. 6. [*Yeni Ermenistan teşekkül etmek üzeredir. Şimdiden ahzaranda bulunan bir komisyon, memleketin asar-ı medeniyenin başlıcalarından olan heykeller ile tezyini tasvir olduklarından Avrupa'dan birçok heykeltıraşlara davetiye gönderilmiştir. İlk sipariş Enver ve Tal'at Paşaların heykelleri olacaktır. Ermenistan'ın teşekkülü için bu iki şahsın ettikleri hizmet bu millet tarafından cidden takdir olunmasına binaen bu karar verilmiştir.*]

İmzasız: *Sulh Etrafında*, Nr. 12, s. Tasvir-i Efkâr Sayfası. [*“İstanbul'un milletler arasında taksimi” ifadesiyle Wilson Prensipleri gereği İstanbul'un milletler arasında nasıl taksim edileceğini belirten haber-yorum.*]

İmzasız: *Sulh Murahhasımız*: Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası. [Sabık Mebus Yağcızade Şefik Bey'in Avrupa'ya gidecek Sulh Murahhasa Heyeti'ne katıldığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Venizelos Niçin Kaybetti*, Nr. 64, s. 3. [Venizelos'un seçim yenilgisini yorumlayan haber-yorum “*Ne Var Ne Yok*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 16, s. İleri Sayfası. [“*Rauf Ahmet Bey'in sayesinde vaziyet-i hariciye ve siyasiyemiz kesb-i sulh etmiştir. Yeni başmuharririmiz yakında İtalya'dan şehrimize gelerek saçmalar yazacaktır. İdarehanemizdeki kasayı boşaltan hırsızlar hala bulunamamıştır.*” şeklinde verilen haber-yorumda Rauf Ahmet Bey'in Amerikan Mandası'nı esas alan politikası (Tezcan 2007: 70-72) ile Paris Barış Konferansı arasındaki genel kanaatin örtüşmesi ironik bir şekilde ele alınmıştır¹.]

¹ Rauf Ahmet Bey bu haberin neşrinden yaklaşık yedi ay sonra *İfham* gazetesinde “Muhtemel Sulhumuz” adlı bir makale neşretmiştir. Bu yazıda manda ve himaye ile ilgili görüşünü daha vazıh bir şekilde açıklamıştır. Daha geniş bilgi için bkz. (Yetkin 2010: 47)

2. 4. 10. Sağlık Sorunlarıyla İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *İspanyol Hastalığı*, Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [Dönemin savaş kadar tehlikeli bir sorunu olan İspanyol gribinden ve Avrupa'daki doktorların tedavi yöntemlerinden bahseden haber-yorum.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin Efendi müstearıyla): *Yeni Çelik Hapları*, Nr. 45, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Sıhhiye Esbak Müdür-i Umumisi Abdullah Cevdet Bey'in Milaslı Hakkı Bey'in yolundan giderek kimyahanesinde çalışmaya başlaması neticesinde ürettiği yeni haplarla insanlara gençlik hissi verdiğini, bu hapların ilk önce Ayan Meclisinde denendiğini ve bu nedenle meclisin bir hayli hareketlendiği belirten haber-yorum "*Baş Makale*" sütununda verilmiştir.]

Bir Doktor: *İspanyol*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Sıhhiye Sabık Müdürü Abdullah Cevdet Bey'in devrin hastalığı olan İspanyol Gribi'nin çıkış ve yayılış sebebini görevden azledilmesine bağlamasını, muhaliflerinin ise bu muzır mikrobu Abdullah Cevdet Bey'in yaymaya çalıştığını iddia etmelerini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Büyük Bir Cani*, Nr. 33, s. Çirkef Sayfası. [İstanbul hastanelerinin birinde baş harfi E(lif). son harfi Y. olan bir doktorun hastalarına ilaç yerine ısırgan otu verdiği belirtilerek ilgilinin gazete idarehanense başvurmasını aksi takdirde isminin teşhir edileceğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Bit ile Mücadele*, Nr. 45, s. 10. [*Harb-ı Umumi bitti. Fakat biz değirmenlerle dövüşen meşhur Donkişot gibi şimdi de anasır-ı erbaaya harp açıyor. Her gün yeni bir şekilde seferberlik ilan ediyor. İhtikâr ile mücadele, veremle mücadele, kumar ile mücadele ilh ilh... Geçen hafta Vakıf Refikimiz işrete karşı seferberlik davulunu çalmıştı. Bu haftada tifüse karşı bit ile mücadeleye giriyoruz. Hemen bu sefer olsun yüzümüzü kara çıkarmasın.*]

İmzasız: *Celal Nuri Bey*, Nr. 41, Küçük Gazete Sayfası 1. [Celal Nuri Bey’de cinnet alametleri görüldüğünü ve Şişli Hastanesinde tedavi görmeye başladığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Doktorlar Grev Etiler*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“*Doktorların grevi pek müthiş – deli doktorları dâhil değil -, Raşit Tahsin ve Mazhar Osman Beylerin mektubu, vefeyatın tezayüdü, mezarcular ve doktorlar*” ifadesiyle hükümetin doktorların yerine kasap, berber gibi şahısları atadığını, Hoca Behçet Efendi’nin üfürükçülerden bir ekip teşkil ederek asabiye hastalarına bakmak istediğini, buna cevaben Raşit Tahsin ve Mazhar Osman’ın mektup göndererek kendilerinin grevde olmadıklarını belirttiklerini; “*Vefeyatın Tezayüdü*” adlı kısımda ise doktorların greve gitmesiyle ölüm vakasının yüzde doksan azaldığını ve bu grev neticesi mezarcuların, ıskatçıların, imamların ve cenaze yıkayıcılarının mağdur olduğunu belirten haber-yorum “*Ehemmiyetsiz Haberler*” sütununda verilmiştir. Bu yazıda 1919 yılında I. Dünya Savaşı’nın ağır ekonomik koşulları neticesi Avrupa ile eş zamanlı olarak Osmanlı Devleti’nde de çeşitli sosyal tabakaların greve gitmesi (Yetkin 2010: 121-122) mizahi bir üslupla ele alınmıştır.]

İmzasız: *Göz Tabibi Esat Paşa’nın Kapısında*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Midesi ağrıyan bir şahsın Göz Tabibi Esat Paşa’yı görmek istemesi üzerine görevlinin paşayı yalnızca körlerin görebileceğini belirtmesini yansıtan haber-yorum “*Küçük Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İşretle Mücadele İçin*; Nr. 55, s. Fırıldak Sayfası. [“*Muallim M. A(yın) imzasıyla Hilal-i Ahzar riyasetine verilen rapor suretidir.*” ifadesiyle gençlerin alkollü içkilerden, afyonlu sigara tiryakiliği ile korunabileceğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Hayat-ı Umumiye Kast Olunuyor*, Nr. 29, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Bazı şahısların süte kireç katmak suretiyle halkın sağlığı ile oynadıklarını belirten haber-yorum “*Şehremanetinin nazarı dikkatine*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Hazık Doktor*, Nr. 31, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Göz, kulak, el, ayak gibi vücut azaları işlevini yerine getirmeyen bir doktorun mahrem hastalıklarına bakıldığını yansıtan haber-yorum “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Kolera Arazı*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Fedayi Efendi’nin alkol neticesinde kolera hastalığına yakalandığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Nasır Tedavisi*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Eski bir nalbantın nasır tedavisine başladığını belirten haber-yorum “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Rakı Aleyhtarlığı*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [Dersaadet’te çıkan ve rakının zararlarını dile getiren köşe yazısı değerlendirilerek bu yazıyı kaleme alan şahsın bu konuda yanıldığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharririmiz Yasin Efendi*, Nr. 3, Küçük Gazete Sayfası. [Yasin Efendi’nin fotoğrafının neşredileceği yönündeki habere kızarak rahatsızlandığını ve Doktor Mazhar Efendi’nin şifahanesinde tedavi gördüğünü ve mumaileyhin fotoğrafının haftaya neşredileceğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Tımarhane Gardiyanı*, Nr. 29, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2. [Bu konuda tecrübeli olduğunu bildiren bir zatın bir tımarhanede gardiyan olarak çalışmak istediğini bildiren haber-yorum “*Küçük İlanlar*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Şayan-ı Dikkat Bir Mektup*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [İspanyol gribinin İstanbul’da yayılmasını, İstanbul ve İspanyol kelimelerinin yazım itibarıyla benzerliği ile açıklamaya çalışan bir okuyucu mektubunu yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Şeker Hastalığı*, Nr. 47, s. Küçük Gazete Sayfası [Şeker hastalığından vuku bulan vefiyatın aydan aya artmakta olduğunu Sıhhat Müdüriyet-i Umumiyesi bütün tatlıcılarla pastacıların kapanmasını ve kahvelerde zinhar şekerli çay ve kahve verilmemesini emretmiştir. Bu icraatı selamet-i umumiye namına hararetle alkışlarız.]

İmzasız: *Tifüs Yine Başlamış*, Nr. 45, s. 10. [Tifüs hastalığının da ortaya çıkmasıyla yakında ayların veba, İspanyol, kolera ve tifüs gibi isimleri alabileceğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Uyku Hastalığı*, Nr. 44, s. 2. [“*Mazhar Osman ve Neşet Ömer*” adlı zatların uyku hastalığı adlı yeni bir rahatsızlık bulduklarını iddia etmelerinin yanlışlığını, bu rahatsızlığın resmi dairelerin ezeli sorunu olduğunu, bu mikrobun gazetelerden yayıldığını belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]

2. 4. 11. Tek Başlık Altında Verilen Toplu Mizahi Haber-Yorumlar

Cinci Hoca: *Tavali’ül-Mülk*, Nr. 72, s. 2. [*Peyam-ı Sabah*’ın gelecek ay Ali Kemal’e yol vereceğini, fakirlik ve kiracılığa, yakında çıkacak olan mecmuanın *Kıyametin Alametleri* adlı kitap gibi kimse tarafından fark edilemeyeceğini, Yahya Kemal’in riyasetinde hececi ve aruzcu şairlerden müteşekkil bir edebi topluluğun teşekkül edeceğini, İstanbul’daki müminlerin üç aylarda tutacağını, Ahmet Rasim’in üç çocuğu olacağına belirten haber-yorum.]

Şeyh Kıtı El Mantari: *Tavali’ül-Mülk*, Nr. 66, s. 3. [Sükna davalarına, Şehremanetinin kömür dağıtmasına, Ali Kemal’in Ankara seyahati planlamasına, Darülbedayi Heyet-i İdaresi’ne aza seçimine, Yeni Sahne’nin temsiline, Opera Heyeti’nin temsiline, hizmet-i umumiyyeye, Terzi Osman Zeki Bey’e, terzilik mesleğine, Osman Zeki Bey’in Maçın’e şube açmasına dair verilen haber-yorum.]

Şeyh Kıtı El Mantari: *Tavali’ül-Mülk*, Nr. 67, s. 2. [*Ümit* mecmuasına; Matbuat Müdür-i Umumiyesi mümeyyizlerinden Şemsettin Bey’in sansürdeki muvaffakiyetinden ötürü ödül almasına; Galatasaray Sultanisi Müdürü Salih Arif Bey’e; Aydede’nin konsolosluğa tayinine; Ali Kemal ve Mihran Efendi’nin ortaklığına; Refi’ Cevat’ın izdivacına; Ali Kemal Bey’in Halide Edip’in şefaatiyle Ankara tarafından affedileceğine; Darülbedayi’in *Mart Kedileri* adlı oyunu sahneleyeceğine; halkın Şehremanetince dağıtılan

kömüre yaklaşmamasına; Seyr-i Sefain İdaresi'ne; Şadi Bey'in Yeni Sahne'ye girmesine; Operet Heyeti'ne; Konstantin'in Atina'nın ismini değiştireceğine; Ankara İstasyon Caddesi'nin isminin değişeceğine dair malumat veren haber-yorum "*Haftanın Dedikodusu*" sütununda verilmiştir.]

Şeyh Kıtı El Mantari: *Bu Hafta Zarfında*, Nr. 68, s. 2. [Celal Sahir Bey'in pokerde kaybedeceğine, Ercüment Ekrem'in köprü tahsildarlığına tayin olacağına, Terzizade Osman Zeki Bey'in himayesinde ortaoyunu temsili verileceğine, *Vakit* gazetesinin ziyaretçilerinden masraflarına karşılık para alacağına, *Karagöz* gazetesinin *Diken*'i renkli gördükçe sararıp solacağına, Terzi A(yın) Zeki Bey'i Osman Zeki Bey'in imtihan edeceğine, Venizelos'un Atina'ya avdet edeceğine, Mustafa Kemal'in Hürriyet ve İtilaf Fırkasına dâhil olarak Anzavur'a ilişmeyeceğine, yevmi gazetelerin satış rakamlarına, Türkiye İlanat Şirketi'ne, Yunus Nadi Bey'in İstanbul'a avdet ederek Yeni Gün'ü burada neşredeceğine, Şeyh Kıtı El Mantari'nin maaşına zam yapılacağına dair malumat veren haber-yorum "*Tavali 'ül-Mülk*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Tavali 'ül-Mülk*, Nr. 71, s. 2. [Mazhar Osman Bey'in ziyafetine, İzmirli İsmail Efendi'nin muhalefetin birleşmesine dair hitabına, Ali Kemal Bey'in lisanına, şehremanetinin mayıs ayında geceleri ateşböceklerini toplatacağına, temmuz ayında Yakup Kadri Bey'in yerine vekil olarak Refik Halit'i bırakarak İsviçre'ye gideceğine, Eylül ayında Mehmet Rauf Bey'in ilk eserinin Yeni Sahne'de oynayacağına ve Yusuf Ziya Bey'in burada eser tenkidi yapacağına dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Piyasa*, Nr. 71, s. 2. [Mustafa Paşa Armudu'nun Ankara'ya tahviline; seciyenin piyasadaki mevcudunu Yusuf Ziya'nın kullandığına; kalem efendileri, şairler vs. tarafından ziyadesiyle kullanıldığından piyasada kâğıt, kalem, mürekkep mevcudunun kalmadığına; piyasada Amerikan ispiertosuyla mahlûl rakı bulunduğu; aktris arandığına; havaların soğukluğu nedeniyle kanaryaların Babıâli Caddesi'nde dikiş tutturamadığına; yaşlı genç tüm hanımlarda baston merakının zuhur etmesiyle piyasada baston sıkıntısının yaşandığına dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Ahval ve Şuun-ı Dâhiliye*: Nr. 12, s. Tasvir-i Efkâr Sayfası. [“*İaşe İşleri*” ifadesiyle İaşe Müdür-i Umumisi Nüzhet Bey ile vesika ekmeği üzerine yapılan bir mülakata, “*Yeni Ayan Azalıkları*” ifadesiyle Enver, Talat ve Cemal Paşaların Divan-i Harbi Örfi’deki muhakemeleri neticesinde beraat ederlerse ayan azalıklarına yerleştirileceklerine ve “*Kabineye Dair*” ifadesiyle bir nazırın kabinde sıkıntılar olduğu yönündeki haberlerin asılsız olduğuna dair malumat veren haber-yorum.]

(imzasız olarak): *Dâhili Şu’un*: Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Petrol fiyatlarının artması nedeniyle kurumlara elektrik verileceğine, İaşe Nazırlığınca gazetecilere kâğıt dağıtılacağına, Rumca gazetelerin grevine, İttihat ve Terakkinin bir beyanname ile hükümete yardımcı olmayacağını bildireceğine, Takvim-i Vekayi’nin resimli basılacağına, Matbuat Cemiyeti’nin Divan-ı Haysiyet Azalığı üyelerinin istifasına ve yeni bir ekibin teşekkül edeceğine, kâğıt fiyatlarının yükselmesi nedeniyle gazete fiyatlarının artacağına dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Dâhili Şuun*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 1. [“*Yeni Mebus Namzetleri*” başlığı ile ve müstehzi bir üslupla Küçük Gazete’nin eski çalışanlarından Refi’ Cevat, Kadri Pehlivan, Makro Paşa’nın mebus namzedi olması gerektiğini ve “*Harp Kazançları Merfud*” ifadesiyle harp zamanındaki kazançların tespitinin olanaksızlığı nedeniyle bunlardan vergi alınmayacağını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Dâhili Şuun*, Nr. 18, s. Vakit gazetesi Sayfası 1–2. [“*Tarihi Bir Telgraf*” ifadesiyle *Sabah* gazetesinin sabık sermuharririnin, Ahmet Emin Bey’e hitaben gönderdiği ve bir gün nezaret makamına erişirse kendisine karşı hoşgörülü olmasını istediği telgrafına, “*İki Menfa Arasında*” ifadesiyle Napoli’deki Celal Nuri Bey ile Kütahya’daki Ahmet Emin Bey’in, Ali Kemal Bey’in istifası münasebetiyle birbirlerine gönderdikleri tebrik telgraflarına, “*Büyük Başların Mücadelesi*” ifadesiyle önemli mevkileri işgal eden şahısların mücadelesine, “*Ne Yardan Ne Serden*” ifadesiyle kabinde yer alan vekillerin ne hükümetten ne de vekillikten vazgeçmeye niyetlerinin olmadığına, “*Tebdil-i Hava İçin*” ifadesiyle Bekirağa Bölüğünde mevkufta

olan Karasu Efendi'nin hava değişimi için Ak Deniz Adalarına gönderilmek maksadıyla yetkililere istida sunduğuna, “*Yeni Polis Müdürü*” ifadesiyle polis müdürlüğüne Rauf Ahmet Bey'in tayin edildiğine, “*İmla Muallimi Bulunmuş*” ifadesiyle Asım Bey'in maarif encmeninden Tarık Bey'den imla dersi alacağına ve “*Payitahtın Sokakları*” ifadesiyle sokakların temizlenmesi için yağmur yağmasının beklendiğine dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Küçük Havadisler*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [Terkos Gölü'nde yangın çıktığını, İstanbullulardan Hrisantos olmadıklarını gösteren vesika temin etmelerinin istendiğini, Musevi bir vatandaşın gaz tenekesinden ev yaptığını, Hilal-i Ahzar'ın faaliyetlerini belirten haber-yorum.]

2. 4. 12. Diğer Meselelerle İlgili Mizahi Haber-Yorumlar

Abdullah Cevdet (adıyla): *Hastane Otomobilleri*, Nr. 49, s. Fırıldak Sayfası. [Otomobil kazaları neticesinde yaralanan şahışları hastaneye taşımak için sıhhiye müdürlüğüne -yapacakları kazaların da göz önüne bulundurularak-yeni taşıtların alınmasını öneren haber-yorum “*Sahi Makale*” ifadesiyle verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): Yıldızlardan Haber, Nr. 44, s. Küçük Gazete Sayfası. [Kamer, Merih, Zhre ve Müşteri yıldızlarından dünyaya gelen malumatları belirten haber-yorum “*Baş Makale*” stnunda verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Mazhar Osman Bey*, Nr. 46, s. Küçük Gazete Sayfasının 1. [Osman Bey'in *Vakit* gazetesini oyuna getirerek para vermeksizin günlük reklamını yayınlamasını konu edinen haber-yorum “*Baş Makale*” stnunda verilmiştir.]

[AYKAÇ], Fazıl Ahmet (Yasin müstearıyla): *Patates Akıllılar*, Nr. 47, s. Küçük Gazete Sayfası. [Yasin Efendi'nin deli olduğunu, yazdıklarının sama

olduğunu iddia eden şahısların isimlerini yansıtan haber-yorum “*Baş Makale*” sütununda verilmiştir.]

Bir Darülfünun Müderrisi: *Namus Sigortası*; Nr. 55, s. Fırıldak Sayfası. [Sigortanın ehemmiyeti belirtilerek, insanın en değerli varlığı olan namusun da sigortalanması gereğini vurgulayan haber-yorum.]

Cevat Rüştü (adıyla): *Ziraatta İlk Bahar*, Nr. 50, s. Fırıldak Sayfası. [“*Çiçek Mütehasıs-ı mütehasıs Cevat Rüştü Bey biraderimizin “Fırıldak” için yazdıkları derc-i sütun-ı iftihar ediyoruz.*” ifadesiyle verilen ve Ziraat Nezaretinin Kâğıthane Deresi’ne pirinç yetiştirmek maksadıyla 700 çuval tohum döktüğüne, şeker kamışı tohumu yerine süpürge tohumu ektiklerine ve yetişen süpürge sopalarının mekteplerde kullanılabileceğine dair haber-yorum.]

F. F.: *Makale-i Fenniye*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Darülfünun Medresesinin İlim Heyetine ait olduğu belirtilen malumattan hareketle bir okuyucunun havaların ısısından rasathane yetkililerini sorumlu tutmasını yansıtan haber-yorum.]

Kaplan: *Tırnak*, Nr. 71, s. 3. [Esnafın çeşitli hilelerle halkı kandırdığını ve piyasadaki aynı mamulâtın keyfi olarak farklı yerlerde farklı fiyata satıldığını yansıtan haber-yorum “*Numara 1*” ifadesiyle verilmiştir.]

Kâşif: *Elbise Hastalıkları*, Nr. 43, s. 3. [Elbiselerin deformasyon sürecini hastalığa benzeten haber-yorum “*Yirmi Sene Sonra Bugün*” ifadesiyle verilmiştir.]

[TALU], Ercüment Ekrem (Cin Ahmet müstearıyla): *İdare Memuru Efendiye*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [“*Fırıldak*” çıkar çıkmaz bu nüshayı al Ahmet Rasim Bey’e git. De ki; “Cin Ahmet ellerinden öpüyor, sen meyhanecilerden aşır alıyormuşsun. Elimizde mektubun var. Eğer okka başına aldığın yüz dirhem rakının hiç olmazsa üçte birini Cin Ahmet’e vermezsen seni teşhir edecek, mektubunu neşrecek.” de. Anladın mı bu mektubu okur okumaz hemen yırt at. Çünkü maazallah müsvedde diye yanlışlıkla gazeteye basılır da rezil oluruz ha.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2. [İsimlerinin bazı heceleri noktalarla gösterilen sekiz okuyucunun sorunlarının çözümüne dair tavsiyelerde bulunulan haber-yorum.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 53, s. 5. [*Diken* gazetesinin bu sayıdan itibaren muhabere başlattığını belirten ve Mehmet Efendi'nin Sükna Kanunu'yla ilgili, Nuhset Hanım'ın yüzündeki et benleriyle ilgili, Mernuş Efendi'nin sarhoşlukla ilgili, Doktor Halit Naci Bey'in şeker hastalığı ile ilgili ve A(yın). E(lif). Efendi'nin ot ağacıyla ilgili sorularına dair tavsiyelerde bulunulan haber-yorum.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 54, s. 5. [Sermşar Hanım'ın kuşdiliyle ilgili, Basri Bey'in göz problemiyle ilgili, H. Cemal Efendi'nin uyuz hastalığıyla ilgili ve Servet Hanım'ın yatırımla ilgili sorularına cevap veren haber-yorum.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 55, s. 8. [H. C. Efendi'nin şeytan akıntısıyla ilgili, Ayandan (...) Bey'in diş problemiyle ilgili, Mukaffa Bey'in kelimelerin manasıyla ilgili ve Ebkem Efendi'nin "prensip" ve "statüko" kelimelerinin manalarıyla ilgili sorularının cevaplandığı haber-yorum.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 56, s. 9. [Neva Bey'in bir türkünün bestekârıyla ilgili, hassas hanımefendinin uykusuzlukla ilgili ve C. J. Efendi'nin hizmetçi buhranı ile ilgili sorularının cevaplandırıldığı haber-yorum.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 57, s. 5. [Hafız Mansur Efendi'nin basurla ilgili, Badami Bey'in hayvan terbiyesiyle ilgili, C. Efendi'nin vesika koleksiyonunun değeriyle ilgili, Hafız Efendi'nin Rejin'in (رژين) sattığı sigaraların muhteviyatıyla ilgili soru ve sorunlarına cevap veren haber-yorum.]

İmzasız: *Açık Muhabere*, Nr. 59, s. 8. [C. Hanım'ın cilt problemiyle ilgili, K(ef). L. Hanımefendi'nin saç problemiyle ilgili, Meymune Hanım'ın rüya tabiri ile ilgili soru ve sorunlarına cevap veren haber-yorum.]

İmzasız: *AyakKaplari*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [Kış gelmesiyle ayakkabı fiyatlarındaki tezyini dikkate alan bir müteşebbisin Avrupa'dan kâğıttan mamul kunduralar getirttiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Arabacılar*, Nr. 63, s. Fırıldak Sayfası. [Arabacıların, otomobillerin çoğalması nedeniyle zarar etmemek için lastikli ve dört atın koşulacağı arabalar imal edeceğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Aşk Yüzünden İntihar*, Nr. 30, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Altmış senlik sevgilisi olan kadının nişanlanması neticesi Nuh Efendi'nin, intihar ettiğini yansıtan haber-yorum "Mühim Haberler" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Bedayi-i Sahn*, Nr. 60, s. 11. [*Hilal-i Ahzar'a İç bade güzel sev var ise akıl ve şuurun, Dünya var imiş ya ki yok olmuş ne umurun, Sırrı ki mağz-ı nedared* (ندارد): Ağaçta karpuz bak.]

İmzasız: *Bir Beraat*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*İleri* gazetesini soyan Bali Efendi ve Mustafa Bey'in yargılanmaları neticesinde cezai ehliyetlerinin olmadığı gerekçesiyle serbest bırakıldıklarını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Büyük Bir Balık*, Nr. 16, s. 7. [Büyük bir balığın yakalanarak Marmara Limanı'na getirildiğini ve belediye yetkililerince de bunun dağıtıldığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Kaza*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 1. [Evkaf memurlarından bir zatın öğlen saatlerinde uyuduğu sırada ağzına sinek kaçtığını ve tüm müdahalelere rağmen sineğin çıkarılamadığını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Kaza*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [*İstiklal* Gazetesi Sermuhariri Rauf Bey'in bir manda çarpması neticesi yaralandığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Bir Kaza*; Nr. 44, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Şehrimizin maruf binicilerinden bir zat geçen çarşamba günü Fındıklı civarında doludizgin at koştururken kazara çürük ve sulu bir tahta üzerine basmış ve derhal tepe taklak olmuştur. Kazazedenin esasen çatlak olan beyni sukut neticesinde bir kat daha rahne dar olmuştur.*]

İmzasız: *Bir Şoförün İhtirarı*, Nr. 62, s. Fırıldak Sayfası. [Bir şoförün otomobil kazalarından yayaları korumak maksadıyla icat ettiği bir makineye dair malumat veren haber-yorum.]

İmzasız: *Boks Müsabakaları*, Nr. 44, s. 3. [Şehirde boks müsabakalarının yapılacağını ve boksun futbola göre daha eftal olduğunu belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Cerh Vakası*, Nr. 29, s. Lahana Yapağı Sayfası 2. [Sırrı Efendi'nin yağmur yağmayacak diyerek kendisini yanlış yönlendiren komşusunu sekiz yerinden bıçaklamasını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Deniz Hamamlarını Isıtalım*, Nr. 58, s. Fırıldak Sayfası. [Yaz mevsiminde deniz suyu ısısının kara sıcaklığına nazaran daha düşük olması nedeniyle halkın ısıtma ihtimalinin olduğu belirtilerek denize kalorifer döşenmesini öneren haber-yorum.]

İmzasız: *Elektrik Hırsızı*, Nr. 31, s. Lahana Yapağı Sayfası 1. [Bir şahsın tramvayda kalabalıktan yararlanarak elektrik akımını çalmasını ve inzibatça tutuklanmasını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Erkek Pantolonları*, Nr. 31, s. Lahana Yapağı Sayfası 2. [Patiskadan dikilecek ve paçalarına dantel yapılacak yeni bir erkek pantolonu tasarımına başlandığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Eski Bir Nazırın Altınları*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“*Lozan, 10 Ağustos*” ifadesiyle verilen ve eski nazırlardan Lozan’a gelen Mehmet Ali Bey’in gümrükte önemli bir miktar külçe altın yakalattığını belirten haber-yorum “*Hususi Telgraflarımız*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Feci Bir İntihar*, Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Bir delikanlının aşk acısı neticesinde kendini asmak suretiyle hayatını kaybetmesini yansıtan haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Feci Bir İntihar*, Nr. 52, s. Fırıldak Sayfası. [Sevgilisini evlendirildiğini öğrenen, intihar teşebbüsleri neticesi başkalarının ölümüne sebep olmasına karşın hayatta kalan gencin, evlendiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Galata Saray’ında Nedim Bey’e*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [Mektubunuzu aldık. O kadar aceleye ne lüzum var. Biraz sabırlı olun..]

İmzasız: *Galatasaray Skandalı*, Nr. 47, s. Küçük Gazete Sayfası. [“*Ahmet Bey’in Açıkgozlülüğü – Şikemperver müdür – Tahkikat – Netice.*” ifadeleriyle verilen tahkikat neticesinde Galatasaray İdadisi öğrencilerinin yemeklerinin okul müdürü tarafından gizlice yendiğini, öğrencilerin de bu nedenle aç kaldıklarını ve müdürün de ihraç edildiğini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Galatasaray Skandalı Etrafında*, Nr. 48, s. Fırıldak Sayfası. [Galatasaray Sultanisi’ndeki skandalın Yasin Efendi’nin kendisine hüsn ü hat muallimliği vermeyen Salih Arif Efendi’den intikam almak maksadıyla uydurduğunu belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Galatasaray Sultanisi’nde Bir Skandal*, Nr. 46, s. Küçük Gazete Sayfasının 2. [“*Beyoğlu muhabirimiz telefonla bildiriyor*” ibaresiyle Galatasaray Sultanisi Müdürü Salih Arif’in talebenin tarizine uğradığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Garip Bir Dava*, Nr. 34, s. Çirkef Sayfası. [Yemek parası ödemediği gerekçesiyle lokantacı tarafından yüksek bir memura dava açıldığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Gazetemizin Mühim Bir Teşebbüsü*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Alman Dostluk Yurdu’nun arazisini “Peyam-ı Kabak” gazetesinin aldığını ve buraya yirmi sekiz katlı bir idarehane yapılacağını belirten haber-yorum “*Dâhili Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hak Bir Ceza*, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Siyah Pençe Cemiyetinin üyesi olduğu anlaşılan bir şahsın yüz bin lira haksız kazanç elde ettiği gerekçesiyle yargılandığını ve beş yüz kuruş ödemeye mahkûm edildiğini yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Hilal-i Ahzar Dalaveresi*, Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [Hilal-i Ahzar Cemiyetinin asıl amacının işreti engellemekten ziyade ucuz fiyata rakı almak olduğunu ve Cemiyetin başındaki Ahmet Rasim Bey’in meyhanecileri tehdit ederek para sızdırdığını yansıtan haber-yorum.]

- İmzasız: *Hırsız*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Bir hırsızlık vakası verilerek zanlının yakalanamadığını belirten haber-yorum “*Küçük Haberler*” sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *İane Kutusunun Kerameti*, Nr. 49, s. 2. [Bir otomobil kazası vesilesiyle halkın bu tip hadiseleri seyretme merakını vurgulayan haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *İntihar Teşebbüsü*, Nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Fakir bir gencin zemin kattaki evinin penceresinden atlamak suretiyle intihar teşebbüsünde bulunduğunu belirten haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *İstanbul Üsküdar Köprüsü*, Nr. 62, s. Fırıldak Sayfası. [İstimbol ile çekilen bir teknenin Üsküdar Köprüsü’ne çarptığını yansıtan haber-yorum.]
- İmzasız: *Kayserin İntiharı*, Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“Küçük Gazete” muhabiri tarafından gönderilen ve Alman İmparatoru Wilhelm’in intihar ettiğine ve cenaze merasiminin nerde nasıl yapılacağına dair malumat veren haber-yorum “*Lahey, 20 Temmuz*” ifadesiyle verilmiştir.]
- İmzasız: *Kasa Hırsızlarının Bir Tehdidi*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [İleri gazetesini soyan şahısların “Küçük Gazete”ye bir mektup göndererek hapisten çıkınca burayı da soyacaklarını bildirmelerini yansıtan haber-yorum.]
- İmzasız: *Mayıs Düğünleri*, Nr. 57, s. 3. [Hazım Bey’in mayısı sevda ve evlilik ayı olarak kabul etmesini eleştiren, memleketin yakacak buhranına işaret edilerek izdivaç ateşinden istifade için bu dönemin kış mevsimi veya tabiat kanunları gereği mart ayı olması gerektiğini belirten haber-yorum “*Haftanın Dedikodusu*” sütununda verilmiştir.]
- İmzasız: *Meclis-i Mebusanda*, Nr. 37, Peyam-ı Kabak Sayfası. [Rıza Nur ve Hamdullah Suphi Beylerin katıldıkları ziyafet çıkışında hırsızlık yaptıkları gerekçesiyle tutuklandıklarını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Merak Bu Ya*: Nr. 13, s. 2. [Gündeme dair sorulan fakat cevaplanmayan on sorudan müteşekkil haber-yorum “*Ne Var Ne Yok*” sütununda yer almaktadır.]

İmzasız: *Mühim Bir Keşif*, Nr. 59, s. 9. [Mühendislerin tramvay ve trenlerde rüzgâr enerjisinden yararlanacakları bildirilerek gerekli rüzgârın muhtekirlerin anaforculukları sayesinde mevcut olduğunu belirten haber-yorum “*Fenni Makale*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Müflis Bir Kitapçı*: Nr. 16, s. 7. [Kumar gibi menfi alışkanlıkları neticesinde iflas eden bir kitapçının tekrar kitapçı dükkânı açacağını belirterek yardım topladığını ve bu paralarla kumarhane açtığını yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Otomobil Kazalarına Karşı*, Nr. 55, s. Fırıldak Sayfası. [Otomobil kazalarına karşı yolculardan ziyade yayaların sigortalanmaları gereğini vurgulayan haber-yorum.]

İmzasız: *Otomobillerin Tarz-ı Hareketi*, Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [Otomobillerin zannedildiği gibi benzinle değil aslında gül suyu ile hareket ettiğini belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Sermuharririmizin Üful-i Na-be Hengâmı*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Hoca Behçet Efendi’nin Cemil Paşa’nın ameliyatı neticesinde hayatını kaybettiğini bildiren haber-yorum “*Mühim Haberler*” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: *Sürat Şurubu*, Nr. 58, s. 4. [*Vazifelerine vakt ü zamanıyla gidemeyen memurlar ile mülakata yetişemeyen âşık ve maşukalar behemehâl neft yağı ve sair mevadd ile terkip edilmiş olan sürat şurubundan kullanmalıdır.*]

İmzasız: *Taleb-i Afv Kalemi*, Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [“Küçük Gazete” Sermuharriri Hoca Behçet Efendi’nin yolsuzluklarını tenkit ettiği şahıslarca tahkir edilmesi üzerine mumailerhin gazetede “*Taleb-i Afv Kalemi*” tesis edeceğini ve tarziye talebinde bulunacakların buraya müracaat etmeleri gereğini vurgulayan haber-yorum.]

İmzasız: *Toptan Efendi*, Nr. 47, s. 12. [Toptan Efendi hakkında bilgi verilerek Toptan'ın yaşadığı ilginç olayların hikâye şeklinde gazetede yayımlanacağını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Yanlışlık Olmasın*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [*Kitapçı Hilmi Bey'in yeni bir kitaphane tesis etmek bahanesiyle para toplamaya çıktığını ve idaremiiz tarafından dahi kendisine on kuruş verildiğini yazmıştık. Ahiren aldığımız malumata göre bizden on kuruşu dolandıran adam Hilmi Bey namını taşıyan başka bir sahtekâr imiş. Binaenaleyh şuradaki sözler ortadaki yanlışlığı tashih eder zanındayız.*]

İmzasız: *Yasin Efendi'nin Kolonyası*; Nr. 55, s. Fırıldak Sayfası. [Yasin Efendi tarafından gaz, çürük yumurta ve sarımsak gibi maddeleri ihtiva eden kolonya üretildiğini, bu mamulü en çok hanımını çapkınlardan korumak isteyen beyler ile tramvayda oturacak yer bulamayan şahısların tercih ettiğini bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Yeni Sahne Aleyhinde Dava*, Nr. 64, s. Küçük Gazete Sayfası. [Yeni Sahne Tiyatrosu tarafından sahneleneceği duyurulan *İzmirli Kız* adlı bir oyunun sahnelenmemesi üzerine dava açıldığını ve yapılan tahkikat neticesi oyuncu kadının tiyatro yetkililerince perdenin arkasında oynatılarak keyfedildiği bilgisine ulaşıldığını belirten haber-yorum.]

İmzasız: *Yeni Sene Hakkındaki Dileklerimiz*; Nr. 5, s:18. [Ali Kemal, Ahmet Emin, Celal Nuri, Yunus Nadi, Fethi, Cenap Şahabettin ve Süleyman Nazif Beylerin 1919 senesinden beklentilerini ve değerlendirmelerini yansıtan haber-yorum “*Diken'in Mühim Bir Anketi*” ifadesiyle verilmiştir.]

İmzasız: *Yeni Bir Eser*, Nr. 39, s. 6. [Ultra modern bir roman yazan bir şahsın gazeteye gelerek yetkililerden romanının reklâmını yapmalarını istemesini yansıtan haber-yorum.]

İmzasız: *Zabıta Vukuatı*, Nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 1. [Rauf Ahmet Bey ile Muslihiddin Bey'in birbirlerini darp etmeleri neticesinde karakola düşmelerini yansıtan haber-yorum “*Hususi Haberler*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zabit Vukuatı*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Maarifteki (...) Bey ile Darülfünun Emini Besim Ömer Paşa'nın gece sarhoş bir vaziyette nara atarken zabıtaca yakalandığını yansıtan haber-yorum "*Dâhili Haberler*" sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Zakkum*, Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [İstanbul'da bazı zevatın zehirlenme belirtileri göstermesi üzerine sıhhiye müdürlüğünce yapılan araştırma neticesi bu şahısların Halit Fahri'nin *Zakkum* adlı eserini okumaları üzerine rahatsızlandıkları bilgisine ulaşıldığını bildiren haber-yorum.]

İmzasız: *Başlıksız*, Nr. 30, s. Lahana Yaprağı Sayfası 1. [Muhterem kimyagerin makalesini dizen müretteplerden birinin sevinçten öldüğünü belirten ve kimyagerin mebus olması gereğini vurgulayan haber-yorum.]

2. 5. Taziye, Tebrik, Tekzip, İkaz ve Temenni Şeklindeki Mizahi Metinler

Diken: *Başlıksız*, Nr. 17, s. 2. ["*Bayramınız mübarek olsun*" şeklindeki tebrik mesajı "*Ne Var Ne Yok*" sütununda yer almıştır.]

İhya: *Sermuharririmizin Teşekkürü*: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Uhde-i istihal-i çakeraneme bu defa tevcih buyurulan "Küçük Gazete" sermuharrirliği dolayısıyla uzak yakın ve tanıyan tanımayanların hakkımda izhar eyledikleri teveccühata ayrı ayrı beyan-ı teşekkürat etmekten acizim. Kendilerine alenen takdim-i şükran eylerim.*]

Küçük Gazete Baş Muharriri: *Aleni Teşekkür*, Nr. 23, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Yanağındaki sivilceyi ameliyat etmek suretiyle dolaylı olarak ülkeye pek mühim hizmeti geçen Operatör Cemil Paşa'ya¹ Hoca Behçet Efendi'nin teşekkürünü bildiren ilan "*Mühim Haberler*" sütununda yer almıştır.]

¹ İngiliz Muhipleri Cemiyeti kurucuları arasında da yer alan (Tunaya 2008: 463): sağlık alanında önemli çalışmaları olan Operatör Cemil [TOPUZLU], 1912-1914 ve 1919-1920 yıllarında İstanbul şehreminliği görevini yürütmüş (Çoruk 2008: 291-292). Damat Ferit Paşa Kabinesi'nde Nafia Nazırlığı yapmış (Öksüz 2010: 1267) önemli bir devlet adamıdır.

Sedat Simavi, (Başlıksız): Nr. 72, s. 2. [*Diken'in geçen haftaki nüshasında arkadaşlarım Falih Rifki Bey'e karşı pek münasebetsiz bir lisan kullanıldığını kemal-i nefretle gördüm. Rahatsızlığım dolayısıyla Diken'in mündericatını tetkik edemeyişimden bilistifade biri tarafından derç edilen o fıkradan dolayı gerek Falih Rifki Bey'e ve gerek Akşam'ın kıymetli sahibine alenen beyan-ı teessür ederim.*]

Sedat Simavi (S(in). S(in). müstearıyla): *Galatasaraylı Arkadaşlarıma*, Nr. 67, s. 7. [*Birçoklarınızdan aldığım mektuplarda mekteb-i heyet-i tedrisiye ve talimiyesinin bir arada olarak karikatürlerini neşretmekliğimi rica ediyorsunuz. Bu ricanızı yerine getirmek en has emelimdir. O sevimli yuvanın eski bir talebesi olmak hasebiyle böyle bir hatıranın neşrini çoktan beri bende sizin kadar arzu edenlerdenim. Vaktimin adem-i müsaadesi şimdiye kadar bu arzunuzu ifaya mani oldu. Bu kere tekerrür eden ısrarlarınız karşısında bu arzunuzu yerine getirdim ve kendilerine pek derin muhabbet ve merbutiyetle mütehasıs bulunduğum muhterem heyet-i tedrisiye ve talimiyeye bu grup halindeki karikatürlerini ithaf ediyorum. Sedat Simavi bu karikatürleri bugünden itibaren Babiâli Caddesi'ndeki kitapçılarda ve Diken gazetesini idarehanesinde sekiz renk üzerine matbu olarak yirmi beş kuruş fiyat ile tevzi edilmektedir.*]

İmzasız: *Aslı Yokmuş*, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2. [*İdare memurumuz Aleksan Efendi'nin müvezziler tarafından taşta tutulduğu hakkında dün gece bir haber teşrih etmiş ise de bunun aslı yoktur. Zira Aleksan Efendi, tramvaydan düştüğü ve kambur gibi yürümeye başladığı günden beri daima lastik tekerlekli ve kapalı bir araba ile girmektedir.*]

İmzasız: *Bir Tashih*, Nr. 38, s. 3. [*Bir fırkanın merkezi umumiye toplantısında ismi açıklanmayan bir şahsa "Kuru kafa" diyen zatın bu sözünü "Sulanmış Kafa" şeklinde tashih ettiğini yansıtan ilan.*]

İmzasız: *Bir Ziya-ı Azim*, Nr. 1, Küçük Gazete Sayfası. [*Kemal-i tesir ve teessüf ile istihbar edindiğimize göre münşi-i bi-nazır-ı mütehasısın edebiyatından Ali*

Emiri Efendi Hazretleri¹ irtihal-i dar-i naim eylemişlerdir. Cenab-ı Hak kabrini pür nur ve hedef-i hücumu olan Köprülüzade Fuad Bey'i de pür sürur eylesin.]

İmzasız: *Celal Nuri Bey'in Afife Fikret Hanım'la İzdivacı*: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [Celal Nuri Bey'in düğün töreninin haftaya perşembe günü Atı idarehanesinde gerçekleştirileceğini ve matbuat çalışanlarının bu düğüne davet edildiğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Hayırlı Bir Teşebbüs*; Nr. 44, s. 14. [Gayur ve fedakâr gençlerimizden Mehmet Abidin Beylerin Fatih'te tramvay mevkiinde Muhacir Pazarında bir bakkaliye mağazası küşad ettiklerini kemal-i meserretle haber aldık. Gençlerimizin hayat-ı ticariyeye atılmalarını memnuniyetle karşılar ve bu hayırlı teşebbüsü Ticaret-i İslamiye'nin inkişafı hususunda bir hatve telakki eder kendilerine muvaffakiyetler temenni eyleriz.]

İmzasız: *His Mektupları*, Nr. 57, s. 13. [Genç ediplerimizden Hekimbaşızade Muhittin Bey'in Marsel Prod'un (مارسل پرود) en bedi' kadın mektuplarıyla birlikte neşrettiği işbu eser-i edebiye kari ve karielerimize tavsiye ederiz.]

İmzasız: *İlan*, Nr. 35, s. 13. [Sultan Ahmet'te Velhan Rüştü, Meşküre Tevfik Hanım ile Halil Edip Beylerin isimleri sehven müsabaka esamisine dâhil edildiğinden beyan-ı itizar ederiz.]

İmzasız: *İrcai*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [Kapanan Memleket gazetesi yetkililerine “Küçük Gazete”nin teessürünü bildiren ilan “Mühim Haberler” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *İtizar*: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [Gazetenin önceki sayısında bahsedilen Yasin Efendi'nin Türk Ocağı'nda vereceği konferansın ilgilinin İspanyol gribine yakalanması nedeniyle iptal edildiğini bildiren ilan.]

İmzasız: *Reklâmcı Doktora*, Nr. 36, Peyam-ı Kabak Sayfası 2. [Kemal Cenap Bey'i aynı fiillerde bulunmaması hususunda ikaz eden ve aksi takdirde kendisine

¹ Ali Emiri, hakkında bilgi için bkz. Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C.1, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., İstanbul., 2001. s. 81

yönelik menfi yayına başlanılacağını bildiren ilan “*Açık Muhabere*” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: *Sermuharririmiz*, Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası: Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [Bir önceki sayıda yanlışlıkla Yasin Efendi yerine başka bir şahsın fotoğrafının yayınlandığını ve bu sayıda söz konusu yanlışlığın düzeltildiğini bildiren tekzip.]

İmzasız: *Sermuharririmizin Teşekkürü*, Nr. 21, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [Hoca Behçet Efendi’nin evlenmesi münasebetiyle kendisini tebrik eden şahıslara teşekkürünü bildiren ilan.]

İmzasız: *Taziye*, Nr. 22, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*Diken*, *Karagöz’ün duçar olduğu ziyadan dolayı tesirine iştirak ve kendisine uzun ömürler temenni eder.*]

İmzasız: *Tebriklerimiz*, Nr. 22, s. 3. [*Diken* kurban bayramı münasebetiyle kari ve karielerimize arz-ı tebrikat eyler.]

İmzasız: *Tekzip*, Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [*Matbuat-ı Hususiye Müdüriyetinden: “Küçük Gazete” geçen nüshasında Akşam gazetesi Sermuhariri Necmettin Sadık Bey hakkında yazılan fıkra bi-asıl ve esas olduğundan neşriyat-ı vakıa tekzip olunur.*]

İmzasız: *Yasin Efendi’nin Ailesi Tarafından Vürud Etmiştir*: Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Kocam Yasin Efendi’nin ölüm haberini alanlar bana taziyet mektupları yazdırdılar. Hâlbuki ben taziyeye değil tebrike muhtacım. O belalı adamı Allah başımdan aldı diye etin bu pahalılığında bir de koyun kestim. Zevcesi: Safinaz*]

İmzasız: *Ziya-i Azim*, Nr. 5 S: 14. [Ömer Seyfettin Bey’in¹ vefatı dolayısıyla yayınlanan baş sağlığı mesajı.]

¹ Ömer Seyfettin, 6 Mart 1920 tarihinde ölmüştür. Daha geniş bilgi için bkz. (Banarlı 1997: 1104)

İmzasız: *Başlıksız, Nr. 52, s. 8. [Muharrir-i muhterem Mehmet Zeki Beyefendi'nin İkbâl Kütüphanesi vasıtasıyla neşretmiş oldukları Maktul Şehzadeler namındaki nefis tarihi eseri karilerimize tavsiye ederiz.]*

2. 6. Reklamlar

2. 6. 1. Diş Hekimi Reklamları

Amerikan Diş Tabibi Malhas: Nr. 24, s. 11.[*Amerikan Diş Tabibi Malhas; öğleden evvel Kadıköy Mühürdar Caddesi No: 56; öğleden sonra Bağçekapı Anadolu Han.*]

Amerikan Diş Tabibi Malhas: Nr. 25, s. 7; nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası; nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası; nr. 28, s. Lahana Yaprığı Sayfası; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2. [*“Amerikan Diş Tabibi Malhas; öğleden evvel Kadıköy Mühürdar Caddesi No: 56; öğleden sonra Bağçekapı Anadolu Han.”* şeklindeki reklam üzerinde Avrupalı görünümlü bir kadın resmine yer verilmiştir.]

Diş Tabibi Ahmet Refik ve Tevfik Şevket: Nr. 64, s. 15; nr. 65, s. 7; nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 7. [*Diş Tabibi Ahmet Refik ve Tevfik Şevket, Babıâli Caddesi'nde Yeni Postane arkasında Tefeyyüz Kütüphanesi ittisalinde Keygürkyan Apartmanı'nda ve Kadıköy İskele Caddesi'nde 31 numarada Erenköy, Suadiye'de Bağdat Caddesi üzerinde her gün hasteganı kabul ve en son terakkiyat-ı fenniye üzere diş imal ve tedavi olunur.*]

Diş Tabibi Fehmi Rıza: Nr. 10, s. 8; nr. 11, s. 8. [*Diş Tabibi Fehmi Rıza, her nevi altın diş imal olunur ve katiyen ağrısız diş çekilir.*]

Diş Tabibi Hüseyin Hamit: Nr. 1, s. 4-5; nr. 11, s. 8; nr. 16, s. 8; nr. 18, s. 8. [*“Diş Tabibi Hüseyin Hamit, Yeni Postane karşısında Volera Han ikinci katta her gün hasta kabul edilir.”* şeklindeki reklamı üzerinde çenesi sarılı bir şahısla bir hekimden ibaret resme yer verilmiştir.]

Diş Tabibi Hüseyin Hamit: Nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 16. [*“Dişlerinizden muzdarip iseniz. İstanbul’da Yeni Postahane karşısında Volvera Ham’nda ikinci katta Diş Tabibi Hüseyin Hamit Bey’e müracaat ediniz. Zira Diş Tabibi Hamit Bey memleketimizdeki ihtisas ve maharetiyle tanınmış maruf etıbbadandır. Son usul üzere diş tedavi eder ve ağrı his olunmaksızın diş çıkarılır. ”* şeklindeki reklam üzerinde Avrupalı görünümlü bir kadın resmine yer verilmiştir.]

Diş Tabibi Mehmet Muammer: Nr. 11, s. 8. [*Beyaz ve parlak dişler, çirkin semalara hüsn verir. Fakat tedavi etmek usulünü bilmek şartıyla Diş Tabibi Doktor Mehmet Muammer, Cağaloğlu’nda Hasan Nafiz Eczanesi mevkiindeki muayenehanede. Telefon 48 İstanbul.*]

Diş Tabibi Mehmet Hüdaverdi: Nr. 2, s. 4-5; nr. 3, s. 4-5; nr. 6, s. 8; nr. 19, s. 4-5; nr. 21, s. 4-5; nr. 22, s. 4-5; Nr. 23, s. 4-5; Nr. 24, s. 11; Nr. 25, s. 4-5; Nr. 26, s. 4-5; Nr. 27, s. 4-5; nr. 28, s. Lahana Yaprağı Sayfası 2; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2; nr. 38, s. 16; nr. 39, s. 16; nr. 41, s. 16; nr. 42, s. 16; nr. 43, s. 16; nr. 44, s. 16; nr. 45, s. 16; nr. 46, s. 16; nr. 48, s. 16; nr. 49, s. 15; nr. 50, s. 15; nr. 51, s. 15; nr. 52, s. 11; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11; nr. 55, s. 11; nr. 56, s. 12; nr. 57, s. 14; nr. 58, s. 10; nr. 59, s. 11; nr. 60, s. 14; nr. 61, s. 14; nr. 62, s. 14. [*“Diş Tabibi Mehmet Hüdaverdi. Her nevi diş yapılır ve tedavi olunur. Muayenehane: Cağaloğlu Emniyet Sandığı ittisalinde.”* şeklindeki reklamın üzerinde reklamı üzerinde çeneleri sarılı iki şahıs resmi yer almaktadır.]

Diş Tabibi Mehmet Hüdaverdi: Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2; Nr. 21, s. 4-5; nr. 22, s. 4-5; nr. 23, s. 4-5. [*‘İlanat’ sütun başlığı ile verilen reklam “Diş Tabibi Mehmet Hüdaverdi. Her nevi diş yapılır ve tedavi olunur. Muayenehane: Cağaloğlu Emniyet Sandığı ittisalinde.”* şeklindeki reklamın üzerinde çeneleri sarılı iki şahıs resmi yer almaktadır.]

Diş Tabibi Ratib Adli: Nr. 7, s. 4-5; nr. 8, s. 4-5; nr. 9, s. 8; nr. 10, s. 8; nr. 11, s. 8. [*Diş Tabibi Ratib Adli, Babıâli Caddesi’nde Ali Efendi Sineması karşısında Yardım Han üçüncü katta her gün hastaları kabul eder.*]

Doktor Şükrü Fazıl, Diş Tabibi Ahmet Refik: Nr. 32, s. 14; nr. 34, s. 14; nr. 35, s. 14; nr. 37, s. 14; nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14; nr. 41, s. 15; nr. 42, s. 15; nr. 43, s. 15; nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17. [*Diş Tabibi Ahmet Refik, Doktor Şükrü Fazıl, Diş Tabibi Ahmet Refik Kadı Köyü'nde Muvakkithane Caddesi'nde yeni küşat olunan muayenehane-i umumiyede her gün hasta kabul ve ehven şeraitle tedavi olunur. Telefon: Kadı Köy 28..*]

Doktor Şükrü Fazıl, Diş Tabibi Ahmet Refik: Nr. 33, s. 14; nr. 36, s. 14. [*“Diş Tabibi Ahmet Refik, Doktor Şükrü Fazıl. Diş Tabibi Ahmet Refik Kadı Köyü'nde Muvakkithane Caddesi'nde yeni küşat olunan muayenehane-i umumiyede her gün hasta kabul ve ehven şeraitle tedavi olunur. Telefon: Kadı Köy 28.”* şeklindeki reklam üzerinde bir kadın resmine yer verilmiştir.]

İstanbul Diş Muayenehanesi: Nr. 37, s. 15; nr. 38, s. 15; nr. 39, s. 15; nr. 40, s. 15. [*İstanbul nezlesine yakalanmamak için mutlaka ağız ve dişlerin nezafetine itina etmek elzemdir. Celal Bey Hanı ittisalinde İstanbul Diş Muayenehanesini bir defa ziyaret ediniz. Müesseseleri: Doktor Hüsamettin Fuat ve Mehmet Behçet Beyler.*]

İstanbul Diş Tedavihanesi: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14; nr. 35, s. 14; nr. 36, s. 14. [*“Dişlerinizi tedavi için Bahçekapı'da Celal Bey Hanı ittisalindeki İstanbul Diş Tedavihanesi'ne gidiniz ve iyi dişlerin iyi doktorların tedavisine muhtaç olduğunu unutmayınız. Müesseseleri: Doktor Hüsamettin Fuat ve Mehmet Behçet Beyler.”* şeklindeki reklam üzerinde Avrupalı görünümlü bir kadın resmine yer verilmiştir.]

2. 6. 2. Doktor Reklamları

Doktor Ahmet Haşim, Nr. 36, s. 14; nr. 37, s. 14. [*Tedavi ve muayene için uzaklara gitmeye hacet kalmadı. Defterdar'da Doktor Ahmet Haşim, Muayenehanesinde her gün sabahdan akşama kadar dâhili ve harici kadın, erkek ve çocuk hastalıkları gayet itinalı bir surette muayene ve tedavi*

edilmektedir. İcabında kan, akıntı, idrar, balgam vesairesin tahlili ve muayene-i hurde biniyesi bil ücrettir.]

Doktor Fehmi ve Selahaddin: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14; nr. 35, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15. [*Cild, frengi ve bel soğukluğu, tababetin son terakkiyatına göre kati neticeler veren usullerle tedavi olunur. Her gün öğleden sonra Doktor Fehmi ve Selahaddin. Galata'da Abdullah Efendi Lokantası'na muttasıl Aslangül Han, numara 5-6*]

Doktor Fikri Servet, Nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17; nr. 46, s. 15; nr. 49, s. 14; nr. 50, s. 14; nr. 52, s. 2; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11; nr. 55, s. 11. [*Doktor Fikri Servet, emraz-i dâhiliye ve efrenciye muayene ve tedavihanesi. Kan, idrar vesaire tahlilatı. Taharriyat bakteriyolojiye cumadan maada her gün, pazarları öğleden sonra meccanen Postane karşısında Erzurum Hanı 18-19*]

Doktor Şükrü Hazım: Nr. 6, s. 8; nr. 8, s. 4-5; nr. 9, s. 8; nr. 10, s. 8; nr. 11, s. 8 [*Doktor Şükrü Hazım, maraz-ı asabiye ve akliye mütehassısı; sinir hastalıklarıyla frengiden mütevellit araz-ı asabiyeyi muayene ve tedavi eder. Cuma, Pazar, Salıdan maada günler birden dörde kadar Yeni Postane Caddesi'nde Allahverdi Eczanesi'nde bulunur.*]

Doktor Şükrü Kamil: Nr. 71, s. 4; nr. 72, s. 4. [*Beyazıt'ta Sıhhat Eczanesi karşısında muayenehanesinde Doktor Şükrü Kamil, emraz-ı asabiye ve dâhiliye bilhassa verem, bel soğukluğu ve frengi gibi bulaşıcı emrazı muvaffakiyetle tedavi eder.*]

Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye Muallimi Doktor Ali Rıza Bey: Nr. 30, s. 15; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 16. [*Endişeye mahal yok kısa bir an içinde tedavi edileceğinizden Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye Muallimi Doktor Ali Rıza Bey, Nuriosmaniye'de Polis Merkezi karşısında ki muayenehanesine gidiniz. cumadan maada her gün birden beşe kadar.*]

Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye Muallimi Doktor Ali Rıza Bey: Nr. 34, s. 16; nr. 35, s. 16; nr. 36, s. 16; nr. 37, s. 16. [*Eğer hastalığınızdan bizar iseniz. Kısa bir an içinde tedavi edileceğinizden emin olarak Emraz-ı Cildiye ve Efrenciye*

Muallimi Doktor Ali Rıza Bey, Nuriosmaniyede Polis Merkezi karşısında ki muayenehanesine gidiniz. Cumadan maada her gün birden beşe kadar.]

İstanbul Emraz-ı Cildiye ve Zühreviye Tedavihanesi: Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2; nr. 21, s. 4-5; nr. 22, s. 4-5; nr. 23, s. 4-5. [*“İstanbul Emraz-ı Cildiye ve Zühreviye Tedavihanesi. Bağçekapusunda Orözdibak sırasında Rasim Paşa Han: Birinci kat, telefon: 2208. Hususi usullerle cild ve saç hastalıkları tedavisi. Her gün sabahdan akşama kadar hasta kabul olunur.”* şeklinde “İlanat” sütununda verilen reklamın üzerinde Avrupalı görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

İstanbul Emraz-ı Cildiye ve Zühreviye Tedavihanesi: Nr. 13, s. 4-5; nr. 14, s. 4-5; nr. 15, s. 4-5; nr. 16, s. 4-5; nr. 18, s. 4-5; nr. 19, s. 4-5. [*“İstanbul Emraz-ı Cildiye ve Zühreviye Tedavihanesi. Bağçekapusunda Orözdibak sırasında Rasim Paşa Han: Birinci kat, telefon: 2208. Hususi usullerle cild ve saç hastalıkları tedavisi. Her gün sabahdan akşama kadar hasta kabul olunur.”* şeklindeki reklamın üzerinde Avrupalı görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

İstanbul Tedavihanesi: Nr. 25, s. 7; nr. 26, s. 7; nr. 27, s. 7; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15. [*“İstanbul Tedavihanesi, cild ve saç müteallik her türlü arızat ve hastalıklar emraz-ı efrenciye ve tenasüllüye-i bevliye alelumum kadın hastalıkları en yeni usullerle tedavi edilir. Adres: Bağçekapu Rasim Paşa Han, telefon: 2208. Pazardan maada her gün öğleden sonra akşama kadar.]*

Sağlık Yurdu: Nr. 48, s. 15; nr. 49, s. 14; nr. 50, s. 14; nr. 51, s. 14; nr. 52, s. 2; nr. 53, s. 2; nr. 54, s. 2; nr. 55, s. 2; nr. 56, s. 12; nr. 57, s. 14; nr. 58, s. 9; nr. 59, s. 12; nr. 60, s. 14; nr. 61, s. 14; nr. 62, s. 14. [*Fatih tramvayı mevkiinde telefon: İstanbul 107. Sağlık Yurdu. Aile maişetini haiz ve tekmlat-ı fenniye ve medeniyeyi cam’ hususi hastanedir. Tabibi ve operatörü bulunmakla beraber. Hastegan arzu ettikleri etıbbayı davetle müdavav ve ameliyat olunmakta muhtardırlar.]*

2. 6. 3. Eczane Reklamları

Antapol: Nr. 11. s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Baş ağrısına gönül sıkıntısına yegâne ilaç keşf edilmiştir. İhsan Pertev Eczanesi ile diğer eczanelerde bulunur. Şişesi kırk paradır. Şişesi badelistimal yirmi paraya geri alınır.*]

Cemal Kuvvet Şurubu: Nr. 29, s. 16; nr. 30, s. 16. [*Hacı Cemal Müstahzaratından Cemal Kuvvet Şurubu, zafiyet-i umumiye kansasızlığa, vereme, romatizmaya, vücudunda daima çıbanlar çıkaran, ameliyat olmuş, beyn-el-avam köstebek denilen saraca ve kemik hastalıklı nahif, zaif dermansızlara, her ay baş ıstıraplar çeken genç kızlara suiistimal neticesi adem-i iktidara ve dil gevşekliğine mahkum olmuş gençlere tesiri kati, taamu latif, hazmı sehil bir devadır. Fiyatı İstanbul'da 45 kuruştur. Her eczanede bulunur.*]

Cemal Kuvvet Şurubu: Nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 34, s. 15; nr. 35, s. 14; nr. 36, s. 14; nr. 37, s. 14. [*“Balık yağından ve diğer kuvvet şuruplarından daha nafî, Cemal Kuvvet Şurubu. Kemik veya dimağın esas olan fosfatları fazla miktarda havi bulunan işbu şurup zafiyet-i umumiye yürüyemeyen zaif hastalıklı çocuklara, hastalıktan yeni kalkanlara, adet-i şehriyesini göremeyen genç kızlara, adem-i iktidara pek nafidir. Fiyatı 45.”* şeklindeki reklam üzerinde anne, baba, çocuk ve nineden ibaret aile resmine yer verilmiştir.]

Cemal Kuvvet Şurubu: Nr. 57, s. 16. [*“Reklamlara aldırmayınız. Alanlara ve doktorunuza sorunuz. Tasdik ederler ki: Cemal Kuvvet Şurubu bütün kuvvet ilaçlarına faiktir. Zafiyete, kansasızlığa, hastalıklı çocuklara, adem-i iktidara, adet sancısına pek nafidir.”* şeklindeki reklam üzerinde bir erkek resmine yer verilmiştir.]

Cemal Kuvvet Şurubu: Nr. 63, s. 8; nr. 64, s. 15; nr. 65, s. 7; nr. 66, s. 7; nr. 67, s. 7; nr. 68, s. 7; nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 8. [*Reklamlara aldırmayınız. Alanlara ve doktorunuza sorunuz. Tasdik ederler ki: Cemal Kuvvet Şurubu bütün kuvvet ilaçlarına faiktir. Zafiyete, kansasızlığa, hastalıklı çocuklara, adem-i iktidara, adet sancısına pek nafidir.*]

Hacı Cemal Müstahzaratından: Nr. 29, s. 20; 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14; nr. 41, s. 15; nr. 42, s. 15; nr. 43, s. 15; nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 15; nr. 46, s. 17; nr. 47, s. 16; nr. 48, s. 15; nr. 49, s. 15; nr. 50, s. 15; nr. 51; nr. 52, s. 11; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11; nr. 55, s. 11; nr. 56, s. 16. [*Balık yağından daha nafi, Cemal Kuvvet Şurubu. Kemik veya dimağın esası olan fosfatları fazla miktarda havi bulunan işbu şurup zafiyet-i umumiyyeye, hastalıktan yeni kalkanlara, pek nafidir. Fiyatı 45. Bütün müferrih nebattan istinsah olunmuş, Nevrol her türlü sinir nöbetlerin, merak, kaza, baygınlık, yürek çarpıntısına, deniz tutmasına pek müessirdir. Kokusuyla müferrih-i kalptir. 6 uzun müddet bozulmaz. Fiyatı 5. Bütün müferrih nebattan istinsah olunmuş, Nevrol her türlü sinir nöbetlerin, merak, kaza, baygınlık, yürek çarpıntısına, deniz tutmasına pek müessirdir. Kokusuyla müferrih-i kalptir. 6 uzun müddet bozulmaz. Fiyatı 5.*]

Kasımpaşa'da Turan Eczanesi: Nr. 5, s. 19. [*Dâhili, harici, göz hastalıkları ile emraz-ı zühreviye mütehassısları Kazım ve Nazif Beyler tarafından kemali dikkat ve itimatla tedavi edilir.*]

Nevrol: Nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 35, s. 15. [*"Hacı Cemal müstahzaratından nevrol nebatattan istinsah olunmuş olan işbu emsalsiz deva her türlü sinir nöbetlerine hiddet merak, korku, kaza gibi tesiratla titreyerek bayılan; düşünce ve tesiratin fazlalığından göğsünde, boğazında boğuluyormuş gibi sıkıntı hissedenler nevrasteni hastalıklarına yürek çarpıntısına, deniz tutmasına ve güneş çarpmasına karşı pek müessirdir. Fiyatı 45 kuruştur. Her eczanede bulunur."* şeklindeki reklam üzerinde masa başında çalışan Avrupalı görünümlü bir kadın resmine yer almaktadır.]

Nevrol Cemal: Nr. 57, s. 16: nr. 58, s. 10: nr. 59, s. 11: nr. 60, s. 16: nr. 61, s. 16: nr. 62, s. 16: nr. 63, s. 8: nr. 64, s. 15: nr. 65, s. 7: nr. 66, s. 7: nr. 67, s. 7: nr. 68, s. 7: nr. 69, s. 8: nr. 70, s. 8. [*Bütün etibbanın takdiratına mazhar olan Nevrol Cemal emsalsiz bir sinir ilacıdır. Baygınlığa yürek çarpıntısına ve iç sıkıntısına yirmi damlası kâfidir. Her evde bulundurulmalıdır.*]

Rıza Rüstem Kursları: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14. [*Yazık değil mi efendim? Bunca ilaç kullandın? Para harç ettin. Senelerden beri şu eski öksürüğüne çare bulamadın. Bir kere de Rıza Rüstem Kurslarını tecrübe et. Üç dört kutu kullan bir şeyin kalmaz. Her Eczanede vardır.*]

Scabiol: Nr. 5, s. 20; nr. 6, s. 8; nr. 7, s. 4-5; nr. 8, s. 4-5. [*Uyuz Hastalığının yirmi dakikada tedavisi Scabiol, yağlı maddeleri havi olmayan bir tozdur. Sureti istimali kutudaki tarifde mevcuttur. Fiyatı İstanbul'da 35 taşrada 45 kuruştur. Ekrem Necip Deposuyla başlıca eczahanelerde bulunur. Kutu üzerindeki Ömer Şevket ve Hasan Reşat imzalarına dikkat ediniz*]

2. 6. 4. Gıda Reklamları

Albayrak Mustafa Nezih Çayları: Nr. 71, s. 4; nr. 72, s. 4. [*Albayrak Mustafa Nezih Çayları, Beyazıt'taki büyük deposuna son günlerde gayet kokulu çaylar gelmiştir. Nezafet ve ehveniyetten istifadeyi erbab-ı zevk-i selime tavsiye ederiz.*]

Banalenskü (بانالنسكو) Maden Suyu: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14; nr. 35, s. 14. [*Müşhil içemeyenlere Banalenskü Maden Suyu. İçmesi gayet sehil ve leziz gazozlu tıbbi içecek maden suyu. Deposu: Bağçekapı İki Kapılı Eczane.*]

Çapa Marka: Nr. 26, s. 7; nr. 27, s. 7; nr. 28, s. 15; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2; nr. 37, s. 2; nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14; nr. 41, s. 15; nr. 42, s. 15; nr. 43, s. 15; nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17; nr. 46, s. 15; nr. 47, s. 15; nr. 48, s. 15; nr. 49, s. 14; nr. 50, s. 14. [*“Çocuklarınızı beslemek için mutlaka Çapa Marka mamulâtı kullanınız. Kışın soğuklarını gidermek için Çapa Marka çorbalıklardan alınız. Yemeklerinizin leziz olmasını isterseniz Çapa Marka baharatlarını ve tuzunu kullanınız. Hafif nezleniz varsa ve göğsünüzden muzdaripseniz Çapa Marka'nın pek nefis ve emsalsiz olan sahleb ve zencefilini alınız. Adres:*

Beşiktaş Çapa Marka, telefon: 337, Beyoğlu.” şeklindeki reklamın üzerinde kucağında çocuk olan kadın resmi yer almaktadır.]

Çapa Marka: Nr. 56, s. 12; nr. 57, s. 14; nr. 58, s. 9; nr. 60, s. 16; nr. 61, s. 16; nr. 62, s. 16; nr. 64, s. 15; nr. 65, s. 7; nr. 66, s. 7; nr. 67, s. 7; nr. 68, s. 7; nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 7. [*Çocuklarınızı beslemek için mutlaka Çapa Marka mamulâtı kullanınız. Yemeklerinizin leziz olmasını isterseniz Çapa Marka baharatını ve tuzunu kullanınız. Hafif nezleniz varsa Çapa Marka’nın pek nefis ve emsalsiz olan sahleb ve zencefilini alınız. Adres: Beşiktaş Çapa Marka, telefon: 337, Beyoğlu.*]

Fosfatin Falier (فوسفاتين فاليه ر), Nr. 58, s. 9; nr. 60, s. 16; nr. 61, s. 16; nr. 62, s. 16; nr. 64, s. 15; nr. 65, s. 7; nr. 66, s. 7; nr. 67, s. 7; nr. 68, s. 7; nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 7; nr. 71, s. 4; nr. 72, s. 4. [*“Fosfatin Falier (فوسفاتين فاليه ر), etibbanın çocuklar için tavsiye ettikleri en müfid gıdadır. Fakr’ül dama (فوسفاتين فاليه ر) müptela olanlara, ihtiyarlara devre-i nekahette bulunanlara faydalıdır. Herkese kuvvet ve şifa bahş eder. Fosfatin Falier (فوسفاتين فاليه ر) markasına dikkat olunmalıdır. 6, Rue de la Tacherie – Paris. ”* şeklindeki reklam üzerinde bir masa etrafında oynayan çocuklardan müteşekkil resim yer almaktadır.]

İstanbul Maden Suyu: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14. [*Kansızlığın tabibi ve müessir devası İstanbul Maden Suyu, böbrek, mesane ve idrar yolu nezlesi için en müessir gazozlu çilekli linyitli maden suyu. Deposu: Bahçekapı İki Kaplı Eczane.*]

İstanbul Balık Pazarı’na İnmeye Hacet Yoktur: Nr. 45, s. 16. [*İstanbul Balık Pazarı’na inmeye hacet yoktur. Fatih’te Muhacir Pazarı’nda Mehmet ve Abidin Beylerin yeniden küşat ettikleri bakkaliye mağazasına bir kere uğrayınız. Çünkü en ucuz bir fiyatla en nefis ve temiz mevadd-ı gıdaiyeyi alacağınıza emin olabilirsiniz.*]

Kahve Telvesiyle Keşfi İstikbal: Nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 7. [*Kahve telvesiyle keşfi istikbal, hayat ve istikbalinizi anlamak, saadetinizi keşif, talinizi tecrübe için birer tane edinmelisiniz. Bir kere okumakla bütün esrara vakıf olacağınıza*

emin olabilirsiniz. Merkez tevzii Babîâli Caddesi'nde İkbâl Kütüphanesi, fiyatı on kuruştur.]

Türk Pazarı: Nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15. [*Yukarı asma altında Türk Pazarı namıyla tevsim edilen 71 numaralı mağazada Haleb-i Hadiyahdi (حلب حديدى) nefis ayvalık zeytinyağlarıyla Girit sabunları ucuz fiyatlarla satılmaktadır. Mubayaa edilecek erzakın bazı şerait-i dâhilinde müşterilerin hanelerine teslimi deruhte edilir. Fiyat hususunda malulün gazete ile mütekaidin ve itam ve aramla başkaca hizmet ve muavenet gösterilir.]*

Yeni Açılan Türk Müessesesi: Nr. 26, s. 7, nr. 27, s. 7, nr. 30, s. 15. [*Yeni Açılan Türk Müessesesi her yerden ucuz ve hepsinden halis zeytinyağı almak istiyorsanız bir defa Kutucular'da Yeni Han'da altı numarasına müracaat ediniz. İştira etmeden evvel ufak bir şişe meccanen takdim edilir.]*

2. 6. 5. Kitap, Mecmua, Eğitim Kurumu Reklamları

Aşiyân İdadileri, Nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; Nr. 28, s. Lahana Yaprığı Sayfası 2; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2. [*Aşiyân İdadileri, payitahtımızın en mükemmel büyük terbiye müesseseleridir. Yirmi bin lira sermaye ile tesis eden bu mekteplerin İstanbul'da Kadıköy'de şubeleri vardır. Çocuklarınızı ciddi ve mükemmel tahsile mazhar kılmak için bu müesseselere müracaat ediniz.]*

Aydemir: Nr. 5, s. 19. [*Aydemir, büyük edibemiz Müfide Ferit Hanımefendi'nin milli mefkure üzerine yazılmış nefis bir roman. Her Türk hanımı, her Türk genci mutlaka okumalıdır. Fiyatı kırk kuruştur. Nefis bir surette tab' ettirilmiştir.]*

Bilen de Pişman Bilmeyen de!: Nr. 18, s. 8. [*Bilen de pişman bilmeyen de! Geçen günlerin hatıratını gözlerinizin önünde canlandırmak için bu nam ile Sedat Simavi Bey tarafından bir aya kadar bir albüm neşredilecektir. Bu albüm gayet nefis bir tarzda ve renkli olarak tab' edilecektir. Meşhur mizahnüvis*

Fazıl Ahmet Bey'in mukaddimesi bu albümün maksat-ı neşrine izah etmektedir.]

Büyük Namus: Nr. 2, s. 6. [*Gelecek nüshamızda: Ömer Seyfettin Bey'in Büyük Namus'u.*]

Cid ü Mizah: Nr. 7, s. 8. [*Muhterem üstadımız Ahmet Rasim Bey'in zamanın türlü türlü simalarını bir araya getirerek vücuda getirdiği bu eser yaşanan günlerin canlı bir tarihidir. Fiyatı 20 kuruştur.*]

Çocuk Dünyası: Nr. 5, s. 19. [*Çocuk Dünyası, çocuklara mahsus gazetedir. Milli masallar ve hikâyeleri muhtevidir. Tanesi 100 para seneliği 60 kuruştur.*]

Diken: Nr. 47, s. 12:.. [*Diken'in bu nüshasını beğendiniz değil mi? O halde herkese tavsiye ediniz.*]

Diken Matbaası: Nr. 46, s. 3. [*Bu nüshanın tertip ve tabı hoşunuza gitti mi? Öyle ise kartvizit dâhil olduğu halde bütün işlerinizi Diken Matbaası'nda tab ettiriniz.*]

Diken Matbaası: Nr. 47, s. 12. [*Diken'in bu nüshasını beğendiniz değil mi? O halde herkese tavsiye ediniz.*]

Diken'in İkinci Nüshası: Nr. 18, s. 8; nr. 19, s. 8. [*Diken'in mevcudu kalmamış olan ikinci nüshası karilerimizin arzu ve talebi üzerine yeniden tab edilecektir. İkinci nüshadan sonra mevcutları kalmamış olan birinci ve altıncı nüshalar tab edilecektir.*]

Diken, İnci: Nr. 50, s. 7. [*Memleketimizin şayan-ı iftihar iki mühim mecmuası biri Diken diğeri İnci'dir. Bunları okur musunuz? Okursanız Babîâli Caddesi'nde Diken Neşriyat müessesesine bir kart yazınız. Size meccanen numunelik nüshalar gönderir.*]

Diken İnci Neşriyat Yeni Kitapları: Nr. 47, s. 15. [*Diken İnci Neşriyat yeni kitapları. Bu kitaplar İstanbul bayileri ve kitapçıları doğrudan doğruya idarehanemizden alabilirler. Efruz Bey: Büyük hikâyecimiz merhum Ömer Seyfettin Bey'in son büyük hikâyesidir. Güzel resimli bir kap derununda intişar etmiştir. Muharrir bu eserinde hürriyetin iptidalarında parlak*

sözlerine kapıldığımız boş fikirli insanların ruhunu tahlil etmiş ve bize bu katı ruhlu mahlûklardan pek eğlenceli bir mevzuu çıkarmıştır. Her kitapçada bulunan ve beş formadan ibaret olan bu eserin bedeli yalnız on beş kuruştur. Taşradan talep üzerine posta bedeli bize ait olarak gönderilir. Devr-i İnkılap: Muharriri Sabık Serkarin Hazret-i Şehriyârı Lûtfî Simavi Bey Diken şeriatının kütüphaneleri tezyin için neşrettiği bu ilk ciddi eseri herkese hararetle tavsiye ederiz. Münakaşa kabul etmeyecek vesaike istinaden tahrir edilmiş olan bu eser son yarım asrın en kutlu tarihini ihtiva ediyor. Bedeli 20 kuruştur. Her kitapçada bulunur. Taşra siparişleri fiyatı asliyesiyle irsal olunur. Posta ücreti bize aittir.]

Diken Neşriyat: Nr. 18, s. 8; nr. 21, s. 8. [*Eski Ahbap, Diken Neşriyattan. Eski Ahbap, Reşat Nuri Bey'in gayet güzel bir hikâyesidir. Müteaddit resimler ve gayet güzel bir kapak ve dâhilinde birkaç güne kadar neşr olunacaktır. Temsili nefisi yirmi, diğeri on iki buçuk kuruştur. Çocuklara müjde! Korsanlar Elinde çıktı. Diken'in ufak karileri için tertip ettiği küçük kitaplardan birincisi gayet güzel bir kâğıt üzerine renkli basılmış olduğu halde intişar etmiştir. Korsanlar Elinde, tüyleri ürpertecek kadar dehşetli bir masaldır. Fiyatı yüz paradır. Yüz Yaşındaki Adam; Bu namdaki ikinci hikâyede birkaç güne kadar neşredilecektir. Bunun da fiyatı yüz paradır.*]

Diken ve İnci Salnamesi: Nr. 27, s. 7; nr. 28, s. 15; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 33, s. 2. [*Diken ve İnci Salnamesi bir ay sonra çıkacaktır.*]

Diken ve İnci Salnamesi: Nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2. [*Diken ve İnci Salnamesi Kânunusani bidayetinde çıkacağından ilan vermek isteyenler bu ayın yirmisine kadar idarehanemize tahriren müracaat etmelidirler.*]

Diken ve İnci Salnamesi Çıktı: Nr. 38, s. 7. [*Diken ve İnci Salnamesi'nde yer alan yazılar ve muharrirleri hakkında malumat veren reklam.*]

Diken ve İnci Salnamesi: Nr. 39, s. 15; nr. 42, s. 15. [*Diken ve İnci Salnamesi çıktı, okudunuz mu? Sizi bütün bir kış eğlendirecek, güldürecek, düşündürecek hikâyelerle doludur. Yetmiş sahifeden ibaret olan bu nefis eserin bedeli yalnız 25 kuruştur. Her yerde arayınız. Mevcudu pek az kalmıştır.*]

Elsine-i Ecnebiye Neşriyatı, Nr. 33, s. 14; nr. 35, s. 14.

[Elsine-i Ecnebiye Neşriyatı,

Kuruş

10 *Resimli İngilizce Elifba,*

20 *Kendi Kendine İngilizce Usul-i Tedris Birinci*

25 *Kendi Kendine İngilizce Usul-i Mükâmele*

15 *Kendi Kendine İngilizce Usul-i Tedris İkinci*

25 *Türkçe Fransızca (2000) kelime*

30 *Fransızca Türkçe Mecmua-i Mükâleme*

20 *Metot-ı Yerliceden Tahsil-i Lisan-i Alman*

20 *Almanca Kavait*

20 *Almancadan Türkçeye Yeni Cep Lügati*

20 *Almanca – Türkçe, Türkçe – Almanca Mükâlemeler*

Mahal-i Fûruhtü: Babîâli caddesinde İkbâl Kütüphanesidir. Taşra için yüzde yirmi posta ücreti zam olunur.]

Eski Ahbap, Nr. 16, s. 4–5; nr. 17, s. 4-5. [Eski Ahbap, Diken Neşriyattan, Eski Ahbap, Reşat Nuri Bey'in gayet güzel bir hikâyesidir. Müteaddit resimler ve gayet güzel bir kapak ve dâhilinde birkaç güne kadar neşr olunacaktır. Temsili Nefisi yirmi, diğeri on iki buçuk kuruştur.]

Fırsat Yoksulu: Nr. 10, s. 3. [İbnürrefik Ahmet Nuri bey'in Fırsat Yoksulu, Gücü Gücü Yetene ve Kadın Tertibi namlarındaki üç latif komedisi Sedat Simavi Bey'in müteaddit akvarelleriyle tezyin eylemiş olduğu halde intişar etmiştir. Bu kitap Diken Neşriyatı'ndandır.]

Hacı Yatmaz: Nr. 21, s. 8. [Diken Neşriyat'ı yalnız büyük karilerini değil, küçük karilerini de düşündüğünden münhasıran çocuklara ait mizahi hikâye ve resimleri havi olmak üzere Hacı Yatmaz namıyla bir mecmua neşrine başlamıştır. 15 günde bir defa neşredilecek olan bu mecmuanın ikinci sayısı da birkaç gün evvel intişar etmiştir. Fiyatı beş kuruş olan bu çocuk ve aile gazetesinin bu nüshasında Yeniçeri Ağası Zeynel Ağa'nın resimli hikâyesi ile Surkuf'un (صورقوف) Maceraları unvanlı resimli roman pek ziyade meraklıdır.]

Halk Kitaphanesi: Nr. 12, s. 4-5. [*Babîâli Caddesi'nde Türk ve İslam müessesesidir. Kadınlığa aid gayet müfid, eserler neşredilir. Ayrıca her nevi kırtasiye şubesi de vardır.*]

Halk Kütüphanesi ve Neşriyatı: Nr. 5, s. 19. [*Halk Kütüphanesi ve Neşriyatı, Babîâli Caddesi'nde Türk ve İslam müessesesidir. Kadınlığa, halk ve çocuk edebiyatına ait mecmualar ve kitaplar neşreder. Ayrıca her nevi kırtasiye şubesi de vardır.*” şeklindeki reklam üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Hanımlara Serbest Dersler Müessesesi: Nr. 10, s.3. [*Hanımlara Serbest Dersler Müessesesi, i Türk Kadını Dershanesi, Türk Kadını Mecmuası Sahibi Muallim Ahmet Halid Bey tesis etmiştir. Lisan, musiki, fûnun ve sanat. Adres: Şehzadebaşı Millet Tiyatrosu arkasında.*]

Harp Fakirleri Albümü: Nr. 5, s. 20; nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 14. [*Harp Fakirleri Albümü, Harb-i Umumi'nin kıymetli bir hatırası olan Harp Fakirleri Albümü'nü okuyunuz. Fiyatı (25) kuruştur. Baştan aşağıya resim ile doludur. Mekteplilere ve zabitanaya idareden almak şartıyla (15) kuruştur.*]

İnci: Nr. 5, s. 20. [*Geçen nüshamızda yakında neşredeceğimizi haber verdiğimiz kadın mecmuasının ismidir. Bu mecmua memleketimizde görülmemiş nefaset ve mükemmeliyete haiz olacaktır. Sene başında neşrini ümit ettiğimizi ilan ettiğimiz halde istediğimiz nefaset ve mükemmeliyette bir mecmua neşredebilmek için bir müddet daha hazırlanmak mecburiyetini hissediyoruz. Şubatin iptidasına doğru ilk numarasını neşre muvaffak olacağımızı ümit etmekteyiz. İnci kalın ve parlak kâğıt üzerine matbu on altı sayfadan ibaret olacak ve kadınlarımızın bütün ihtiyaçlarını tatmin edecektir. Resimleri şimdiye kadar Türkiye'de yapılmamış incelikleri haiz olacaktır.*]

İnci: Nr. 7, s. 6. [*“İnci bir şubatta çıkıyor.”* şeklindeki reklam üzerinde elinde mecmua bulunan bir Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

İnci: Nr. 10, s. 4-5; nr. 11, s. 4-5. [*Avrupa gazeteleriyle rekabet edebilecek yegâne kadın mecmuasıdır. Diken neşriyatındandır. Taşraya talep üzerine meccanen*

numunelik nüsha gönderiliyor.” şeklindeki reklam üzerinde bir kadın resmi yer almaktadır.]

İnci: Nr. 12, s. 8. [*Önümüzdeki ayın ilk günü intişar edecek olan İnci'nin üçüncü nüshası üzerine karilerimizin nazar-ı dikkatini celp ederiz. Bu nüsha on altı sayfadan ibaret olup dört sayfası renkli olacaktır. Renkler birinci ve ikinci nüshalarda olduğu gibi sadece şimdiye kadar yaptığımız gibi taşta basılmayıp doğrudan doğruya Avrupa usulü üzerine tab' edilmiştir. Bu tür tab' birçok masrafa muhtaç olduğundan şimdiye kadar tatbik olunamıyordu. Karilerden gördüğü rağbet üzerine İnci bu fedakârlığa memnuniyetle katlandı ve bu nüshasıyla matbuatta bir yenilik yapmak istedik. Muvaffak olup olamadığımızı üçüncü nüshamız ispat edecektir.]*

İnci: Nr. 12, s. 6; nr. 14, s. 8; nr. 15, s. 4–5. [*“Diken neşriyatındandır. İnci; resimli, renkli, salon mecmuasıdır. Her ayın ilk günü çıkar. Senelik abonesi her yer için 150 kuruştur. Altı aylık abonesi yoktur. İdarehanesi Nur-ı Osmaniye'de Servet-ı Fünun Matbaası'nda daire-ı mahsusa. Telefon: İstanbul – 1403”* şeklindeki reklamın üzerinde kucağında bebek olan bir kadın resmi yer almaktadır.]

İnci: Nr. 16, s. 8. [*İnci: Her ayın ilk günü intişar eden İnci bayram münasebetiyle gayet nefis bir tarzda ve otuz iki sahife olarak çıkacaktır. İnci'nin bu nüsha-i fevkaladesi pek nefis bir surette tab edilecek ve en meşhur muharrirlerimizin yazıları ile yüzü mütecaviz resmi ihtiva edecektir. Memleketimizde çıkan mecmualar arasında pek mümtaz bir mevkie malik olan İnci'nin bu nüshasını sabırsızlıkla bekleyiniz.]*

İnci: Nr. 17, s. 4–5. [*“İnci'nin fevkalade nüshası şimdiye kadar intişar eden nüshalarına gayet nefis ve rakip kabul etmez derecede fevkalade müzeyyen bir surette tab edilmektedir. Arife günü saltığa çıkarılacak olan bu nüsha için otuz kişi geceli gündüzlü sarf-ı mesai etmektedir.”* şeklindeki reklamın üzerinde el ele tutuşmuş bir çift resmine yer verilmiştir.]

İnci: Nr. 24, s. 11. [*İnci Mecmuası'nın dokuzuncu nüshası pek zengin mündericat ile neşredilmiştir. Bu nüshada Veliaht Sultan Abdülmecit Efendi Hazretleri'nin*

Türk kadınlığının mevkii, terbiyesi ve ati-i içtimaiyatı hakkında şayan-ı dikkat beyanatı ile Ahmet Hikmet, Köprülüzade Fuat, Reşat Nuri, Celal Sahir, Necmeddin Sahir, Falih Rıfkı, Mehmet Arif, Doktor Abdurrahman Beylerin ve Zeliha Osman Hanımefendi'nin eserleri münderiştir.]

İnci: Nr. 30, s. 14. [*"Hanımefendi canınız mı sıkılıyor? Demek İnci'yi okumuyorsunuz! O halde size tavsiye ederiz. İnci her ayın ilk günü çıkar, her şeyden bahseder. Yegâne salon kadın gazetesidir. İnci bugünkü edebiyatın en yüksek simalarının muavenet-i tahririyesinin temin etmiştir. Her nüshasında: Emine Sümeyye, Ayşe Hikmet, Güzide Feridun Hanımefendilerin ve Haristan ve Gülistan Muharriri Ahmet Hikmet, Müverrih Ahmet Refik, Yahya Kemal, Reşat Nuri, Fazıl Ahmet, Köprülüzade Mehmet Fuat, Ömer Seyfettin, İbnürrefik Ahmet Nuri, Necmettin Sahir, Enis Avni ve Yusuf Ziya Beylerin en güzel muhasebe, hikâye ve şiirleri vardır."* şeklindeki reklam üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

İnci: Nr. 47, s. 15. [*Üç dört güne kadar çıkacak olan 15 numaralı İnci yeni matbaasının mahsulüdür. Bu fevkalade nüshanın derununda renkli bir ilave vardır ki bilhassa salonlara talik edilmek için tab' edilmiştir. İnci alırken bu ilaveyi de talep ediniz. Bu kıymetli ilavesine rağmen İnci'nin bedeli yine 15 kuruştur.*]

İnci: Nr. 51, s. 12: [*İnci'nin 16.nüshasını bekleyiniz. İnci'nin 16.nüshası pek zengin mündericat ile gelecek hafta Ahmet Hikmet, Ahmet Refik, İbnürrefik Ahmet Nuri, Reşat Nuri, Ruşen Eşref Beylerle Pakize ve Ayşe Hikmet Hanımefendilerin yazılarını muhtevi olduğu halde intişar edecektir.*]

İnci: Nr. 62, s. 2. [*Memleketimizin yegâne mecmuası olan İnci'nin 19. nüshası neşredilmiştir. Gerek resim ve gerek mündericat itibariyle pek nefis olan bu mecmuayı muhterem kari ve karielerimize tavsiye etmeyi zaid addederiz.*]

İnci Numara 13: Nr. 42, s. 16; nr. 44, s. 16. [*İnci'nin Şubat nüshasını gördünüz mü? Şimdiye kadar neşrolunan nüshalara kat kat faik bir nefasette intişar etmiştir. İnci'nin ilk senesinin nüshalarını koleksiyon yapmayanların 13. Nüshadan başlayan ikinci senesinden koleksiyon yapmaya başlamalarını*

halisane tavsiye ederiz. İleride İnci'nin koleksiyonu pek büyük kıymeti haiz olacağı gibi kitaphanemizin en kıymetli eserini teşkil edecektir. Koleksiyona başlayın.]

İnci'nin Fevkalade Nüshası: Nr. 17, s. 4-5. [*Şimdiye kadar intişar eden nüshalarına nispetle gayet nefis ve rekabet kabul etmez derecede fevkalade müzeyyen bir surette tab edilmektedir. Arefe günü saltığa çıkacak olan bu nüsha için otuz kişi geceli gündüzlü sarf-ı mesai etmektedir.]*

İnci'nin 14. Nüshası Çıktı: Nr. 46, s. 16. [*Mündericatı: Renklerde Zeka: Ahmet Hikmet Bey, Saray Düğünleri: Ahmet Refik Bey, Abla Mektupları: Pakize, Sultanımın Bahçesinde: Faruk Nafiz, Küçük Oğluma Büyük Annesi Tarafından: Fazıl Ahmet, İki Meslektaş: Ziya Muhiddin, Hilal Doğarken: İsmail Vedat, ilh ilh ilh... Bu nüshada Aişe Hikmet Hanım'ın pek büyük bir muvaffakiyet ile kaleme aldığı "Şule'nin Defteri" namunda milli romanı tefrika edilmeye başlanmıştır.]*

İnci ve Diken Aboneliği: Nr. 18, s. 4-5. [*Kari ve karilerimizin nazar-ı dikkatine Kadı Köyü'nde yol ağzındaki Fecr Kiraathanesi'nde (İnci) ve (Diken) için abone kaydedilmektedir.]*

İzmit'te Yeni Bir Kütüphane, Nr. 36, s. 2; nr. 39 s. 16. [*İzmit'te Yeni Bir Kütüphane, İzmit'te ilk defa olarak tesisine muvafık olan gayur ve fedakâr gençlerimizden Süreyya Rıza Bey'in Yeni Gün Kütüphanesi'ne uğramanızı halisane tavsiye ederiz. Bahusus gençlerimize...]*

İzhar: Nr. 30, s. 16. [*İzhar, muharriri: Mehmet Rauf. Şık, zarif, mükemmel bir albümdür. Tevzii ve feruhti Sudi Kütüphane'sidir. Her yerde arayınız.]*

Kadın Oyuncak Değildir: Nr. 19, s. 8, nr. 21, s. 8. [*Kadın Oyuncak değildir, (Haristan ve Gülistan) muharriri Ahmet Hikmet Bey'in bu namdaki eseri Diken Neşriyatı tarafından pek nefis bir tarzda tab' edilmiştir. Fiyatı yedi buçuk kuruştur.]*

Kadın Oyuncak Değildir: Nr. 30, s. 14. [*"Kadın Oyuncak Değildir; Haristan ve Gülistan Muharriri Edip Ahmet Hikmet Bey'in bu unvan ile yazdığı eser Diken Külliyyatı miyanında neşredilmiştir. Fiyatı yedi buçuk kuruştur.*

Taşradan sipariş vukuunda derhal gönderilir.”şeklindeki reklam üzerinde başı kısmen kapalı bir kadın resmi yer almaktadır.]

Kadınlar Saltanatı: Nr. 50, s. 14. [*Senenin en mühim kitabı Kadınlar Saltanatı, muharriri ve musavveri Sedat Simavi. Yarın kadınlar mebus ve nazır oldukları zaman erkeklerin vaziyeti ne olacaktır? İşte bu albümün karikatürleri mevzuu. Bedeli 20 kuruştur.*]

Kaplan: Nr. 30, s. 14. [*Selahaddin Enis ve Ahmet Tarık Beyler tarafından neşredilmekte olan Kaplan Mecmuası’nın ikinci nüshası da çıkmıştır. Güzel ve sevimli yazılarıyla arkadaşları arasında temiz etmiş olan Selahaddin Enis Bey’e muvaffakiyetler temenni eder.*]

Kitaphane-i Sudi: Nr. 2, s. 4-5; nr. 3, s. 4-5; nr. 6, s. 4-5; nr. 7, s. 5; nr. 10, s. 4-5; nr. 11, s. 4-5; nr. 12, s. 4-5; nr. 13, s. 4-5. [*“Kitaphane-i Sudi, İstanbul’un en faal, en müteşebbis ve en büyük kitaphanesidir. Katalogunu meccanen talep ediniz.*]

Kitaphane-i Sudi: Nr. 5, s. 19. [*‘Sürat – İntizam – Cedit’ Kitaphane-i Sudi, İstanbul Babıali Caddesi, ahval-i fevkaladeye rağmen halkın ihtiyacını temine hadım her türlü kitapların neşrinden geri durmaz. Kütüphane-i Sudi her nevi yeni ve eski kitaplar için yegane müracatgâhtır. Katalogunu meccanen talep ediniz.”* şeklindeki reklam üzerinde Avrupalı görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Kitaphane-i Sudi: Nr. 30, s. 14; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 35, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15; nr. 38, s. 15. [*Bir otomobil, nasıl süratle koşar ve üç günlük yolu dört saatte kat’ ederse Kitaphane-i Sudi de siparişatını süratle ve intizamla ifa eder. Babîali Caddesinde Kütüphane-i Sudi. Fihristini meccanen talep ediniz.*]

Korsanlar Elinde: Nr. 12, s. 4-5; nr. 16, s. 4-5; nr. 17, s. 4-5. [*Çocuklara müjde! Korsanlar Elinde çıktı. Diken’in ufak karileri için tertip ettiği küçük kitaplardan birincisi gayet güzel bir kâğıt üzerine renkli basılmış olduğu halde intişar etmiştir. (Korsanlar Elinde) tüyleri ürpertecek kadar dehşetli bir masaldır. Fiyatı yüz paradır.*]

Matbaa-i Orhaniye: Nr. 5, s. 19. [*Cağaloğlu'nda Matbaa-i Orhaniye, telefon: renksiz tabaata müteallik her türlü sipariş kabul eder. Takip ettiği gaye az zamanda çok iş yapmak ve bu suretle müşterilerinin celb-i hoşnudilerine çalışmaktır. Taşradan dahi sipariş kabul eder. Ancak siparişin yüzde ellisi peşinen gönderilmesi şarttır. Günü gününe siparişi ikmal eder. Her tehir eden günü için yüzde onunu maalmemnuniye terk eder. Nefaset hususunda hiçbir matbaadan geri kalmaz, kanaat hususunda rakibi yoktur. Tab'ı nefis ve renkli işler için zengin adavete maliktir. Bir kere tecrübe kafidir. İş yaptırarlardan sorunuz.*]

Mirat-ı Şikeste: Nr. 59, s. 9. [*Tevfik Fikret, edebiyat-ı perverdelerinden Nurettin Semin Bey'in mevcudu gittikçe azalmakta olan bu muhtelif renkli resimli mecmua-i eşarına tavsiye ederiz. Fiyatı kâğıdının nefaseti ve cildinin güzelliğine rağmen yalnız 25 kuruştur.*]

Namus: Nr. 2, s. : 6. [*Gelecek nüshamızda: Ömer Seyfettin Bey'in Büyük Namus'u.*]

Pendname-i Attar: Nr. 60, s. Fırıldak Sayfası. [*"Attarlığa müteallik gavamız sanatı muhtevi bir risale olup Celal Sahir Bey'in en son eseridir."* şeklindeki reklam "Asar-ı Münteşire" sütununda verilmiştir.]

Roçild Bey: Nr. 11, s. 8. [*Diken Külliyyatı'ndan olan Reşat Nuri Bey'in bu ufak hikâyesi gelecek nüshamızla beraber kitap şeklinde intişar edecektir.*]

Ruhsar Kimdir: Nr. 68, s. 7. [*Ruhsar'ın hayat-ı hususiyesi namıyla intişar eden eserin birinci ve ikinci formaları çıkmıştır. Tavsiye ederiz.*]

Ruhsar'ın Hayatı: Nr. 67, s. 7. [*Ruhsar ve Hayatı adlı eserin Cuma gününden itibaren haftada iki defa neşredileceğini bildiren ilan.*]

Talebe Defteri: Nr. 5, s. 19. [*Talebe Defteri, mektep talebesine mahsus biricik mecmuadır. Çocuk babaları evladına Talebe Defteri abonesini hediye etmekle büyük iyilik etmiş olur. Seneliği 60 kuruş tanesi 100 para.*]

Talini Benden Sor: Nr. 23, s. 3. [*Talini Benden Sor adlı kitabın yeni baskısının yapıldığını ve Diken gazetesinin bu kitabı isteyen okuyucularına temin edeceğini belirten reklam.*]

Talini Benden Sor: Nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; Nr. 26, s. 4-5; nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 14. [*“Kış gecelerini hoşça geçirmek için herkesin merakla beklediği bu kitap Diken Külliyyatı miyanında neşredilmiştir. Dört renkli bir kapak dâhilinde ve pek zarıf bir şekilde tab edilen bu eserin fiyatı her yer için on kuruştur. Taşradan bir zarf derununda idarehanemize on beş kuruş gönderenlere derhal bir nüshası posta ile gönderilecektir.”* şeklindeki reklam üzerinde nutuk atan bir şahıs resmi yer almaktadır.]

Tanrı Misafiri: Nr. 36, s. 2. [*Reşat Nuri Bey’in Türk Dünyası Gazetesinde tefrika suretiyle neşredilen ve büyük bir rağbete mazhar olan romanı Diken Külliyyatı miyanında resimli olarak neşredilecektir.*]

Türk Kadını: Nr. 2, s. 4-5; nr. 3, s. 4-5; nr. 5, s. 19; nr. 6, s. 4-5; nr. 7, s. 4-5; nr. 9, s. 8; nr. 10, s. 8; nr. 11, s. 8. [*“Türk Kadını, memleketimizin yegâne kadın mecmuası. Tanesi 5, seneliği 120 kuruş. Müracaat mahalli: Halk kütüphanesi.”* şeklindeki reklam üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Yakında Çıkacak Olan Kitaplar: Nr. 47, s. 15. [*Yakında çıkacak olan kitaplar: Hançer: Muharriri Reşat Nuri. Yakında Darülbedayi tarafından temsil edilecek olan bu eser fevkalade nefis olarak tab’ edilmek üzeredir. Yegâne tiyatro münekkidimiz Reşat Nuri Bey’in ortaya attığı bu ilk büyük eser Darülbedayii tarafından vaz’-i sahne edilecektir. Kadınlar Saltanatı: Musavveri ve Muharriri Sedat Simavi. Bu eser kadınların mevkii-i iktidara geçtikleri yani mebus, nazır oldukları zamanın resimli bir projesidir. Fevkalade nefis olarak kıtada ve pek yakında intişar edecek olan bu eser hakkında her kesin nazar-ı dikkatini celp ederiz.*]

Yeni Zenginler: Nr. 1, s. 4-5; nr. 10, s. 8; nr. 11, s. 8. [*“Yeni Zenginler, Sedat Simavi Bey’in yeni neşr olunan karikatür albümü Harb-i Umumi hatırası olmak üzere herkes birer tane edinmelidir.”* şeklindeki reklam üzerinde bir Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Yeni Zenginler: Nr. 5, s. 20. [*Yeni Zenginler, Sedat Simavi Bey’in nefis bir eseridir. Hem gülmek hem zevk almak isterseniz bu eseri mutlaka alınız. Zaten bir*

harp hatırası olarak bu albümün hıfz-ı şayan tavsiyedir. Fiyatı 50 kuruştur. Miktarı pek az kalmıştır.]

2. 6. 6. Kozmetik Ürün Reklamları

Dermol: Nr. 14, s. 4-5; nr. 15, s. 4-5; nr. 16, s. 4-5; nr. 18, s. 4-5; nr. 19, s. 4-5; nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 25, s. 4-5; nr. 26, s. 4-5; nr. 27, s. 4-5; nr. 28, s. lahana yaprağı sayfası 2; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. , s. 2; nr. 33, s. 2. [*İnce ve tabi bir güzellik temini için en kıymettar tuvalet suyu, Dermol, Bağçekapusunda Anadolu Eczanesinde ve diğer eczanelerde bulunur.*] şeklindeki reklam başı kısmen kapalı bir kadın resmiyle verilmiştir.]

Dermol: Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2; nr. 21, s. 4-5; nr. 22, s. 4-5; nr. , s. 4-5. [*İnce ve tabi bir güzellik temini için en kıymettar tuvalet suyu, Dermol, Bağçekapusunda Anadolu Eczanesinde ve diğer eczanelerde bulunur.*] şeklindeki reklam “İlanat” sütununda başı kısmen kapalı bir kadın resmiyle verilmiştir.]

Enstitü Modern Dö Bote Salonu: Nr. 38 s. 16; nr. 39 s. 16; nr. 41 s. 16; nr. 42 s. 16; nr. 43 s. 16; nr. 44 s. 16; nr. 45 s. 16; nr. 46 s. 16; nr. 49 s. 15; nr. 50 s. 15; nr. 51 s. 15. [*Güzelliği Enstitü Modern Dö Bote Salonu’ndan başka bir yerde muhafaza ettiremez, başka yerde bulamazsınız. Ahiren Beyoğlu’nda Cadde-i Kebir’de İmam Sokağı’nda köşe başında 94 numarada en son ihtiraat ve keşfiyet ile mücehhez olarak küşat olunmuştur. En son Amerika usulleriyle masaj, manikür, pedikür, kuaför ve güzellik levazımı furht olunur. Büyük lavanta ve pudra meşheri.*]

Hanımefendiler: Nr. 42, s. 16; nr. 43, s. 16; nr. 44, s. 16; nr. 45, s. 16; nr. 46, s. 16; nr. 48, s. 16; nr. 49, s. 15; nr. 50, s. 15; nr. 51, s. 15; nr. .52, s. 11; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11. nr. 55, s. 11; nr. 56, s. 16; nr. 57, s. 16; nr. 58, s. 10; nr. 60, s. 16; nr. 61, s. 16; nr. 62, s. 16; nr. 64, s. 15; nr. .65, s. 7; nr. 66, s. 7. [*Hanımefendiler, Fransa’nın meşhur lavantalarını Beyoğlu Cadde-i*

Kebir’inde bonmarşenin ittisalinde 353 numaralı Fransız mağazasından iştira ediniz.]

Le Paon: Nr. 1, s. 4-5. [*Le Paon organe d’art le bijou des magazines illustres.*]

Palmoliv Sabunu: Nr. 17, s. 4-5; nr. 18, s. 4-5; nr. 19, s. 4-5. [*“Cilde güzellik ve taravet bahş eder. Amerika’nın en büyük fabrikası mamulâtından işbu sabun yirminci defa İstanbul’a ithal edilmiş ve fevkalade mazhar-ı rağbet olmuştur. Yakında pudra ve lavantaları dahi vürut edecektir. Bilumum mağazalarda furhtolunur. Depo: Galata’da Büyük Millet Hanı’nda. Numara: 26, telefon: Beyoğlu 156, N. Fokus ve şürekâsı.”* şeklindeki reklam üzerinde bir kadın resim yer almaktadır.]

Parfüm dö Frans Lavantaları: Nr. 38, s. 15; nr. 39, s. 15; nr. 40, s. 15; nr. 41, s. 16. [*Hanımefendiler, Parfüm dö Frans Lavantalarınızı Beyoğlu Caddesi’nde 352 numaralı Fransız mağazasından alınız.*]

Sabık Sezar Ticarethanesi: Nr. 37, s. 14; nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14. [*Sabık Sezar Ticarethanesi, hanımlara mahsus kuaför-sanatkârane imal edilmiş postişler, masaj-manikür-tentür. Beyoğlu Cadde-i Kebir’de Tokatlıyan karşısında 2-3 numara.*]

Taravet Salonu: Nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16. [*Haberiniz var mı? Şişli civarının bütün kibarları Osman Bey Gazinosu karşısında yeni açılan Taravet Salonu’nda tıraş oluyorlar.*]

Tout Pera: Nr. 1, s. 4-5; nr. 6, s. 8. [*Lisez B TOUT-PERA L unique organe litteraire et mondaine de Notre capitale prix 5. P EN VENTE PARTOUT*]

2. 6. 7. Magaza Reklamları

A(yın). Zeki Bey, Nr. 65, s. 7; nr. 66, s. 7; nr. 67, s. 7; nr. 70, s. 7; nr. 68, s. 7. [*A(yın). Zeki Bey, Bahçekapı’da Hamidiye Türbesi’nde Daire-i Mahsusa. En güzel ve en ucuz kostümler.*]

Arif Zeki ve Müstecizade Kemal Ticarethanesi, Nr. 24, s. 11; nr. 25, s. 4-5; nr. 26, s. 4-5; nr. 27, s. 4-5; nr. 28, s. 15; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 36, s. 2. [*Hiç düşünmeyiniz. Yeni Pasatahane civarında polis merkezi karşısındaki Arif Zeki ve Müstecizade Kemal Ticarethanesi en güzel ve en şık elbiseleri imal eder. Makastarı meşhur Mösyö Jan'dır. Taşradan dahi sipariş kabul edilir.*]

Arif Zeki: Nr. 62, s. 2. [*Arif Zeki, İstanbul'un en mutena terzihaneleri. Erkekler için: Yeni Postane civarında polis merkezi karşısında. Hanımlar için: Babıâli Caddesi'nde İkdâm Matbaası dâhilinde Daire-i Mahsusa.*]

Balizade Terzihanesi: Nr. 56, s. 16; nr. 57, s. 16; nr. 58, s. 10; nr. 66, s. 7; nr. 67, s. 7; nr. 69, s. 8; nr. 69, s. 8: nr. 70, s. 7: nr. 71, s. 4: nr. 72, s. 4. [*Yirmi liraya en halis İngiliz kumaşları, en mahir makasla zarif ve metin kostümler yalnız yirmi liraya verilmektedir. Yeni Postane karşısında Erzurum Hanı numara 12, 13, 14, 16. Balizade Terzihanesi.*]

Beşiktaş Hanımlar Terzihanesi: Nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17. [*Beşiktaş Hanımlar Terzihanesi, müessisleri; Şekibe İbrahim, Nedime Halil. Beşiktaş, Hayrettin İskelesinde mahkeme çıkmazında 15 numara.*]

Biçki Yurdu: Nr. 26, s. 7, nr. 28, s. 15, nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2. [*Biçki ve Nakış Mektebi, her zaman kayıt kabul edilebilir. Şehrimizin mükemmel bir İslam müessesesidir. Şimdiye kadar pek çok talebe yetiştirmiştir. Kızlarını sanatkâr yetiştirmek isteyen veliler biçki ve dikiş mektebinin mevcudiyetinden istifade etmelidirler. Çarşı Kapı Tramvay Caddesi'nde, telefon: 1737.*]

Biçki Yurdu Atölyesi: Nr. 41, s. 15; nr. 42, s. 15; nr. 43, s. 15; nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17; nr. 46, s. 15; nr. 47, s. 15; nr. 48, s. 15; nr. 49, s. 15; nr. 50, s. 15; nr. 51, s. 15; nr. 52, s. 11; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11; nr. 55, s. 11; nr. 57, s. 16; nr. 58, s. 10. [*Hanımefendiler, sizi her yerden ucuz, herkesken şık, giyindiririz. İstanbul'un en büyük kadın terzihanesidir. Çarşıkapı Tramvay Caddesi. Telf.: 1737.*]

Güzel Elbiseler Diktirmek, Nr. 48, s. 15. [*Güzel elbiseler diktirmek için Galata'da Selanik Hanı'nda Bedri ve Şeriki Onnik Efendilere gidiniz.*]

Hafız Zeki ve Mehmet Cevat, Nr. 24, s. 11; nr. 25, s. 8; nr. 26, s. 7; nr. 28, s. 15; nr. 29, s. 2; nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 35, s. 14; nr. 36, s. 14; nr. 37, s. 14. [*Çarşı-ı Kebir'de Kalpakçılarbaşı'nda, en sağlam ve en güzel kundura ve iskarpinler ve çocuklar için dayanıklı ayakkabılar bulunur. Ismarlama dahi imal olunur.*]

Hanımlara Mahsus Eşya Pazarı: Nr. 30, s. 15; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 34, s. 15. [*Hanımlara Mahsus Eşya Pazarı, Osmanlı Anonim Ticaret Şirketi, İstanbul Hamidiye Türbesi civarında: Telefon: 500, Beyoğlu, Sen Antuan Kilisesi ittisalinde 1443. En son moda, zarif, metin ve emsaline faik ayakkabılar, kışlık kumaşlar, iç çamaşırları, çorap, mendil vesaire. Beyoğlu Şubesi'ndeki terzihane bilhassa şayan-ı tavsiyedir.*]

İstanbul Bonmarşesi: Nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 35, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15; nr. 38, s. 15; nr. 39, s. 15; nr. 40, s. 15; nr. 41, s. 15. [*– Yahu böyle önüne ardına bakmadan nereye koşuyorsun? Vapura yetişmek içinse daha vaktimiz var. – Yok, azizim yok, umum gazetelerde ilan olunan ve hakiki tenzilatla mal satan yegâne İslam müessesemiz olan Bağçekapusu'ndaki İstanbul Bonmarşesi'ne gidiyorum. Kışlık eşyaya ihtiyacın varsa sana da tavsiye ederim. Bir tecrübe on tavsiyeye müreccaktır.*” Şeklindeki reklamın üzerinde sohbet eden iki bey resmi vardır.]

Kürk Mağazası: Nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 16; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 33, s. 16; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2; nr. 38, s. 15; nr. 39, s. 15; nr. 40, s. 15. [*Kürk Mağazası, Mehmet Ali Kerimof ve biraderi. Mahmut Paşa'da Abüd Efendi Han. Numara: 26. Beyoğlu'nda Tokatlıyan karşısında Galeri Dopera fevkinde en son moda alafranga ve alaturka kürkler arzuya muvafık surette imal olunur ve tamirat yapılır.*]

Malul Gazilere Muavenet Pazarı: Nr. 2, s. 4-5; nr. 3, s. 4-5; nr. 4, s. 4-5; nr. 6, s. 4-5; nr. 7, s. 4-5; nr. 8, s. 4-5; nr. 10, s. 4-5; nr. 11, s. 4-5. [*“Malul Gazilere*

Muavenet Pazarı; Bahçekapı'da Birinci Vakıf Han, ucuz ve metin her nevi eşya.” şeklindeki reklamın üzerinde asker resmi yer almaktadır.]

Malul Gazilere Muavenet Pazarı: Nr. 5, s. 19. [*“Malul Gazilere Muavenet Pazarı, Bağçekapı, Birinci Vakıf Han. Hem iyi ve ucuz mal almak ve hem de cephelerde kanını döken malul gazilere muavenet etmek isteyen her fert bütün levazımını (Malulün-i Gazat-ı Muavenet Pazarı'ndan tedarik etmelidir. Gömlek, çorap, iç çamaşırları, lastik ayakkabı, müzeyyenat, ıtriya, sigara ve çay takımları, ilh. Rekabet kabul etmez ucuzluk, metanet.”* şeklindeki reklamın üzerinde asker resmi yer almaktadır.]

Malul Gazilere Muavenet Pazarı: Nr. 24, s. 11; nr. 25, s. 8. [*Malul Gazilere Muavenet Pazarı, İstanbul'da birinci Vakıf Han'da. Şehrimizin en güzel ve en mükemmel bir mağazasıdır. Her türlü levazımınız Malul Gazilere Muavenet Pazarından icra ettiğiniz takdirde hem maddi istifade temin edecek hem de hem de malul gazilere muavenet eyleyeceksiniz.*]

Malul Gazilere Muavenet Pazarı: Nr. 26, s. 8; nr. 30, s. 15; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15. [*“Malul Gazilere Muavenet Pazarı, İstanbul'da birinci Vakıf Han'da. Şehrimizin en güzel ve en mükemmel bir mağazasıdır. Her türlü levazımınız Malul Gazilere Muavenet Pazarından icra ettiğiniz takdirde hem maddi istifade temin edecek hem de hem de malul gazilere muavenet eyleyeceksiniz. Amerika lastikleri gelmiştir. Fiyatları gayet ehvendir. Fırsattan istifade ediniz. İpekli ve yünlü tenteler var.”* şeklindeki reklamın üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Malul Gazilere Muavenet Pazarı: Nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14; nr. 41, s. 15; nr. 42, s. 15; nr. 43, s. 15; nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17; nr. 46, s. 15; nr. 47, s. 15; nr. 48, s. 15; nr. 49, s. 14; nr. 50, s. 14. [*Malul Gazilere Muavenet Pazarı, İstanbul'da birinci Vakıf Han'da. Şehrimizin en güzel ve en mükemmel bir mağazasıdır. Her türlü levazımınız Malul Gazilere Muavenet Pazarından icra ettiğiniz takdirde hem maddi istifade temin edecek hem de hem de malul gazilere muavenet eyleyeceksiniz. Amerika*

lastikleri gelmiştir. Fiyatları gayet ehvendir. Fırsattan istifade ediniz. İpekli ve yünlü tenteler var.” şeklindeki reklamın üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın ile bir zabıt resmi yer almaktadır.]

Malul Gazilere Muavenet Pazarı: Nr. 51, s. 14; nr. 52, s. 2; nr. 53, s. 2; nr. 54, s. 2; nr. 55, s. 2; nr. 56, s. 12; nr. 57, s. 14; nr. 58, s. 9. [*Malul Gazilere Muavenet Pazarı, İstanbul’da birinci Vakıf Han’da. Şehrimizin en güzel ve en mükemmel bir mağazasıdır. Her türlü levazımatınız Malul Gazilere Muavenet Pazarından icra ettiğiniz takdirde hem maddi istifade temin edecek hem de hem de malul gazilere muavenet eyleyeceksiniz. Amerika lastikleri gelmiştir. Fiyatları gayet ehvendir. Fırsattan istifade ediniz. ”* şeklindeki reklamın üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Moda Salonu; Nr. 26, s. 7; nr. 30, s. 15; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 35, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15. [*“Moda Salonu, Kadınları Çalıştırma Cemiyeti, Beyoğlu Şubesi, Caddeyi Kebir – Telefon: Beyoğlu 1090. İstanbul’un en büyük ve en kibar terzihanesidir. Müşkülpesent hanımefendileri bu iddiayı bizzat tecrübe edebilirler.”* şeklindeki reklam üzerinde ellerinde şemsiye bulunan ve çitlere dayanmış iki kadın resmi bulunmaktadır.]

Muallim-i Şehir Terzizade Osman Zeki Ticarethanesi, Nr. 56, s. 12; nr. 57, s. 14; nr. 58, s. 9. [*Beyoğlu’nda Cadde-i Kebir’de Muallim-i Şehir Terzizade Osman Zeki Ticarethanesi: İstanbul Köprübaşı.*]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 2, s. 4-5; nr. 3, s. 4-5; nr. 6, s. 4-5; nr. 7, s. 5. [*Selanik Bonmarşesi, İpekçi kardeşler, İstanbul’da Köprübaşı’nda.*]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 24, s. 11; nr. 25, s. 4-5. [*Beyoğlu’nda Tatlıyan Oteli karşısında hem İstanbul’un hem Beyoğlu’nun en şık, en zarıf, en kibar mağazasıdır. İpekli, yünlü kumaşlar lavantalar ve sair mükemmel fotoğraf alet ve levazımatı.*]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 27, s. 4-5; nr. 28, s. 15; nr. 30, s. 2; [*“Selanik Bonmarşesi. Beyoğlu Şubesi. Beyoğlu’nun en büyük İslam müessesesi, utriyat, kadın*

çamaşırları, kumaş, kundura, fanila, çorap, mendil, kışlık yeni çeşitler gelmiştir.” şeklindeki reklamın ortasında elinde yelpaze bulunan bir kadın resmi yer almaktadır.]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2. [*“Selanik Bonmarşesi, İpekçi kardeşler, Beyoğlu Şubesi, itriyat kadın çamaşırları, kumaş, kundura, mendil, kışlık yeni çeşitler gelmiştir.*” şeklindeki reklamın üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 34, s. 16; nr. 35, s. 16; nr. 36, s. 16; nr. 37, s. 16. [*“Selanik Bonmarşesi, Beyoğlu Şubesi, İpekçi kardeşler, itriyat kadın çamaşırları, kumaş, kundura, mendil fotoğraf altları vesaire kışlık yeni çeşitler gelmiştir.*” şeklindeki reklamın üzerinde başı kısmen kapalı bir kadın resmi yer almaktadır.]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 38, s. 16; nr. 39, s. 16. [*“Selanik Bonmarşesi, İpekçi kardeşler, Beyoğlu Şubesi, itriyat kadın çamaşırları, kumaş, kundura, mendil fotoğraf altları vesaire kışlık yeni çeşitler gelmiştir.*” şeklindeki reklamın üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

Selanik Bonmarşesi: Nr. 65, s. 4-5. [*“Selanik Bonmarşesi, Beyoğlu Şubesi en kibar hanımefendilerin yegane moda merkezidir. En son moda yünlü kumaşlar Fransız fabrikalarının en müstesna itriyatı ilh. Galatasaray Tokathıyan karşısında numara 27.”* şeklindeki reklamın üzerinde başı kısmen kapalı bir kadın resmi yer almaktadır.]

Terzi Osman Zeki: Nr. 30, s. 15; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15; nr. 35, s. 15; nr. 38, s. 15; nr. 39, s. 15; nr. 40, s. 15; nr. 41, s. 16; nr. 42, s. 16; nr. 43, s. 16; nr. 44, s. 16; nr. 45, s. 16; nr. 46, s. 16; nr. 47, s. 15; nr. 48, s. 15; nr. 49, s. 14; nr. 50, s. 14; nr. 51, s. 14; nr. 52, s. 2; nr. 53, s. 2; nr. 54, s. 2; nr. 55, s. 2; nr. 65, s. 4-5; nr. 66, s. 4-5; nr. 67, s. 4-5; nr. 68, s. 4-5. [*Diken nasıl na-kabul ihmal ise milli ve büyük ve büyük sanatkârımız Terzi Osman Zeki Bey de hüsn-i muvaffakiyetleriyle öylece gayrı kabil ihmaldir. Beyoğlu’nda Paris ve Berlin terzi akademisi azasından Osman Zeki ticarethaneleri müdürü.*]

Terzi Osman Zeki: Nr. 65, s. 4-5; nr. 66, s. 4-5; nr. 67, s. 4-5; nr. 68, s. 4-5; nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 7; nr. 71, s. 4; nr. 72, s. 4. [*İyi giyinmek için çok para sarf etmeye ne hacet! Az para ile mahir terzi en şık elbiseleri diker. Fakat terzi deyip geçmeyelim. Terzilik büyük bir sanattır. Bu sanata bihakkın vakıf olan İstanbul'da beş tane hakiki terzi çıkmaz. Terzizade Osman Zeki İstanbul'un birinci sınıf terzilerindendir.*” şeklindeki reklam üzerinde başında fes olan şık bir bey resmi vardır.]

Terziler Pazarı: Nr. 24, s. 11; nr. 25, s. 4-5; nr. 26, s. 4-5; nr. 27, s. 4-5; nr. 28, s. 15, nr. 30, s. 2; nr. 31, s. 2; nr. 32, s. 2; nr. 33, s. 2; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2; nr. 36, s. 2; nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14; nr. 41, s. 15; nr. 42, s. 15; nr. 43, s. 15; nr. 44, s. 15; nr. 45, s. 17; nr. 46, s. 15; nr. 48, s. 16; nr. 49, s. 15; nr. 50, s. 15; nr. 51, s. 15; nr. 52, s. 11; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11; nr. 55, s. 11; nr. 56, s. 16; nr. 57, s. 16; nr. 58, s. 10; nr. 60, s. 14; nr. 61, s. 14; nr. 62, s. 14. [*“Terziler Pazarı Beyoğlu'nda Caddeyi Kebir'de Numara:30, en güzel kumaşlar, hazır mamulât, utriyat, sabunlar, çorap ve mendiller. Bir ziyaret kifayet eder.”* şeklindeki reklamın üzerinde Avrupai görünümlü bir kadın resmi yer almaktadır.]

2. 6. 8. Teknolojik Mâmul Reklamları

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi: Nr. 49, s. 16. [*Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi. İstanbul'un ve bütün Şark'ın en büyük otomobil acentesi. Merkezi: Sirkeci'de Mesadet Hanı karşısında Daire-i Mahsusa. Telefon: Üç hususi hat: İstanbul: 2770, 2768, 2769. Garaj: Nişantaşı'nda Teşvikiye'de. Telefon Beyoğlu 1540. Meşher hergün ziyaret edilebilir. Telefon: Beyoğlu 1540.. Şirketin temsil ettiği Amerikan otomobil fabrikaları: Olsmobil Otomobilleri, Şavrole Otomobilleri, Garford Otomobilleri, İndian Motosiklet ve bisikletleri, traktör ve alet-i ziraiye.*]

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi: Nr. 50, s. 16. [*Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi Oldsmobile. Nişantaşı'nda Teşvikiye'de. İstanbul'un ve bütün Şark'ın en*

büyük otomobil acentesi. Merkezi: Sirkeci'de Mesadet Hanı karşısında Daire-i Mahsusa. Telefon: Üç hususi hat: İstanbul: 2869, 2868, 2870, Garaj: İstanbul'un büyük otomobil ve motosiklet meşheri. Telefon: Beyoğlu 1540. Meşher her gün ziyaret edilebilir. Şirketin temsil ettiği Amerikan otomobil fabrikaları: Olsmobil Otomobilleri, Şavrole Otomobilleri, Garford Otomobilleri, İndian Motosiklet ve bisikletleri, traktör ve alet-i ziraiye.]

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi: Nr. 51, s. 16. [*Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi Oldsmobile. Nişantaşı'nda Teşvikiye'de. İstanbul'un ve bütün Şark'ın en büyük otomobil acentesi. Merkezi: Sirkeci'de Mesadet Hanı karşısında Daire-i Mahsusa. Telefon: Üç hususi hat: İstanbul: 2869, 2868, 2870. Az kalan bu ilk partiden istifade ediniz. İstanbul'un büyük otomobil ve motosiklet meşheri. Telefon: Beyoğlu 1540. En ucuz vasıta-i nakliye İndiyan Motosikletleridir. Şirketin temsil ettiği Amerikan otomobil fabrikaları: Olsmobil Otomobilleri, Şavrole Otomobilleri, Garford Otomobilleri, İndian Motosiklet ve bisikletleri, traktör ve alet-i ziraiye.]*

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi: Nr. 52, s. 12. [*Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi. İstanbul'un ve bütün Şark'ın en büyük otomobil acentesi. Merkezi: Sirkeci'de Mesadet Hanı karşısında Daire-i Mahsusa. Telefon: Üç hususi hat: İstanbul: 2869, 2868, 2870. Az kalan bu ilk partiden istifade ediniz. İstanbul'un büyük otomobil ve motosiklet meşheri. Telefon: Beyoğlu 1540. En ucuz vasıta-i nakliye İndiyan Motosikletleridir. Şirketin temsil ettiği Amerikan otomobil fabrikaları: Olsmobil Otomobilleri, Şavrole Otomobilleri, Garford Otomobilleri, İndian Motosiklet ve bisikletleri, traktör ve alet-i ziraiye.]*

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi Nr. 53, s. 12. [*Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi'nin ürünlerinin tanıtıldığı reklam.]*

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi: Nr. 54, s. 12; nr. 55, s. 12; nr. 56, s. 14; nr. 58, s. 8; nr. 61, s. 15; nr. 60, s. 15; nr. 57, s. 15. [*Beyazıt'la Ayastefanos, Fatih'le Büyük Dere'yi kapı komşu haline getirmek ister misiniz? Otomobil veya motosiklet alınız. Fiyatça en muvafık, sarfiyatça en idareli. Müracatgah*

şirket merkezi: Sirkeci'de Mahmudiye Hanı. Telefon: Üç hususi hat: İstanbul: 2869, 2868, 2870. Olsmobil Otomobilleri, Şavrole Otomobilleri, Garford Otomobilleri, İndian Motosiklet ve bisikletleri, traktör ve alet-i ziraiye.]

Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi: Nr. 62, s. 15. [*Olsmobil İstanbul'un en şık otomobilidir. Uzaktan geçerken onu seyretmekte bile zevk duyulurken geniş rahat kanepelerine gömülebilmek arzusunun hissetmemek kabil midir? Rahat metin zarif ve bilhassa idareli bir otomobile malik olmak demek bir olsmobil almak demektir. Şark için yegane acentesi Amerika Ticaret-i Hariciye Şirketi. Merkez: Sirkeci'de Mahmudiye Caddesi telefon İstanbul 000, şube: Beyoğlu daire belediye altında Beyoğlu: 2589. Garaj: Nişantaşı Teşvikiye. Telefon Beyoğlu: 1540.]*

Fiat: Nr. 30, s. 16; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 33, s. 16; nr. 35, s. 16; nr. 36, s. 16; nr. 37, s. 16; nr. 38, s. 16; nr. 39, s. 16; nr. 42, s. 16; nr. 43, s. 16; nr. 44, s. 16; nr. 45, s. 16; nr. 46, s. 16; nr. 41, s. 16; nr. 48, s. 16; nr. 49, s. 15; nr. 50, s. 15; nr. 51, s. 15; nr. 52, s. 11; nr. 53, s. 11; nr. 54, s. 11; nr. 55, s. 11; nr. 56, s. 16; nr. 57, s. 16; nr. 58, s. 10; nr. 60, s. 16; nr. 61, s. 16; nr. 62, s. 16. [*"Fiat otomobil şirket-i umumiyesi şirket acentesi. Her nevi binek ve nakliye otomobilleri, çatanlar için deniz motorları, ziraat için motorlu makineler, benzın, petrol, makine yağları vesaire. Şarkın en büyük garajı ve tamir atölyesi. Her türlü hususat için Taksim'de Köstebek sokağında şirketin idare merkeziyesine müracaat. Telefon İstanbul 349.]*

J. Rusel (روسه ل): Nr. 56, s. 16; nr. 60, s. 14; nr. 67, s. 4-5; nr. 68, s. 4-5; nr. 69, s. 8. [*"Muhafaza-i sıhhate müteallik yırtılmaz, lastikten mamul edevat-ı sıhhiyenin yegâne deposu olan Paris'in J. Rusel Müessesesinin Beyoğlu'nda Tünel mevkiinde Zembil Sokağı'nda 10 numaradaki şubesine müracaat ediniz."* şeklindeki reklam üzerinde modern görünümlü bir bey resmi yer almaktadır.]

J. Rusel (روسه ل)Elastiki Kuşağı: Nr. 61, s. 14; nr. 65, s. 4-5. [*Efendiler: J. Rusel (روسه ل) Elastiki Kuşağı karnın hal-i tibbiyesini muhafaza, fazla şişmanlığı şayan-ı hayret bir surette tadil eder ve tenasüb-i endamı vücuda getirir. Yegâne satış mahalli: Beyoğlu'nda Tünel mevkiinde Zembil Sokağı'nda*

numara:10. *Musavver katalogu isteyiniz*” şeklindeki reklam üzerinde modern görünümlü bir bey resmi yer almaktadır.]

J. Rusel (روسه ل) : Nr. 62, s. 14; nr. 64, s. 15; nr. 66, s. 4-5; nr. 67, s. 4-5. [“*Hanımlar: Rusel’in (روسه ل) taharet cihazı kadının samimi sıhhati için şayan-ı hayret ihtiradır. Her nevi şırınga ve duşların istimalinden vareste kılar. Meccanen ata edilen tarifnamesini isteyiniz ve mütalaa ediniz. İşbu cihazın ne kadar kullanışlı ve basit olduğunu göreceksiniz. Yegâne deposu Beyoğlu’nda Tünel civarında Zembil Sokağı’nda numara 10 Paris J. Rusel’in (روسه ل) şubesidir.*” şeklindeki reklam üzerinde Avrupai görünümlü bir hanım resmi yer almaktadır.]

Kemal Bey Sineması: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*Şahin Paşa Oteli karşısında, Kemal Bey Sineması, Sermuharririmiz İhya Efendi’nin müsaade-i mahsusasıyla güşad edilmiştir.*]

Kemal Bey Sineması Nr. 11, s. 8; nr. 12, s. 4-5; nr. 13, s. 4-5; nr. 14, s. 4-5; nr. 16, s. 4-5; nr. 17, s. 4-5; nr. 18, s. 8; nr. 19, s. 8; nr. 24, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 25, s. 4-5; nr. 25, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 26, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 27, s. Karpuz Ağacı Sayfası 2; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 35, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15. [*Şahin Paşa Oteli karşısında İstanbul’un ruhları ateş-i mehasetle susayan maaliperver-i hilKate sinema hayatının şehkarından mürekkep filmleri gösterebilmek mazhariyetine mübahidir.*]

Kemal Bey Sineması: Nr. 20, s. Küçük Gazete Sayfası 2; nr. 21, s. 4-5; nr. 22, s. 4-5; nr. 23, s. 4-5; nr. 33, s. 15. [‘İlanat’ sütun başlığı ile verilen reklam “*Şahin Paşa Oteli karşısında İstanbul’un ruhları ateş-i mehasetle susayan maaliperver-i hilKate sinema hayatının şehkarından mürekkep filmleri gösterebilmek mazhariyetine mübahidir.*]

Kemal Bey Sineması: Nr. 48, s. 15. [*Mutlaka görünüz. Kemal Bey Sineması’nda 10 Nisan Cumartesi gününde itibaren dört gün dört gece Toksa Francesca Bertini tarafından, pazartesi, salı günleri; hanımefendilere de ikişer matine.*]

Makmanus Biraderler Şirketi; Nr. 43, s. 14; nr. 44, s. 14; nr. 45, s. 16; nr. 46, s. 14. [*Makmanus Biraderler Şirketi. Londra. Şubeleri: Glaskov, Birmingham,*

Atina, İzmir. Dersaadet Galata'da 1-7 Arslan Hanı'nda bilumum maruf otomobil fabrikalarının yegâne acentesi ve deposu. Telefon Numarası Beyoğlu, 1281]

Miror: Nr. 51, s. 14; nr. 53, s. 2; nr. 55, s. 2; nr. 57, s. 14; nr. 60, s. 14; nr. 61, s. 14; nr. 62, s. 14; r.65, s. 4-5; nr. 67, s. 4-5; nr. 70, s. 7. [*Paris'te Lion Noir müstahzaratından: Miror emsalsiz derecede her türlü bakır ve madenleri parlatır. Dersaadet mümessili: İstanbul'da Çuhacı Hanı'nda 11 numarada A. Juli (ژولی).*]

Overland İdareli Araba: Nr. 63, s. 8; nr. 64, s. 2. [*Overland idareli araba, her yüz kilometrede 12 lira benzin sarf eder. Her şeyi mükemmeldir. Arabanın demarraj ve tenviratı elektirik ileidir. Alat ve edevatı tamamdır. Dört tekerleğinden maada ihtiyat tekerleği ve hava hazinesi ve teferruatı mükemmeldir. İlk iki ayda tamira meccanen ifa ediliyor.*]

Siyah Arslan: Nr. 52, s. 2; nr. 54, s. 2; nr. 56, s. 12; nr. 58, s. 9; nr. 66, s. 4-5; nr. 68, s. 4-5; nr. 69, s. 8; nr. 72, s. 4. [*Potin boyalarının en alası Siyah Arslan markalıdır. İstanbul'da acentesi: A. Juli Çuhacı Han numara 11.*]

2. 6. 9. Diğer Mâmullere Ait Reklamlar

Borazan Tevfik Bey'in Müsameresi, Nr. 32, s. 14; nr. 34, s. 14. [*Borazan Tevfik Bey'in Müsameresi, Kânunuevvelin üçüncü Çarşamba günü gündüz hanımefendilere gece umuma Şehzadebaşı'nda Ferah Tiyatrosu'nda Borazan Tevfik Bey bütün artistler refakatinde olarak muhteşem bir müsamere tertip etmiştir.*]

Borazan Tevfik: Nr. 56, s. 12. [*Fırsat bu fırsat! Borazan Tevfik bu akşam hanımlara yarın akşam umuma Bangaltı Tiyatrosu'nda müsamere veriyor. Bir senedir gönlünüzde toplanan meraretleri gidermek için oraya koşunuz.*]

Damızlık Arap Atları: Nr. 55, s. 2. [*Damızlık Arap atları alamat-ı matlube-i feressiyeyi haiz bir damızlık atla bila-alamet üç buçuk yaşında doru bir*

kısrak saltıktır. Talip olanların Küçük Çamlıca'da Altunizade'de İstihkâm Kaymakamı Cemal Bey'in köşkünde Müste'cir Nurettin Bey'e müracaatları.]

Ehven Faizle Kabil-i Nakit: Nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15. [*"Ehven faizle kabil-i nakit. Her nevi zikıymet eşya ve mücevheratı terhin ederek para arayanlar..."*]

El Falı: Nr. 66, s. 4-5; Nr. 67, s. 4-5 [*Hanımefendiler, beyler el falına inanıyor musunuz? Hayır değil mi? Niçin? Tabii bilmiyorsunuz. Tecrübesi çok kolay mazi ve istikbalinizi ve ahlakınızı size en ufak köşelerine varıncaya kadar tarif edeceğim. Ve sizden buna mukabil bir lira alacağım. İsterseniz Beyoğlu Caddeikebir'de Kozmografî Sineması ittisalinde 46 numaralı apartmanın üçüncü katında hususi daireme ve yahut sol elinizin kalını mürekkepleyip doğduğunuz günü ve ayı iki satırlık hadisatınızla beraber bana gönderiniz. Size kırk sekiz saat zarfında bir hayret bahş suretle halinizi, istikbal ve mazinizi tahriren bildiririm. Muallem Profesör Abdülvahap.]*

El Falı: Nr. 68, s. 4-5; nr. 69, s. 8; nr. 70, s. 7; nr. 72, s. 4. [*İstikbaliniz ellerinizde yazılıdır. İstikbaliniz, istidat-ı maddi ve maneviyeniz, ahlakınız, kısmet ve talihiniz, saadet ve felaketiniz, rehğüzar-ı hayatınızda mukadderatınız, ellerinizin çizgilerinde muayyen ve musarrahtır. Kendinizi tanımak hayatında saadet yollarını öğrenip istifade edebilmek sizi tehdit eden felaketleri evvelce hüsn-i tedbir ile kurtulmak hasıl-ı amal ve teşebbüsünüzde muvaffak olarak mesut olmak isterseniz ellerinizi ahiren Arabistan'dan şehrimize gelen ilim-i keff mütassısı Şeyh Abdülvahap Efendi'ye gösteriniz. Ve yahut sol avuç çizgilerinizi ise tutarak kağıda tatbik etmekle yahut mumla henüz tıla edilmiş bir kağıda vaz' ederek mahal-i yevm ü şehir-i veladeti ve iki satır el yazısıyla mumaileyhe irsal edildiği takdirde yukarıdaki hususatta derhal cevap verilir. Adres Beyoğlu Cadde-i Kebir, Sinema-i Kozmograf ittisalinde 46 numaralı apartman.]*

Hattat Hacı Nuri: Nr. 1, s. 4-5. [*Hattat Hacı Nuri'nin zanaatına dair reklam.*]

Hattat Hamdi: Nr. 30, s. 15; nr. 32, s. 14. [*Hattat Hamdi, en güzel yazılar, en mütenevvi hutut. Babîâli Caddesi'nde Yazı Yurdu'nda yazılır.*]

İmpros(امپروس)Makaslı Sigara Kâğıdı: Nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 16; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 33, s. 15; nr. 35, s. 15. [Müjde! Harp dolayısıyla tatile uğrayan halis İmpros Makaslı Sigara Kâğıdı tekrar intişara başladı. Deposu: İstanbul'da Fincancılarda Leblebici Han. Telgraf adresi: İstanbul Makaslı.]

İngilizce Dersi: Nr. 30, s. 15; nr. 31, s. 15; nr. 32, s. 15; nr. 33, s. 15; nr. 34, s. 15. [İngilizce Dersi Londralı bir İngiliz muallim tarafından verilir. Talebe otuz ders ikmal ettikten sonra İngilizce konuşacağını muallim taahhüt eder. Beyoğlu, Tekke Camii karşısında, Namık Paşa Apartmanı'nda. Numara: 13.]

İş Yuvası: Nr. 34, s. 16; nr. 35, s. 16; nr. 36, s. 16; nr. 37, s. 16. [Bana kalırsa işlerinizi biran evvel bitirmek ve kışın sıkıntılı günlerinde tramvay, tünel ve çamur derdinden kurtulmak için bir kerede İş Yuvası'na uğrayınız. Çünkü İş Yuvası şehrimizin en afif ve en mukattar dava vekillerinin ve alem-i ticarete sahib-i tecrübe ticaret adamlarının ve sanatkar erbab-ı mesainin iştirakiyle tesis edilmiştir. Bilhassa günün en mühim meselesi olan mesken davalarını takip eder ve devair-i sairedeki diğer işleri görür. Komisyonculuk yapar. Adres: Galata Perşembe Pazarı civarında Yağ Kapanı Kasap Han numara:9.]

Kibar Ali Kağıdı: Nr. 60, s. 14; nr. 61, s. 14; nr. 62, s. 14; nr. 64, s. 15; nr. 65, s. 8; nr. 66, s. 8; nr. 67, s. 8. [Kibar Ali Kağıdı sigara kağıtlarının en kibarı ve en alasıdır. Yirmiyi müteceviz taklidi, nefasetinin en ala şahididir. Depoda kayıtlarımız bir vech-i atidir.

Numarası: 1 3 4 5 6 8

Kutusunun Fiyatı : 70 80 90 115 60 150

Kibar Ali mahdumları, Fincancılarda numara: 8.]

Konser: Nr. 65, s. 7. [Hayatta emsali görülmeyen bir müsamere-i mühiümme hanımefendilere mahsus büyük konser Şehzadebaşı'nda Millet Tiyatrosu'nda Kânunuevvel yirmi dördüncü Cuma günü Türk Hanımlar Saz Heyeti tarafından sahnede büyük konser. Temaşa Heyeti tarafından Kan Lekesi Müheyyiç Facia dört perde dans, raks, salon orkestrası ve sair tafsilat el ilanlarındadır.]

Macun Hokkası: Nr. 33, s. 2. [*Yeni teşekkül eden İstanbul Operet Heyet Temsiliyesi tarafından Beyoğlu'nda Halep Çarşısı'nda vaki Varyete Tiyatrosu'nda Kânunuevvelin beşinci Cuma günü gündüz umuma mahsus olarak, Musahipzade Celâl Bey'in Macun Hokkası namındaki operet bahriye nezaretinin orkestrası ile birlikte vaz-ı sahne edilecektir.*]

Muhsin-i İskendani (محسن سكندانی): Nr. 1, s. 4-5; nr. 6, s. 4-5. [*"Muhsin İskendani. Klişe imalathanesi. Babıali Caddesi'nde Orhan Bey Hanı."* şeklindeki reklamın üzerinde bir matbaa içinde çalışan adam resmi yer almaktadır.]

Muhsin-i İskendani (محسن سكندانی): Nr. 10, s. 4-5; nr. 11, s. 4-5. [*"Gayet zarif ve renkli kabartma kart dizilir ve her nevi damga resmedilir. Babıali Caddesi'nde Orhan Bey Hanı'nda.."* şeklindeki reklamın üzerinde bir matbaa içinde çalışan adam resmi yer almaktadır.]

Osmanlı Lira Kâğıdı: Nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 16; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 33, s. 15; nr. 35, s. 15; nr. 36, s. 15; nr. 37, s. 15; nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14. [*Kabili İnkâr Değildir. Tütünün lezzeti sigara kâğıdının lezzetine vabestedir. Şimdiye kadar çıkan sigara kâğıtlarına tefevvuk eden Osmanlı Lira Kâğıdı ise bu hususta birinciliği ihraz etmiştir. Bu iddiamızı anlamak için bir kere tecrübe ediniz. Adres: Çiçek Pasajı'nda Fındıklıyan Han, numara: 4, İzmir'de Sulu Han civarında, numara: 32.*]

Pehlivan Kâğıdı: Nr. 29, s. 20; nr. 29, s. 20; nr. 30, s. 16; nr. 31, s. 16; nr. 32, s. 16; nr. 33, s. 16; nr. 34, s. 2; nr. 35, s. 2. [*"Birçok kağıtların sırtını yere getirmiştir. Arzu edenlere birer defter meccanen verilir. Fincancılarda Leblebici Han. Toptan defteri bir kuruş perakende tütüncülerde elli paradır."* şeklindeki reklam üzerinde güreş yapan iki pehlivan resmi yer almaktadır.]

Selamet İdarehanesi: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14; nr. 35, s. 14; nr. 36, s. 14; nr. 37, s. 14; nr. 38, s. 14; nr. 39, s. 14; nr. 40, s. 14. [*"Sıkıntının sonu selamet. Davanız ne kadar müşkül olursa olsun 'Selamet İdarehanesi' sizi kurtarır. Emlak satmak ve almak istiyor musunuz? Parasız mı kaldınız? Derhal Selamet İdarehanesi'ne gidiniz: Mücevher ve ziyy kıymet eşya ve her*

türlü rehin mukabilinde ikraz ve istikraz muamelesi yapılır. Ferağ ve intikal muamelatı takip edilir. İşsiz mi kaldınız? Kadın erkek herkese iş bulur. İlk istişare meccanendir. İstanbul ve taşralarda inşaat için proje yapılır. Adres: Sirkeci Müsadet Han: Numara 48.”şeklindeki reklam üzerinde Avrupai görünümlü bir bey resmi yer almaktadır.]

Şans Sigara Kâğıdı: Nr. 33, s. 16; nr. 34, s. 16. [*Bir tecrübe bin nasihate bedeldir. Eğer tütünün lezzetini anlamak ve bu ana kadar kullandığınız fena sigara kâğıtlarından kurtulmak isterseniz size tavsiye ederim ki: Şans Sigara Kağıdı’nı kullanınız. İşte o zaman talinizin ne kadar yaver olduğunu anlayacaksınız. Zira Şans Kağıdı şimdiye kadar çıkan bütün sigara kağıtlarını geride bırakmıştır. İçimi son derece tatlı ve halis pirinçten mamul olan Şans Kağıdı rekabet kabul etmeyecek derecede enfestir. Yalnız Hacı Hüseyin ve mahdumları imzasına dikkat ediniz. Şunu da nazarı dikkatinize arz ederim ki: Tiryakilerin Şans Kağıdı’nı kullandıkları taktirde fevkalade memnun kalacaklarına şüphemiz yoktur. Esasen bir tecrübe bin nasihatten efdaldır. Adres: İstanbul’da Tahmis Sokağı’nda Kuru Kahveci Han, numara: 104.*]

Şans Sigara Kâğıdı: Nr. 35, s. 16; nr. 36, s. 16; nr. 37, s. 16; nr. 38, s. 16; nr. 39, s. 16. [*Şans Sigara Kâğıdı halis pirinçten mamul ve içimi gayet tatlıdır. Bir defa tecrübe ediniz. Şans Sigara Kâğıdı diğer kâğıtlara faiktir. Adres: İstanbul’da Tahmis Sokağı’nda Kuru Kahveci Han, numara: 104.*]

Temin-i Hukuk İdarehanesi Müesseseleri: Nr. 32, s. 14; nr. 34, s. 14. [*Temin-i Hukuk İdarehanesi Müesseseleri, birinci sınıftan dört dava vekili. Dava vekâleti ve devairde iş takibi, emlak alım satımı, ehven şeraitle ikraz ve istikraz: Yeni Postane arkasında. Telefon: İstanbul, 329.*]

Yeni Sahne: Nr. 70, s. 7. [*25 Kânunusani Salı günü hanımlara, gecesi beylere Şehzadebaşı’nda Yeni Ferah Tiyatrosu’nda Reşat Nuri Bey’in Eski Rüya’sını 27 Kanunusani Perşembe günü hanımlara ve gecesi ile ferdası Cuma günü umuma Tepebaşı Kışlık Belediye Tiyatrosu’nda Mazhar Ömer Bey’in Leke’sini 1 Şubat Salı günü hanımlara ve gecesi beylere Şehzadebaşı’nda*

Yeni Ferah Tiyatrosu'nda keza Mazhar Osman Bey'in Lekesi'ni gündüz saat ikide, gece saat dokuzda temsil edilecektir.]

Zeybek Kâğıdı: Nr. 32, s. 14; nr. 33, s. 14; nr. 34, s. 14; nr. 35, s. 14; nr. 36, s. 14; nr. 37, s. 14; nr. 38, s. 15; nr. 39, s. 15; nr. 40, s. 15; nr. 41, s. 16. [*“Zeybek Kâğıdı çıktı. Tiryakilere müjde. Tütünün lezzetini hissetmek için Zeybek sigara kâğıdını kullanınız. Zeybek Kağıdı sıhhate en nafi' ve en nefis sigara kağıdıdır. Taklitlerinden sakınınız. Satış yeri: Galata'da Mader Hanı'nda. Numara: 8, 9, 10.”* Şeklindeki reklam üzerinde zeybek kıyafetli bir bey resmi yer almaktadır.]

2. 7. Fotoğraflar

Abdullah Cevdet: Nr. 3, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Ulum-i Diniye ile en ziyade alakadar olan Osmanlı muharrirlerinden Şeyhülislam Abdullah Cevdet Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Afife Fikret: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Afife Fikret Hanım'ın Tevkif ve Tahliyesi”* adlı metinde yer alan Celal Nuri Bey'in fotoğrafına başörtüsü eklenerek kadın görüntüsü verilmeye çalışılmıştır.]

Afife Fikret: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Yeni Gelin Afife Fikret Hanım”* ifadesiyle Celal Nuri Bey'in fotoğrafına başörtüsü eklenerek kadın görüntüsü verilmeye çalışılmıştır.]

Ahmet Emin: Nr. 18, s. Vakit Gazetesi Sayfası 1. [*Vakit Gazetesi Sermuhariri Ahmet Emin Bey'e ait fotoğraf.*]

Ahmet Emin: Nr. 38, s. Peyam-ı Kabak Sayfası. [*“Ahmet Emin Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Ahmet Rasim Bey: Nr. 51, s. Fırıldak Sayfası. [*“Ahmet Rasim Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Ahmet Rasim: Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Muharrir-i Makale Ahmet Rasim Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Ali Kemal: Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 2. [*“Celal Nuri Bey’in haksız taarruzlarına uğrayan zavallı Ali Kemal Bey.”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Ali Kemal: Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Ali Kemal Bey’in Ziyareti”* adlı parça üzerinde otomobille *Vakit* gazetesini ziyaret eden Ali Kemal Bey ve onu karşılamaya çıkanlardan mürekkep fotoğraf.]

Ali Kemal: Nr. 25, Karpuz Ağacı Sayfası. [*“Ali Kemal Efendi”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

Avustralyalı: Nr. 24, s. 11. [*“Avustralyalı”* ifadesiyle verilen kadın fotoğrafı.]

Bali Efendi: Nr. 21, s. Küçük Gazete sayfası 1. [*“Bir beraat”* adlı parçada yer alan Bali Efendi adlı şahsa ait fotoğraf.]

Benizade Hamdi: Nr. 7, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Benizade Tevkifhanede”* adlı metinle birlikte Benizade Hamdi Bey’e ait fotoğraf.]

Boksör Kemal Bey: Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Boksör Kemal Bey yalancı talimlerini yaparken.”* İfadesiyle verilen fotoğraf.]

Celal Nuri: Nr. 1, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Kabineye yeni dâhil olan Celal Nuri Bey”* ifadesiyle fotoğraf]

Celal Nuri: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Celal Nuri Bey”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

Celal Nuri: Nr. 10, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Jurnalleri ile âlem-i matbuatta birçok gürültüye sebebiyet veren Celal Nuri Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Celal Nuri: Nr. 19, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Celal Nuri bey’in Yumruğu”* adlı parçada yer alan ve Celal Nuri Bey’e ait olduğu belirtilen yumruk fotoğrafı.]

Celal Nuri ile Afife Fikret Hanım’ın Bebeği: Nr. 9, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Bir Garip Hilkat”* adlı metin içinde yer alan Celal Nuri ile Afife Fikret Hanım’a ait olduğu bildirilen bir bebek fotoğrafı.]

Cemal Paşa: Nr. 5, Küçük Gazete Sayfası. [*“Cemal Paşa ve İmparator Wilhelm”* adlı metinde Cemal Paşa’ya ait olduğu bildirilen üniformalı bir zat fotoğrafı.]

Cevat Rüştü Bey: Nr. 32, s. Lahana Yaprağı Sayfası. [*“Cevat Rüştü Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Cin Ahmet Beyefendi: Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Sermuharririmiz Cin Ahmet Beyefendi”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Çinli: Nr. 27, s. 7. [*“Çinli”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

Damat Ferit Paşa: Nr. 25, Karpuz Ağacı Sayfası. [*“Damat Ferit Paşa”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

Enver Paşa: Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [*“Kafkasya’nın müstakbel hükümdarı Enver Paşa”* ifadesiyle fotoğraf]

Ercüment Ekrem Bey: Nr. 36, s. Peyam-ı Kabak Sayfası 1. [*“Foyası meydana çıkan Ercüment Ekrem Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Falih Rıfki Bey: Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Falih Rıfki Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Faruk Nafiz Bey: Nr. 69, s. 2. [*“Bahar Gülleri”* adlı manzume üzerinde Faruk Nafiz Çamlıbel’in fotoğrafı verilmiştir.]

Fransalı: Nr. 24, s. 11. [*“Fransalı”* ifadesiyle verilen kadın fotoğrafı.]

Hamdullah Suphi Bey: Nr. 4, Küçük Gazete Sayfası. [*“Şehremanetine tayin olunan Hamdullah Suphi Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Hoca Behçet Efendi: Nr. 19, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Yeni Sermuharririmiz”* adlı metin içerisinde yer alan Hoca Behçet Efendi’ye ait fotoğraf.]

İsmail Hakkı Paşa: Nr. 1, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Son neşriyattan yatağa düşmüş İsmail Hakkı Paşa”* ifadesiyle fotoğraf]

İsmail Suphi: Nr. 6, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“İsmail Suphi Bey”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

İhya Efendi: Nr. 10, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Yeni sermuharririmiz İhya Efendi”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

İhya Efendi: Nr. 11, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Sermuharririmizin Beraatı ”* adlı metin münasebetiyle verilen İhya Efendi’nin fotoğrafı.]

İngiltereli: Nr. 27, s. 7. [*“İngiltereli”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

İrlandalı: Nr. 26, s. 7. [*“İrlandalı”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

İtalya: Nr. 28, s. 11. [*“İtalya”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

Kazım Şinasi Bey: Nr. 41, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Kazım Şinasi Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Marko Paşa: Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Marko Paşa aleyhinde fırladıklar çeviren Rauf Ahmet Bey.”* ifadesiyle fotoğraf.]

Mahmut Sadık Bey: Nr. 10, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Sabık sermuharririmiz Yasin Efendi aleyhinde jurnal yazan Mahmut Sadık Bey.”* ifadesiyle fotoğraf.]

Mezar Taşı: Nr. 2, Küçük Gazete Sayfası. [*“Tanin Ruhu için el-Fatiha”* ifadesiyle mezar taşı fotoğrafı]

Muhiddin Bey: Nr. 6, Küçük Gazete Sayfası. [*“Muhiddin Bey”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

Mustafa Bey: Nr. 21, s. Küçük Gazete sayfası 1. [*“Bir beraat”* adlı parçada yer alan Mustafa Bey adlı şahsa ait fotoğraf.]

Münir Bey: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Münir Bey”* ifadesiyle fotoğraf.]

Nazır Namzedi Olan Altı Şahıs: Nr. 3, s. Küçük Gazete Sayfası. [Tevfik Paşa kabinesinden sonra teşekkül etmesi beklenen yeni kabinenin muhtemel üyelerine ait altı şahıs fotoğrafı.]

Necmettin Sadık Bey: Nr. 69, s. Küçük Gazete Sayfası. [Akşam Gazetesi Sermuhariri Necmettin Sadık Bey’e ait olduğu belirtilen fotoğraf.]

Osman Cemal: Nr. 72, s. 4. [*“Heyet-i Tahririye Müdürü Osman Cemal”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Pehlivan Kadri: Nr. 14, Alemdar Sayfası. [*“İttihatçıları Kim Kaçırdı”* adlı metin üzerinde yer alan Pehlivan Kadri’ye ait olduğu belirtilen fotoğraf.]

Rauf Ahmet Bey: Nr. 15, s. İstiklal Sayfası. [*“Yeni sermuharririmiz Rauf Ahmet Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Refik Halit: Nr. 6, Küçük Gazete Sayfası. [*“Refik Halit Bey”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

Refik Halit Bey: Nr. 38, s. Peyam-ı Kabak Sayfası. [*“Refik Halit Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Rıza Tevfik Bey: Nr. 7, Küçük Gazete Sayfası. [*“Nazırlıktan pehlivanlığa irtika eden filozofumuz Rıza Tevfik Bey”* ifadesiyle verilmiş fotoğraf.]

Rıza Tevfik Bey: Nr. 70, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Feylosof Rıza Tevfik Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Romanyalı: Nr. 26, s. 7. [*“Romanyalı”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

Sezai Bey: Nr. 45, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Yeni idare Memurumuz”* ifadesiyle verilen ve yan tarafındaki metinde şahsın Yedi Kuleli Sezai Bey olduğu belirtilen fotoğraf.]

Suat Bey: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Suat Bey”* ifadesiyle fotoğraf.]

Şefik Bey: Nr. 8, Küçük Gazete Sayfası. [*“Yağcı Şefik Bey”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Şili: Nr. 27, s. 11. [*“Şili”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

Vedat Örfi Bey: Nr. 11, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Vedat Örfi Bey”* ifadesiyle fotoğraf.]

Yasin Efendi: Nr. 10, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Merhum Yasin Efendi”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Yasin Efendi: Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [Yasin Efendi’ye ait fotoğraf.]

Yasin Efendi: Nr. 49, s. Fırıldak Sayfası. [*“Yasin Efendi Kim İmiş?”* ifadesiyle verilmiş modern bir kadın fotoğrafı.]

Yasin Efendi: Nr. 41, s. Küçük Gazete Sayfası 1. [*“Yasin Efendi”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

Yasin Efendi: Nr. 4, Küçük Gazete Sayfası. [*“Sermuharririmiz Yasin Efendi”* ifadesiyle orta yaşlı bıyıklı, kilolu bir şahsa ait fotoğraf.]

Yeni Sermuharririmiz: Nr. 14, s. Alemdar Sayfası. [*“Yeni Sermuharririmiz”* adlı metin üzerinde yer alan fotoğraf.]

Zil İzzet Beyefendi: Nr. 71, s. 4. [*“Yeni sermuharririmiz Zil İzzet Beyefendi”* ifadesiyle verilen fotoğraf.]

2. 8. Karikatürler

2. 8. 1. Belediye Meseleleriyle İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 55, s. 3. [*“Vapurdan çıkarken! — (Hiddetle) Lastiğimize bastınız! — Evet efendim, kaza oldu.. Mil pardon! — Mil pardon ama daha dün aldık...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 56, s. 7. [*“İstanbul’da hayat sigortası: — Bu ne garip şerait? Sigorta için bundan daha sağlam vücut mu ister? Kumpanya memuru — Hayır efendim, şimdi iş sağlam vücut meselesinde değildir. Böyle tepeden inme garipler, çeşit çeşit otomobiller, sarsak tramvaylar, korkulu seyri sefainler varken...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 6, s. 5. [*“İşe Nezareti Şehremanetine Yardım ediyor, Ne kadar da çok süprüntü varmış bir türlü bitmedi.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 40, s. 1. [*“Şehremaneti faaliyette berdevam: Şimdide Köprü’nün hüsn-i muhafazası münakaşaya konulacak mı?”* ifadesiyle verilen ve köprü üzerinde temizlik yapan insanlardan müteşekkil karikatür.]

Basri: Nr. 40, s. 8. [*“Şehremanetinin faaliyeti etrafında: Şehremini paşanın sabah teftişi münazırından.”* ifadesiyle verilen ve şehreminini taşıyan otomobilin üzerinde esnaflardan alındığı belli olan türlü yiyeceklerden müteşekkil karikatür.]

Basri: Nr. 43, s. 4. [*“Tünelde: Hazmetmek için bire bir. Asker çocuk kırk para, başbozuk iki kuruş.”* ifadesiyle verilen tezgâh açmış bir satıcı ve müşterilerinden müteşekkil karikatür.]

Basri: Nr. 43, s. 8. [*“ Otomobillerden herkes müşteki: — Şu otomobillerin Allah belasını versin. İnsanların üstünü başını berbat ediyorlar.”* ifadesiyle yanından geçen otomobilden üzerine çamur sıçrayan bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

N(un).: Nr. 50, s. 11. [*“Bir tramvay arabasının fethinin resmidir.”* ifadesiyle tramvaya binmek için birbirini itekleyen insanlardan müteşekkil karikatür.]

N(un). K(af).: Nr. 54, s. 4. [*“Doktorlarımız ve Sükna Kanunu: — Doktor çok rahatsızım. Beni tedavi eder misiniz? Doktor — Burada olmaz, sonra içerisinde icra-i sanat edildi diye bu evimiz sizi çıkarmaya kalkarlar.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

N(un). K(af).: Nr. 54, s. 4. [*“— Yahu bu ne hal? — Tramvaya Eminönü’nden bindim. Galatasaray’da indim. İşte bu hale geldim, azizim.”* ifadesiyle üstü başı perişan olan bir şahıs ile onun bu halini şaşkınlıkla izleyen diğer bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 26, s. 4. [*“—Beybaba! Şirket kimin hayrına işliyor ki şirket-i hayriye diyorlar? Baba – Senin hayrına.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 53, s. 7. [*“Şirket-i Hayriye gişesinde: — Annemin babamın nikâh masrafı kadar bilet parası, soygun, adama hırsızlar, dolandırıcılar bile bu kadar insafsızlığı yapmaz, sanki onlardan ne farkınız kaldı? — Çok... Onlar ceza görür. Biz görmeyiz...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 55, s. 7. [*“ Tramvay grevi münasebetiyle: Tramvay yoksuzluğuna karşı en iyi çare!”* ifadesiyle bir eşeğin üzerinde bulunan altı kişiden ve onların arkasında birinin elinde afiş olan iki kişiden müteşekkil karikatür.]

: Nr. 55, s. 1. [*“Oruç sersemliği: Dalgın bir memur — Bu tramvaylarda ayakta durmaktan dizlerime su inecek.”* ifadesiyle bir ağacın dalına bastonu ile tutunarak gazete okuyan şahıstan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 32, s. 5. [*“—Ah birader, ne tesadüf? Şükür Allah’a ki seni gördüm. Evdekilerle de helalleşemedim. Bari sen hakkını helal et.. — Başına ne felaket*

geldi? – Ah sorma. Felaket... Bir iş çıktı tramvaya bineceğim...” ifadesiyle tramvay durağı karşısında konuşan iki şahıstan mürekkep karikatür.]

İmzasız: Nr. 52, s. 9. [*“ Valide — İki kere iki kaç eder? Çocuk — On! Misafir — Sizin mini mini piyasanın tacirleri gibi hesap yapıyor.” ifadesiyle verilen karikatür “ Avrupa Karikatürleri” sütununda yer almıştır.]*

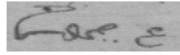
İmzasız: Nr. 62, s. 9. [*“ Hesabi Efendi — Kuyudatıma dün göz gezdirdim. Tramvay biletçilerinin anaforuna tam dört kat elbise parası kaptırmışım.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

İmzasız: Nr. 69, s. 5. [*“Şimendiferde yeni saat: — Oğlum ne ağlıyorsun? — Şu adam tren saat kaçta dedi... Onaltıyı çeyrek geçe dedim... kızdı dövdü.” ifadesiyle verilen karikatür.*

2. 8. 2. Çocuk Konulu Karikatürler

Basri: Nr. 41, s. 8. [*“Mektepte: Olmuş bir vakıa. Muallim – Oğlum ne ağlıyorsun? Talebe – Efendim Alemdar gazetesi babama küfür etti... Muallim – Ağlama oğlum demek baban şayan-ı hürmet bir adam imiş.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 52, s. 3. [*“Hoca— Avrupa’da kaç devlet vardır söyler misin? Talebe — Hoca Efendi sen söyle de alını karışlayım.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

: Nr. 64, s. 9. [*“Havas-ı hamse” ifadesiyle verilen ve üç kareden oluşan karikatürde sigara içen bir çocuğun ihtimal babası olan şahıs tarafından yakalanması ve dayak yemesi yansıtılır.]*

İmzasız: Nr. 60, s. 11. [*“ Peder — Evladım okuduğun ne kitabı? Mahdum — Bir yazın tarihi beybaba... Peder — Tarih okuyacağın yerde biraz hesaba çalışta düşük numara almaktan kurtul.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

İmzasız: Nr. 61, s. 7. [“ — Çocuk neye ağlıyorsun. — Şu adam tren kaçta diye sordu... On altıyı çaryek geçerek dedim... kızdı... dövdü...” ifadesiyle verilen karikatür.]

2. 8. 3. Dönemin Basınıyla İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 34, s. 9. [“Babacığım, geçen Mebusanda da sormuştum. Ama unuttum. Mebus ne demektir? — Etliye sütlüye karışan! — Ha şimdi hatırladım, ama siz o vakit etliye sütlüye karışmayan demiştiniz... — Onla o vaktin mebuslarıydı oğlum..” ifadesiyle verilen karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 51, s. 12. [“Sabahleyin: — Yine neşelendim, gazete okumadın mı? — Okudum ama neşe verecek ne var sanki? — Bizim semtin park tamiratına başlanılmış! — Ya.. Sahih mi?! Ah darısı bizimkinin başına hemşireciğim.” ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 5, s. 10. [“Serbesti-i Matbuat Hakkında Ayanda Verilen Bir Takrir Münasebetiyle, Canım babacığım, kuzum babacığım, şeker babacığım ne olur hatırım için...” ifadesiyle cebinden banknotlar görünen uzun burunlu, gözlüklü bir zatın elindeki kâğıdı uzatmış vaziyette karşısındaki yaşlıca iyi giyimli zatı ikna etmeye çalışmasından mürekkep karikatür.]

Basri: Nr. 41, s. 5. [“Kirpinin akabeti: 1350’de... Gazetesinin idarehanesinde: İdare memuru: — Efendim siz üçüncü sınıf bir muharrir addedildiğiniz için makalelerinize otuz kuruştan fazla veremeyeceğiz.” ifadesiyle verilen karikatürde Refik Halit Bey’in Damat Ferit Paşa Kabinesi’ndeki posta müdürlüğü akabinde tekrar matbuat âlemine dönmesi gözden düşmesi şeklinde yorumlanmıştır (Çeviker 1991: 82)]

Basri: Nr. 41, s. 8. [“Mektepte: Olmuş bir vakıa. Muallim — Oğlum ne ağlıyorsun? Talebe — Efendim Alemdar gazetesi babama küfür etti... Muallim — Ağlama oğlum demek baban şayan-ı hürmet bir adam imiş.” ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 41, s. 9. [“*– Şu sarı potinleri iyice siyaha boya. – Efendi öyle demezler, Alemdarvari boya derler.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 42, s. 5. [“*Karpuz oğlu: — Sana baba nasihati oğlum: Ocakçıların tatlı sözlerine sakın aldanma, inanma, kanma!*” ifadesiyle Ali Kemal’in, önünde diz çökmüş bir vaziyette duran Refik Halit’i İttihatçılara karşı uyarması tasvir edilir.]

Basri: Nr. 44, s. 13. [“*Kesekâğıdına bile yaramıyor. İki kesekâğıdı tüccarı arasında: — Okkası on ikiden kesekâğıdı aldım. Kese kâğıdı yaptırdım. Birde ne beğenirsin hangi bakkala gönderdimse istemedi. — Muhakkak Alemdar gazetesinden yapmışsın.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 2, s. 4. [“*Meyhane politikası. La legende de ce dessin est intraduisible en français.*” ifadesiyle bir masa etrafında gazete okuyan iki kişinin “*– Gazeteler yeni kabine hakkında ne diyorlar? – Sakın aldanma, kanma, inanma!..*” şeklinde söyleşmelerini belirten karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 20, s. 8. [“*Kaşki Ali Kemal’e biz de çatsaydık! Sürgünden gelenlerin satışı fırlayıp gidiyor!*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat (S(in). S(in)). müstearıyla): Nr. 3, s. 4. [“*Sulh Hazırlıkları: Türk matbuatı çoraplarını sökmekle meşgul. – Karşı matbuatı örmekle!*” ifadesiyle iki kareden oluşan karikatür. Birinci karede Türk matbuatını temsil eden ve çorap sökmekle meşgul olan Süleyman Nazif, Ali Kemal ve Yunus Nadi; ikinci karede ise azınlık basınıni temsil eden ve çorap ören üç kişi yer almaktadır (Koloğlu 2005: 182).]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 5, s. 8. [Yirmi yedi kareden oluşan ve “*1919 Senesinde Neler Olacak?.. İlaç pahalılığından doktorlardan vazgeçip üfürükçülere müracaat olunacak... Altın ile kâğıdın farkı kalmayacak... Piyer Loti Müslüman olacak... Matbuat külhanbeylerin elinde kalacak... Kara kediler çoğalacak...*” ifadeleriyle 1919 yılında zuhur edecek hadiselerin verildiği karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 5, s. 11. [Yedi kareden oluşan ve “*1919 Senesine nasıl giriyoruz? Herkes ileri biz geri: Matbuatın dili bağlı. Tramvaylar öküzle*

çekiliyor. Susuzluktan uyuz olan olana. Elektrik yerine çıra lambası. Fes yerine mendil. Şimendifer yerine iki numaralı otomobil (iki bacak). Vapur yerine yandan çarklı motorlar (Kulaç).” ifadeleriyle 1919 senesine nasıl girildiğini yansıtan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 29, s. 10. [*“Peyam İdarehanesi’nde: R. T. Bey – Monşer, onun hakkında yazacağım makalelere para vermeyeceğini evvelden söylemiş olsaydın nahak yere kendimi rezil etmiş olmazdım!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 64, s. 11. [*“— Paşam, Akşam ne diyor? — Medhüsena kaplarım verdim kalaya, benden dua bekleyenler avcunu yalaya.”* ifadesiyle daha rütbeli olduğu anlaşılan ve elinde gazete bulunan zabitle ona bir şeyler soran diğer bir zabitten müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 65, s. 4. [*“Herkes payına seviniyor.”* ifadesiyle Batılı olduğu anlaşılan ve elinde *Peyam-ı Sabah* bulunan ve bir bey ile elinde Fransızca bir gazete bulunan ve gülümseyen bir Osmanlı beyefendisinden müteşekkil karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 7, s. 5. [*“—Kozmetü bugün ne yapacağız? — Zavallı Türkçe gazetelerin yaygarasına acıyorum. Biz nazırları dolaba koyalı!...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 10, s. 5. [*“Takvimden bir yaprak: İleri fırtınası. Bir hakikat olmasın Allah’ım ayan.”* ifadesiyle Ali Kemal Bey’in fırtınaya tutulmasından üzerinde *“maruz bendegânımdır”* ifadesi yer alan gazete parçalarının uçuşmasından müteşekkil karikatürde Turgut Çeviker Milli Mücadele yanlısı *İleri* gazetesinin muhalif Ali Kemal’i alt etmesinin anlatıldığını belirtmiş (Çeviker 1991: 281); ancak Orhan Koloğlu gazete parçaları üzerindeki ifadelerden hareketle Ali Kemal’in hafiyeliğinin vurgulandığını belirtmiştir (Koloğlu 2005: 183).]

Ulvi Kazım: Nr. 4, s. 4. [*“Şimdiki Gazeteciler Nereden Yetiştiriyor, —Yollar açılıyor diye işlerde kesat var. Bugünün karlı işi gazetecilik diyorlar. Ne dersin?”*

ifadesiyle giyimleri çok iyi olmayan, sohbet eden iki şahıstan müteşekkil karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 45, s. 1. [*“Hasan Bey: — Pazar ola boyacı başı”* ifadesiyle ellerinde fırça, önlerinde boya fıçısı bulunan iki şahıstan müteşekkil karikatürde adı karalama politikasından ötürü boyacıya çıkan *Alemdar* gazetesi muharrirleri olması muhtemel.]

: Nr. 40, s. 5. [*“Alamet-i farika: – Alemdar gazetesi dört sayfadan iki sayfaya indi acaba ne olabilir? – Ne olacak...”* ifadesiyle verilen ve sohbet eden iki kişiden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 17, s. 4. [On altı kareden oluşan ve *“Diken’in matbuata bayram hediyeleri. Vakit, akrepsiz saat. Sabah, bir fırıldak. Akşam, bir lamba. İstiklal, bir tek gözlük. Yeni Gün, bir mezar taşı. Hadisat, Genç Kalemler. Zaman, biraz sermaye. Alemdar, bir maşa...”* ifadeleriyle verilen matbuat âleminin zaafına ya da yaklaşımlarına gönderme yapan karikatür.]

İmzasız: Nr. 19, s. 5. [*“Kadın aklı – Şeytan aklı. Memuriyet bulmak kadar kolay ne var. Yazılarını basacak bir gazete bulursan, atıp tutarsın herkes aldanır, inanır, kanar, sende bir memuriyet kaparsın.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 21, s. 8. [*“Zırtapozlar! Karpuzlar! Lahana Yaprakları! Sevimli fettanlar, size hayran değil mi insanlar! Şatır, şaklabanlar! Bu ne ahenk, Bu ne vahdet?”* ifadesiyle verilen ve aynı sokak içerisinde yer alan gazete idarehanelerine bakarak yürüyen şahıstan ibaret karikatür.]

İmzasız: Nr. 29, s. 8. [*“Anne! Anne! Gazetede okuduğun geldi!”* ifadesiyle *İstiklal* gazetesi okuyan anne ve ona camdan kafasını uzatan mandayı gösteren çocuğundan müteşekkil olan bu karikatürde *İstiklal* Gazetesi Sermuhariri Rauf Ahmet Bey’in¹ manda ve himaye taraftarı olmasına gönderme yapılmıştır.]

¹ Rauf Ahmet Bey’in manda ve himaye yanlısı politikası hakkında bilgi için bkz. (Tezcan 2007: 70-71)

İmzasız: Nr. 31, s. 1. [*“Yeni Gün’ün eski günler yadigârı.”* ifadesiyle Yunus Nadi’nin sigara yakarken tasvir edilmiş karikatürü.]

İmzasız: Nr. 42, s. 4. [*“Şu Alemdar gazetesi yok mu, dört sayfa değil on altı sayfa çıkarsa insan bir türlü okumasını istemiyor.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 42, s. 14. [*“Peyam ile Sabahın ittifakından meydana çıkan şekil”* ifadesiyle verilen ve baş kısmı muzip bir çocuğa benzeyen, belden alt kısmı ise yaşlı bir zatı andıran garip görünümlü bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 44, s. 4. [*“Peyam-ı Sabah, matbaasına hademe arıyormuş. Diken bu çöpçüyü mezkûr gazetenin sermuharririne takdim ediyor.”* ifadesiyle etrafı süptüren bir temizlik elemanından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 44, s. 5. [*“Müşkülpesentler: — Size lavanta beğendirmek de pek müşkül... — Alemdar gazetesine mebus beğendirmek kadarda güç değil ya!”* ifadesiyle lavantaları deneyen bir kadın ile yanında bulunan bir zattan müteşekkil karikatürü.]

İmzasız: Nr. 44, s. 9. [*“Alemdar’a sözünü dinletebilecek bir kaynanadili”* ifadesiyle ağzında sigara elinde sopa bulunan iri yarı bir kadın karikatürü.]

İmzasız: Nr. 47, s. 11. [*“—Doktor geceleri hararet artıyor ne yapalım? — Onun tedavisi gayet kolay: Sabah akşam bir hafta mütemadiyen Alemdar’ı, Serbesti’yi okuyunuz. Bir şeyiniz kalmaz.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 64, s. 4. [*“İlahi bey elinden Alemdar düşmüyor. Şu gazeteyi okuya okuya âlemi dar ettiniz.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 7, s. 8. [*“Hükümetin Meclis-i Mebusanda okunmak üzere hazırladığı programı.”* ifadesiyle üzerinde kilit ve anahtar olan bir evrakı okumaya çalışan bir şahıstan ibaret karikatür.]

2. 8. 4. Dönemin Sımarıyla İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad): Nr. 15, s. 5. [*“Nevzat Bey mahkemesi münasebetiyle”* ifadesiyle verilen sohbet eden iki şahıstan müteşekkil karikatür.]

Ahmet: Nr. 4, s. 1. [*“Bir İslam mütefekkeri!”* ifadesiyle elleri cebinde, ağzında sigara, hafif sakallı bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

Ahmet: Nr. 12, s. 8. [*Löbon’un boncuğu* ifadesiyle:

Ahmet: Nr. 35, s. 1. [*“Yeni bir ayan”* ifadesiyle elinde baston bulunan yaşlı bir zattan müteşekkil karikatür.]

Ahmet: Nr. 36, s. 1. [*“Mebusların en güçlüsü”* ifadesiyle verilen ve oldukça kilolu bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

Ahmet: Nr. 38, s. 4. [*“Meşhur simalar: Reşit Beydendi”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 39, s. 4. [*“Meşhur simalar: Ayandan Mavroyeni Bey”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 40, s. 4. [Elinde baston bulunan fesli paltolu orta yaşlıca bir zatı belirten karikatür.]

Ahmet: Nr. 45, s. 5. [*“Namık Kemal Beyzade”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 48, s. 9. [*“Ayandan: Topçu Feriki Rıza Paşa hazretleri”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 48, s. 11. [*“Ayandan Naim Efendi”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 50, s. 5. [*“Ayandan Ziya Paşa Hazretleri.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ahmet: Nr. 51, s. 4. [*“Ayandan Fuat Paşa Hazretleri.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

- Ahmet: Nr. 52, s. 6. [*“Osman Paşa Hazretleri.”* ifadesiyle verilen karikatür.]
- Ahmet: Nr. 54, s. 6. [*“Teşrifat müdür-i umumisi”* ifadesiyle verilen karikatür.]
- Ahmet: Nr. 66, s. 8. [*“Devrin sefir-i sabıkı Halis Bey”* ifadesiyle verilen karikatür.]
- Ahmet: Nr. 69, s. 4. [*“Her zaman genç bir feylesof: Panciri Bey”* ifadesiyle verilen karikatür.]
- Basri: Nr. 41, s. 5. [*“Kirpinin akabeti: 1350’de... Gazetesinin idarehanesinde: İdare memuru: – Efendim siz üçüncü sınıf bir muharrir addedildiğiniz için makalelerinize otuz kuruştan fazla veremeyeceğiz.”* ifadesiyle verilen karikatür.]
- Basri: Nr. 42, s. 9. [*“Teneke kaplaması: — Arın tenekesi kaç? — Yüzünü mü kaplayacaksın.”* ifadesiyle Refik Halit ile tenekeçiden müteşekkil karikatür.]
- Basri: Nr. 42, s. 13. [*“Aydede’nin rüyası”* ifadesiyle verilen ve Refik Halit’in rüyasında çeşitli yiyecekler görmesini tasvireden karikatür.]
- [GÖKÇE], Ramiz: Nr. 3, s. 8. [*“Yeni kabinenin faal başvekili.”* ifadesiyle fesli, sakallı ve baş kısmı haricinde iskeletten ibaret bir şekilde tasvir edilen Sadrazam Ahmet Tevfik Paşa’nın dinamizmine gönderme yapan karikatür. (Koloğlu 2005: 221)]
- [GÖKÇE], Ramiz: Nr. 8, s. 4. [*“Reşit’in firarı münasebetiyle: İstediğin kadar kaç, defterde ismin yazılı ya! ...”* ifadesiyle otomobile binerek kaçmak isteyen zattan ve onu yakalamaya çalışan askerlerden müteşekkil karikatür.]
- Mehmet İzzet: Nr. 50, s. 12. [*“Eşraf-ı sani yahut deccal”* ifadesiyle verilen karikatür.]
- [SİMAVİ], Sedat: Nr. 1, s. 1. [*“Sahne-i Hadisat’ta eski bir sima”* ifadesiyle kaşsız, gözsüz ve burunsuz bir halde tasvir edilen simasıyla Süleyman Nazif’i yüz­süz yüz­süzlük­le itham edecek şekilde yansıtan karikatür.]
- [SİMAVİ], Sedat: Nr. 1, s. 4. [*“Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde. La Chut d’İsmail Hakki Pacha: Et de ce Grand convoir de sucres, il ne reste plus que*

la locomotive.” ifadesiyle adı vagon ticaretine karışan Hakkı Paşa’nın eski haline gönderme yapan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 2, s. 1. [“*Ölüm merdanesi. Le Cylindre de la mort.*” ifadesiyle içinde Enver Paşa’nın yer aldığı otomobilin insanları ezerek geçmesini belirten karikatürde Enver Paşa’nın Sarıkamış’ta binlerce askerin ölümüne sebep olmasına atıfta bulunulmuştur.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 8, s. 2. [“*Ali Kemal Bey*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 10, s. 1. [“*Enver ve Talat Paşalar – Biz Almanya’ya boş oturmaya gelmedik. Size yardıma geldik. Reis Erhard – Çok teşekkür ederim paşalar, fakat Almanya yeteri kadar budanmıştır.*” ifadesiyle Almanların bir zamanlar I. Dünya Savaşına soktukları dostlarından yüz çevirmelerini yansıtan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 10, s. 3. [Ömer Seyfettin Bey’i yansıtan karikatür (Simavi 1992: 157)]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 26, s. 1. [“*Refik Halid Bey istifa etti (Gazeteler) Efkarı Umumiye – Bir kahvemizi içmeden böyle nereye efendi!*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 33, s. 3. [“*İstiklal için çalışan bir muharrir.*” ifadesiyle verilen bastonlu, göbekli bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 34, s. 1. [“*Bu Yz. N.t(e). f. k(af). Bey*” ifadesiyle oldukça kilolu bıyıklı bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 42, s. 1. [“*Aydede*” ifadesiyle Refik Halit Karay’ın karikatürü.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 11, s. 8. [“*Evvelce tutup reh-i firarı terk etti. Terk etti libas-ı müstearı. Talaat déguenillé*” ifadesiyle verilen karikatürü.]

Ulvi Kazım: Nr. 5, s. 18. [“*Deliler Doktoru*” ifadesiyle iyi giyimli oldukça şişman, kel, bıyıklı, gözlüklü bir elinde baston diğerinde fes olan bir zat karikatürü.]

Ulvi Kazım: Nr. 30, s. 3. [*“Darülfünunemini”* ifadesiyle verilen ve Darülfünun binası üzerinde silahlı sopalı bir şekilde nöbet tutarcasına bekleyen Besim Ömer Akalın ile arkasındaki bir çocuktan müteşekkil karikatür (Çeviker 1991: 319)]

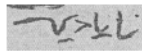
Ulvi Kazım: Nr. 31, s. 3. [*“Göz doktoru bir diplomat.”* ifadesiyle verilen ve bir bey karikatürü.]

Ulvi Kazım: Nr. 34, s. 3. [*“Vakit nakittir”* ifadesiyle verilen bıyıklı ellerini cebine sokmuş bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 45, s. 6. [*“Kirpinin istihalesi. Eskiden Kirpi. Bir zamanlar telgraf direklerine musallat bir kuş. Nihayet Aydede.”* ifadesiyle verilen ve üç kareden oluşan karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 45, s. 9. [*“ Gelibolu Mebusu Afife Fikret Hanımefendi, mahdum-ı mükerrerleri ve refik-i hayatları beyefendi hazretleri. (Hususi fotoğrafımız tarafından alınmıştır.)”* ifadesiyle büyük çizilmiş bir kadın görünümünde Celal Nuri, kucığında Ahmet Emin ve yanlarında sigara içen Ali Kemal’den müteşekkil karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 68, s. 4. [*“— Mahrem-i şehir ile hilali ahzarcı deliler doktoru arasında: Ahmet Rasim Bey — Can çıkmayınca huy çıkmaz derler. Hilal-i ahzar diye kâinatı bile yeşile boyasanız yine eski tas eski hamam. Kırk yıllık kani olur mu yani?”* ifadesiyle verilen karikatür.]

: Nr. 67, s. 8. [*“Paramın üstünü istedim diye Ali Kemal gibi yüzüme ne bağıırıyorsun!”* ifadesiyle bağırarak bir adam ve etrafında onu öfkeyle izleyen biri genç diğerleri yaşlı üç kadından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 6, s. 1. [*“İspritizma masası etrafında: — Sor bakalım, İstanbul’da bizi bekliyorlar mı?”* ifadesiyle Talat Enver ve Cemal Paşalar ile Meclis Reisi Halil Bey¹ olduğu tahmin edilen bir ruhtan müteşekkil karikatür.]

¹ Orhan Koloğlu bu karikatürün Sedat Simavi’ye ait olduğunu belirtmiş ancak karikatür imzasız olarak neşredilmiştir. Ayrıca Orhan Koloğlu masa üzerinde beliren ruh silüetinin de Meclis Reisi Halil Bey olduğunu belirtir. (Koloğlu 2005: 215)

İmzasız: Nr. 11, s. 1. [*“Sadr Ferid cedit”* ifadesiyle Damat Ferit Paşa’yı yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 35, s. 3. [*“Şurayı devlet reisi”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 36, s. 3. [*“Ayandan bir müşir”* ifadesiyle karikatür.]

İmzasız: Nr. 41, s. 1. [*“Cansız bir müessesenin canlı bir mümessili: Darülbedayiden Bican Efendi”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 43, s. 7. [*“Aydede: (Kolunu sıvatarak) Bu kadarcık bir kolunuz var. Şimdiden zat-ı devletlerine duacıdır.”* ifadesiyle iki şahıstan Refik Halit Bey’in elinde kuru bir kol karşısında oturan şahsa bir şeyler anlatmasından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 48, s. 8. [*“Süleyman Şefik Paşa hazretleri”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 53, s. 9. [*“Ayandan Şerif Paşa Hazretleri”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 56, s. 6. [*“Mısırlı A(yın). F. Paşa”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 72, s. 4. [*“Ankara heyet-i murahhasa reisi”* ifadesiyle verilen karikatür.]

2. 8. 5. Dönemin Siyasi Meseleleriyle İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 14, s. 8. [*“Bizde fırkalar: – Sebebi ne olursa olsun, bizde daima tek kalan fırka bana daima sivrisinek ile rüzgârın dava-ı marufunu hatırlatır: Fıtratları icabı ikisi bir arada barınamaz ki murafta olunabilsin!”* ifadesiyle sohbet eden iki şahıstan müteşekkil karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 16, s. 4-5. [On iki kareden oluşan ve *“İttihatçılar tekrar mevki-i iktidara gelirlerse: 1. Kendilerinden olmayanlar tehcir edilecek. 2. Her nahiye bir İttihat ve Terakki şubesi küşad edilecek. 3. Bando müzikla lav edilip yerine mehterhane—i hakani kaim olacak. ...”* ifadeleriyle İttihat ve Terakki Fırkasının iktidara gelmesi durumunda yaşanacakları anlatan karikatür.]

Ahmet: Nr. 5, s. 1. [*“Sen ne dersin be hocam onlar bu millete, bu devlete, bu vatana birer muhibbe-i İlahiye idiler.”* ifadesiyle şişman bir zatın oturur vaziyette arkası dönük, başı sarıklı bir şahsa bir şeyler anlatmasından müteşekkil karikatür.]

Basri: Nr. 40, s. 13. [*“İlk içtima: İlk teklif? Efendiler! Biz burada ekseriyet itibarıyla tüccar adamlarınız ticarethanelerimizde kullanmakta olduğumuz kâtiplere verdiğimiz maaş bizim milletvekili sıfatıyla aldığımız maaşın fevkindedir. İşte bu bizim için bir izzet meselesi teşkil ediyor. Maaşımıza birkaç misli zam teklif etmek istiyorum. (Uzaktan sesler.) kabul kabul!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 41, s. 4. [*“E birader ne bileyim parasına tam’ ettim mebus oldum. Ah bilseydim tramvaya biletçi yazılırdım!...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 41, s. 13. [*“Dedikodu: – Mebustan boşanmış hamala varmış diyorlar. – Pekiyi yapmış her kes yoksuzluğa katlanabilir mi?”* ifadesiyle verilen iki kadından müteşekkil karikatür.]

Basri: Nr. 42, s. 5. [*“Karpuz oğlu: — Sana baba nasihati oğlum: Ocakçıların tatlı sözlerine sakın aldanma, inanma, kanma!”* ifadesiyle Ali Kemal’in önünde diz çökmüş bir vaziyette duran Refik Halit’i İttihatçılara karşı uyarması tasvir edilir.]

Basri: Nr. 43, s. 9. [*“— Hürriyet ve İtilaf Fırkasına rekz edilecek abide.”* ifadesiyle yaptığı kardan adamın boynuna çelenk takan beyzade görünümlü bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[BERK], Nurullah cemal: Nr. 30, s. 9. [*“Bekçi bile müşteki. – Bekçi baba intihabat nasıl gidiyor. – Berbat paşam, Berbat! İki haftadır ayaktayız. Eski zamanları nasıl aramazsın? İntihap var derlerdi. Neticesini gazetelerde okurduk. Bunlar bütün zahmeti mahalleliye yükletiyorlar.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[GÖKÇE], Ramiz: Nr. 3, s. 8. [*“Yeni kabinenin faal başvekili.”* ifadesiyle fesli, sakallı ve baş kısmı haricinde iskeletten ibaret bir şekilde tasvir edilen

Sadrazam Ahmet Tevfik Paşa'nın (Koloğlu 2005: 221) dinamizmine gönderme yapan karikatür.]

M(im). Safa: Nr. 23, s. 5. [*"Kurtezanlığın tarihçesi: Yeniçeriler zamanında genç aşık sevgilisinin hayalini çubuğunun dumanında görebilmekle bahtiyar idi. Devr-i İstibdat'ta dadı kalfa görmeden sevgilisine bir demet çiçek ile bir alevli mektup uzatabilmek en büyük bir muvaffakiyet idi. Hürriyetin ilk senelerinde kafes arkasından kolayca konuşulmaya başladı. Fakat şimdi..."* ifadesiyle aşıkla maşuk ilişkisinin devirlere göre gelişimini yansıtan karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 29, s. 3. [*"Bir fırkacık hakkında bir düşüncecik. –Anlaşılan eski hamam eski tas olmayınca intihabata iştirak etmeyiz diyorlarmış. – Yeni Hamamda yeni tasla temizlenemeyeceklerini anladılar galiba!"* ifadesiyle verilen karikatür.]

S(in). Nuri: Nr. 28, s. 8. [*"Müstenkipler"* ifadesiyle bir bankta oturan üç keyifli şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 1, s. 4. [*"Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde. La Chut d'İsmail Hakki Pacha: Et de ce Grand convoir de sucres, il nereste plus que la locomotive."* ifadesiyle adı vagon ticareti olarak adlandırılan yolsuzluğa karışan Hakkı Paşa'nın eski haline gönderme yapan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 2, s. 4. [*"Ne yaptılar?(1) Soğukkanlılıkla insan çiğnediler. (2) Astılar. (3) Boğdular. (4) Ceplerini doldurdular. (5) Kendilerinden olmayanların ağızlarından lokmalarını kaptılar. (6) Kaçtılar."* İfadesiyle verilen ve önceki siyasilerin yani İttihatçıların ön plana çıkan altı fiilini yansıtan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat (S(in). S(in)). müstearıyla: Nr. 3, s. 4. [*"Sulh Hazırlıkları: Türk matbuatı çoraplarını sökmekle meşgul. – Karşı matbuatı örmekle!"* ifadesiyle iki kareden oluşan karikatür. Birinci karede Türk matbuatını temsil eden ve çorap sökmekle meşgul olan Süleyman Nazif, Ali Kemal ve Yunus Nadi; ikinci karede ise azınlık basınıni temsil eden ve çorap ören üç kişi yer almaktadır (Koloğlu 2005: 182).]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 5, s. 8. [Yirmi yedi kareden oluşan ve “1919 Senesinde Neler Olacak?.. İlaç pahalılığından doktorlardan vazgeçip üfürükçülere müracaat olunacak... Altın ile kâğıdın farkı kalmayacak... Piyer Loti Müslüman olacak... Matbuat külhanbeylerin elinde kalacak... Kara kediler çoğalacak...” ifadeleriyle 1919 yılında zuhur edecek hadiseleri belirten karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 7, s. 1. [“Tarih tekerrürden İbarettir, Yeniçeriler devrinde — Ver akçeyi ağa öyle dedi. Devri sabıkta— Çıkar parayı zaptıye nazırı öyle emretti. İttihatçılar zamanında — Muhalifsin ver parayı, kurtar canını. Şimdi — Kantariyye milli mahsulât.” ifadeleriyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 9, s. 8. [“— Kabine düşecek diyorlar acaba ne zaman? — Vesaiti nakliye meselesi hallolunca. — Vesaiti nakliye ile ne münasebet? — Ya her insan.. yaya mı dönsünler?” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 5, s. 11. [Yedi kareden oluşan ve “1919 Senesine Nasıl Giriyoruz? Herkes İleri Biz Geri: Matbuatın dili bağlı. Tramvaylar öküzle çekiliyor. Susuzluktan uyuz olan olana. Elektrik yerine çıra lambası. Fes yerine mendil. Şimendifer yerine iki numaralı otomobil (iki bacak). Vapur yerine yandan çarklı motorlar (Kulaç).” ifadeleriyle 1919 senesine nasıl girildiğini veren karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 13, s. 4. [Dokuz kareden oluşan ve “Gençleşmekte devam edecek miyiz” ifadesiyle yönetim kademesinin sürekli gençleşmesinin istenmesi neticesi gelecekte bebeklerin mebus olacağını belirten karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 25, s. 8. [“Sukûttan sonra ilk mülakat: — Yeni kabinenin icraatı hakkında fikriniz? — Gazetelerde aleyhimde yazılanları okumaktan etrafa bakmaya vakit bulamıyorum ki...” ifadesiyle verilen sohbet eden iki şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 26, s. 5. [“Hatıralar: — Ortalıkta hiçbir nam bırakmadı diyemezler... İşittiğime göre aşçı dükkânlarında bile ismim sık sık geçiyormuş.” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 28, s. 6. [“–Mebusluğa namzetliğini koyacak mısın? – Çoluk çocuktan bize sıra düşerse ne ala...” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat (S(in). Simavi müstearıyla): Nr. 28, s. 8. [“İntihabat propagandaları. Mebus namzedi – Öyle kanunlar koyacağım ki iki seneye kadar vilayetiniz otomobiller, elektrikli makinelerle dolacak, artık çift sürmek için öküz, ata, eşeğe ihtiyaç kalmayacak. – Öyle ama efendi... Gübreyi de sen mi çıkaracaksın?” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 37, s. 1. [“Mebus olamayanlar: – Evladım sende namzet miydin? – Evet efendim. – Hangi fırkanın? – Karşı fırkanın efendim.” ifadeleriyle karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 39, s. 1. [“Mebus olamayanlar. – Namzetliğini ilan ettirmedığın gazete kalmadı. Şimdide dıral dedenin düdüğü gibi ortada kaldın. Yunus Nadi Bey kadar da susamaz mıydın?” ifadesiyle yanındaki beye bir şeyler söyleyen kadından müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 46, s. 1. [“Kabinenin istifası münasebetiyle: Parmakkapı yararı— Bu sefer de Sadık Beyimize nasip olmadı. Artık Tezveren Dede’ye mum adasak mı?” ifadesiyle elindeki gazeteyi şaşkınlıkla okuyan bir zattan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 46, s. 5. [“Mahalle derdi: — Oğlum senin işine de akıl sır ermez. Askere çağırıyorlar dedin yaşını küçülttün. Mebus olacağım dedin büyülttün, şimdi de bakalım ne olacaksın!” ifadesiyle yaşlı bir zat ile genç bir beyden müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 47, s. 9. [“— Haksızlık dediğin buna derler. Bizim külhan beylerden de mebus çıkarmalıydılar. — Mebusun bizden aşağı kalır yerleri var mı?” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 48, s. 1. [“— Yeni kabine hakkında ne düşünüyorsunuz? — Ne düşüneceğim! Ağalarım gitti, paşalarım geldi.” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 64, s. 1. [“İlk temas” ifadesiyle Son Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Celalettin Arif Bey’in Milli Mücadele’ye katılmak üzere

geldiği Ankara’da Musatafa Kemal Paşa ile karşılaşmalarını tasvir eden karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 3, s. 3. [*“Bizde muvazene-i kuvva!”* ifadesiyle birinin üzerinde *ittihat* diğesinde *muhalif* yazan iki koca yumruğun, kasketinde bitaraf yazan şahsın kafasına inmesini yansıtan karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 3, s. 3. [*“Yine gelirler geleceklerdir de!”* ifadesiyle taputvari bir sandığa iki kişiyi zorla koymaya çalışan bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 7, s. 5. [*“— Kozmetü bugün ne yapacağız? –Zavallı Türkçe gazetelerin yaygarasına acıyorum. Biz nazırları dolaba koyalı!...”* ifadesiyle Avrupai giyimli bir kadının kollarını karşısındaki bıyıklı fötr şapkalı bir zatın omuzlarına koymuş ona bir şeyler anlatmasından müteşekkil karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 10, s. 4. [*“Tevkifhanede: Kuzum efendim bizi asacaksanız asın. Burada boş vakit kaybetmeyelim. Hepimiz iş güc sahibiyiz.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 10, s. 5. [*“Takvimden bir yaprak: İleri fırtınası. Bir hakikat olmasın Allah’ım ayan.”* ifadesiyle Ali Kemal Bey’in fırtınaya tutulmasından üzerinde *“maruz bendegânımdır”* ifadesi yer alan gazete parçalarının uçuşmasından müteşekkil karikatürde Turgut Çeviker Milli Mücadele yanlısı *İleri* gazetesinin muhalif Ali Kemal’i alt etmesinin anlatıldığını belirtmiş (Çeviker 1991: 37) ancak Orhan Koloğlu ise gazete parçaları üzerindeki nottan hareketle Ali Kemal’in hafiyeliğinin vurgulandığını belirtmiştir (Koloğlu 2005: 183).

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 10, s. 8. [*İki kareden oluşan ve “Kabine ne yapıyor diyenlere, kabinenin en tatlı işi şeker, en tuzlu işi ekmek.”* ifadesiyle kabinenin icraatını belirten karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 11, s. 8. [*“Evvelce tutup reh-i firarı terk etti. Terk etti libas-ı müstearı. Talaat déguenillé”* ifadesiyle verilen karikatürü.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 12, s. 1. [*“Bekirağa Bölüğünde teşrifat.”* ifadesiyle iyi giyimli biri yaşlıca, sakallı, diğerleri gözlüklü, sohbet eden üç kişiden müteşekkil karikatür.]

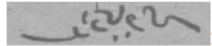
[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 12, s. 5. [*“Muhalefette kadim. – Ne zamandan beri muhalifsin? – Tevfik Paşa kabinesinin ilk tebdilinden beri! – A oğlum, sende pek dünkü kademsiz muhalif imişsin: Ben seni ne diye, ne yapayım!”* ifadesiyle bir masa başında bıçare görünümlü bir zat ile ona bir şeyler anlatan şahıstan ibaret karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 13, s. 5. [*“Nakli mekân. – Demek şimdi hava tebdiline gittiler. – Evet. – Kendilerini görmek isterdim. Acaba şimdiki semti hatırlınızda mıdır? –Evet yazınız: Beyazıt Mahallesi’nde Harbiye Sokağı’nda Bekirağa çıkmazında.”* ifadesiyle Avrupai giyimli hizmetkara sorular soran bir beyden müteşekkil karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 13, s. 8. [*“Arabacı: Seyyahun tercümanına: Sen mösyöye söyle: Mesirelerden eskisi Silahtar ağa , yenisi Bekirağa.. Sonraki daha civcivli. Sabahtan akşama kadar müşteri taşıyoruz.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 46, s. 8. [*“— Sabah’ta Mumcuzade’ye mebusanda da Ocakçızadelere terk-i mevki eden lütuflkâr bir fikir adamı.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 50, s. 3. [*“Fındıklıdan avdet edenler: Zevce — Biz seni yüzlerce köle bir o kadar at, araba, 200—250 otomofil, 80—90 çiftlik, han, odalar dolusu altın, saçlı ışıldaklı urbalı bir (...) ¹ olup da mütecellis-i meçusandan gelecek diye beklerken sipsivri çıka kodun. Zevc—....”* ifadesiyle perişan bir adam ile etrafında üzgün ve kızgın aile bireylerinin yer aldığı karikatür.]

: Nr. 39, s. 12. [*“İlk mektuptan... Ah! Sen bana çok söz söyleyişimden ötürü (çenesi düşük) derdin. Bir defa gel de bizim meclistikileri gör...”* ifadeleriyle verilen karikatür.]

¹ Bu kelime, incelenen tüm nüshalarda silik çıktığı için okunamamıştır.

İmzasız: Nr. 6, s. 1. [*“İspritizma masası etrafında: — Sor bakalım, İstanbul’da bizi bekliyorlar mı?”* ifadesiyle Talat, Enver ve Cemal Paşalar ile Meclis Reisi Halil Bey¹ olduğu tahmin edilen bir ruhtan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 7, s. 8. [*“Hükümetin müstakbel Meclis-i Mebusânında okumak üzere hazırladığı programı.”* ifadesiyle alt kısmında kilit ve anahtar olan bir sayfayı okuyan şahıstan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 8, s. 1. [*“Tevkifhanede: A paşam vakit geçirmek için ufaktan bir poker çevirelim mi?”* ifadesiyle zayıf çelimsiz bir zatın, kilolu oldukça kibirli ve kabadayı görünümlü bir şahsa bir şeyler anlatmasından ibaret karikatür.]

İmzasız: Nr. 11, s. 4. [*“Haklı teselli: Hanım— İyi ki çocuğumuz olmamış, şimdi İttihatçı diye hapsederlerdi. Efendi — Yahut İtilafçı diye şimdiye kadar asılmış bulunurdu!”* ifadesiyle kocasını teselli eden kadından ibaret karikatür.]

İmzasız: Nr. 16, s. 8. [Önde Damat Ferit Paşa arkasında Rıza Tevfik olduğu anlaşılan şahıslardan müteşekkil karikatürün ilgililerin aleyhine olduğu gerekçesiyle sansür tarafından yazısız neşredilmesine müsaade edildiği anlaşılmaktadır.]

İmzasız: Nr. 17, s. 5. [*“Yeni İntihabat dolayısıyla. — Yeni intihabatta Tokat’tan mı mebus çıkacaksın, yoksa Tokatlayan’dan mı?”* ifadesiyle ellerini yakasına yapıştığı bey ile konuşan modern giyimli kadından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 18, s. 1. [*“İki kalem arkadaşı arasında: - Düne gelinceye kadar müdürlüğü kendime yaraştıramıyordum. Beyanatın sonra nazır olmamı pek tabii görüyorum!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 25, s. 4. [İki kareden oluşan ve *“Buhranda. Kabine buhran(ın)da seyirci kalanlar.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 25, s. 5. [*“Buhrandan sonra. Halk ne düşünüyor? 1. Yeni zengin — Bana ne? 2. Memurlar: Sadrazam düşmüş ne çıkar? Sen zamma bak. 3. İttihatçı —*

¹ Orhan Koloğlu, karikatürdeki ruh silüetinin Meclis Reisi Halil Bey olduğunu belirtmiştir (Koloğlu 2005: 215)

Gözünü sevdiklerim tutkalla bile yapışamıyorlar. 4. Hademeler: Artık kaçınıcı olduğunu bende unuttum. 5. Külhanbeyi: Alay var be! Ona bak.” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 27, s. 1. [*“İntihabat etrafında. Zevce – Evvelden intihabatta mebus olmak için çalışırdın. Şimdi adeta uyukluyorsun! Zevc: Ne yaparsın o zaman yağlı kuyruk vardı.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

İmzasız: Nr. 27, s. 4-5. [Altı bölümden oluşan ve *“İntihabat propagandası. Fırka temsilcisi öküzüyle çift süren köylüye: “Monşer en güzel fırka Sosyalist Fırkası. Reyini bize ver.” Hürriyet ve İtilaf Fırkası temsilcisi aynı köylüye: “Aziz vatandaş reyini bize Hürriyet ve İtilaf’a ver. Bu topraklar elinde altın olur.” Başka bir fırka yetkilisi ise yine aynı şahsa: “Bizim firkadan başka fırka olamaz. İsmi biliyorsun söylemeye hacet yok.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

İmzasız: Nr. 29, s. 1. [*“Hürriyet ve İtilaf’ın müstakbel nazırlarından Şaban Ağa.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

İmzasız: Nr. 29, s. 10. [*“İntihabat etrafında. – Ben sana reyimi veririm ama programını öğrenmek isterim. – Pek basit! İlk işim ihtikâra karşı büyük bir hücum olacak. – O halde benden paso! Zira ben muhtekirim.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

İmzasız: Nr. 31, s. 8. [*“Ayan düşüncesi. –Tuhaf şey bütün gazeteler Amerika ayanından bahsediyorlar da bizimkinin ismini bile anmıyorlar.” ifadesiyle gazeteyi büyüteçle görmeye çalışan oldukça yaşlı zat ile onun yaşlarında elinde sigara olan iki şahıstan ibaret karikatür.]*

İmzasız: Nr. 32, s. 1. [*“Ayandan halim bir zat.” ifadesiyle elinde baston olan yaşlıca bir zattan müteşekkil karikatür.]*

İmzasız: Nr. 39, s. 5. [*“Bahklar havalanınca. – Gözüümün nuru sende ne beceriksiz insansın! Fırkalar geldi gitti, mevkiler saçıldı, paralar serpildi sen hiçbir türlü istifade edemedin. Ne zaman aklın başına gelecek. – Ferit Paşa tekrar mevkii iktidara geldiği gün.” İfadesiyle gazete okuyan şahsa çıkışan kadından ibaret karikatür.]*

İmzasız: Nr. 39, s. 9. [“– Anlaşılan kesat devrinin mebusu olmuştuz! – Sorar mısın? Bizî Anadolu’dan ışıksız vagonda seyahat ettirdiklerine bakılırsa, vagon ticaretinin sönük olduğu anlaşılıyor.” ifadeleriyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 39, s. 13. [“Yeni mebusun tahassüratı: Yahut kurbağalıda bir tenezzüh. – Hey gidi köftehorlar!... Sizin zamanınıza yetişemedin.” ifadeleriyle verilen seyir halindeki trene bakan yaşlıca bir zattan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 42, s. 12. [“Ocakçı zihniyeti: – Bir daha Alemdar gazetesini elinde görürsem seni boşarım.” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 43, s. 4. [“Harp kabineleri Divan-ı Harp’e gönderilecek. ‘Gazeteler’ Copçu – Yalnız onlar mı?” ifadesiyle verilen ve el arabasına doldurularak yargılanmaya götürülen eski kabine üyelerinden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 43, s. 12. [“Fırkalar hakkında millet ne düşünüyor: İttihatçılar herkesi birbirinden ayırdı. Hürriyetçiler istibdat getirdi. Teceddütçüler eskileri taklit etti velhasıl Sulh ve Selamet ile olsun bir rahat yüzü görmedik.” ifadesiyle düşünceli düşünceli yürüyen iri yarı bir zattan ibaret karikatür.]

İmzasız: Nr. 44, s. 1. [“Ayanda vuku bulan münazaa dolayısıyla: — Etme oğlum etme, estağfurullah.” ifadesiyle arkası dönük bir halde bulunan iri yarı bir zatın eteğini öpmeye çalışan bir zabitten müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 44, s. 8. [Nutuk atan Avrupalı bir siyasetçiyi olduğu anlaşılan bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 46, s. 8. [“—Azizim vavad aldım Hürriyet ve İtilaf Fırkası mevki-i iktidara gelince bir nezarete geçiyorum. — Desene ki (birbirlerini teselli edenler cemiyetine) aza olmuşsun!” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 60, s. 12. [“Sosyalistliğin bizdeki tatbikatından: Mağdur Amele — Artık siz sermayedarların kahrını çekmeyeceğiz. Sendikamız kararını verdi. Grev ilan ettik. Fakir patron — Sendikanıza teşekküratımı takdim ediniz. Bu kararı ile beni yevmiye yüz liradan kurtarmış oluyor.” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 64, s. 8. [“ — Bu hallere ne dersin Kemal’ciğim. — Eyvah! Bazicede (hengâme) bizler yine yandık derim.” ifadesiyle Damat Ferit, Ali Kemal ve

Sait Molla'dan müteşekkil karikatürde Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kararlı mücadelesi neticesi İstanbul Hükümeti'nin paniğe kapılması yansıtılır.]

2. 8. 6. Ekonomik Sıkıntılarla İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 14, s. 5. [*"Buğday bedeli münasebetiyle. Eshab-ı maaştan biri: Hoca efendi: Şunun fitra hesabı olduğuna hiç şüphe yok ya! Bari rezzakiden hesap edeydiler derim!"* ifadesiyle gazete okuyan sarıklı bir zatın karşısında merakla onun okuduğu yeri takip eden bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

Ahmet: Nr. 6, s. 5. [*"İaşe Nezareti Şehremanetine Yardım ediyor, Ne kadar da çok süprüntü varmış bir türlü bitmedi."* ifadesiyle etrafı temizleyen bir kadın ve söylenerek kucağında iki parça taşıyan bir adamdan ibaret karikatür.]

Basri: Nr. 40, s. 13. [*"İlk içtima: İlk teklif? Efendiler! Biz burada ekseriyet itibarıyla tüccar adamlarız ticarethanelerimizde kullanmakta olduğumuz kâtiplere verdiğimiz maaş bizim milletvekili sıfatıyla aldığımız maaşın fevkindedir. İşte bu bizim için bir izzet meselesi teşkil ediyor. Maaşımıza birkaç misli zam teklif etmek istiyorum. (Uzaktan sesler.) Kabul kabul!"* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 41, s. 4. [*"E birader ne bileyim parasına tamah ettim mebus oldum.. Ah bilseydim tramvaya biletçi yazılırdım!..."* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 42, s. 8. [*"Kasabın süngeri: — Etin okkası kaç? — Sen eti ne yapacaksın sana süngerimi vereyim."* ifadesiyle verilen karikatür.]

[BERK], Nurullah Cemal: Nr. 35, s. 5. [*"İsraf —Yağ bu kadar pahalı iken yağlı boya yapmağa kalkıştı. Gençlerde ziyan dedik mi gırla!"* ifadesiyle resim yapan bir genç ve yanında konuşan iki yaşlı kadından müteşekkil karikatür.]

[GÜLER], Cemal Nadir: Nr. 45, s. 12. [*"Akşam eve dönerken: — A Hasan Ağa! Bizim Azime bir sıçan tutmuş İstanbul'a yollasak kaç alırlar ki: — Tutturabildiğine ver hacı nine! Durmasın kokar!"* ifadesiyle sokakta

yürüyerek sohbet eden biri imam iki kişi ile arkalarında, sırtında küfe olan bir zattan müteşekkil karikatür.]

[GÜLER], Cemal Nadir: Nr. 45, s. 12. [*“Sıçan ticareti! — Harp zenginlerinden aldıkları vergiyi bari harp züğürtlerine verseler! — Nerde o bolluk imam efendi?!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

M(im). E(lif).: Nr. 37, s. 3. [*“– Buğday zammı? – Mebuslara da buğday zammı verilecek mi? – Neden soruyorsun? – Eğer verilecekse elli kuruştan kabul ederlerde!!”* ifadeleriyle verilen karikatür.]

M. Safa: Nr. 23, s. 4. [*“Yeni zenginler âleminde: – Babaanne bağırma, annem, şeytan makarası cadı kafasını acıtmaz dedi. Onun için attım.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

M. Safa: Nr. 33, s. 8. [*“Yeni zenginler âleminde. – Rakılar düzelinceye kadar şampanya içeceğim.”* İfadesiyle verilen karikatür.]

Mehmet İzzet: Nr. 48, s. 4. [*“Hah işte geliyor, hazır ol herifi hemen enseleyelim. — Acele etme tanıdım, muhasebeyi hususiye mağdurlarındandır. Cebinde meteliği olmadığına sana senet veririm.”* ifadesiyle köşe başında durarak gasp edebilecekleri şahısları bekleyen zatlar ile onlara doğru gelen bir şahıstan ibaret karikatür.]

N(un). K(af).: Nr. 49, s. 4. [*“—Mükedder bir müşteri: Garson bir duziko herhalde kederimi unutmalıyım. —Yalnız hesabınızı unutmayınız...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 21, s. 1. [*“Yeni damar: – Ayol! Bu herif hamala benziyor! – Ne zannettin haminne kızımı bir memura vereyim de açlıktan mı ölsün!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 28, s. 1. [*“Kış geliyor. –Yarabbi daha kışlık odun kömürümü tedarik edemedim! –Hanım, ondan mühim kışlık tayyör, manto, kürk.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 2, s. 8. [*“Eski zengin hanım kurumuna da bak! —Ben senin gibilerden selamlığında kaç tane kullandım. – Cici anne yüksek söyleme*

başka manaya alırlar.” ifadesiyle yaşlıca bir kadın ile genç bir beyzade ve yanlarından ters yöne ilerleyen arkası dönük bir zattan ibaret karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 8, s. 5. [On altı kareden oluşan ve “*Büyüklerle ve çocuklara eşya dersi: — Un beyaz renkli bir maddedir. — Ki vücudu besleyen ekmeği yapmaya yarar. — Fakat içine mısır ve süpürge karıştırılırsa. — Vücudu tahrip eden bir madde halini alır...*” ifadeleriyle verilen dönemin ekmek sıkıntısına gönderme yapan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 13, s. 1. [“— *Hem yenir hem yenmez. Hem kara hem kuru. Nedir o bil! — Vesika ekmeği olmasın?*” ifadesiyle bıyığını buran, çapkın görünümlü bir erkekle Avrupai görünümlü bir kadının sohbetinden müteşekkil karikatür “*Celal Muhtar Bey’e ithaf*” ibaresiyle verilmiştir.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 15, s. 1. [“*Hanım — Herkes harp kazançları vergisinden bahsediyor. Harp zararlarından dem vuran yok. Bey — Anlayamadım! Hanım — Öyle ya! Sana vardım da ne kâr ettim?*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 18, s. 8. [“*Zavallı iaşenin defin merasimi.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 30, s. 1. [“*Hesapta bir bu yokmuş. — Bendeniz sizin kölenizim, ne emrederseniz yaparım. — Peki öyleyse bana bir ev bulun...*” ifadesiyle Avrupai giyimli bir hanıma dil döken bir şahıstan ibaret karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 30, s. 8. [“*—Be herif deli misin? Bu havada denize girilir mi? — Etme be polis efendi! Cemil Paşa, döner kebabları denize attırdı, karnımı doyuracağım.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 35, s. 8. [“*Zam davası etrafında: Ev sahibi — Ben, senin ev sahibin olmaklığım hasebiyle bana hürmet etmeye borçlusun. Kiracı — Borcum yalnız hürmetten ibaret olsa bizim bakkalın sabah akşam eteğini öpmeye razı olurum.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 37, s. 8. [“*Odunsuzluk dertlerinden: — Soba beni ısıtmıyor, acaba ben sobayı ısıtabilecek miyim?*” ifadesiyle üzerine battaniye sarmış ve sobanın üzerine oturmuş bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 37, s. 9. [*“Etsiz Bey – Monşer öyle bir kuvvet ilacı keşfettim ki, üç şişe içen gençleşiyor, şişmanlıyor. Etli Bey – Keşfettiğiniz ilacı nefsinizde tecrübe etmediniz galiba.”* ifadeleriyle verilen biri sıksa iki zattan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 38, s. 1. [*“İnsafsız herif kâğıt helvasına tanesi beş kuruş istemek için utanmıyor musun? – Hanım sen ortalıkta kâğıt buhranı olduğunu bilmiyor musun?”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 45, s. 8. [*“Kız delirdin mi ne oldun? Beş odalı evi, kışlık odun kömürü olan bir adamı reddetmenin bu zamanda ne demek olduğunu biliyor musun?”* ifadesiyle ağlayan bir kız ve ebeveyninden müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 51, s. 10. [*“Galata da büyük bir ticaret, olmuş bir vaka: Tüccar katibine — Hesapta yüz yetmiş üç lira yanılmışsın! Mamañih yeis yok, yazıhanenin çay kahve parasına ilave edersin.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 51, s. 11. [*“— Elbiseyi harbin ilk senesi tornistan yaptırmıştım, ikinci senesi bir tornistan daha yaptırdım. Üçüncü senesi fayrap ettirmek hasıl oldu. Artık bu sene istopir yaptık.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 52, s. 1. [*“—Bu herifi ben tanırım. Mangiz tutmaz muhasebe-i hususiye de muallimdir diyorlar.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 53, s. 3. [*“Matbuat âleminde: İmtiyaz sahibi (Muharrir) — Mürettip göz nuru döküp birer birer dizdiği halde hepsine üç lira alıyor da sen on lira istemeye utanmıyor musun?”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 65, s. 4. [*“Kolay para kazanmanın çareleri: 1- Paranız yok ve aklınız varsa sizin için kolay para kazanmak kadar kolay bir şey tasavvur olunamaz. Size dört usullü kesb-i servet çareleri tavsiye edeceğim. İstifade edip etmemek elinizdedir. 2— Birinci usul: Tavcılık: Altı foyasız yalancı bir elması hakikidir diye yutturacak bir enayi bulmak ve satmak. Bu usul pek kolay olup ancak polis karakolları civarında iş görmemeye dikkat etmeli. 3- İkinci usul: Karmanyolacılık: Gecenin karanlığından istifade edip yolcuları yollarından alıkoymak. Bu tarz-ı maişet oldukça tehlikelidir. Yolcu diye bir*

sivil polise çatma ihtimaliniz çok vardır. Onun için ihtiyatlı davranmak lazımdır. 4- Üçüncü usul: Menfaat-i umumiye idarehanesi tesis etmek: Herkese menfaat temin ediyorum diye gazetelere ilanlar koymak. Kapana düşen enayilerden kaydiye parası almak, deve yapmak. Bu usul en kolay en karlıdır. Fakat mukallitleri çoktur. Ona göre kuvvetli reklam yapmak şarttır. 5 - Dördüncü usul: İş idarehanesi açmak: İşsizlere iş bulmak vesilesiyle onları avlamak. Avladıktan sonra kaydiye ve kefalet parası diye mangizi otlamak. Sonra da sıvışmak. 6 — Bu dört usulden birini tecrübe etmek her halde karlıdır ve menfaatiniz icabındandır. Lakin beceriksizliğinizden dolayı bir günde kodese girerseniz bana gücenmeyiniz. Zira bu işin sonu hayırlı olsaydı sizden evvel ben tecrübe ederdim.” ifadesiyle altı kareden oluşan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 70, s. 5. [“Cehennemde kömür buhranı: — Alo — Neresi orası Dünya mı? Burası cehennem şeytan efendi konuşuyor. Dünyadakilere haber veriniz birazda Cennete...” ifadesiyle verilen karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 49, s. 6 [“— Sökül meteliği!.. —A yavrum bende metelik ne gezer, Kalemde açığa çıkardılar! Boş gezenin boş kalfasıyım. İş arıyorum, sizin gibi insaniyetli efendilerimizin kumpanyalarında münhal bir yer varsa...” ifadesiyle verilen karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 2, s. 5. [“Sünnet çocuğunun hediyesi” ifadesiyle elinde üzerinde “Madde 14” yazan bir paket bulunan üstü başı perişan bir halde verilen sünnet çocuğundan müteşekkil karikatürde Mondros Mütarekesi’nin 14. maddesi neticesi zaten sefalet içinde olan halkın yeni ekonomik yaptırımlarla karşılaşmasına (Simavi 2006: 275) atıfta bulunulmuş olması kuvvetle muhtemeldir.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 11, s. 5. [“Yeni zenginlerde! Tuhaf harp zenginleri ve Harp Zenginleri Kanun’unun sureti tatbiki münasebetiyle.” ifadesiyle kavanozdaki solucanların kanını bir tabağa sıkkan bir şahısla, diğer şahsında onu iştahla seyretmesini yansıtan karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 12, s. 3. [*“Aylık erzak: —Yine bu kurtlu baklaları ne diye aldın? —Bak hele iaşenin verdiği erzak diye aldım. —Anlatamadım ki: Bunlar kurtlu diyorum sana. — Seninde derdin benimle mi be hanım. Bu mübarek elma gibi pazardan seçmece değil ki. Al başına da çal dediler. Bende sırtlayıp getirdim!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

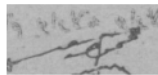
[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 12, s. 3. [*“Mahallede iaşe için tahrir-i nüfus. —Kaç kişi oturuyorsunuz? — Evvelki ve sonraki iki zevcim, gelinlik kızım, dört küçük kız, beş oğlan, birde Gülfidan! — A hanım, sen tek başına dul değil misin? Bu küçük evde bu kadar adam oturur mu?! — Ah efendi ben onları yine evin içinde zannediyorum. Vücutları evimden muhabbetleri yüreğimden bir dakika çıkmıyor.”* ifadesiyle bir memur ile kapı ardından ona cevap veren bir kadından müteşekkil karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 13, s. 3. [*“— Her işi yaparım yalnız boğaz tokluğuna beyefendi... — Her işi yapmak âlâ, ama boğazının biçimi biraz acayip ondan ürküyorum kızım!”* ifadesiyle kendisinden iş isteyen biçare görünümlü kız ile işveren arasındaki konuşmayı yansıtan karikatür.]

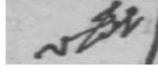
[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 69, s. 4. [*“İki memur arasında: — Vaat.. Vaat.. Ha bugün ha yarın ben ezelden söyledim... Ben ezelden söyledim. Çarşambanın gelişi perşembeden belli olurmuş...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 50, s. 9. [*“ Müşteri — Ekmeğin okkası kaç? Tacir — 450 kuruş! Müşteri — Ay her yerde 185 zeh iken sende neden böyle? Tacir — Değirmende un yapılırken kaza ile kömür de karışmış. Bakmışlar ki kömürün okkası daha pahalı, tutmuşlar onun fiyatını da ekmeğe ilave etmişler.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

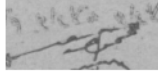
Ulvi Kazım: Nr. 58, s. 7. [*“ Zamane: Efendi ile hamal”* ifadesiyle harp neticesi eski zenginlerin hamal, eski hamalların ise bey olmalarını yansıtan karikatür.]

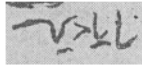
: Nr. 36, s. 8-9. [On sekiz kareden oluşan ve *“ Soba var, odun yok. Mal var, insaf yok. Dert var derman yok...”* türünden ifadelerle ülkenin içinde bulunduğu durumu yansıtan karikatür.]

: Nr. 45, s. 13. [“— *Acaba neden bahsediyorlar. — Zannedersem dün akşamki sarfiyattan.*” ifadesiyle lokantada kendi aralarında konuşan iki beye bakarak onları değerlendiren, Avrupalı kıyafetli iki hanımdan ve onlara servis yapan bir garsondan müteşekkil karikatür.]

: Nr. 51, s. 9. [“*Müdür — İkinci perdedeki obur rolünü kabul edermisiniz? Aktör — Eğer yemekler sahici ise rol ücretinden de vaz geçerim. Müdür — Azizim ben size ücretten bahsetmiyorum. Arkadaşlarınız elli kuruş üste veriyorlar. Sizde ne kadar artırıyorsunuz diye sordum.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

: Nr. 68, s. 8. [“*Bakkal şu halkta ne cimrileşti dükkânın önünde saatlerce seyrederek içeriye girip on paralık olsun alış veriş etmez.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 1, s. 5. [“*Yiyeyeğin inmesini herkes bekliyor. Tout le monde attend la baisse des vivres.*” ifadesiyle kendilerinden epeyce yüksekte duran yemek masasının etrafında oturan iki kadın, bir erkek ve bir çocuktan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 4, s. 2. [“*Harp fakirleri albümüünden. — Çocuk bir kere tutturdu mu artık susmuyor. İlla babam bugün bir şimendifer alsın diyor. — Yediği naneye bak, dört buçuk senedir, onu babası bile alamadı ayol!...*” ifadesiyle tartışan bir çift karikatürü.]

İmzasız: Nr. 14, s. 4. [Beş kareden oluşan ve “*Harp senelerini nasıl geçirdik: 1. Tütün yerine saman içtik. 2. Perükârların kireçli sabunları yüzünden sakal bıraktık. 3. Kahve yerine leblebi suyu içtik. 4. Kundurasızlıktan yalın ayak gezdik. 5. Kışında ısınmak için ufak aile idmanları tertip ettik.*” ifadeleriyle harp yıllarının nasıl geçtiğini yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 21, s. 4. [Altı kareden oluşan ve “*Âlemi ticarete yağlı sermayedar arayanlar.*” ifadesiyle verilen ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle işini kaybeden eski zenginlerden bir zatın iş aramasını yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 38, s. 9. [“— *Ben bir cemiyet tesis ettim seni de aza kaydettim. — Hayır, ola ne cemiyeti? — Harp fakirlerinin birbirine yardım etme cemiyeti.*” ifadeleriyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 46, s. 5. [“— *Garson bu et kemikten ibaret. — Efendim ne istiyorsunuz her et sizin et gibi olmaz ya!*” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 49, s. 11. [“*Muhacirin piyasası: — Lokanta tarifesini yükseltmiş, galiba yine bu hafta bir Rus kafilesi geldi.*” ifadesiyle lokanta vitrinine bakan bir zattan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 51, s. 5. [“*Doğrusu sinemalar bakkal dükkânı gibi soyucu!*” ifadesiyle sinema önünde muhtemelen fiyat tarifi olan kâğıda bakan bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 53, s. 5. [“— *Bu hanım malları harp içinde olsaydı, şimdiki gibi yüzde iki yüz kar ile elden çıkarmak mecburiyetinde kalır mıydık?*” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 60, s. 10. [“*Yeni zengin — Bizim hanım eve bu alafranga iskemleleri soktu sokalı, oturup da bir oh diyemiyorum!...*” ifadesiyle harp zenginlerini yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 60, s. 12. [“*Sosyalistliğin bizdeki tatbikatından: Mağdur Amele — Artık siz sermayedarların kahrını çekmeyeceğiz. Sendikamız kararını verdi. Grev ilan ettik. Fakir Patron — Sendikanıza teşekküratımı takdim ediniz. Bu kararı ile beni yevmiye yüz liradan kurtarmış oluyor.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 61, s. 1. [“*Dükkâncı politikası: İşitilmiş bir hikâye: — Hanumefendi mihr veriyorum. Bu pembeli hasmadan alınız. Diktiriniz ve yıkayınız. Eğer solarsa geri getiriniz. Parasını iade ederim.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 62, s. 9. [“*Hesabi Efendi — Kuyudatıma dün göz gezdirdim. Tramvay biletçilerinin anaforuna tam dört kat elbise parası kaptırmışım.*” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 62, s. 5. [*“ — Harp zenginlerinden vergileri toplayacaklarmış. — Harp fakirlerine tazminat veriliyor mu? Sen ona bak.” ifadesiyle verilen karikatür.*]

İmzasız: Nr. 63, s. 4-5. [*“ 1— Geçenlerde eski dostlarımdan birine rast geldim. Zenginleşmiş, şişmanlamış, ne iş yaptığını sordum. 2 — İşim mi? Enayi avlıyorum. Hem o kadar kolay ve o kadar istifadeli ki sorma gitsin. 3— Evvela bir oda tuttum ve teminatlı memur aldığımı gazetelerle ilan ettim. 4— Bizim memlekette enayi mi ararsın, o kadar çok ki... Her gün tuzağa tutulan tutulana. 5—Fakat ben insafli davrandım. On memur seçtim. Hepsinden ikişer yüz teminat akçesi aldım. 6— Etti mi sana ikiyüz liralık bir sermaye! O sermaye ile şimdi mükemmel işler görüyorum. Sana da tavsiye ederim. 7— Arkadaşımı muvaffakiyetinden dolayı tebrik ederek ayrıldım. 8— Şimdi kendi kendime düşünüyorum ve diyorum ki bu dünyada enayiler ve akıllılar sınıfı bâki kaldıkça daha ne fırladıklar döner, ne fırladıklar.” ifadesiyle sekiz kareden oluşan karikatür.*]

İmzasız: Nr. 66, s. 4. [*“1— Geçen akşam bir rüya gördüm. Tadı hala damağımda. Bizim eski bir arsa vardı. Onu satmışım. Hem de kâğıt paraya değil altın paraya. O para ile Erenköy’de bir köşk yaptırmışım. 2— Güzel bir salon düzmüşüm. Hem ne salon billur avizeler. Maroken takımlar, bir karış halılar. Yazı odama telefon da kurdurmuşum. Bittabi o kadar rahatı bulunca daireye istifamı da dayamışım. Gel keyfim gel. 3 — Benimle beraber bizim alacaklıların da yüzü güldü. Bakkal, kasap, sebzevatçı, attar, eski ev sahibi, terzi, kunduracı hepsi önümde bir hafta resimi geçit yaptılar. Sanki hiçbirisi ile aramızda maraza çıkmamış. Hepsi yüzüme gülüyor. Ah! Para nelere kadirsin. 4 — Evi yaptırdım bütün borçlarımı âdetim hilafına olarak ödedim. Düşündüm taşındım bir ev daha yaptırayım. Fakat bu sefer semti değiştirmeli, kış mevsimi Şişli’de hoş geçer... Ne ala ev yapılıyor. Dülgerler çalışıyor. Taka tuka, tak tuk!... 5 — Bu dülger de insanı uyutmuyorlar. — Bey! Bey! Beyefendi! — Ne var hanım dülgerlere söyle yapıyı tatil etsinler. — Kuzum bey rüya görüyorsun. Ev sahibi geldi altı aylık istiyor. 6 — Ev benimdir. Ne taksiti. Demeye kalmadan uyanmış kendime gelmişim. Şimdi*

sen bu tatlı rüyadan ayrıl da altı aylık taksiti ver. Hiç olmasa bizim arsa kâğıt paraya olsun satılsaydı...” ifadesiyle verilen ve altı kareden oluşan karikatür.]

İmzasız: Nr. 69, s. 1. [*“Bir garibe-i hilkat: — Dostlar maşallah deyiniz. Bu çocuk bu yaşta gazete satıp kalemdeki babasına tütün parası yetiştiriyor.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 69, s. 4. [*“Babasının hayrına çalışmak tabiri bugünler için icat olunmuş olacak.”* ifadesiyle büroyu anımsatan bir mekânda masada oturan memur olduğu tahmin edilen bir zattan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 69, s. 5. [*“Kitapçılıkta kesat: Genç muharrir — Bir eserim var tab ettirmek istiyorum formasına ne veriyorsunuz. Naşir — Evladım akşamüzeri beni günaha sokma...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

2. 8. 7. Kadın Erkek İlişkileriyle İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 24, s. 2. [*“Zevce – A... A... Çocuk gibi ağlamakta sana yaraşır mı elmasım?.. Artık bir gecelik de hemşireme misafir gitmeyeyim mi? Hem seni koskoca evde bir başına yalnız bırakmıyorum ki korkuyorsun: İşte Şayeste de var...”* ifadesiyle verilen ve hizmetçisi tarafından saç düzeltilen narin bir hanım ve yan tarafta bir masa başında üzgün bir şekilde oturan adamdan müteşekkil karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 24, s. 7. [*“Kayınvalide – Görüyorsunuz ya bak sizi ne derecede seviyorum! Muhabbetimden bir türlü yalnız oturmak mümkün değil, hep odanızın etrafında dolaşıyorum, yani bütün saatlerimin yanınızda geçtiğini istiyorum!..”* ifadesiyle Avrupai giyimli bir kadın, kocası ve kayınvalidesinden müteşekkil karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 33, s. 9. [*“Kıskançlık şeraiti. كبرياء — Katiyyen kapı açılmaz. Tıpkı hanıma aldığınızın aynı olacak... Kenarında mavi dantelâ.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 34, s. 8. [*“Zevce – Ben mebus olursam ilk işim saçımı kesmek olacak.. Zevc – Anladım. Kadınlar için saçı uzun derler ya. İşte sende bu küçük aşı ameliyesiyle elde bir kalan akıl köküne kuvvet vermek istiyorsun!..”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 40, s. 9. [*“Yağlı müşteri: –Anne müjde!... – Kız hayrola ne var? – Bizim bakkal bana ilan-ı aşk mektubu gönderdi.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Basri: Nr. 47, s. 3. [*“Telefon başında”* ifadesiyle verilen ve telefon görüşmesi yapan bir kadın ile erkekten müteşekkil resim.]

[BERK], Nurullah Cemal: Nr. 53, s. 8. [*“Anne – Bak yalancılığın sonuna, dişlerin döküldü. Velet – Anne, galiba sen ömründe hiç doğru söylemediğin için ağzında diş kalmamış.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[GÜLER], Cemal Nadir: Nr. 45, s. 13. [*“Kadınlara hakk-ı intihap verilirse... Yine erkek göz önünde kalıyor! — Uğurlar olsun efendim ayol sen kime mebus intihap edeceksin hacı hanım? — Bizim Hediye Usta’dan âlâsını mı bulacağım! Sözü sohbeti yerinde erkek gibi!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 20, s. 1. [*“Orta malı: Kocam görür diye korkmuyorum, vapurda dostum varsa mahcup olurum.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 20, s. 4-5. [*“Çarşaf düşmanı. Harem ağası — Moda!.. Moda!.. Maymun gibi eteklik yapacağınıza hiç yapmayın daha iyi...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 25, s. 1. [*“Buhrandan sonra – Kayınvalidenin fikri: – Damattan kim hayır görmüş ki..”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 37, s. 12. [*“Zamaneler: – Şu görücü âdetini biraz yenileştirmek bari. Alıcı taraf kapı kapı gezeceğine... Kız tarafı dolaşsa daha iyi olur.”* ifadeleriyle genç bir hanım ile yaşlıca bir kadından müteşekkil karikatür.]

Mehmet İzzet: Nr. 48, s. 5. [*“— Birader yalvardım, yakardım, hanlarımı, apartmanlarımı, arsalarımı söyledim bir türlü izdivaca razı edemedim. —*

Hepsini üstüne ederim dedin mi? — Ha! Bak onu söylemeyi unuttum.” ifadesiyle verilen karikatür.]

M(im). Safa: Nr. 23, s. 8. [*“Cadı: — Yaşı yerlerde sayılası fettan cadı bu ne kepezelik, tuh! Tuh! Bu günlerimi göstermek için Allah yaşatıyor... Boyunuz devrilsin emi?”* ifadesiyle verilen ve iki çapkın tarafından bakılan fettan kadına camdan bakan yaşlı kadından ibaret karikatür.]

M. Safa: Nr. 26, s. 8. [*“Yetişmeyin! Bu kadar açılıp saçılacak ne var.”* ifadesiyle köylü kılıklı bir kadın ile modern giyimli iki bayandan müteşekkil karikatür.]

N. K(af).: Nr. 49, s. 7. [*“Otomobil nasıl insan çiğner: Bir Rus kadını geçerken.”* ifadesiyle güzel bir kadın ve ona bakan şoförün insanlara çarpma sahnesinden müteşekkil karikatür.]

N. K(af).: Nr. 49, s. 8. [*“— Güzelim razı olmazsanız vallahi intihar edeceğim. — Boş tehdit geçen hafta da aynı şeyi söylemiştiniz? — Ay o sözü ben size mi söylemişim.”* ifadesiyle bir kadın ve onun peşinden yer alan bir erkekten müteşekkil karikatür.]

N. K(af).: Nr. 52, s. 5. [*“Hanım— (Aynı zamanda evinin sahibi bulunan doktora) Doktor bey aybaşıları büyük sıkıntı çekiyorum. Doktor — Seneliğini peşin ver kızım!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

N. K(af).: Nr. 54, s. 3. [*“ — Ay Katina niçin ağlıyorsun? — Ah! Efendimö! Ona keman oynuorsunuz beni nisanlısı hatırlıyorum. — Neden? — Evde cenabını gibi çalgıcı imiş! — Ne çalarmış? — Latarina!”* ifadesiyle keman çalan bir bey ile ağlayan hizmetçiden müteşekkil karikatür.]

N. K(af).: Nr. 56, s. 9. [*“— Yumurcak yine neye ağlıyorsun! — Babam bana, büyük annene benzesen dedi de.. Ben benzemek istemiyorum.”* ifadesiyle ağlayan çocuk ve yanında onu teselli etmeye çalışan büyük annesi olduğu anlaşılan yaşlıca, çirkin bir kadından müteşekkil karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 21, s. 1. [*“Yeni damar: — Ayol! Bu herif hamala benziyor! — Ne zannettin haminne kızımı bir memura vereyim de açlıktan mı ölsün!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 22, s. 8. [*“Şimdi ki hizmetçiler: –Marika kahvemizi getir!. – Dur bakalım hanım, ben daha kendi kahvemi içmedim...”* ifadesiyle verilen ve hanımın yanında kocası da bulunduğu halde hizmetçi ile konuşmasını yansıtan karikatür.]

S(in). N(un).: Nr. 56, s. 8. [*“Zaman ricaları: Politikaya aid bir şey isteme de... Ne istersen iste!”* ifadesiyle kapris yaptığı anlaşılan kadın önünde diz çökerek ona yalvaran bir zattan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 7, s. 4. [*“Hanımlar — Şimdi iltifat etmez oldunuz. Hâlbuki bir vakitler peşimizden ayrılmazdınız. Subay— Fakat o kadar çoğaldınız ki!..”* ifadesiyle bir subayın peşinde ona laf atarak ilerleyen iki kadından müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 19, s. 1. [*“İyi ki rahmetli bugünlere yetişemedi... Yoksa üstüme üç ortak daha gelirdi.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 19, s. 4. [*“–Sizi, istemediğimi, sizden hoşlanmadığımı mükerreren söylediğim halde yine benim peşimi bırakmıyorsunuz. Acaba bu hareketinizle ne takip ediyorsunuz? – ...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 38, s. 12. [*“– Beni sevdiğiniz kadar görüyorum ki kedilerinizi köpeklerinizi de seviyorsunuz! – Evet efendim. Bendenizin hayvanlara karşı çok muhabbetim vardır.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 33, s. 1. [*“Bey – Bırak gözüm, telefondakiler kadındır, erkeklere daha çabuk kulak verirler!”* ifadesiyle telefon görüşmesi yapan Avrupai görünümlü bir kadınla çapkın bir erkekten müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 45, s. 8. [*“Kız delirdin mi ne oldun? Beş odalı evi kışlık odun kömürü olan bir adamı reddetmenin bu zamanda ne demek olduğunu biliyor musun?”* ifadesiyle ağlayan bir kız ve ebeveyninden müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 46, s. 4. [*“Kıskançlığın seviyesi olur mu? — Hanım bir dilim ekmek ver. — Akşama uğra şimdi yok. — Uğrayamam şimdi efendim bizim hanım kıskançtır. Akşam beni sokağa çıkarmaz.”* ifadesiyle ev sahibi kadın ile dilenciden müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 47, s. 1. [*“Kızlarımızın saadeti için: — Sana dik dik bakan şu herif galiba seni tanıyor. — Nasıl tanımaz ablamın nişanlısıdır.”* ifadesiyle konuşarak yürüyen bir çift ile onlara bakan perişan görünümlü bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 47, s. 8. [*“Yağlı kapının damadı: — Efendim büyük kerimenizin dest-i izdivacını talebe geldim. — Pek müteessifim büyük kerimem evlidir. — O halde küçük kerimeniz. — Dünyada bir tek evladım vardır. — Hiç olmazsa efendi, çırak çıkacak ahretlik filan yok mu?”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 47, s. 12. [*“Aşk duyguları: — Elini kalbimin üstüne koy ne hissediyorsun? — Para çantam...”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 53, s. 1. [*“— Geçen aya nispeten bu ay masrafım pek az. Kocam memnun olacaktır.”* ifadesiyle

<i>Mübayaat</i>	<i>Lira-ı Osmani,</i>
<i>Kostüm</i>	75
<i>Pudra</i>	15
<i>Koku</i>	30
<i>Yekün</i>	120”

şeklinde harcamalarına ait fiyat listesi bulunan kadından müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 51, s. 1. [*“Takma evler acentesinde: Müşteri — Ben dört odalı bir ev isterim. Kaça çıkar? Acente — Efendim okka ile satıyoruz. Ne çekerse.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 51, s. 8. [*“Takma ev sakinleri: — Hiç olmazsa böyle bir evde dövüşmeyelim. Duvarlar ince komşular görür.”* ifadesiyle tartışan karı kocadan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 54, s. 1. [*“İlkbahar çiçekleri.”* ifadesiyle bahar çiçekleri arasında Avrupai görünümlü iki genç bayandan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 58, s. 1. [“— *Bu bizim sabık!.. — Ay ne biçimsiz mahlûk imiş! Sen onunla senelerce nasıl yaşadın?..*” ifadesiyle bir bey ile eşleri olduğu anlaşılan iki hanımdan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 60, s. 8. [“— *Aferin! Yine nerelerdeydin? Saat sabahın üçünü çaldı! — Daha saat henüz bir, karıcığım.. Çalarken dikkat ettim, birbiri arkasına üç defa biri çaldı!..*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 61, s. 6. [“— *Hanımıcığım! Nihayet buldum!... — İş mi?... — Hayır, boş bir ev!...*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 61, s. 8. [“*Cin Ahmet — İmamım! Burada beyin kendisi varken, her gün Beyoğlu’na taşınmakta ne mana var?*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 61, s. 12. [“— *Hanım sen kaç defa yandın? — İlahi oğlum, seninki de sual mi!..*” ifadesiyle verilen karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 67, s. 1. [“*Süt hulasası acaba buna mı diyorlar?!..*” ifadesiyle modern giyimli bir bayan ve ardında ona hayran hayran bakan bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 67, s. 4. [“*1 — Avrupa’dan döndüğüm sene teyzem beni evlendirmeye kalktı. Bir gün bana evladım maşallah artık yaşını başını aldın. Düşün taşın da seni evlendirelim dedi. 2 — Düşündüm taşındım Avrupa’da iyice alt üst olmuş kafamı iyice yordum. Bir türlü evlenmeye cesaret edemedim. Kim bilir şimdiki kızlar ne gibi insanlardır... 3 — Darülfünun müdavemelerinden alsam benim yanlışlarımı çıkarır. Bana hocalık etmek ister. 4 — Eski zaman kızı istesem şimdi bulunmaz meta haline girdi. 5 — Yeni moda kaldırım müfettişleri ise... O hiç işe gelmez... 6 — O halde karar vermek pek müşkül. Meseleyi teyzeme açtım. Evlenmeye cesaret edemediğimi teessürle beyan ettim. — A... Evladım, sen karar ver. Ben sana öyle uslu kâmil bir kadın bulacağım ki ileride ben ölünce bana rahmet okursun. 7 — Peki dedim... Ve yengemde yola açıldı. Çalmadığı kapı görmediği kız kalmadı. Nihayet bir tane bulmuş. Düğün hazırlıkları yaptık. 8 — Ve Refikamın yüzünü ancak koltuğa girdiğim gün görebildim ve teyzeme*”

rahmeti o günden itibaren okumaya başladım.” ifadesiyle verilen ve sekiz kareden oluşan karikatür.]

Sedat: Nr. 67, s. 5. [*“Cadılar âleminde: — Şimdiki erkekelere erkek mi denir, hepsi kadın gibi, ne olur bir gözünüzü kaldırın da bakın. O kadar senedir bu mahallede oturuyorum, ilaç için olsun bana laf atan bile olmadı... Doğrusu ne kadar olsa kadın değil miyiz? Azıcık olsun harf endazlık da istiyor.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 68, s. 1. [*“Kurt ile kuzu” ifadesiyle Avrupai görünümlü genç bir hanım ile ona hayran hayran bakan bir beyden müteşekkil karikatür.]*

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 70, s. 1. [*“Yeni gelin ile kaynana: Kızım sorması ayıp ama zuhuriyeye mi çıkacaksın?” ifadesiyle verilen karikatür.]*

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 70, s. 8. [*“ — Eskiden üç karısı olanlar ne yapardı bilmem. Şimdi biz bir tanesi ile başa çıkamıyoruz.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 6, s. 4. [*“—Niçin hanımlar muharebeye gitmiyorlar da erkekler gidiyor baba? – Oğlum beybabalar düşmanlarla harp ederler, annelerde beybabalarla.” ifadesiyle Avrupai giyimli bir kadın, bir çocuk ve iyi giyimli bir erkekten müteşekkil karikatür.]*

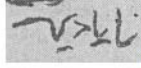
[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 31, s. 3. [*“– Ne düşünüyorsun? – Bu akşam rüyamda babamı gördüm: Büyük bir kapının önünde elinde bir kabak bana gel gel diyordu. Ölecek miyim neyim? – Fakat kabağa dikkat edeydin. Bal kabağı ise... Sağlam dünyada kalacağına işarettir.” ifadesiyle bir odada sohbet eden bir kadınla bir erkekten müteşekkil karikatür.]*

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 31, s. 9. [*“Karı koca arasında. – Bugün yine ot yok ocak yok... Ne yiyeceğiz? – Doyasıya birbirimizi!” ifadesiyle verilen karikatür.]*

Ulvi Kazım: Nr. 59, s. 3. [*“ Zevce — Çocuğu pek erken evlendiriyorsun. Biraz büyüse de aklı başına gelse olmaz mı? Zevc — Hakkın var ama karıcığım azıcık aklı başına gelince hayatında hiç evlenmeyeceğini biliyorum da onun için.” ifadesiyle verilen karikatür.]*

: Nr. 46, s. 9. [*“Hanım — Kız Safınaz, şıllık hamam böceği, utanmadan benim iskemleme nasıl oturuyorsun? Hizmetçi Safınaz — Affedersiniz Hanımefendi sizi çıkıttı biliyordum”* ifadesiyle verilen karikatür.]

: Nr. 70, s. 4. [*“1- İlkbahar, 2- Yaz, 3-Sonbahar, 4-Kış”* ifadesiyle verilen ve bir kadın ile erkeğin mutlu başlayan ve yavaş yavaş bozulan ilişkisinin seyrini yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 12, s. 4. [Beş kareden oluşan *“Anne, baba görgüsü”* ifadesiyle anne ve babanın tasvip etmedikleri eylemleri yapan kızlarının, yaptıklarından habersizce onun iyiliğine hükmederek şükretmelerini yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 12, s. 6. [*“Karı koca arasında: — Sen bir Alman tebliğ-i resmiyesi gibi yalan söylüyorsun?”* ifadesiyle kocanın karısına bir şeyler anlatmasını yansıtan karikatür *“Ecnebi mizah mecmualarından”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 19, s. 5. [*“Kadın aklı — Şeytan aklı. Memuriyet bulmak kadar kolay ne var. Yazılarını basacak bir gazete bulursan, atıp tutarsın herkes aldanır, inanır, kanar, sende bir memuriyet kaparsın.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 22, s. 4. [*“Muharebe taahhüdü: — Sulh olsun evleneceğiz değil mi? — Sözümü yine tutuyorum... Sulh olmazsa kabahat bende mi?”* ifadesiyle verilen ve bankta üzgün bir vaziyette oturan kadınla yan tarafında ayakta ona bir şeyler anlatan erkekten müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 24, s. 7. [*“Valide — Yine terlik dar geliyor, muttasıl semizleniyorum. Peder — Binaenaleyh bende mütemadiyen zayıflıyorum. Mahdum — Anne! Ya ben ne oluyorum? Peder — Ne olacaksın? Aramızda zincir!”* ifadesiyle verilen Avrupai giyimli bir kadın, çocuk ve bir erkekten oluşan karikatür.]

İmzasız: Nr. 24, s. 12. [*“Yeni zenginler âleminde. — Saz ile piyano gitmez desem kibirli paşa kızı diye hiddet edecekler”* ifadesiyle verilen saz çalan halk aşığı kılığında bir zat ile modern giyimli piyano çalan bir kadından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 32, s. 8. [“–Zavallının parası yetişmemiş de entarisini kısa yapmış.” ifadesiyle amele olduğu anlaşılan bir zat ile eteği kısa olan bir kadından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 32, s. 9. [“– Bey, bana bir kışlık manto almazsan grev yaparım. –...” ifadesiyle Avrupalı görünümlü bir hanımla bir beyden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 38, s. 13. [“Fena gün dostluğu: – Ben haftaya evleniyorum, şahidim oluyor musun? – Şüphemi var? Beni iyi gün dostu diye sana kim söyledi?” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 43, s. 1. [“Ba’z geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer. Polis – Efendi vesikan...” ifadesiyle verilen ve ardında bir kadın olan iyi giyimli bir şahsın yakasına yapışan bir zabitten müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 45, s. 3 [“Cadı: — Yaratana kurban olsunlar tıpkı benim gençliğime benziyor.” ifadesiyle güzel bir kadının yüzünü okşayarak ona iltifat eden bir cadıdan müteşekkil karikatürü.]

İmzasız: Nr. 45, s. 10. [“ — Sakın şimdiki Mantarizadelerden olmasın? — Hayır anneciğim, o kadar eski bir aileye mensup imiş ki ismini bile unutmuş!...” ifadesiyle verilen ve anne ile kızdan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 46, s. 9. [“Bir eski tulumbacı mülahazası: — Ateşlere girdik yanmadık... Bu yosmalar bizi tutuşturuyorlar.” ifadesiyle iki Avrupalı görünümlü hanımı görerek çapkın çapkın onlara bakan bir beyden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 51, s. 11. [“Takma evler: Nasıl yeni evinden memnun musun? — Memnunum birader ama bir mahzuru var: Mahallede ne kadar tavuk varsa kümes zannediyor içeriye dalıyor.” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 53, s. 6. [“Fi zamanına saadet-i zevciye: Baş başa vermeyince saç saça gelirler.” ifadesiyle kavga eden bir çifti yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 53, s. 10. [“Doğru hesap: Zevc – Üç ayda beş bin franklık esvap bedeli vereceğime kaşki mücerret kalıp da bekârlık vergisi vereydim!” ifadesiyle verilen karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda yer almıştır.]

İmzasız: Nr. 57, s. 9. [*“Ah bu çocuklar! Valide — Oğlum baban nerede? Çocuk — Şeker almaya gitti. Valide — Ne biliyorsun? Çocuk — Demin telefonda: Şekerim seni almaya geliyorum dedi.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 59, s. 6. [*“ — Kocaya varan bir hanım nedir? — Sahibine vasıl olmuş bir mektup. — Henüz kocaya varmamış bir küçük hanım nedir? — Yazılmış fakat sahibine vasıl olmamış bir mektup. — Kocaya varmadan ihtiyarlamış kadın nedir? — Yazılmış da postanede unutulup kalmış bir mektup. Kadın nedir? — Otuz yaşından sonra daima geri kalır bir çalar saat!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 60, s. 1. [*“Valide — Baban hiç olmazsa haftada bir iki defa sarhoş olurdu. Senin ayık olduğun yok. Kime çekmişsin anlayamıyorum ki?..”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 60, s. 7. [*“ Muhtekirin oğlu: — Büyükanne! Büyükanne senin nikâhın kaç kuruş? A nasıl sual o! Ne yapacaksın? — Demin babamın dükkânında bir müşteri mal alıyordu. Ananın nikahını istiyorsun dedi de!..”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 60, s. 9. [*“ — Ben senin için cayır cayır yanayım da sen bana bu kadar soğuk durasın ha? — İyi ya işte! Bu kadar ateşin üzerine bende soğuk durmazsam büsbütün yanıp kül olursun!”* ifadesiyle nazlı bir hanımla ona diz çökerek yalvaran bir beyden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 64, s. 6-7. [*“Kaçta yataktan kalkıyorlar: 1- Hizmetçi kız: Saat yedide. 2-Mektebe giden küçük hanım: Saat sekizde. 3- Hanımefendi saat onda. 4- Diğerleri... Ondan sonra.”* ifadesiyle verilen ve dört kareden oluşan karikatür.]

İmzasız: Nr. 64, s. 11. [*“— Efendi potinlerinizi boyayamayacağım. Şimdi iki hanım geldi ne kadar siyah boyam varsa aldılar. Rastık yapacaklarmış.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 69, s. 5. [*“Nişanlı — Evlendikten sonra sizin cep harçlığınızı ne suretle tediye edeceğim. Müstakbel zevce — Ne eski kafalı gençsiniz. Kazandığınız*

parayı bana teslim edersiniz. Bende harçlığınızı size veririm.” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 70, s. 4. [*“Tombula’nın can sıkıcı hediyelerinden: — Bil bakalım ne çıktı? — Otomobil, kürk, vazo, altın saat... — Yemek tenceresi!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 71, s. 4. [*“Mündericatsız hikâye: Bacak meraklısı”* ifadesiyle verilen ve altı kareden oluşan karikatür de gördüğü kadınlara bakmaktan önünü göremez hale gelen şahısların komik kazaları yansıtılır.]

2. 8. 8. Milli Mücadele ve Dış Siyaset Konulu Karikatürler

Ahmet: Nr. 65, s. 8. [*“Ankara’da: Celalettin Arif, Hüseyin Kazım Bey’e: Canım Ankara’nın balı meşhurdur. Hiç olmazsa ağzınıza bir parmak bal çalırız ya!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Hr. Man: Nr. 3, s. 8. [*“Beyoğlu Muhitinde, — Bilir misin, Almanları hiç sevmemiştin. — Evet, ama onlar sizi sevmişler.”* ifadesiyle bir Alman askeri ve onun koluna girmiş sohbet ederek ilerleyen Avrupalı görünümlü kadından müteşekkil karikatür.]

J. R. Max: Nr. 1, s. 8. [*“Almanya ile dostluğumuzun tarihçesi: — Türk kardeş imdadıma koş — Dur, şimdi görürler — Aferin! Aferin! Ha gayret! — Artık bana müsaade! Sen bana yardım ettin; Allah da senin yardımcın olsun!”* ifadesiyle zor durumda kalan Alman askerine Türk zabitanın yardımcı olmasını yansıtan ve dört kareden oluşan karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 22, s. 5. [*“Şah-ı İran sefaretnameye giderken alınan bir krokiden: Zendeabad! Zendeabad!”* ifadesiyle verilen ve entariyi anımsatan bir kıyafet giyinmiş tek elini havaya kaldırmış şaşı, dişi dökük ve sakallı bir şahsı yansıtan karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 23, s. 1. [*“—Ahmet Ağa! Bak Frenkler şimdi bisiklet ile uçmaya başlamışlar yahu! — Dur hoca sonra görüşelim.”* ifadesiyle telaşla

gökyüzünü işaret eden bir şahıs ile yan tarafında gazete okuyan başka bir şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 1, s. 4. [*“Wilson: Yaramaz! Bir daha tehlikeli oyunla oynamayacağına tövbe et bakayım! Wilson— Sacré pétard! Mauvaise graine! Jure moi de ne plus recommencer.”* ifadesiyle dev cüsseli olarak gösterilen Wilson’un Alman mareşaline hesap sormasını belirten karikatür¹.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 2, s. 1. [*“Ölüm merdanesi. Le Cylindre de la mort.”* ifadesiyle içinde Enver Paşa’nın yer aldığı otomobilin insanları ezerek geçmesini tasvir eden karikatürde Enver Paşa’nın Sarıkamış’ta binlerce askerin ölümüne sebep olmasına atıfta bulunulmuştur.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 3, s. 1. [*“Ne tuhaf şey İstanbul’un bizden ziyade müşterisi var.”* ifadesiyle modern giyimli gazete okuyarak ilerleyen iki kadın karikatürü.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 10, s. 1. [*“Enver ve Talat Paşalar – Biz Almanya’ya boş oturmaya gelmedik. Size yardıma geldik. Reis Erhard – Çok teşekkür ederim paşalar, fakat Almanya yeteri kadar budanmıştır.”* ifadesiyle Almanların I. Dünya Savaşı’na dâhil ettikleri Osmanlıya yüz çevirmelerini yansıtan karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 64, s. 1. [*“İlk temas”* ifadesiyle Son Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Celalettin Arif Bey’in Milli Mücadele’ye katılmak üzere geldiği Ankara’da Mustafa Kemal Paşa ile karşılaşmalarını tasvir eden karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 65, s. 5. [*“Dikkat et Kosti çok gülüyorsun tacın başından yuvarlanabilir.”* ifadesiyle karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 66, s. 1. [*“Celalettin Arif: — Galiba Ankara balı size tatlı geldi. Bir türlü ayrılmak istemiyorsunuz.”* ifadesiyle Mustafa Kemal ve beraberindekilerle Celalettin Arif Bey’den müteşekkil karikatür. Burada Celalettin Arif Bey’in Atatürk tarafından çok da inandırıcı bulunmaması

¹ Muzaffer Gökman imzasız olarak neşredilen bu karikatürün Sedat Simavi’ye ait olduğunu belirtmiştir (Gökman 1970: 172).

(Gülsoy 1993: 246-247) da dikkate alındığında muhtemelen ilgilinin samimiyetine atıfta bulunulmuştur.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 2, s. 5. [*“Sünnet çocuğunun hediyesi”* ifadesiyle elinde üzerinde *“Madde 14”* yazan bir paket bulunan üstü başı perişan bir halde verilen sünnet çocuğundan müteşekkil karikatürde Mondros Mütarekesi’nin 14. maddesi neticesi zaten sefalet içinde olan halkın yeni ekonomik yaptırımlarla (Simavi 2006: 275) karşılaşmasına atıfta bulunulmuş olması kuvvetle muhtemeldir.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 3, s. 3. [*“İşte kılıç, işte meydan! (Durub-ı emsalden.)”* ifadesiyle kemikleri kalmış cesetlerin içinde, zemine saplı bir vaziyette duran kılıçtan müteşekkil karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 4, s. 5. [*“Halk Ruhiyatından, Tebessüm ederken. — Hep Frenk, hep Alman, hep Alman... İşte öyle diye diye nihayet çeşmelerdeki suyun bile bereketi gitti.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 3, s. 5. [*“Umumi Harpte İngilizler, Harb-i Umumi sonunda bütün dünya İngiltere’ye esir oldu.”* ifadesiyle verilen, yirmi iki kareden oluşan ve İngilizlerin dünya harbi serüvenini yansıtan karikatür.]

İmzasız: Nr. 4, s. 8. [*“Son Posta Yolcuları, — Ya bu çocuklar ne olacak? — Sulh Konferansı her derde deva.”* ifadesiyle verilen kucağında bir bebek olan Avrupalı giyimli bir kadın ile elinde bavulu bulunan bir askerden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 5, s. 1. [*“Harp nebatatı sarmaşık”* ifadesiyle bir askerle sarmaş dolaş dans eden Avrupalı giyimli bir kadın ve çevresinde sarmaşık dallarından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 9, s. 4-5. [*“Sulh Konferansı yolunda: Herkes hazırlığını bitirmiş hukukunu müdafaaaya gidiyor. Biz hala aramızda boğuşmakla meşgul...”* ifadesiyle bir yandan kafiye halinde konferansa giden Avrupalılar, diğer taraftan kavga eden Osmanlı halkından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 16, s. 1. [Dev gibi heybetli bir zeybek ve avucunun içinde bir düşman askerinden müteşekkil olan ve İzmir'in işgali akabinde neşredilen karikatürde zeybek figürü kullanılarak halkın işgallere sessiz kalmayacağı mesajı verilmeye çalışılmıştır. Orhan Koloğlu söz konusu karikatürün sansürce yazısız olarak yayımlatılmış olacağını belirtmiştir (Koloğlu2005: 229).]

İmzasız: Nr. 22, s. 1. [*“İran'ın genç şahı.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 22, s. 4. [*“Muharebe taahhüdü: – Sulh olsun evleneceğiz değil mi? – Sözümü yine tutuyorum... Sulh olmazsa kabahat bende mi?”* ifadesiyle verilen ve bankta üzgün bir vaziyette oturan kadınla yan tarafında ayakta ona bir şeyler anlatan erkekten müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 57, s. 5. [*“Tasfiye unutulmuş galiba!..”* ifadesiyle annesinin peşinde elinde balon bulunan üniformalı bir çocuğu gören iki zatın değerlendirmesinden müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 59, s. 1. [*“—Benim gençliğimde Yunan'ın pire kadar hükmü yoktu. — Evet, ama şimdi deve kadar yükü var!”* ifadesiyle sohbet eden bir kadın ile erkekten müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 64, s. 8. [*“ — Bu hallere ne dersin Kemal'ciğim. — Eyvah! Bazicede (hengâme) bizler yine yandık derim.”* ifadesiyle Damat Ferit, Ali Kemal ve Sait Molla'dan müteşekkil karikatürde Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kararlı mücadelesi neticesi İstanbul Hükümetinin paniğe kapılması yansıtılır.]

İmzasız: Nr. 70, s. 5. [*“Nis'de Venizelos: — İyi ki Atina'dan ayrılmışım. Bütün bu münasebetsiz işler Konstantin'in hesabına kaydolunuyor.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 72, s. 4. [*“Ankara heyet-i murahhasa reisi”* ifadesiyle verilen karikatür.]

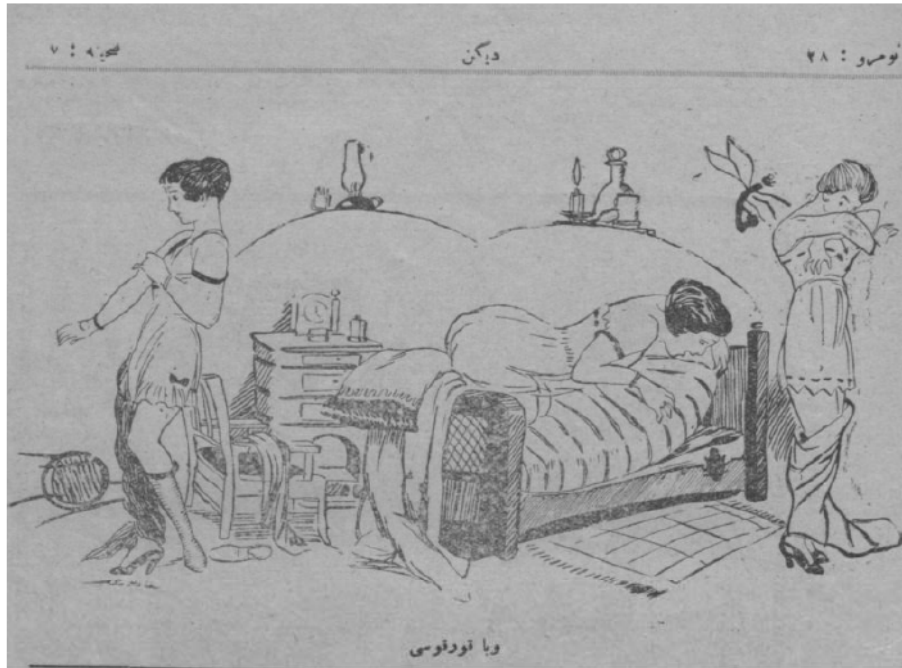
2. 8. 9. Sağlık Sorunlarıyla İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 40, s. 12. [İki kareden oluşan ve “İspanyol... İspanyol... 1 – Üstünüze Safalar biraz keyifsizlenmişim de... 2 – Apşu!... Apşu... Apşu...” ifadesiyle sokakta karşılaştığı ve durumunu sorduğu şahsın İspanyol gribi olduğunu öğrenince elini yüzüne kapayarak kaçan şahıstan müteşekkil karikatür.]

[BERK], Nurullah Cemal: Nr. 36, s. 5. [“Günün meseleleri: –Vebalıdır yaklaşmayın!” ifadesiyle verilen yol üzerindeki bir fareden kaçan üç kişi ve fareye biri kılıç diğeri silah çeken iki şahıstan ibaret karikatür.]

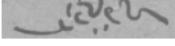
[GÜLER], Cemal Nadir: Nr. 56, s. 4. [“Uyku ilacı: — Aman oğlum hangisi uyku getirirse ondan ver!” ifadesiyle verilen karikatür.]

[İLERİ], Sedat Nuri: Nr. 28, s. 7. [“Veba korkusu” ifadesiyle...

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 30, s. 5. [“Veba ve doktorlar. – Böyle antika hastalık da görmedim birader! Bir var diyorlar bir yok diyorlar. Bizi de boş yere ümide düşürüyorlar.” ifadesiyle verilen karikatür.]

[TURNAGİL], İzzet Ziya: Nr. 6, s. 4. [“— Hastalığımdan değil? Doktorumdan korkuyorum. —... — Çünkü (vesait-i nakliye) olmadığından (ayak teri) çok tuzlu geliyor.” ifadesiyle bir hasta ve ziyaretine gelen bir beyden müteşekkil karikatür.]

: Nr. 39, s. 8. [“Boğaz hastalıkları mütehassıslarına müjde. — Emraz-ı efrenciye mütehassısı! — Sen her zaman müşterisizlikten bahsederdin. Şimdi maşallah yüzün gülüyor?... — Boğaz Hastalıkları mütehassısı — Fındıklı Sarayı’nın karşısında muayenehane kiraladım. Allah bereket versin birkaç para çıkarıyoruz ” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 49, s. 1. [“Başındaki bit kadar paran olsun iyimi?” ifadesiyle dizinin dibindeki çocuğun başındaki bitleri ayıklayan kadından müteşekkil karikatür.]

2. 8. 10. Diğer Konularla İlgili Karikatürler

A(yın). S(ad).: Nr. 15, s. 4. [Dokuz kareden oluşan ve “Pek tabii olan şeylerden. 1. Eve de geç kaldık! Daha elimdeki makarna pişecek. Karı bekler durur! 2. İki çapkın Ahmet Efendi’yi gafil avlamaya karar verirler. 3. Efendibabacığım saat kaç? Bakayım evladım. 4. Vay çapkın bizim saat gitti be! 5. Etme efendibaba, o öyle çocuk değildir. O zavallı aptaldır. Herkes acırda eline birkaç para verirler...” ifadeleriyle verilen karikatür.]

A(yın). S(ad).: Nr. 15, s. 8. [Altı kareden oluşan “Son günlerde miktarı artan şeyler. 1. Acaba vapura yetişebilecek miyim? 2. (Bir müsademeden sonra) — Öküz 3. Öküz sensin. 4 Hay terbiyesiz herif hay! Bununla belaya girip vapurdan olacağız. Ama herifin sözüne de çok içerledim ha! 5. Oh! Hele yetiştik! Vapurda harekât etti. Bari şu saatimi ayar edeyim... 6. Vay saat uçmuş!!! (Bir mülahazadan sonra) Herifin hakkı varmış! Hakikaten öküz ben imişim!” ifadeleriyle verilen ve günlük telaş içerisinde saati çalınan adamın serüvenini yansıtan karikatür.]

Basri: Nr. 41, s. 12. [*“Sinemalar misillü: – Kaptan Efendi ne bekliyoruz. Vakit geçiyor... Kaptan – Daha müşterilerin hepsi gelmedi. Boş mu kaldıralım?”* ifadesiyle verilen ve gemi üzerinde sabırsızlanarak duran yolculardan ve kaptandan müteşekkil karikatür.]

BERK, Nurullah Cemal: Nr. 13, s. 3. [*“Ulan eşek oğlu bir bacak için böyle bağırlır mı?”* ifadesiyle bacağı kopmuş bir şahsa kızan zabıt ve onları izleyen kalabalık gürühtan müteşekkil karikatür.]

M. Safa: Nr. 27, s. 8. [*“Tıbbiyelilerimiz: – Kız o ne? Üstüme iyilik sağlık! Büyücü mü olacaksın!”* ifadesiyle verilen ve deney yapan bir bayandan müteşekkil karikatür.]

Mehmet İzzet: Nr. 56, s. 11. [*“—Hemşerim şu bavulu iskeleye kaçta götürürsün? — Bekle nargilemi bitireyim de!!!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

Mehmet İzzettin: Nr. 47, s. 10. [*“—İmdat imdat can kurtaran yok mu, polis yok mu?!!!!.... — Karakola haber vermeye gittiler. Şimdi gelirler.”* ifadesiyle kavga esnasında bıçaklanarak yardım isteyen şahıs ile sağa sola kaçışan insanlardan müteşekkil karikatür.]

N(un). K(af): Nr. 51, s. 3. [*“— Bu ne pis havlu be: — Efendi sizden evvel o kadar müşteri geldi. Bir şey söylemedi.”* ifadesiyle lokantada garsonla konuşan müşteriden müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 14, s. 1. [*“Terhisten sonra: Bölük komutanı —Şimdi artık rahatsın ya! Eski Nefer —Siper hayatından kurtulduktan sonra rahat olunmaz mı yüzbaşım?”* ifadesiyle ayakları olmayan bir satıcı ile sohbet eden şahıstan müteşekkil karikatür.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 17, s. 8. [*“Şehzadebaşı’nda ramazan seyranı. — Biraz dolaşayım dedim kaşki dolmaz olaydım! Aman aman ne afet! Tıpkı meydan muharebesi: Yandan çevirme hareketleri mi istersin! Göğüs göğse çarpışmalar mı istersin! Yedi yerimden iğne ile yaralandım. Az kaldı esir düşecektir.”* ifadesiyle verilen ve ziyaretine gelen hanıma hastalığı hakkında bilgi veren hasta yatan kadın karikatürü.]

[SİMAVİ], Sedat: Nr. 58, s. 3. [*“Yazısı sansür tarafından tay edilmiştir.”* ifadesiyle sınıf ortamında iki öğrenci ve öğretmenden müteşekkil karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 55, s. 8. [*“Darulmuallimin müdürü ve İsveç usulü jimnastik müteassısı.”* ifadesiyle elinde raket bulunan bir bey karikatürü.]

Ulvi Kazım: Nr. 57, s. 1. [*“Hanımlar, beyler, uşaklar, bayramınız hayır olsun! Bu yıl gamlı gönüllere gelen sene sevinç dolsun!”* ifadesiyle elinde davul bulunan bir tellal ile etrafında satıcı ve çocuklardan müteşekkil karikatür.]

Ulvi Kazım: Nr. 59, s. 7. [*“Darülbedayi’nin bediiyat ve temaşa üstatları!”* ifadesiyle birinin Karagöz olduğu anlaşılan muhtemelen dönemin ünlü simalarını yansıtan dört kişiden müteşekkil karikatür.]

: Nr. 35, s. 9. [*“– İlanları gördün mü? Avallara göz açtırıyorlar! – Bizim için korkacak bir şey yok imanım!.. Okur yazarlar zaten metelik tutmuyorlar..”* ifadesiyle bir dükkan üzerindeki “yankesicilerden sakınınız” türünden ilanları gören iki şahıstan müteşekkil karikatür.]

: Nr. 50, s. 1. [*“İntihar modasının mevsimi de varmış: — Artık beni alenen aldatmaya başladı. İntihar ederek bu elemelerime hatime çekmek istiyorum, ama değmez pek soğuk, havaların ısınmasını beklemek mecburiyetindeyim.”* ifadesiyle sokakta yürüyerek sohbet eden iki hanımdan müteşekkil karikatür.]

: Nr. 50, s. 10. [*“Sıra benim iken sen ne diye yük alıyorsun! Köpoğlu köpek hepimizin müsavi olduğunu unutuyor musun?”* ifadesiyle tartışan hamallardan müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 30, s. 13. [*“Yeni usul bir avcılık. Saçmal tüfek yerine mitralyöz ve süngü.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 57, s. 8. [*“ — Bu bayrama dayanmak için insan bayramzade olmalı.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 50, s. 11. [*“Ne bakıyorsun oğlum... Sen hiç deccal görmedin mi?”* ifadesiyle yaşlı çirkin bir kadına şaşkınlıkla bakan sokak satıcısından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 57, s. 11. [*“Tebrikçilerden bazıları! Bekçibaba, Odacı İrbaham Bendeleri, nezafet-i fenniye memuresi, müvezzi kulları, Cin Ahmet”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 57, s. 12. [*“Atalar sözü: — Meşhur meseldir bey efendi hazretleri: Böyle yılın böyle olur bayramı!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 62, s. 1. [*“Polis — Tarife mucibince neden kabul etmiyorsun? Arabacı — Nasıl kabul edeyim bu iş efendi? Bu adam beni tehdit etti. İki üç defa bastonla kafama vurdu.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

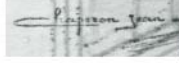
İmzasız: Nr. 61, s. 4. [*“ — Hanım teyze sen bana adam olmayacaksın derdin. Gördün mü şimdi nasıl adam oldum, hem şehremaneti memuruyum!”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 62, s. 11. [*“Mebahis –i edebiye: — Nasıl olurda efendimiz Nefî’yi tanımazlar? — Evlat seninki de sual mi? Ayaklarıma ağırı arız oldu evden çıktığım varmı?”* ifadesiyle verilen karikatür.]

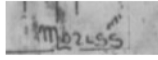
İmzasız: Nr. 62, s. 12. [*“Terzilerin rekabeti: Müşteri — Kumaş tüccarları da birbirleriyle rekabete kalkışsalar bize bad-ı heva elbise yapacaksınız galiba?...”* ifadesiyle müşteri ile onun kıyafetinin ölçüsünü alan terziden müteşekkil karikatür.]

2. 8 . 11. Avrupa Karikatürleri

L. M.: Nr. 47, s. 14. [*“Avrupa’da hizmetçi derdi: —Sen hizmetçini savacak mısın? — Bilakis taht-ı nikâhuma alıyorum.”* ifadesiyle verilen karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

: Nr. 13, s. 6. [*“Terhisten sonra: Dört sene cephede top tüfek patırtısını dinledikten sonra yuvasına avdet edip kafasını dinlendirmek ne büyük saadet!”* ifadesiyle evin içerisinde gürültü yapan çocuklar ve bunları susturmaya çalışan aile bireyleri içinde başını avuçları içine almış perişan görünen şahıstan mürekkep karikatür *“Ecnebi Mizah Mecmualarından”* sütununda verilmiştir.]

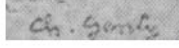
: Nr. 15, s. 7. [*“Evvelce hasta bakıcılık etmiş olan aşçı ile uşak arasında: Uşak — Hayır ola aşçıbaşı ne yapıyorsun? Aşçı ne olacak, çorbanın hararetini anlamak için dereceyi daldırdım da.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

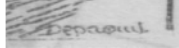

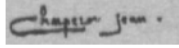
: Nr. 18, s. 3. [

“Ecnebi mizah mecmualarından” sütununda verilmiştir.]

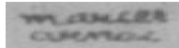
 : Nr. 18, s. 3. [*“Yemişçi dükkânında. Methetmek gibi olmasın ama, hareminiz balkabağı saçmakta pek mahir.”* ifadesiyle sokakta el arabası üzerinde kabak satan bir şahıs ve yanında onunla konuşan bir çiftten müteşekkil karikatür *“Ecnebi mizah mecmualarından”* sütununda verilmiştir.]

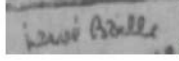
 : Nr. 19, s. 3. [*“—Geçen sene kömür neden yoktu biliyor musunuz? — Landro, nişanlılarını yakmak için piyasada ne var ne yok toplantıda ondan...”* İfadesiyle verilen karikatür *Ecnebi Mizah Mecmualarından* sütununda verilmiştir.]

 : Nr. 29, s. 16. [*“*

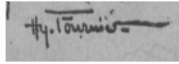

 : Nr. 29, s. 16. [*“ — Galiba bir muhtekire dayak atıyorlar! — Hayır, okkası beş liradan tere yağ almak için dövüşüyorlar.”* ifadesiyle verilen karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

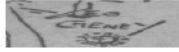
 : Nr. 31, s. 13. [*“ Avrupa’da süt buhranı! — Sütüne istemişsiniz. Çocuğunuz nerede? — Çocuğumuz yok sütineyi kendimiz için istedik.”* ifadesiyle köylü kılıklı bir kadın ile bir karı kocadan müteşekkil karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

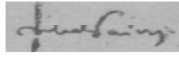
: Nr. 31, s. 13. [*“Cadı: Benim zamanımda sizin gibi giyinenleri tımarhaneye sokarlardı...”* ifadesiyle bir cadı ve karşısında modern giyimli iki genç hanımdan ibaret karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

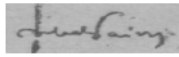
: Nr. 32, s. 9. [*“– Tiyatroda. –Yaşının kırktan fazla olduğuna emin misiniz? – Elbette! Nasıl emin olmayayım? On senedir, kendi söylüyor!”* ifadesiyle verilen ve bir çiftin görüntüsünün aynaya farklı yansımından müteşekkil karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

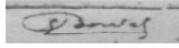
: Nr. 35, s. 12. [*“–Acaba bu dilberler kime bakıyorlar bana mı sana mı? – Hem sana hem bana arkamız dönük olduğu için bizi delikanlı zann ediyorlar.”* ifadesiyle verilen karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

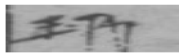
: Nr. 37, s. 13. [*“Hayat pahalılığı etrafında: – Bir çorba elli kuruş deli mi oldunuz? Evet, ama efendim lokantamızın manzarası da var. Ne tarafa dönseniz kontesler, baronlar, elmaslar, pırlantalar var. Bunlar için bir ilave olmasın mı?”* ifadesiyle bir lokantada işyeri sahibi olduğu anlaşılan zat ile müşteriden müteşekkil karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

: Nr. 37, s. 13. [*“– Yemeği iyi buldunuz mu? – Fevkalade efendim...O kadar ki hayat pahalılığını bile unuttuk.”* ifadesiyle verilen karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

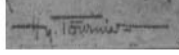

: Nr. 46, s. 11. [*“Yeni memuriyete duhul için: Mümeyyiz — Hüsn-i ahlak vesikanız olsa kâfi değildir. Öyle vesika bende de var. Ondan ne çıkar.”* ifadesiyle verilen karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

:Nr. 46, s. 11. [*“Cambaz nişanlı: — Güzelim yevm-i veladetinizi bu suretle tebrike geldim.”* ifadesiyle evin çatısına uçarak yükselen bir şahısla

çatıdaki bir hanımdan müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

: Nr. 62, s. 4. [“Harp zenginleri âleminde: Hanım — Hizmetçi gidiyormuş... Misafirlere karşı ne yapacağım. Efendi — Eskiden efendilerine karşı sen de böyle yapardın... Oh olsun!” ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 5, s. 17. [“La Caricature a l’etranger, anlamayacak ne var! Gaz almak için kömür vesikanızı, patates içinde süt vesikanızı ibraz edersiniz vesselam. Bunu kundaktaki çocuk bile anlar. (Paris’te münteşir Boyonnette Gazetesinden.)” Bir dükkânı önünde duran şahısla iş yeri sahibinin konuşmasını belirten karikatür “Ecnebi Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 5, s. 17. [“Efendi geceniz hayırlı olsun. (Paris’te münteşir Lectures Pour Tous’dan)” ifadesiyle mum üzerinde etrafı aydınlatan bıyıklı bir erkek başını bardakvari bir aletle kapamaya yani söndürmeye çalışan elden müteşekkil karikatür “Ecnebi Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 7, s. 2. [“— Küre-i arzda dört senedir şehrayin var. — Amma eğleniyorlar ha!...” ifadesiyle teleskopla dünyayı seyreden ve gördüklerini yanındakine anlatan bir şahıstan müteşekkil karikatür “Ecnebi Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 12, s. 6. [“Askeri Muayenehanede: — Daha yarım saat böyle çıplak bekletirlerse tebdil-i havayı hak edeceğiz.” ifadesiyle hastanede yarı çıplak muayene olmayı bekleyen şahıslarla askeri doktorlardan ibaret karikatür “Ecnebi Mizah Mecmuaları” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 14, s. 5. [“Moda Belası: — Affedersiniz madam, sizi böyle giyinme-miş bulacağımı bilseydim, emin olunuz girmezdim. —Ya geliyorsunuz mösyö... Giyinmemiş değilim. Şimdi bu kıyafetin moda olduğunu bilmiyor musunuz?” ifadesiyle verilen karikatür “Ecnebi Mizah Mecmuaları” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 14, s. 5. [*“Almanya’da. Artık biz en bahtiyar insanlar miyanına dâhil olduk. Bizim memleket gibi cumhuri bir imparatorluk dünyanın hangi tarafında mevcut!”* ifadesiyle verilen karikatür *“Ecnebi Mizah Mecmuaları”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 15, s. 7. [*“– Şiirlerinizin mütalaası beni zevkıyap ediyor. – Beni ihya ediyorsunuz madam. Her gece uyuyabilmek için bir kaçını okuyorum.”* ifadesiyle verilen karikatür.]

İmzasız: Nr. 15, s. 7. [*“– Gördün mü işi bu yeni büyük şapkaların seyr ü temaşası beni on yaş daha gençleştiriyor. – Matmazel, benim karıma bunlardan, büyük olsun, bir adet verir misiniz?”* ifadesiyle bir erkek ile ona şapka gösteren bir kadın ve önlerinde ilerleyen şapkalı başka bir kadından müteşekkil karikatür.]

İmzasız: Nr. 15, s. 7. [*“Mezun efrat arasında muhavere. Paris’e geldiğim zaman çocukları görünce benimkileri hatırlıyorum, güzel kadınlar gördükçe de benimkini unutuyorum.”* ifadesiyle sohbet eden iki şahıstan ibaret karikatür.]

İmzasız: Nr. 17, s. 3. [*“– Nasıl geçiniyorsun?— At yarışlarında kazandığım para ile. – Talihin açık mı? – Talihimin açık olmasıyla değil, limonata satmakla...”* ifadesiyle verilen sohbet eden üç adamdan müteşekkil karikatür *“Ecnebi Mizah Mecmuaları”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 17, s. 3. [*“Avusturya Sulh Murahhasları Paris’te lokantada: Bir Garson – O kadar iştihaları var ki fili bile bulsalar yutacaklar! Diğer Garson— O halde iştahlarını kapamak için sulh şeraitini bildirmeli!..”* ifadesiyle verilen karikatür *“Ecnebi Mizah Mecmuaları”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 28, s. 14. [*“–Sen şimdiki tramvaylara benziyorsun ikide birde cereyanın kesiliyor.”* ifadesiyle verilen ve uyuyan bir kadın ve yanı başında söylenen erkekten müteşekkil karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 28, s. 14. [*“Avrupa’da yeni çıplak modalar: – Bugün hava pek sıcak, daha hafif giymeliymişim.”* ifadesiyle yarı çıplak giyinmiş bir kadın ve onu

seyreden bir erkekten müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 28, s. 14. [“–Kim bilir bir gün olur belki mebus olurum. –Sen kabineye gir orası sana daha layıktır.” ifadeleriyle verilen ve koltuğa oturmuş gazete okuyan beyle, muhtemelen hanımı olan asabi görünümlü bir kadından müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 29, s. 16. [“ Zevce – Fazla laf istemez ağzını açarsan kendimi denize atarım. Zevc – Aman sakın ha balıkları ürkütürsün!” ifadesiyle verilen ve deniz kenarında oltayla balık tutan bir çiftten müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 30, s. 13. [“Lokantada. Müşteri – Meslektaşlara bir tenzilat yok mu? Garson – Siz de lokantacı mısınız? Müşteri – Hayır hırsızım.” ifadesiyle verilen karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 30, s. 13. [“Ev buhranında. Diyojen usulü bir ikametgâh.” ifadesiyle verilen ve bir fiçinin içine girmiş şahıstan ibaret karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 31, s. 13. [“Fransa’da ihtikâr: (Bizimkilerin kulakları çınlasın.) Polis – Elmanın okkasını bugün kırk para fazla sattığın için seni tevkif ediyorum.” ifadesiyle polisler tarafından yakalanmış bir satıcıdan müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 36, s. 13. [“Avrupa’da kömür buhranı: — Benim ateşim başkalarını yakacağı yerde, biraz beni ısıtsaydı ne olur idi.” ifadesiyle verilen kürklere sarılmış bir hanımdan müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 46, s. 10. [“İngiltere’de son modalar: Madam mantosunu çıkarınca.” ifadesiyle oldukça açık giyinmiş bir kadın ve ona şaşkınlıkla bakan hizmetkârlardan müteşekkil karikatür “Avrupa Karikatürleri” sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 46, s. 11. [*“Köylüler—Bu olsa olsa hayvanlara mahsus bir oluk galiba!”* ifadesiyle bir küvet etrafında toplanan insanlardan müteşekkil karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 47, s. 14. [*“Mekatipte asar-ı terakki: Muallim — Cristof Colomb’un Amerika’yı ne zaman keşfetmiş olduğunu sorabilir miyim? — Veliler — Araba müracaat edelim de öyle...”* ifadesiyle verilen karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

İmzasız: Nr. 52, s. 9. [*“ Herkes trenlerden müşteki: — Her şeyi seri bir cereyan takip ediyor. — Pardon, trenler müstesna.”* ifadesiyle verilen karikatür *“Avrupa Karikatürleri”* sütununda verilmiştir.]

2. 9. Resimler

M(im). E(lif).: Nr. 30, s. 10. [*“Mustafa Kemal Paşa”* ifadesiyle verilen resim¹.]

Mehmet İzzet: Nr. 48, s. 10. [*“Name”* adlı hikâyenin neşredildiği sayfa içinde yer alan sokakta yürüyen iki zat ile karşılarında yer alan başka bir zattan müteşekkil resim.]

İmzasız: Nr. 3, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Ali Kemal Bey’in Dariüşşifada beynine akıl koyma ameliyatı yapılırken alınmış fotoğrafıdır.”* ifadesiyle verilen resim.]

İmzasız: Nr. 5, s. 12. [*“Kadın Hastalığı”* adlı oyun üzerinde dört kareden oluşan ve hasta yatan bir kadına ait resim.]

İmzasız: Nr. 5, s. Küçük Gazete Sayfası. [*“Ceziriyeciliğin Tatbikatı”* adlı metin içinde Celal Nuri’ye ait olduğu belirtilen parmak uçlarından filiz vermiş el resmi.]

İmzasız: Nr. 17, s. 1. [*“Bayram hediyesi”* ifadesiyle kucağında çiçek ve gazete bulunan Avrupai görünümlü bir kadın resmi.]

¹ Türkiye Karikatür Tarihi adlı eserde bu karikatürün *Yeniğün* gazetesinde neşredildiğini belirtmişlerdir (Koloğlu 2005: 230).

İmzasız: Nr. 20, s. Küçük Gazete sayfası 1. [*“Sermuharririmizin Teehhülü”* adlı parça üzerinde yer alan ve Hoca Behçet Bey’in evleneceği kız olarak gösterilen Amerikalı olduğu belirtilen kız resmi.]

İmzasız: Nr. 20, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Kasa Hırsızlarının Bir Tehdidi”* adlı parça üzerinde İleri Gazetesi’ni soyan şahısların hırsızlıkta kullandıkları edevata ait olduğu belirtilen resim.]

İmzasız: Nr. 40, s. 3. [*“1950 senesinde İstanbul’un manzarası.”* ifadesiyle verilen ve üzerinde *“Boğaziçi – Marmara”* ibaresi yer alan resim.]

İmzasız: Nr. 64, s. 3. [*“Muhterem Karilerimize”* adlı ilan üzerinde telefon görüşmesi yapan genç bir bey ile bayan resmi.]

İmzasız: Nr. 50, s. Fırıldak Sayfası. [Takma evler olarak adlandırılan mekâna ait resim.]

İmzasız: Nr. 20, s. Küçük Gazete sayfası 2. [*“Kasa Hırsızlarının Bir Tehdidi”* adlı parça üzerinde İleri gazetesi’ni soyan şahısların hırsızlıkta kullandıkları edevata ait olduğu belirtilen resim.]

İmzasız: Nr. 69, s. 5. [*“Artık bizlere görmek nasip olmayacak bir levha.”* ifadesiyle verilen resim.]

3. BÖLÜM

SEÇİLMİŞ METİNLER VE KARİKATÜRLER

3. 1. Seçilmiş Metinler

3. 1. 1. Edebiyat ve Dil Konulu Metinler

Âşık Uyumaz

Geçen gece Espiro’da kafayı tütsüledikten sonra Marika’yı koluma taktım, Darülbeyti tiyatrosuna gittim. Ulan bu heriflerin aleyhinde bulunanların babasının canına rahmet. Kapıya ilan diye bir kâğıt takmışlar, ne resmi var ne haltı. Oyunun adı Âşık Uyumaz’mış. Ne hıyar gibi oyun adı yahu. Âşık elbette uyumaz; hele ilik gibi bir karı ele geçirirse. Kapıda biri bilet sordu. Gözümü gösterdim “Bana bak delikanlı... Biz bu pencerenin yerine oyun uğrunda perde indirdik. Aç gözünü gazetede bir ağzımı açarsam görürsün gününü!” dedim.

İçeriye girer girmez: “ Ulan hani bunun mızıkası be!” diye bağırdım. Karılara mâni ile mi göbek attıracaksınız?” kim anlar kim dinler? Herkes kendi havasında.

Herifler kör boğazına tıkmadan çingirak bile almamışlar, bekçi sopasıyla perdeyi açıp kapıyorlar. Hele perde kalktı. Hani şu sakallı Bican Efendi vardır.

Herif sakalı falan kazıtmış mirasyedi olup çıkmış. Âlâ bir rakı masası düzmüş. “ Ulan Bican evkafta bir anaför vurdun galiba.” diye bağırdım. Herif başını çevirip bile bakmadı. Kızdım: “Ulan bu ne kurum, fiyaka ki üfletirsin beni... Geçmiş tenekeli “ dedim. Yine aldırmadı. Meğer Bican Efendi adını değiştirmiş, Bahri olmuş. Besbelli evkafçılar tanıyıp yakalamasınlar diye.

Ortada ala bir rakı sofrası duruyor. “ Ulan içsene be... ne aval şeysin diye bağırdım yine işitmedi. Meğer Bican aynalı bir karı bekliyormuş. Neyse karı öteden sökün etti. Hele bize eğlence çıktı dedim. Bican karıyı yakaladı, öpecek oldu. Karı merdivenin üstüne kaçtı. Bican karı gibi yalvarmaya başladı: “Ulan sar... Çık arkasından sana naz ediyor” dedim. Kime dinletirsin. Enayi karıyı geldiği gibi geri bıraktı. “Ulan aval... Yuh senin ervahına... Delikanlılığın namusunu berbat ettin.

Ulan karı merdivene çıkmak değil, arşa çıksa adam peşini bırakmaz. Bu mu Darülbeyt'inin *Aşık Uyumaz*'ı? Ben olsam bu oyunun adını âşık eşekliğine doymaz koyardım.

“Kalk Marika burası hava... Bir de o yeni sahneye gidelim, şu *İzmirli Kız*'ı görelim. İzmir'in kızları aynalıdır, dedim; hele gerdan kırıp göz süzmelerine doyulmaz dedim. Oraya da gittik. Ulan amma dolandırıcı heriflermiş. İki saat bekledik, “ İzmirli kız ha geldi ha gelecek” dediler. Ne gelen var ne giden. Göz zaten yumulu olduğu için açtık ağzımızı bastık kalayı...

Böyle tiyatrolara turp sıkayım... Yine yaşasın bizim Kel Hasan ile Naşit.

Aksaraylı Kör Tevfik

(Diken Nr. 64, s. Küçük Gazete Sayfası)

Edebiyatta İnkılâp

Filozof Ribo (ربو): “Edebiyat gittikçe aklın hüküm ve tesirine giriyor.” diyor. Bu hâl şiirin zevali demektir. Genç şairimiz Halid Fahri Bey, şiiri aklın hüküm ve tesirinden kurtarmaya ahdetmiş gibi görünüyor. Son şiiri külliye çıkmıştır. Kendisini tebrik ile “Gece” şiirinin en şaheser kısımlarını nakil ve izah ediyoruz:

Ta uzaklarda ay kesik bir baş.
Tübeler bir siyah mezarlık mı?

“Evet, hacim itibarıyla, şekil itibarıyla aynı aynına benzerler.”

Ey kadın, ey melike, ey sultan
Bu mezarlıkta şeb-çirağını yak
Şu ufuktan, şu makberi ovadan
Seni teşyie uçtu bir çaylak.

“Çaylakların gece mezarlıkta teşyi için uçtukları kaidedendir..”

Ey ilahi kadın, yeşil bakışlı kadın!
Sana (bir tüy yatak çiçekliyorum)
Mavi bir gülde sen kanat yıkadın.
Şu ziyalar kemik parıltısıdır.

“Yani fosfor...”

Gel yetiş (gözlerin mezar ısıtır)

İmzasız

(Diken Nr. 15, s. 2)

Had ve Mizah

Bana bak – Dis – done

Geçen gün biri söylüyordu: Kırım Muharebesi esnasında biz Fransızların “dis done” tabirini alıp onlara “didon” demişiz, onlar da bizim mahut terkib-i hitabeyi alarak bize “bana bak” demişler. Fakat bu ahz ü i’ ta yine bizim zararımıza olmuş. Çünkü biz “didon” kelimesini Faransız şuh-i mizacına biraz uygun gelen hoppa, züppe manalarında olarak bir zamanlar mesela: “Didon” sakallı, “didon” kıyafetli, “didon” a dönmüş diye sarf etmişiz. Onlar “bana bak” ı ahmak adam mefhumunda kullanmışlardır. Biltesadüf ben her ikisine de rast geldim. Hem ta köprünün ortasında, tramvayların işlemesi yüzünden günün hemen her saatinde dalga dalga yuvarlanan izdiham arasında! Hâlâ sokakta, yolda yürümesini öğrenemediğimiz cihetle müsâdemat arttığından galiba muhatap sert bir omuz vurmuş olacak ki izdiham arasında! Hala sokakta, yolda yürümesini öğrenemediğimiz cihetle müsâdemat arasından galiba muhatap sert bir omuz vurmuş olacak ki mütekellim sağ eliyle sol omzunu tutmuş, âsâr-ı hiddetle açılmış gözlerini makam-ı tehditte çevirerek:

— Bana bak!... Dedi, öteki de üzerini gıcıklayarak:

— Baktım!

Aynı halde:

— Bana bak diyorum!

Daha sokularak:

— Bakıyorum işte!

Cepheler bu vaziyet-i hasmâneyi alınca yolda gidenlerin çember çevirmeleri bizde adettir. Bu çember bir dereceye kadar müdârebeye mani olduğu için muhasımlardan zayıf olanı kuvvi kılar, kuvviyi zebun!.. Mutlaka böyle bir tesirin vücuduyladır ki elini henüz omzundan çekmemiş olduğu halde muhatabın burnuna doğru yükselerek diri diri:

— İşte bu kadar söylerim sana?

Berikide nim-horozlanarak:

— Ne söylersin bana!...

Bereket versin, bir polis yetişti. Her ikisine, çember halkına cem’-i sigasıyla bağırarak:

— Bana bakın!.. Savulun, savulun! Hişt! Size söylüyorum bana bakın!...

Çember çözüldü. Tarafından biri İstanbul, diğeri Galata cihetlerine doğru yürümeye başladılar.. Maa-hazâ teskin-i heves edemedikleri için dönüp dönüp bakıyorlardı. Bu aralık çifte, sivrili, mavi şuparalı üç Fransız neferinden biri yol sohbeti neşesiyle, Refikine:

— Dis done

Diyordu.

Evet, onlar eski şetaret-i şuhânelerini musavver olan didonkları geri aldılar. “Bana bak”ı yine bize bıraktılar!

Ahmet Rasim

(Diken Nr. 6, s. 3)

3. 1. 2. Güncel Siyasi Meselelerle İlgili Metinler

Ahenk Meselesi

Bir “Musiki Müntesibi” imzasıyla aşağıdaki mektubu aldım: “Müstakbel meclisteki ahenk meselesi şimdiden mevzu-i bahis olamaya birçok dedikoduları tevlit etmeye başladı. Acizleri musiki müntesibi olduğum için her halde hamiyetle telakki edilmesi lazım gelen rey-i hakirânemi enzar-ı umumumiyeye tavassutunuzu rica ederim.

Evvela sabık parlamentolarımızın niçin muvaffak olamadıkları esbabını araştıralım. Birinci meclis muvaffak olamadı. Çünkü ahenksizlik vardı. Çünkü her mebus ayrı bir hava çalıyordu. Yani curcuna vardı. İkinci meclis muvaffak olamadı. Çünkü mebuslar eski mektebe başlanma ayinlerindeki çocuklar gibi ittihat ilahicilerine âmin çağırmaktan başka bir şey bilmedi. Yek ahenk olmakta ahenksizlik kadar fenadır. Parlamentolarda ahengin ne mühim ve hayati bir şey olduğunu yar u ağyarın taht-ı tasdikinde değil midir? O halde Meclis-i Mebusanı mükemmel bir koro heyeti şeklinde tensik etmemiz lazım gelir. Her şeyden evvel muhterem mebus efendiler bir heyet-i musikıyye tarafından baso, alto, kontralto, soprano ilh fırkalara tefrik edilmelidir. Şahsi istidatlara göre en tabii bir tarzda teşekkül edecek bu fırkaların hep bir ağızdan terennüme başlaması mecliste ilahi bir ahenk vücuda getirecek ve bütün cihanı engüşt bir dehan-ı hayret bırakacaktır. En adi ve manasız bir sözün musiki ahengine terfık edildiği halde derhal bir ehemmiyet-i sanatkârane bir iktisap ettiği inkâr edilebilir mi? Şu halde kürsüye çıkacak hatip efendiler nutuklarını behemehâl bir solo halinde icbar etmelidir.

İstizah, kabine ıskatı gibi vukuatın parlamentolarda istizahlar ve izahlar düet halinde terennüm edildiği halde hiçbir ahenksizliğe meydan verilmediğinden her birisi bir müsamere gibi leziz ve latif olur. Hükümeti ihanet-i vataniye ile mi itham edeceğiz. “Yüz verip ağyara bizleri...” şarkısı dururken neye beyhude yere bağırıp çağırmalı. Nazırlar o vakit mesela “Neyleyim tedbire takdir uymuyor” yolunda bir beste ile müdafaa ederler. Olmadığı halde: “Beni bir gün olur elbet ararsın” şarkısıyla istif ederler. Yahut: “Sendedir avare gönlüm sendedir” diyen vükela

namzetlerine: “İkbal-i cihan, mal-ı firavan senin olsun”u okuyarak ter-i mevkii eylerler. Ancak bazı besteler vardır ki yeni mebuslardan bir kısmının mütemadiyen terennüm etmelerinden korkulur binaenaleyh:

“Açtım yüzünü (Talat)-ı didar ki baktım”

“ Kaldır nikabını ey vech-i (Enver)”

“Aşıkın oldum senin ey meh-i (Cemal)”

Yolundaki şarkılar suret-i katiyyede men edilmelidir. Pek ifrata vardırılmamak şartıyla:

“Sivashyım, Sivashlı

Benim yarım pek nazlı

Sivas benim mekanım

O yar canım hayatım”

Yolundaki besteler terennümüne cevaz vardır.

“Kalenin ardı bostan” gibi türkülere artık mahal kalmamıştır. Âcizane teklifim sem’-i itibara aldığı takdirde, meclisteki ahenk her halde temin edilmiş olacaktır. Bi-l-şart ki mebus efendiler. Bila-tefrik-i fırka mezhep: Kasidesini okumazlarsa. Baki ihtiramat efendim.”

İmzasız

(Diken Nr. 38, s. 2-3)

Bekirağa Bölüğü

Bu tevkifhanenin tarihimizde pek büyük bir kıymeti vardır. Zorba hükümetler, ihtilâller, inkılâplar, tebdiller, iflaslar akabinde bu daire dolup dolup boşalır. İşittiğimize göre mevkûfların içinde âlimler bu mühim mahallin tarihiyle, ilim karşısındaki mahiyetiyle iştigale başlamışlardır. Bunu duyan gazetemiz sermuharirini mevkûfların ziyaretine gönderdi. Hepsinden ayrı ayrı netice-i tetkikatlarını dinledi. Notlarını biraz ihtisar ederek aynıyle neşrediyoruz:

Ziya Gökalp Bey

Darülfünunun bu eski sosyoloji müderrisi aynı zamanda etnografyadan, lisaniyattan bilhassa etimolojiden anlar. İlmi gayet derindir. Bekirağa bölüğü hakkındaki fikrini sorduğumda dedi ki:

— Bütün hakikatler lafızlarda mündemiçtir. Bir şeyi anlamak istediniz mi lafzını tahlil ediniz. “Bekirağa”nın aslı “ Bekir Ağa”dır. Halk manasını bilmediği şeyleri lisanen manalaştırmaya çalışır. Mürur zamanla “Bekir Ağa” olmuştur. Eyyub’un Eyüp olması gibi... Yani a’lal meselesi. Buraya kadimden beri hep masumlar konulurdu. Bunun için İsmet’in müşahhası bir timsali olan “Bekir” yani “kızlık” kelimesi buraya ilim olmuştur. Kudema “Bekir” balıkla münasebettar addettikleri için onun hapsedildiği yere de “ ağ” dediler. “ağ”ın “ak” olması da muhtemeldir. Yani “beyaz kızlık” demektir. Malum ya beyaz şarkta da garpta da ismetin timsalidir.

— ...

Kendisine teşekkür ettim. Yazdıklarını okudum. “ Doğru fakat kısa.... Ben onu uzun uzadıya yazacağım.” dedi. Karilerimiz beklesinler!

Ağaoğlu Ahmet Bey

Darülfünunumuz bu eski tarih müderrisi, Gökalp’in bana söylediklerini işitmemişti. Ona tetkikatının ne olduğunu sorunca malum şivesiyle mükemmelen izah etti:

— Hayır, efendim hayır. Bekirağa Bölüğü değil! Yalnız Ağa Bölüğü! “ağa” Türkçe prens demektir. “aka”dır. Yahut “akha”! “Akha” Yunanlı demektir. Bilmem

Türkçeye bu akha kelimesi prens diye nasıl geçmiş. Türkler İstanbul'a geldikleri zaman bu tepede büyük bir saray vardı. Zeyrek yokuşundan ilk geçen kabile buraya gelince içeriden istimdat için çıkan esireler tercümanları vasıtasıyla buranın neresi olduğunu sordular, saraydan "Akha, Akha..." sedaları aksetti. Sonra yeniçeriler buraya "Akha Bölüğü" dediler. "Bekir" sonradan ilave olunmuştur. Belki muhafızlardan meşhur sarhoş Bekri Mustafa'dan yadigâr kalma bir kelime!

Sait Halim Paşa

Gayet büyük İslam mütefekkeri kısaca şu sözleri söyledi:

– Ebü'l-Agayef Ahmet Bey'in sözü doğrudur. "Bekir" yok.. Yalnız "ağa bölüğü!" fakat onun dediği gibi değil! Buraya hicretin sekiz yüz senesinden beri hep "eyyam ağaları" misafir ola gelmişlerdir. Onun için "Ağa Bölüğü" namı verilmiştir.!

Teşekkür ettim. Selam verdim. Selamı almadı. Meğer beni görmemiş bile. Bu sözleri yanındaki eski eyyam ağalarına söylüyormuş!

Muharririmiz çıkarken *İstiklal* Gazetesi Sahib-i İmtiyazı Sapançalı Hakkı Bey'i de görmüş ve selamlamıştır.

– Nasılsınız efendim?

– Görüyorsunuz hiç de iyi değil! Bana ne eski devir yaradı ne bu yeni devir! Menfâda iken daima kurtulmak için hep bir tebdili beklerdim. Elhamdülillah tebdili dünya gözüyle gördüm. Sürgünden geldim. Haydi beni hapse tıktılar.

– Gazeteniz sizi niçin müdaafa etmiyor.

– Azizim ben sonradan anladım ki gazetenin ben yalnız imtiyazına sahip imişim. Gazete kendi kendine bi-araf! Ben bu işten hiçbir şey anlamıyorum. Tek gözlüklü bir sermuharririmiz var. Hapisten çıksam ihtimal bi-araflığa hâlel gelmesin diye beni matbaadan içeri bile sokmayacak!

İmzasız

(Diken Nr. 12, s. 2)

Boya Defteri

Hayli senelerden beri İstanbul'da bir Hollandalı seyyah oturuyor. İki defteri var. Birinin adı "Yevmiye Defteri" diğeriinki "Defter-i Kebir". Hollandalı, bunlardan birincisine şehrimizde memleketimize ait yevmi intibalarını müşahedelerini kaydetmiş. İkincisine tettebularından çıkardığı neticeleri, düsturları geçiriyor. İkisini de istinsah etmek istedim. Fakat kendisi yalnız yevmi defterindeki bazı hesaplardan pek mahdut bir kısmı görüp tercüme etmeme izin verdi. Bugüne kadar suretini çıkarabildiğim parçaları şuraya naklediyorum.

Fazıl Ahmet

Mayıs 333

İstanbul'a geleli çok olmadı. Ama bir türlü bu memleketi anlayamayacağımı zannediyorum. Siyasiyatı havasına mı tesir ediyor, havası siyasiyatına mı yapıyor, ayırmak kabil değil. Lodos başlıyor, poyraz kadar sert; meşrutiyet var diyorlar, mutlakiyetten daha şiddetli! Güneş açarsa yağmura alamet, hürriyet var derlerse serbest kalmadığına delil!

Sarığın altına rahip beyni sığmı, nazır üniformasında çeteci göğsü saklı. Mebusan reisinin cebinden enfiye kutusu çıkıyor. Şeyhülislamın çakşırında mutlaka altı patlar asılı!

Diyorlar ki Türkiye ziraat memleketidir. Halbuki bütün çiftçiler askerde! Mebusları tek lakırdı söylemiyor, en mukadder nazırları bütün gün nutuk vermekle meşgul!

Haziran 333

Birkaç zamandır memleket-i azim bir matah gibi herkes yumurta kadar zekâsını, un kadar dakik mesaile kırmış. Önünde hâsıl olan hamuru yoğurup duruyor. Hele askerler! Başlarında o canım paşaları, kılıçları çekip okla yapmışlar: Hepsi hamur işiyle meşgul! Fakat tuhafı şu ki ortada bu kadar hamurkâr varken ahali yiyecek ekmek bulamıyor.

Haziran...

İstanbul mekteplerinin siyasetinden falaka usulü kalkmış. Fakat siyasetin mektebinden dayak bir türlü dışarı çıkamıyor! İttihat ve Terakkinin bu milli ananeyi muhafazada hayret olunacak bir sebatı var. Allah sa'yini meşkûr etsin!

Bir edip gördüm. Şarkın hala sevdiği telli, pullu, samimiyetsiz ve suni üslupla konuşuyordu. Bana da “Bu milletin haline ağlamalı; çünkü gözyaşları ruhun incileridir” dedi. Hem bunu gayet ciddi lakırdı arasında söyledi. Kendisine cevap verdim: Bilakis bence bu memlekete bedel edilecek şeylerin en kıymetsizi incilerdir. Buraya sıhhat lazım, kuvvet lazım, hayat lazım! Bunun için de memleketin haline yalandan ağlamak değil, ağlayanların gözyaşını silmeye koşmak icap etmez mi? Canı sıkıldı ayrıldık. Her gün böyle edip diye, mütefekkir diye ne garip kimseler tanıyorum! Buradaki terbiye-i fikriye planlarıyla Şehremanetinin muhayyel İstanbul haritası arasında henüz büyük bir fark bulamadığımı itiraf etmeli!

Haziran...

Genç nesil ile ihtiyarlar arasında ki müzmin kavga Türkiye’de de keyfini, mutadını hiç bozmamış! Kâh kızışarak, kâh biraz yumuşayarak devam edip duruyor! Kodaman yazımcıların yeni yetişenlere karşı bakışında kin ve istihza dolu. Gençlerin elinde de kendilerinden evvelkilerine doğru namlusu çarpılmış tahkir ve istihfaf tabancaları var! Yufka yürekler için mahuf manzara doğrusu! Fakat görüyorum ki ikinciler cılız, solgun bir nebat gibi biraz Allahlık! Birincilerse kurumuş ağaçlar gibi büsbütün devrilmek için bir saika bekliyorlar!

İnsan burada kimin hüviyetini sorup öğrenmek isterse iptida bir Fransız ismi söylüyorlar. Halit Ziya Bey, Türklerin Burja’sı, Cenap Bey Goethe’si, Mehmet Emin Bey şair Derveld (ده رولد). Yalnız Hamit Bey var ki o da galiba İngiltere çokça oturduğu için Shakespeare olmuş. Fen de, felsefe de, siyasiyat da öyle! Mesela filan bey Anper (انپه ر), filan efendi Kizu (كيزو), eminim Sait Halim Paşa, la-akıl Teyer (تيه ر) olmak lazım gelir; ancak kendisi o rütbeye tenzül ederse!

Türklerin hatta şimdi birde Napolyon’u var. Fakat birinciye olan hürmetimden dolayı haydi bu ikincinin adını söylemeyim!

Nakli: Fazıl Ahmet [AYKAÇ]

(Diken Nr. 9, s. 3)

Düinkü Mebuslar

Kapılıp gittiler davul sesine
 Zafer-i nihai teranesine!
 Pek çoğu uydurdu kendi işini
 Görmedi vatanın şu gidişini!
 Doldurdu cebine kimi sim ü zer,
 Lazistan mebusu omuzda mavzer
 Kimisi vagonla yuttu şeker,
 O giden paralar döner mi geri!
 Fırsatı bulunca külah kaptılar,
 Her ne buldularsa deve yaptılar!
 Bazı bazı coştı hazreti veli,
 Sanırım o da bir akıllı deli
 Kimisi dalkavuk kimi madrabaz,
 Hükümet tıpkı bir usta hokkabaz
 Dediler ne sihir, ne de keramet!
 Vatanın yarısı uçtu nihayet!...

Bugünkü Mebuslar

Dün para toplarken elinde tepsi
 Eski hükümetin düşmanı hepsi!
 Bilemem kimedir bunların hıncı!
 Hepsi ikiyüzlü Acem kılıncı
 Hele bak Ardahan kahramanına
 Hiddetten varılmaz oldu yanına,
 Sulh âşığı olmuş bütün mebusan,
 Eski nazırlardan başka yok susan!
 Yine Veli almış ele kırbacı
 Görenler zanneder onu umacı!
 Ne dilleri düdükmüş ayol bu çocuk
 Fesine takmalı bir mavi boncuk

Reisin bir levha asıp göğsüne!
Ya sabır yazmalı sonra üstüne!
O Ziya Paşa'nın sözü gerçekmiş:
Yumuşak beygirin çiftesi pekmiş.

(Diken Nu.5, s. 9)

Yusuf Ziya [ORTAÇ] (Çimdik müstearıyla)

Kayısı Politikası

Bir zat nakletti idi: Büyüklere takarrüp için yapılan koltuk kabartıcı teşebbüsât-ı kelamiye veya hediye, takdime gibi, mamulât-ı maddiye bir zamanlar hatta şimdiler bile politika derler, değil mi? Size bu kelimenin tatbik-i feci'ni hikâye edeceğim:

Devr-i istibdatta yakın köylerimizin birinde bağ, çubuk sahibi bir köylü, nasılsa sulu, nefis kayısı yetiştirmeye muvaffak olur. Para kazanmaya başlar. Aradan birkaç sene geçtikten sonra bir gün İstanbul ile muamelesi olduğu için saray ahvaline de az çok vukuf peyda etmiş ahabtan biri der ki:

— Ne duruyorsun?

— Ne var ki?

— Bu sene yetiştirecek kayısılardan en iyilerini seç, bir büyük sepet yap. saraya takdim et, avuçla para alırsın.

— Ben nasıl götürürüm, korkarım.

— Hiç korkma!.. Ben seni götürürüm.

Bu kârlı sözü zevcesi de işitir. Kayısılar belirir belirmez adamcağıza vırlamaya başlar:

— İşte, kızımız da geldi yetişti. Aldığın ihsan ile cihazını yaparız. Düğününü kurarız... Ve emsal-ter gıybet ile söylenip durur. Nihayet icbar eder.

Köylü yine o aylak adamın tensibiyle müzeyyen bir sepet alır. Kayısıları saçar, istif eder yüklenir. Delil önde bu arkada saraya gider. Bilmem hangi mabeyincinin dairesine girer sepeti verir. Mabeyinci de doğruca alıp huzura götürür. Kayısıların kilercibaşıya verilmesi, köylünün de taltifi emrolunur.

Bir uşak zavallıyı alıp kilercibaşı dairesindeki bir odayı göstererek:

— “Burada otur!” der çıkar, köylü etrafına bakar ki birkaç kişi daha oturuyor, kimi uğunuyor, kimi düşünüyor, kimi hasbinallah çekiyor. Şaşırır, el-nihayet içlerinden biri der ki:

— Ağa! Sen niye geldin bakalım! Biçare ne bilsin? Safiyet lisanla der ki:

— Kayısı politikası için!

Cümlesi birbirine bakışlırlar. Hem kayısı hem politika öyle ya: “Günde bin şey doğurur leyle-i hubla-yı adem” akşam olur gelen giden yok. Gece olur yine soran yok. Velhasıl gece yarısı biri gelir sert bir suratla:

— Sen burada ne için duruyorsun?

Şaşkın şaşkın:

— Kayısı politikası için!

— Öyle mi?

Der o da çıkar. Fakat yarım saat sonra iki kişi gelir. Tutunca kapıya, kapıdan da arabaya sürüklerler. Biçare soluğu önce Hasan Paşa Karakolu’nda, ertesi gün de bab-ı zaptiyede alır. Aylarca mevkuf kalır.

Bir gün olur da heyet-i tahkikiyece iş anlaşılır. Macera, etrafla arz edilir, ıtlağı ve taltifen köyüne i’zamı hakkında irade sadır olur.

Bunun üzerine çağırırlar. Derler ki:

— Ne istersin?

— Ne mi isterim? Üç yüz kuruş ile bir balta, bir de Mushaf!

— Üç yüz kuruş az!

— Yok, yok. Kâfidir. Karının nikâhını vereceğim. Ben nasıl olsa geçinirim.

Bu söz taaccüplerini mucip olur. Derler ki:

— Peki! Baltayı ne yapacaksın?

— Ne mi yapacağım? Ağaçları keseceğim.

— Mushaf’ı?

— Bir daha, böyle politikacılıkta bulunmayacağıma dair nasuh yemini edeceğim.

Böyle tövbenin darısı bizim politikacıların başına!

Siyasiyât

Paris Sulh Konferansı'nda milletlerin hukuku tayin edildiği sırada Avrupa-yı cenup şarkının yegâne diplomatu olan Kırye Venizelos'un boş durmayacağı pek tabidir. Muhabir-i mahsusamızdan bilhassa mumaileyhin Türkiye hakkındaki metâlibine ait bir mektup aldık. Aynen derç ediyoruz:

Paris 1 Mart 335

Havalar iyi. Kurt dumanlı havayı sever derler. Bu hayattan memnun olmayanlarda var. Ezcümle Mösyö Venizelos geçende gazete muhabirlerinden mürekkep bir heyete:

“Havalar böyle giderse Paris'te duramayacağım. Pek sıcak” demiştir. İstihbaratıma nazaran Mösyö Venizelos konferansa verdiği muhtırada Yunan âmâlini ve Yunan milletin hukukunu parlak bir surette müdafaa ve ispat etmiştir. Metalib-i miyanında ismi Rumca olan veya Rumcaya benzeyen bütün şehirlerin anavatana (Yunanistan'a) ilhakı talep edilmekte ve bu miyanda: Rumca şehir manasında olan “poli” veya “boli” ile hitam bulan ismi havi şu şehirler istenmektedir. Bolu, İnebolu, Safranbolu, Hayrabolu, Gelibolu, Tirebolu, Yanbolu, Kastanbolu, ve ila ahir bütün bu şehrin önce Yunan olduğu ve her şeyin aslına rücuatına binaen bunların behemehal Yunanistan'a ilhakını ve buralardaki Türk ekseriyetin hukukunu teminine bilahare bir çare düşünüleceğini bildirmiştir. Şu muhakkak talep karşısında kalan hükümet-i saire mümessilleri hemen memleketlerine birer şifreli telgraf vermişler ve “poli” kelimesiyle nihayetlenen şehirlerin isimlerinin tebdilini ehemmiyetle talep etmiştir. Bu miyanda en ziyade nazar-ı dikkati celbeden “Napoli” şehrinin de tebdil-i namına çalışılmaktadır...

(Diken, Nr. 11, s. 2)

C. D(al).

Şikâyetname

“Tevfik Paşa Kabinesi azası sabıkasından bir sahib-i izzet tarafından İzmir’den gönderilmiştir.”

Feleğin sırrına aklım ermedi
İdbar bucağından çıktım ikbale
Sadaret mesnedi ele girmedi
Lakin geliyordu akla hayale

Düştü kabineler feylesof çıktı
Kafa tutanlara kapı açtı
Sonra Tevfik Paşa bizden de bıktı
Demek talimiz ermiş zevale

Atım alçak derken eşeğe bindim
Otomobilimden hasretle indim
Tramvayda yokmuş çoğaldı derdim
Kör tali bizi de soktu bu hale

Pek merhametsizmiş sevgili paşam
Konağa koşardım her sabah akşam
Layık mıydı böyle habersiz aşam
Neyleyim Rabbime ettim havale

Hey âşık, böyledir dünyanın işi
Ne oldum demesin sakın bir kişi
Feleğin turşusu ekşidir ekşi
Git sor inanmazsan Cezri Celal’e

Tehcir ve Taktıl

Dünya bu! Her zamana göre türlü türlü yeni kelime çıkıyor. Türkçüler meydan alır: Turan, mefkûre; Ali Kemal Bey çıkar: Fazahat, şenaat, ilh... Sabık adliye nazırımızda galiba Arabîsi kuvvetli olduğundan, yeni kelimeler çıkardı: Tehcie ve taktıl. Ben bunların ne demek olduğunu merak etmedim bile.. Lakin geçen gün Ali Kemal Bey kendisinden başka herkesin bu işlerde medhali olduğunu iddia edince artık duramadım. Doğru Sabah idarehanesine koştum. Muharrir-i ser sütundan bu kelimelerin manasını sordum. Başını kaşıyarak şu cevabı verdi:

— Yav... Azizim, ben avukat değilim ki bunları hukukî tarif edeyim. Ama misal ile göstermek lazım gelirse kolay...

O aralık Rumca mütercimi elinde Neologos olduğu halde koşu koşu geldi.

— Yarınki nüshamıza iyi bir sermaye daha. Neologos gayet mühim bir tehcir ve taktıl işinden bahsediyor:

— Oku da dinleyelim.

— Edirne muteberân tüccarından Pandalaki Efendi, Enver, Talat Hükümeti'nin bir maksad-ı denâetle ilan ettiği seferberlik emrine itaati Cemiyet-i Osmaniyesine yediremediğinden ticarethanesini terke mecbur kalarak...

Ali Kemal Bey bağırdı:

— İşte bir tehcir vakası

— “Yunanistan’a iltica ve Yunan ordusuna iltihak etmiş ve Osmanlılarla müthiş bir müsademede büyük yararlılıklar gösterdiği esnada bir şarapnel parçasıyla irtihal etmiştir.”.

— İşte bir taktıl vakası!

Verese elbette divan-ı harbe müracaat ederek haklarını isteyecekler!

Matbaadan şaşkın çıkarken Ali Kemal Bey'in kendisinden başka herkesin bu işlerde dahil olduğunu iddia etmesinin hikmetini anlamıştım...

Fazıl Ahmet [AYKAÇ] (Yasin müstearıyla)

(Diken, Nr. 8, s. Küçük Gazete Sayfası)

3. 1. 3. Diken'in Yayın Politikasıyla İlgili Metinler

Anadolu'ya İstidalar¹

Uzun Deniz².

Ne tuhaf şey, ben böyleyim
 Bilmiyorum ne söyleyim.
 Anlı paşam, şanlı beyim
 Gerçi biraz fazla gittim.
 Çok söyledim, az işittim.
 Ona çattım, buna çattım,
 Diken gibi bazı battım,
 Yusuf gibi çimdik attım.
 Fakat benim kusuruma
 Sizler asla bakmayınız,
 Yüreğimi yakmayınız,
 Bana çengel takmayınız!
 Benim işim alaycılık
 Yani biraz kalaycılık,
 Bazı acı, bazı tatlı
 Bazısını iki katlı
 Şerh ederim, hicvederim,
 Bana çıkan var mı derim!
 Hoş görünüz şakamızı
 Tutmayınız yakamızı,
 İstihza bir hastalıktır
 Bize kızan pek alıktır,
 Pişkin olun biraz ayol,

¹ Başlığın yanında “*Halil Nihat Tarafından*” ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca yazar isminin altında “*Aslına mutabıktır Yusuf Ziya*” ifadesi yer almıştır.

² Metnin altında “*Osmanlı Edebiyatı'nın ve aruzun bahr-i taviini hece vezninin dört dörtlüğüyle Türk Edebiyatı'na Uzun Deniz unvanıyla tatbik ediyorum.*” şeklindeki dipnota yer verilmiştir.

İşte size doğru bir yol:
Geçenlerde azdım, azdım,
Ziya için neler yazdım,
Fakat yine gücenmedi,
“Aman ne hoş mersi!” dedi.
Birden bire yine coştum
Bu neşeyle ben sarhoştum:
Söylendim ah abuk sabuk
Haber gönderiniz çabuk,
Bazı aruz, bazı hece,
Bazı gündüz bazı gece,
Methiyeler okuyayım
Kasideler dokuyayım.
İşte budur en son sözüm,
Hiçbir şeyde yoktur gözüm,
İncittimse eğer sizi,
Affediniz bendenizi!

Kulları Halil Nihat [BOZTEPE]

(Diken, Sayı: 67, Sayfa: 2)

Diken Diyor ki

Bugün bütün hayata bir tasnifçi gözüyle
Bakan içtimaiyat üstadının sözüyle
Nakle geldim cinsimin bazı senihatını
Kalem yaptın zümrütüanının kanadını
Hıçkırırken bir dalda bülbüllerin niyazı;
Uzatırım iğnemi bir gül dalından bazı!
Kuş gibi mahzun erkek, gül gibi fettan kadın
Beni koparmak için uzanırken ansızın;
Hiç tereddüt etmeden elini iğnelerim
Sıcak pembe kanından birkaç damla emerim
İşte bütün beşere ziyanım budur ancak
Diken yaramazlara bir parçacık batacak!

Yusuf Ziya [ORTAÇ], (Diken müstearıyla)

(Diken, Sayı: 1, Sayfa: 2)

Karilerimize¹

Memleketimizde *Kalem* ve *Cem* ile beraber doğan mizah yine *Kalem* ve *Cem* ile birlikte kayboldu. Bu iki gazete bizde mizahın iftiharla zikredilebilen iki uzvu idi. Fakat dört senelik harp, hayatımızın her safhasında olduğu gibi bu safhasında da derin tahribat yaptı. Her gün uğradığımız felaketler ve mahrumiyetler bizi gülmekten uzaklaştırdı, ağlamaya alıstırdı. Şimdi gülen bir çehreye, sırtan bir yüze nadiren tesadüf olunuyor. Hâlbuki bu acıklı ve elemle dolu hayatımızın ne kadar gülünç sahneleri, ne kadar katılacak yönleri var. Dört senedir harp içinde ağlayan ve ağlamaya alışan milletin sulh ile beraber gülmeye başlaması kadar tabii bir şey olur mu? İşte *Diken*'i *Kalem* ve *Cem*'in kaybıyla açılan boşluğu doldurmak, saniyen hayatımızın gülünç cihetlerini bularak bükülen dudaklara biraz tebessüm vermek için yayınıyoruz. Binaenaleyh sönük çehrelere biraz neşe, ölü hayatımıza biraz hande verebilirsek bu bizim için en büyük muvaffakiyet olacaktır. İlk sayımız bu konuda okurlarımıza bir fikir verebileceği için fazla şarlatanlığa lüzum görmüyoruz.

(Diken, Sayı: 1, Sayfa: 2)

Sedat [SİMAVİ]

¹Muzaffer Gökman imzasız olarak verilen bu yazının Sedat Simavi'ye ait olduğunu belirtmiştir (Gökman 1970: 17).

3.1. 4. Dönemin Simalarıyla İlgili Metinler

A(yın). K(ef).¹

Eğer mukadderat ve tesadüf kendisini mektebe sevk etmeseydi, yuvarlak ensesi ve iri cüssesiyle iyi bir pehlivan olacaktı. Maalesef bir sermuharrir oldu. Hata kendisinde mi? Hayır! Her halde tesadüf ve tali'de...

Mamafih ondaki kurun-ı vusta'i ve iptidai zihniyetle, Kızanlıklı Hüsmen Pehlivan'daki zihniyetle arasında o kadar büyük bir fark ve tefavüt görmediğimi iddia edersem ne siz mütehayyir olunuz ne de ben yanlış bir iddiada bulunmuş olmakla muazzep olayım. Yalnız emin olduğum bir şey varsa, o da Hüsmen Pehlivan'da hasmı karşısındaki gösterdiği cesareti onun hasım-ı mağlubi karşısında göstermesidir. Mamafih bu sözlerimde gırıra-yı tariz yoktur: O hiçbir vakitte hasmını arkadan vurmamış. Yalnız hasmı yüzükoyun kapandığı zaman hame-i pehlivanını meydan-ı gazaya bırakmıştır.

Bununla beraber son har u ateşin cihatlarına bakılırsa, onun yeni bir fikir-i ticaretle mücehhez oluşuna efendiye bol bol para kazandırmak için yeni bir sırr-ı ticaret keşfettiğine hükmedilmek lazım gelir. Bu gidişle bir gün matbuatın bayramzadesi olursa hiç mütehayyir olmayalım...

Dün ahrardı. Bir müddet sonra mesleğini kendisi de bilmediği bir gazetenin sahip ve sermuharriri oldu. Enver Paşa devrinde ise onu kafasını göğsüne sokmuş ıslak bir hindi vaziyetinde bulduk. Bugün bir elinde kalem bir elinde mürekkeple bir sünger değirmenlere hücum eden şişman bir Donkişot gibi çam devirmek ve ceviz kırmakla meşgul...

Bundan böyle Karagöz makalelerini okumaya lüzum görmeyecek ve bütçemde her hafta bir kuruş tasarruf edeceğim, zira "Karpuz Bak!" sernamesi altında münteşir bentleri okumak badema beni eğlendirmek hususunda Karagöz

¹Sahibi olduğu gazetenin sermuharriri olması, isminin baş harfleri ve İttihatçı olarak değerlendirdiği gazeteleri karpuz kabuklarına benzetmesi (İnuğur 2005: 276) gibi özellikleri dikkate alındığında bu kişinin Ali Kemal olduğu anlaşılmaktadır.

gazetesini okumaktan şüphesiz ki müstağni kılacaktır. O ne irfan o ne kemalat, o ne dürer-i hikmet, kariler!

Baş makale mi yazmak istiyorsunuz. Sekiz Talat, dokuz Enver, yirmi beş Cemal... Sonra yirmi otuz adi hırsız, namussuz, rezil, edepsiz kelimeleri. Beş on satır biz şöyle yaptıktı, biz böyle yaptıktı... İki Arapça şiir, dört Türkçe mısra... Altına da bir imza... İşte bir baş makale... Bir baş makale ki etek etek hikmetle dürer-i hikmetle kucak kucak izhar-ı irfanla memlu, bir baş makale ki okudukça şark ve garp hayran-ı dehanız olacak, ehram-ı irfanınız önünde bir sürü baldırı çıplak serfuru-i bürde-i ta'zim ve ihtiram kalacak.

Herkes ne derse desin öyle tahmin ediyorum ki muharrir-i sersütun makalelerini ya bulaşık tencereleri başında yahut çamaşır teknesi kenarında yazıyor.

Fakat hayır aziz kariler, sizin dimağ-ı basit, benim naçiz müfekkirem itiraf edelim ki onun makalelerinin muhtevi bulunduğu azimet ve ulviyeti idrakten tamamıyla mahrumdur. Evet, o ne ulviyet-i efkâr, o ne füşhat-i fer'iyyedir. O nasıl büyük bir adamdır. Biliyor musunuz? O Paris'te, o diyar-ı pür-irfanda senelerce dirsek çürütmüş, Puankare'yle su içmiş, Klemanso'yla yemek yemiş (فالير) ile yan yana oturmuş, öyle bir deha-yı siyasidir ki ehram-ı irfanı tramvay direkleri kadar mualla füşhat-i karihası koca bir fincan su kadar vesi, azamet-i idraki bir incir çekirdeği kadar muazzamdır.

Evet, evet itiraf edelim ki biz onun efkâr-ı âliyesini anlayamayız. İdrak ve ihata edemeyiz. Ne haddimiz, ne haddimiz efendiler!

Birisi

Mehmet Rauf Beyefendi'ye:

Dün kendisinin öldüğünü işittim, hâlbuki gazetelerde bugün adı bile yok. Artık birkaç sahife yazmak vazife oldu.

Ender Bey'le beni Maltepe İstasyonunda tanıştırdılar. Tren vaktiyle işinin başına gelmeyen bir memur gibi bütün yolculardan beddua alıyordu. Haydarpaşa'ya varıncaya kadar her şeyden bahsettik. Edebiyatta dâhil olmak üzere! Hâlbuki ben öyle sanata, ilme müteallik lakırdılardan pek hazzetmem. Edebiyattan bol bol bahsetmeyi, ancak Yahya Kemal Bey için sevimli bir zaaf diye telakki ediyorum. Çünkü o, edebiyatı çok seviyor, fakat hemen hiç yazmıyor. Eğer lakırdı da etmese ateşini dökecek hiçbir vasıtası kalmayacak.

Ender Bey'le tesadüflerim tevali etmişti. Kendisini her defa giyinişine, tırnaklarının cilasına ve iskarpininin parlak olmasına pek itina eder görürdüm. Ender politika mütehammi olmaya bayılırdı. Fakat aksi gibi, siyasetle meşgul olanlar onu tanımadılar bile! Bir vakit İttihat Cemiyetine girdi. Kulak asmadılar. Tuttu gayet şamatalı bir üslupla cemiyetten istifa ettiğini gazetelerde yazdırdı. Arkadaşlardan bazısının yalnız güldüğünü gördüm! O kadar! 31 Mart'ta –galiba boş durmayım diye!– Avrupa'ya kaçmayı düşündü. Fakat netice annesinin bütün mücevheratını satıp ziyan etmeden ibaret kaldı zannediyorum. İstanbul'a döndüğü zaman seyahatini ne tuhaf anlatmıştı: Kendisine “Ne olursa olsun sen artık burada dur!” demişler. “O kadar acele çıktım ki” derdi. “Telaşımdan tırnak makinesiyle gül krem kutusunu bile lavabonun üzerinde unutmuşum!”.

Ender Bey bir aralık gazeteciliğe başladı.”Başka çare yok, azizim” diyordu. “Ama kurşun gelecekmiş, ama idam olunacakmış; ehemmiyeti yok! Nazarımda hayatın kıymeti kalmadı!” daima tekrar ettiği lakırdı buydu:

— Bu milleti uyandıracağım monşer!

Hem bunu öyle söylerdi ki hep dinleyenler uyku sersemi halini alırdık! Birçok gazete kapandığı, lağvedildiği halde onun çıkardığı sahifeye kimse ilişmemişti. Yalnız biçareye bir gün bahtı güler gibi oldu. Osmanlı Bankasının

ikame ettiği bir zem ü kadh davasından dolayı galiba dört yüz liraya mahkûm etmişler. Bu mühim hadise üzerine kendisini görüp tebrik etmek isterken bir silahçı dükkânında tesadüfen önüne çıktım. Ender Bey'i memnun edebilmek için bulduğum kelimeler pek yavandı:

—Mücahedenizi tebrik ederim birader! Allah muvaffak etsin! Cidden memlekete büyük hizmet ediyorsunuz! Fakat işittiğime göre siviller arkanızı hiç bırakmıyormuş!

Ender Bey köşe oldu, dedi ki:

—Zerre kadar ehemmiyeti yok azizim! Mamafih bu gün bir revolver daha alıyorum! Fakat hiç birinin sapını beğenmedim. Baksanıza ne kaba, ne barid şeyler! Ben bunları üstümde nasıl gezdiririm?

—Evet, bunlar pantolonunuzun zarafetini de ihlal edebilir! Lakin ne çare? Artık vatan için bu fedakârlığı da ihtiyar buyurmalısınız.

Ender Bey, gazetecilikte meşhur olamadıktan sonra başka iştihar yolu aradı, kendisinin bir Frenk ile düello etmek için Avrupa'ya gittiğini duyduk! Hâlbuki matbuat içinde bulunduğu zaman Cahit Bey'den kaç kere rica etmiştim; “Birisi var, çok arzu ediyor. Lütfen kendisini birkaç gün tevkif yahut yakın bir yere teb'id ettirirseniz ebediyen size minnettar olacak! Merak bu ya, onunda mağdurin-i siyasiye sırasına girmeye hevesi var. İnayet buyurun; bu gencin hevesini kırmayın!” dedim. Hiç olmazsa *Tanin*'de aleyhine bir şey yazın! Fakat herkese birçok vesika verdiği iddia olunan Cahit Bey böyle küçücük bir hatırnazlığı zavallıya layık görmedi!

Ender Bey'in Türkçe ile Fransızcası hiç kuvvetli olmadığını biliyordum. Fakat İngilizcesinin daha zayıf olduğunu ancak taklib-i hükümet vukuatı sırasında öğrendim. Ender Bey İttihatçılara karşı en samimi dargınlık ve husumeti o zaman duymuştu. Çünkü eğer bu defa da onu takip ve tevkif etmezlerse hakaretin en büyüğünü yapmış olacaktı. Cidden de öyle oldu. İdare-yi Örfiye mıntıkası haricine yalnız onu çıkarmadılar! Bir gün kendisine Galata'da rastlayıp dedim ki:

— Canım, Ender Beyefendi, nerelerdesiniz? Sizi artık hiç göremez olduk! Ender Bey, yüzünün bütün çizgileriyle bana bir dikkatsizlik yaptım vehmini verdi.

Sonra ısrarlı turlarla yanıma yaklaşıarak... Nasıl görüneyim “Azizim!” dedi. “İttihatçılar bir dakika yakamı bırakıyorlar mı? Nereye gitsem arkamda beş tane hafiye var!”. Tesadüfen bir zabıta memuru olup da şu adamı birkaç saat tevkif ederek bahtiyarlığına çalışmadığım için doğrusu müteessifim. Çünkü bu kadarcık bir muamele ona istediği saadeti bol bol verecekti!

Umumi Harp’in ilanından biraz evvel Ender Bey İsviçre’ye gitti. Fakat oradaki muhalifler de zavallıya ehemmiyet vermemişler! Biçare ne talihsiz adammış! Bugün Ender Bey’in İspanyol nezlesinden öldüğünü duyuyorum. Lakin ne yazık ki dünya yine bihaber ve lakayt! Karilere, onun için ağlayın diyemem; fakat pek rica ederim, biçarenin hikâyesine bari gülmesinler!

(Diken, Nr.19, s. 2)

Fazıl Ahmet [AYKAÇ]

Doğarken

Bilir misiniz size kimden bahsedeceğim. Kimden bahsetmek istiyorum? Haydi göreyim sizi, biliniz, tanıyınız, anlayınız bakalım fakat eminim ki bilemeyeceksiniz.

Bakınız dikkatle gözlerime: Gırrr!... İşte perde kalkıyor. Görüyor musunuz?..

A!.. Anladım, tanıyamadınız, bilemediniz, bilemedik kaldıriver!... Kim mi bu!. Isırgan mı yılan mı, akbaba mı kaplan mı?... Hayır ne yılan, ne kaplan, ne akreptir ne çiyen.... Hayvanatta hayyeye, nebatatta ısırgana benzer. Tuyurda akbabanın, camadatta kara taşın müşabihidir. Mamafih insan gibi elbise giyer. Kordonu vardır, nişanı vardır, kalpağı vardır sırması vardır. Kaldırımında yürümez. Otomobilde gezer. Geçiş yıldırım şimşek gibidir. Dehşeti veba-yı taun gibidir. Kasap gibi insan kesti, demirci gibi bıçak biletti. Sağa çaradı (چاریدی), sola çaradı. Nil gibi çoştı fil gibi yuttu. Azametine bakılırsa Napolyon denir, Dehşetine bakılırsa Nemrut ıtlak olunur. Fakat ne Napolyondur ne Nemrut, ne yıldırımdır, ne bulut...

Durunuz size biraz anlatayım, serencamını söyleyeyim. Tercüme-i halinden bahsedeyim: Ne zaman rahm-i tarihe düştü? İyice bilmiyorum. Kendisini hürriyet ana doğurdu. Ah bilemesiniz ne acılarla ne sızılarla...

Ebeler geldiler doktorlar toplandılar, hürriyet ananın derdine bir çare bulamadılar. Karnı şişti derdi büyüktü...

Bin hıçkırık, bin acı, bin ıstırap, bin sızı... En nihayet, bir gün alem-i hayata kadem bastı. Güzel miydi güzel!.. Şirin miydi şirin!.. Diz çöktük, dua ettik, ağladık. Şükür eyledik. Ne kundağa lüzum vardı, ne beşiğe... Ama, ne hırçın, ne yaramazdı!.. Ne ele giriyor ne avuca sığıyor. Dur diyoruz anlamıyor, sus diyoruz dinlemiyordu... Al sana bir mesele daha... Ne diye hitap edecektik?.. "Ahmet" dedik babası itiraz etti. "Mehmet" çağırılmalı dedik. Kendisi kabul etmedi. Bin kitap... *Lügat-i Nacileri* mi açmadık. Ahter-i Kebirleri mi devretmedik. Aradık taradık. En nihayet kendi gibi Enver, yüzü gibi münevver bir isim taktık.

Ah ne yaramazdı, ne afacandı? Anasının sütünü verdik almıyor. Daye tutduk beğenmiyordu. İngiliz süt nineyi soğuk Fransız dayeyi oynak buluyor, İtalyan'a çirkin diyor, Moskof'a ısınmıyordu:

Alman'da Alman!

Başkasını almam!

Diye ciyak ciyak bağıyordu...

Zavallı çocuk! Ağlatmamak için mecbur olduk. Vekilharcı, kâhyayı, hizmetçiyi, uşağı, derledik topladık, Almanya'ya yolladık.

Aradılar taradılar istediğini buldular: Kayser dadı, Hindenburg nine!... Tam mürebbiye, tam sütnine... İri idiler kadana gibi, serttiler çelik gibi... Kadana gibi iri idiler çelik gibi serttiler fakat hikmeti bilinmez sebebi anlaşılmaz her nedense şımarık büyüttüler, hoppala paşamla yetiştirdiler: Biliyor musunuz size kimden bahsettim? Eminim ki bilemeyeceksiniz, anlayamayacaksınız. Kendinizi üzmeyin, fikrinizi yormayın... Anlayamadık tanıyamadık. Bilemedik kaldır vur!

(Diken, Nr. 2, s. 3)

Selahattin Enis [ATABEYOĞLU]

Dünkü Refik Halit

Kırmızı binaya hemen yerleşti,
Ziya Gökalp ile sanki kardeşti,

Binerek yumuşak başlı bir ata,
Her gün hulus çaktı Küçük Talat'a!

Ocak erkânının gidip yanına,
Kapıldı dergâhın cereyanına!

Türkçülük bahsinde: Elde, dilde bir,
Yeni Mecmua'da hem başmuharrir!

Fakat aldanmam, inanmam, kanmam,
Bir böyle vaizin narına yanmam!

Dinlemem Kirpi'nin dediklerini,
Bilirim ben onun yediklerini!..

Bugünkü Refik Halit

At koşturmak için meydan açtı,
Allah.. Allah.. Kirpi dört nala çıktı!

Mahvın silahını takmış beline,
Ok gibi bir kalem almış eline,

Dedik; bu kahraman yine coşuyor,
Acaba nereye doğru koşuyor?

Düşünüp dururken bu işi
Küçük bey ansızın kırdı kirişi!

Postadan atladı otomobile,
Vatana zulmetti o bile bile!

Şimdi *Alemdar*'ın Aydede si'dir,
Cambazın bu en son parentesidir!

(Diken, Nr. 34, s. 10)

Yusuf Ziya [ORTAÇ] (Çimdik müstearıyla)

İç Güveyinden Hallice

“Zaman ile ahkâm da değişir” derler, öyledir. Harp içinde kıymeti değişen sözlerden biri de “İç güveyinden hallice” tabiri olmuştur. Eski zamanlarda iç güveysi evde az çok bir tıfli mevkiinde kalır ve bundan haklı olarak şikâyet edermiş. Fakat şimdiki ev, ateş hizmetçi, para, gıda ilh ilh buhranları içinde başını sokacak bir dam altı bulup önüne iyi kötü birkaç kap yemek, koynuna şöyle böyle bir kadın koysunlar, sonra hatırını soranlara iç güveysinden hallice diye cevap verirler. Doğrusu bu çok saygısız kaçmağa başlamıştı.

Sadedil bir adamcağızın karısı, amcazade namı altında eve bir zampara almış, kocasına besletir dururmuş. Biçare zevç bir gece zamparayı kendi yatağının içinde cürm-i meşhud halinde yakalar. Açık göz zampara derhal sokağa fırlar ve var kuvvetiyle kaçmağa başlar. Zampara önde zevç arkada ince bir suyun başına kadar koşarlar. Tesadüfen köyün imamı çıra tutmakta, muhtarı akarsudan abdest almakta imiş. Biçare muhtar birdenbire şaşırıp ayağı kayarak suya düşer. Tam oraya gelen zampara da muhtarın sırtına bastığı gibi ayağını bile ıslatmadan karşı yakaya fırlar, kendini kurtarır. Adamcağız eve döndüğü zaman karısı, müthiş bir ağız kalabalığıyla karşılamış, amcasına ettiği su-i muameleden şikâyete başlamış. O vakit zevç mutazallimane bir vaziyetle gözlerini semaya dikerek:

Yahu daha ne yapayım... Kazandığımı yedirdim. Karımı herifin koynuna sokup yatırdım. Sonra çay kenarına kadar götürdüm. Köyün muhtarı vücudundan köprü kurdu. İmamı çıra yakıp meşale tuttu. Senin amcazadene de nasıl ikram edeyim yahu?” demiş.

Evet, iç güveyinden hallice, tabiri yukarıdaki kadının itabı gibi manasız bir söz olmuş, dillerden düşmeğe başlamıştı. Fakat geçen haftadan yani Ferit Paşa Kabinesi’nin sükûtu gününden beri bu “İç güveysinden hallice” tabiri yine eski itibarını bulmağa başlıyor. Bahusus onu küçük bir tebdil ile “damattan hallice” şekline sokarsak daha hoş gider.

Nihayet Düştü¹

Doğrusunu söylemek lazım gelirse bu akıbet, pek tabii idi; zira senelerden beri dört gözle o mükellef koltuğa oturur oturmaz bizim gibi erbab-ı kalemden intikam almaya kalkışması cidden gülünecek bir hâldi. Ba husus her kemalin bir zevali olduğunu unutmamak icap ederdi.

Hâlbuki böyle yapmadı; harp seneleri zarfında ağzını kapayarak ve o devrin ricaline hususi nâmeler yazarak berhayat kalabilmiş olan *Fetret* muharriri, siyasetini takbih ettiğimiz o korkunç devr-i zail olunca birden bire coştı. Sahne-i matbuatta yaygaralar, sahne-i hadisatta fırtınalar kopararak oraya buraya hücumla başladı. Vakıasını devrin o karanlık safhalarını teşrih etmek her sahib-i hamiyet için bir vazife idi.

Fakat o, tahtında müstetir hava ile icale-yi kalem etti ve nihayet sahib-i kemalat olduğu için ilk evvel kürsi-yi maarifte göründü; projeler, tensikler, tamimler yapıldı, fakülteler alt üst oldu. Şu halde oradaki vazifesini ifa etmiş demektir. Bunun için eski bir arkadaşının ayağına karpuz kabuğu koydurarak yerine geçti, oturdu; artık Talat Paşa'nın senelerce hüküm sürdüğü sandalyenin sahibi idi. Fakat zaman geçtikçe mahiyeti anlaşıldı; gerek Celal Nuri'nin, gerek benim geceli gündüzlü beddualarımız tuttu, tuttu da nihayet düştü. Haydi beyim uğurlar ola!

Kütahya: 1 Temmuz 335

(Diken, Nr. 18, s. Vakı Gazetesi Sayfası 1)

Ahmet Emin (Adıyla)

¹ Bu değerlendirmede bahsedilen şahıs Meşrutiyet ve Mütareke Dönemleri'nin ünlü muharriri Damat Ferit Paşa Kabinelerinde Maarif ve Dâhiliye Nazırlığı yapan ve 26 Haziran 1919 tarihinde azledilen Ali Kemal'dir (Uzun 1989: 404).

Tayyare Terakkiyatı

Tayyarecilik bizde Enver Paşaların bıraktığı hâl-i meskenet ve atalette dururken, şarkta dev adımları ile terakkide devam ediyor. Gün geçmiyor ki onların yeni ve mühim bir tayeraniyyeleri yahut calib-i nazar-ı dikkat bir teşebbüsleri işitilmesin! Bu cümleden olmak üzere son gelen *Times Gazetesi*'nde okunduğuna göre Çin'in meşhur tayyare âlimlerinden Tung (تونغ) Zefi (زفى) – Cung (جونغ) sulhun akdinden altı ay sonra faaliyete başlamak üzere küre-i arzı bir merhalede devredecek yani 40000 kilometreyi birden kat edecek tayyareleri imaline teşebbüs etmiştir. Bu tayyarelerin yapılan projeye göre kırk kanadı ve otuz pervanesi bulunacaktır.

(Diken, Nr. 14, s. 7)

İmzasız

Yine Kirpi-i Devran

R...k(af) H(ı)...d Bey oğlumuz kâinata kül yutturmak sevdasına düşmüş meşhur-ı afak olan Rücunâme'sini müteakip geçende tarz-ı kadim üzere bir Bolşevikname yazdı. Her satırın altında müstetir bir hüve vardı; aklı sıra heriflerle alay ediyordu. Ediyordu ama... Ah kim bilir her lafız tazyikatte kendince ne manayı takdir vardı.

Nafile R...k Bey o malum Rücunâme'den sonra... Kül yutmayız.

(Diken, Nr. 67, s. 2)

Fassal

3. 1. 5. Toplumsal Hayatla İlgili Metinler

Bahçesini Temizlemek Usulü

Siz şimdi dersiniz ki: “Mizah mecmuasında fenni makalenin ne lüzumu var?” fakat iş öyle değil. Bir defa lütfen dinleyin de hükmü ona göre verin. Ben size sadece gözlerimin gördüğü bir vakadan bahsedeceğim. Şöyle ki:

Bir vakitler Çamlıca tarafında otururduk. Odam şehre nazırdı. Bir de komşunun bahçesine bakardı. Komşu bahçeye gayet meraklıydı. Birkaç yüz arşınlık toprağına olmadık himmetler sarf ederdi. Bir ecnebi zair orasını görseydi: “ Bu evde mutlaka bir ilm-i nebatat müderrisi oturuyor. Bahçesi de oldukça değerli bir nebatat koleksiyonu!” derdi. Vakıa mevsimine göre lahanadan, pırasadan, ıspanaktan, semiz ottan, bakladan, enginardan, fasulyeden, patlıcandan, maydanoz, tere otu, soğan, turp, salata, taze soğandan tutun da krizanteme, laleye, sümbüle, şebboya, menekşeye, hercai menekşeye, lavantaya, fulyaya, sedrüse (سه دروسه), orkideye, hürtansa (هورتانسه) envai sardunyaya kına çiçeğine, katırtırnağına, mimozaya, incire, kaysıya, bademe, şeftali ve armuda kadar her şey vardı. Gerçi az buz, ama neyse, doyumluk değil tadımlık... Hem mide için, hem göz için... Fakat mübalağa etmiyorum. O zat şu bahçeye sarf ettiği emeği haylaz oğullarına sarf etseydi bu gün yetişen iki cahil mahlûk yerine, ihtimal iki allame meydana getirirdi. Orası bize lazım değil. Biz bahçeye ve sahibine gelelim: Komşumuz tekaüde çıkarılmış bir zabitti. O sıralarda da belediye azalığına intihap edilmişti. İşinden gelir ceket, pantolonu sırtından dar atar. Beli kuşaklı bir basma entari ile başında takke, çorapsız ayaklarında bir çift takunya, bahçeye fırlardı. Çocuklarını şu kenara basmışsınız diye haşlar. Ahretliğine bağırır bahçıvanıyla beraber çapa çapalar. İplere asılarak kova kova su çekkerdi. Entarisi, patiska donunun paçaları toprakla suyun birbirine karışmasından haritaya dönerdi. Nasır bağlamış parmakları da eminim saz kalemlerin ince temasını artık duyamayacak kadar sertleşmişti. Bari oturup da keyif sürse! Hayır... İçkisi yok, misafiri yok, hanımıyla bahçede gezintisi yok... Bu bahçe, o ev için keyif değil, hastalıktı.

Ona mukabil bir de bizim bahçeyi sorun... Bizimki, Allah vermesin isimleri lazım değil, tanıdığım bazı maruf zevatın saçları sakalları gibi berbat, perişandı. Yabani otlarla dikenler mevsime göre kendi kendilerine göre ürerler, boy atarlar, çiçeklenirler, sararırlar, kavrulurlar, dökülürler. Hâsılı ne halleri varsa kendi kendilerine görürler. Allah bilir, siz kullardan niye saklamalı, bizim günümüzde o topraklar bir tırmıkla bile kaşınmadı. Onun için ben de pencereden hep komşunun bahçesine bakar ferahlanırdım.

Bir baktım bahçıvan harıl harıl çalışıyor. Galiba günü geçmiş bir takım nebatlarla otları kökünden söküyor. Fakat duvardan muttasıl bizim bahçeye fırlatıyordu. Dedim gerçi bizim bahçe, bahçe değildi. Ama ne de olsa gücüme gitti. Pencereyi kaldırdım.

— Kolay gele bahçıvanbaşı! Ne yapıyorsun yahu!” dedim.

Hiç istifini bozmadı. Çıkardığı köklerin önünde rükûa varmış:

— Eyvallah beyim sağ ol, te görürsün bahçeyi ayıklıyorum dedi. Yine topakları perçemlerinden tutup tutup bizim tarafa fırlattı.

— Ama sen farkında değilsin bizimkini de pisletiyorsun!” dedim. Pencereyi kapadım. Camın arkasında gözetliyordum. Mutlaka rahatını kaçırdığım için ağanın canı sıkıldı. Şöyle gerinerek doğruldu. Bizim tarafa baktı, baktı. Çapanın sapını karnına dayadı. Alnımızı karışlar gibi iki elini birden eve doğru açtı. “Nah sana” dedi.

— “Tövbeler olsun be yarabbi... Bahçe dediği de sanki bahçe olsa!” dedi. Yine topakları attı. Ne yapsın. Hakkı var. Eli alışmış.

Kıssadan hisse: Âdetten, tembihten muhkemdir. Üç yüz yıllık âdeti üç tembih bozamaz. Belediye sokağı kirletene ceza tertip eder. Kutu kor. Kutunun dibini deler de yine süprüntüyü caddeye dökeriz. Belediyenin takibatına rağmen başından aşağı sofra örtüsü döküntüleri, bulaşık suları, tahta silinirken su damlaları yemeyen yolcu azdır. “Alt salonda sigara içmek memnudur.” diye levha yapıştır. Dumandan levhanın yazısı okunmaz. “Kamaralarda yatmak memnudur.” der. Hele son postalarla, ilk postalarda vapura bindinse horultudan duramazsın. “Buradan geçmek memnudur.” diye tren yollarına levha yapıştırırlar. Yanına kazıktan parmaklık konur. Bir de bakarsın hepsi sökülmiş, yine âlem geçiyor. Acaba devlet

yasağı üç gün sürer dedikleri bizim âdetimizi bilenler tarafından mı söylenmiş? Bunların hepsi şuna müncerr olur ki ben kendi işimi göreyim de öteki ziyan görecekmiş, varsın görsün. Elverir ki benim bahçe temiz dursun. Komşununki berbat olursa, bundan bir şey çıkmaz... Onun için bizde herkes bahçesini temizlemeye, bakıyor. Meram anlatmaya kalkıştık mı söylediğinle kalıyorsun, başına birde ukalalık ediyor sözü çıkarıyorlar. İyisi mi sen de bahçeni temizlemeye bak.

(Diken Nr. 50, s. 4-5)

Ruşen Eşref [ÜNAYDIN]

Eski Bir Tayyare Krokisi

Ortaoyunu kavuklusu merhum Hamdi'nin tekerlemeleri arasında bir iki tanesi var idi ki meşhur Jules Verne'in ekser asar mükerrermet nisarı gibi meğer deniz altıların tahte'l-bahrların tayyarelerin garibi zahir olduğuna işaret edermiş. Bunu şimdi anlıyorum.

Bu tekerlemelerin tayyareye ait olanı şöyle idi: Fatih camii meydanından giderken hava birden bire bozuluyor, bir sağanak kopuyor. Ne yapsın? Bu esnada iri şemsiyesini açıyor. Açıyor ama birkaç adım sonra kendisinde bir hafiflik duyuyor, hava göz açmaya meydan bırakmadığı için etrafını göremiyor. Fakat birkaç saniye sonra ayaklarının yerden kesildiğini anlıyor. Helecan ve heyecan arasında birde gözüyle yan bakınca ne görse beğenirsiniz? Minarelerin şerefeleriyle bir hizada değil mi? Şemsiye çıtırdadıkça merhumda yürek hopluyor, zemine doğru atf-ı nîgah eyledikçe insanları mini mini, binaları ufacık ufacık görüyor. Şu hal-i ducret içinde nereye gittiğini bilemiyor. Yalnız aklına bir şey geliyor ki o da cebinde kabı üzerinde İstanbul'un haritası menkuş bir sigara kâğıdı olacak. Usulca çıkarıyor, ona baka baka, bacaklarıyla dümen tutarak tayerana devam ediyor.

İltihab-ı rüzgâr diniyor, yavaş yavaş inerek sabaha karşı herhangi bir bostandaki bir lahananın göbeğine konuyor. Nebat o anda kapanıyor. Hamdi biçare dürüm dürüm yapraklar içinde mahpus kalıyor. Nerde var, nerde yok, mama dadılarından biri koşa koşa geliyor.

— Ne âlâ, dolmalık!

Diyerek köke bıçağı indirince kucaklayıp götürüyor.(Hamdi) burada der idi ki:

— Havada iken soğuk almış, fena halde nezle olmuş idim. Aksırdıkça mama dadı, kedi tıksırıyor zannıyla:

—Pist! Pist!

Diye bağınyordu. Birde, başımdan, bacağımdan, yanlarımdan bir ateştir sardı! Aman Allah!...Yanıyorum. Her taraftan sıcak sular giriyor, adeta haşlanıyorum.

—Aman!

Diye bağıyorum ama kim işitir? O beni dolma kazanına bırakmış, gitmiş... Yapraklar yumuşadıkça ağzıma yüzüme yapışıyor... Bir bela ki tarif kabul etmez. Derken efendim, gözlerimi açtım... Baktım ki ter içindeyim... Meğer rüya imiş!

Bâlâ-pervazlığı, her şekil garipte nazar-ı itibara arz eden şu tekerlemenin medluli sahih olsa gerek. Senelerden beri az mı attık tuttuk! İla-nihayet bir göbeğe düştük. Onu müteakip içinde yeis ve fütur kaynayan bir mahiyete atıldık. İnşallah rüya görmüşe, bu musibetleri görmemişe döneriz. Şu zamanda feryat, figan, isnat, bühthan bir para etmez! Daldığımız uykudan gözlerimizi açmaya bakalım! Artık uyanalım! Artık haşlandığımız yeter oldu! Mama dadı dediğimiz o ru-siyah devran ne ah-ı cangâh, ne de rica ve istirham dinliyor!...

(Diken Nr. 15, s. 2)

Ahmet Rasim

Mesail-i Hukukiyemiz¹

Giridizade Ahmet Saki Bey'in mesâil-i hukukiyemiz hakkında yazdığı makaleyi aynen derç ediyoruz:

Seneler geçiyor birçok inkılabat oluyor, Bir türlü usul-i muhakemat değişmiyor. Biz öyle mahkemeler gördük ki bir mesele yıllarca sürüncemede kalmış. Bin türlü sebepler ve bahanelerle bir netice-yi katiyeye iktiran etmemiştir. Biz öyle hâkimler gördük ki küsüye çıkmadan evvel anlaşılmış, Her türlü ihtilafâtı hâl ve faslederek koltuğuna gömülmüştür. Biz öyle mübaşirler gördük ki erbab-ı müsâlâha rehberlik etmiş ve menfaat temin etmeksizin ibraz-ı insaniyet eylemiştir. İşte bütün bu insaniyet iledir ki bizdeki tarz-ı muhâkem cidden mucib-i memnuniyet bir safhadadır.

Diğer taraftan müdevvenat-ı kanuniyemiz, bir büyük kütüphane teşkil edecek kadar kesir ve her müşkülü hâl ve izale edecek derecede müesser değildir. Bunun için daha doğrusu usul-i muhakematı ve ahkâm-ı kanuniyemizi iflah eylemek için elli senelik tedkikat ve tetebbuat-ı amikem neticesinde tespit ettiğim esasları aşağıya derç ediyorum:

1. Mahkemelerin ıslahı için evvel-emirde memleketin menatik muhtelifesinde kargir binalar isticar edilmeli ve derunları gayet mükellef mobilya ile teferrüş olunmalıdır.
2. Mahkemelerde usul-i muhakemeyi ihlâl etmemek için sâmiin kabul edilmelidir.
3. Hâl-i hazırda hâkimlerin kafesi, İstanbul'da küşat olunacak muallimsiz bir mektepte staj görmeli ve bu mektepten diploma almayanlar hâkim olmamalıdır.
4. Hâkimler saffet-i hâkimiyelerini ihlâl edecek her türlü şaibeden meze olmalı ve hiçbir müdahale ve tesire kapılmayarak ceplerini doldurmalıdır.

¹ Yazı Ahmet Saki imzasını taşımakla birlikte onun kaleminden çıkmış bir metin değildir. *Diken* muharrirleri Ahmet Saki'nin mesail-i hukukiye konusundaki görüşlerini eleştirmek için kaleme aldıkları ironi yüklü metnin altına onun adını kaydetmişlerdir.

5. Ahkâm-ı kanunîyemizi müşevveş bir hale ilka eden bugünkü kanunlar ihtiyacâta kafi gelmediğinden dolayı iptal edilmeli fi-maba'd böyle bir herc ü merce sebebiyet vermemek için artık yeni kanunlar tedvin olunmamalıdır.

Hususat-ı saireyi diğer makaleye talik-i mütalaatımın kemal-i ehemmiyetle nazar-ı dikkate almasını talep ederim.

(Diken, Nr. 17, s. Sabah Gazetesi Sayfası 2)

Ahmet Saki (Adıyla)

Varidatımızı Nasıl Artırırız?

Zendostluk Vergisi

Bir devletin en layefna menabı' varidatından biri de mükeyyifat üzerine tarh edilecek vergilerdir. Bizim beyinsiz maliyyun ve iktisâdiyyunumuz bu mükeyyifat kelimesini yanlış anlamışlar ve küül, tütün gibi şeylere hasretmişlerdir.

Hâlbuki küül ve tütün mükeyyifattan değildir. Onlar adama keyf vermezler. Olsa olsa biraz gamını dağıtırlar. Bahusus her şey gibi tütün ve rakı piyasasının pek yüksek olduğu bu senelerde ise bilakis adamı helak olmak mertebesine vardırırılar.

Kezalik mükeyyifat sade keyf yetiştirmeye hizmet eden şeyler demek olup havâyîçin gayrıdır. Hâlbuki küül ve tütün meyhaneci ve tütüncü gibi birçok fukaradan, küberadan birçok esnafı besler, binaenaleyh havâyîçtendir. Şu halde mükeyyifat nedir? Mükeyyifat bizce hiç karın doyurmadığı halde kuru kuruya gönül eğlendiren şey demektir. Mesela zendostluk, bir dereceye kadar da dedikodu. Dedikodu için bu bir dereceye kadar kaydını koyuşumuza sebep vardır. Filhakika dedikodu bir zamanlar karın doyurmazdı. Bir kısım insanlar için yine öyledir. Fakat gazeteciler hemân münhasıran dedikodu ile karın doyurdıkları için onu da kısmen mükeyyifat miyanından çıkarmak lazım gelmiştir.

Zendostluk için bir vergi tarh ettiğimiz halde hem hazinenin hem ahlak-ı umumiyenin bundan müstefit olacağı vareste-i ıstıbahtır. Bu verginin tahsili için hükümete teklif edeceğimiz teşkilat pek basit olup İstanbul'un parklar, çayırılar, çarşılar gibi de dost-ı âşıkane Pazar-ı revaç olan muvaka'te (موافقت) elli bin kadar tahsildar tayin ve ikamesinden ibarettir.

Bu vergiler birkaç derece üzerinden cibayet edilecektir. Birinci derece vergi, uzaktan göz süzüp gizli gizli ah edenler ve ağzı sulananlardan alınacaktır. İkinci derece vergi yine uzaktan göz ve kaş veya el ve baş ile işaret vergisidir. Üçüncü derece yeşillenmek, dördüncü derece sulanmak vergisidir. Beşinci derece mecaz ve istiare tarikiyle söz atmak. Mesela "Bağban bir gül için bin hare hizmetkâr olur.". Altıncı derece bu edibane ve arifane tarzı beceremeyerek açıktan açığa harfendazlık etmek vergisi; mesela yukarı ki mısra ile ifade edilen fikri "Gözüm nuru tek sen bana iltifat ette icap ederse para sarf etmeye, icap ederse karakola gitmeye, icap

ederse kocandan yahut babandan dayak yemeye hazırım.” yolunda perde birunane bir cümle ile ifade etmek.

Yedinci derece vergi el ile sarkıntılık edenlerden, hanımları çimdikleyenlerden alınacaktır. Sekizinci derece vergi mektuplar vergisidir ki refik-i halidinden talep edilecek telgraf tarifesine mucibince ve aded-i kelimat hesabıyla cibayet edilecektir. Dokuzuncu vergi mülakatlar vergisidir ki mülakatın nevine göre miktarı tayin edilecektir. Zendostluk rüsumunun en feyizli mevsimi, mevsim-i bahar ve baharın da betahsis-i mart mahı ise de son baharda da istifade temin edeceği muhakkaktır.

Müsâraaten teşkilatını yaparak işe başlamalıdır. Zira kış gelirse zendostluğun umumi mahallerden çekileceği ve o vakit iki bin tahsildarın katiyen kifayet etmeyeceği muhakkaktır.

3. 2. Seçilmiş Karikatürler

3. 2. 1. Basınla İlgili Karikatürler

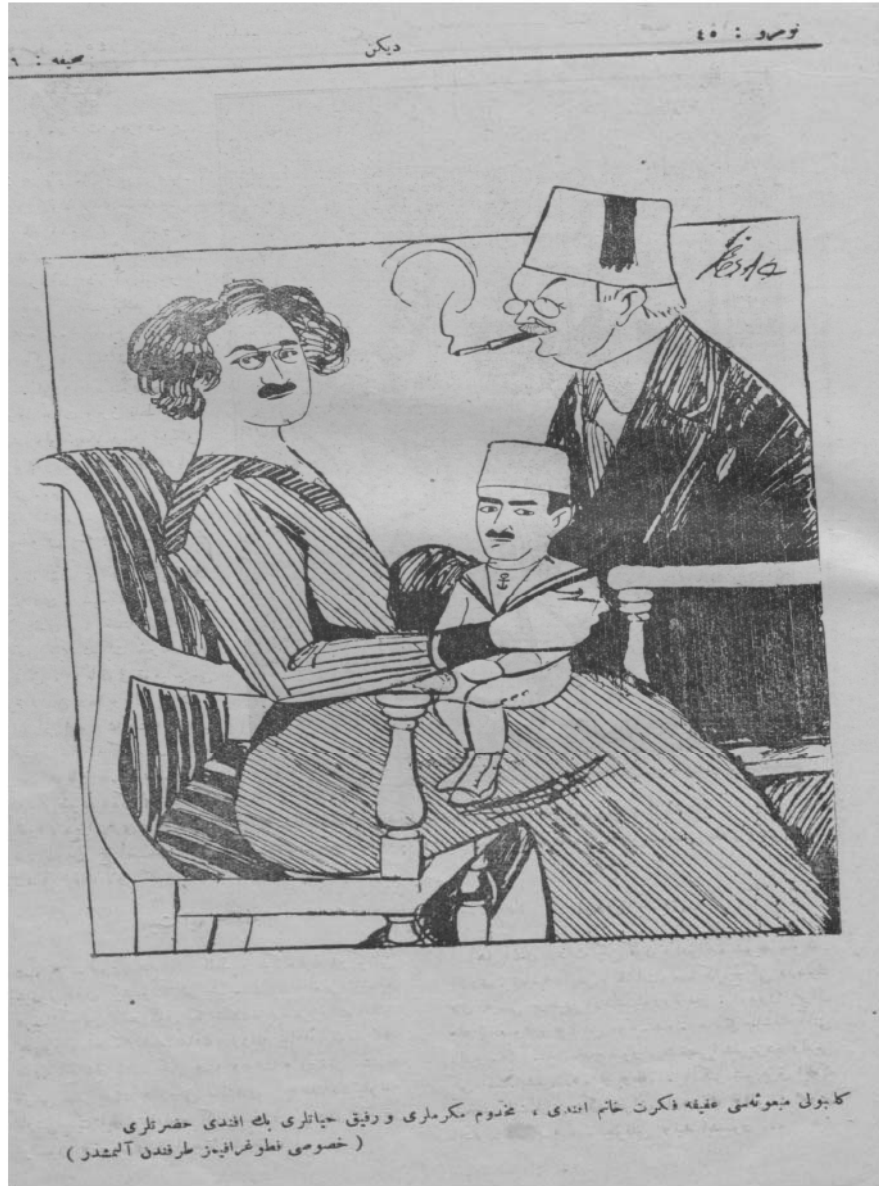

Takvimden bir yaprak: İleri fırtınası. Bir hakikat olmasın Allah'ım ayan.” ifadesiyle Ali Kemal Bey’in fırtınaya tutulmasından üzerinde “maruz bendegânımdır” ifadesi yer alan gazete parçalarının uçuşmasından müteşekkil karikatür.¹

(Diken, Nr. 10, s. 5)

İzzet Ziya [TURNAGİL]

¹Bu karikatürde Turgut Çeviker Milli Mücadele yanlısı *İleri* gazetesinin muhalif Ali Kemal'i alt etmesinin anlatıldığını belirtmiş (Çeviker 1991: 281); ancak Orhan Koloğlu gazete parçaları üzerindeki ifadelerden hareketle Ali Kemal'in hafiyeliğinin vurgulandığını belirtmiştir (Koloğlu 2005: 183).

“ Gelibolu Mebusu Afife Fikret Hanımefendi, mahdum-ı mükerrerleri ve refik-i hayatları beyefendi hazretleri. (Hususi fotoğraflımız tarafından alınmıştır.)” ifadesiyle bıyık çizilmiş bir kadın görünümünde Celal Nuri, kucagında Ahmet Emin ve yanlarında Ali Kemal’den müteşekkil karikatür.

(Diken, Nr. 45, s. 9.)

Ulvi Kazım

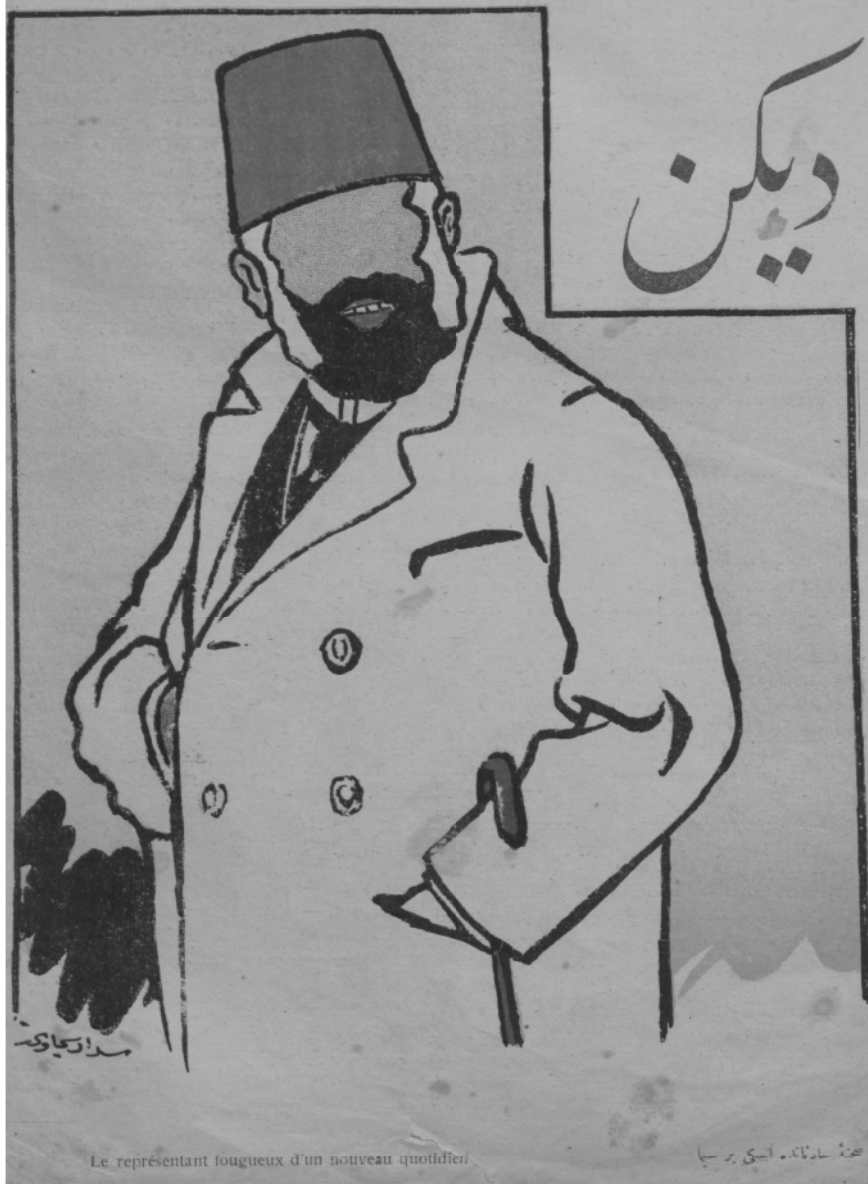

Kaški Ali Kemal'e biz de çatsaydık! Sürgünden gelenlerin satışı fırlayıp gidiyor!

(Diken, Nr. 20, s. 8)

S(in). N(un).

3. 2. 2. Dönemin Simalarıyla İlgili Karikatürler

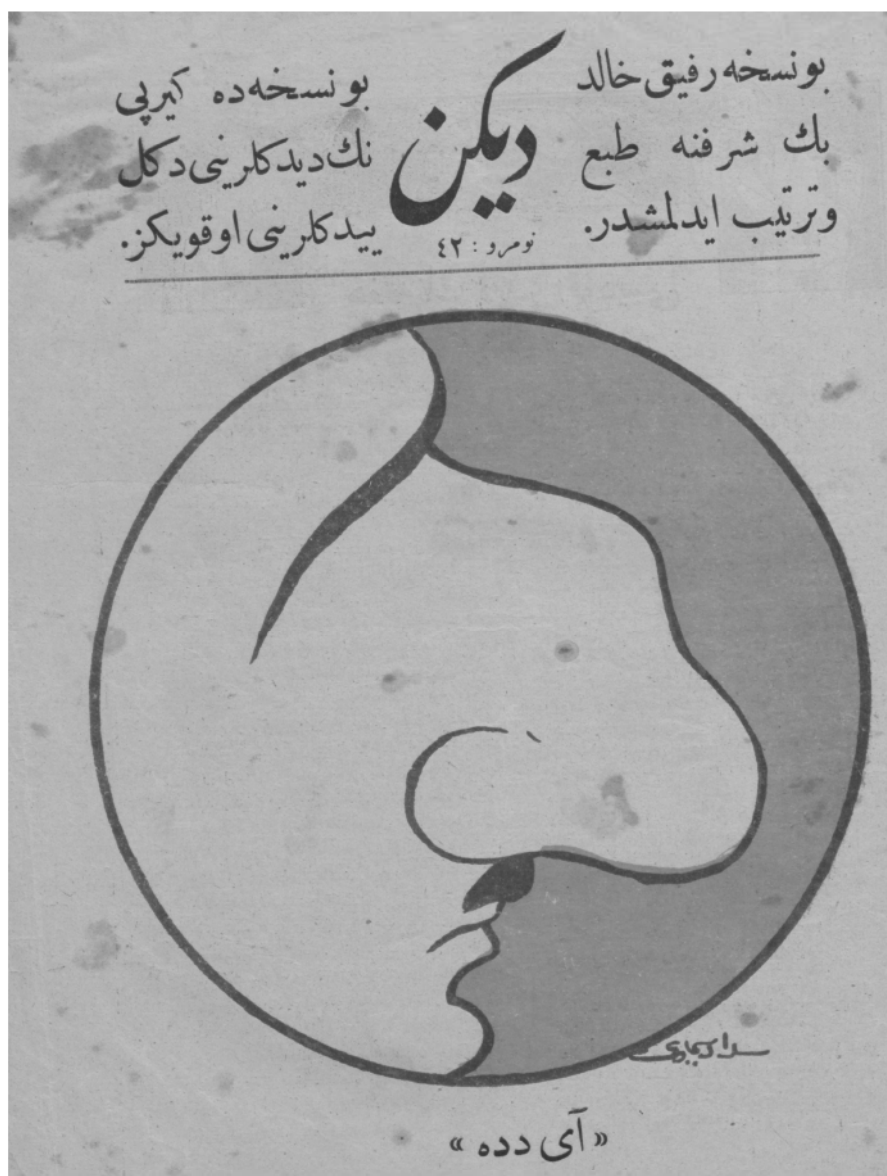

Sahne-i Hadisat'ta eski bir sima.¹

(Diken, Nr. 1, s. 1.)

Sedat [SİMAVİ]

¹ Bu karikatürdeki şahıs Süleyman Nazif'dir.

“Aydede”.

(Diken, Nr. 42, s. 1.)

Sedat [SĪMAVĪ]

Teneke kaplaması: — Arın tenekesi kaçā? — Yüzünü mü kaplayacaksın.

(Diken, Nr. 42, s. 9.)

Basri

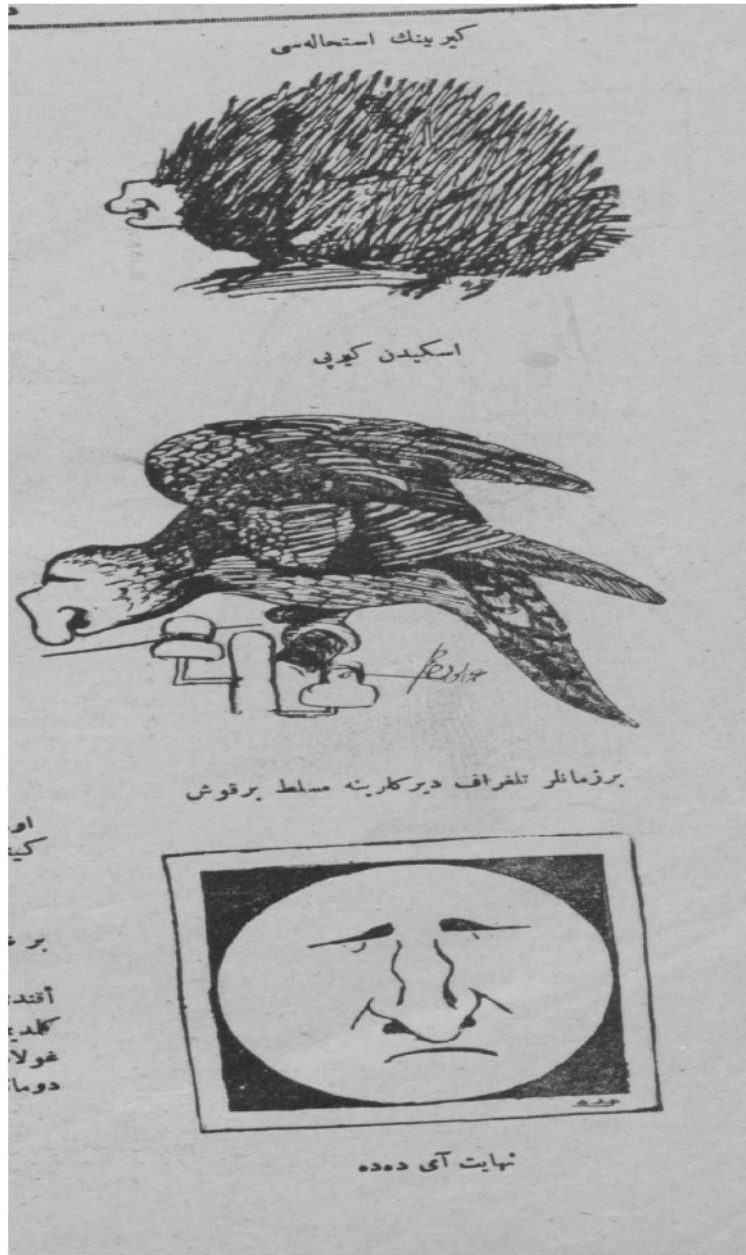

¹ Darülfünunemini.

(Diken, Nr. 30, s. 3)

Ulvi Kazım

¹ Bu karikatürdeki şahıs Besim Ömer [AKALIN]'dır (Çeviker 1991: 319).

Kirpinin istihalesi. Eskiden Kirpi. Bir zamanlar telgraf direklerine musallat bir kuş. Nihayet Aydede.¹

(Diken, Nr. 45, s. 6)

Ulvi Kazım

¹Bu karikatürde Kirpi ve Aydede müstearlarını kullanan Refik Halit [KARAY] (Yıldırım 2006: 224) konu edilmiştir.

3. 2. 3. Siyaset Konulu Karikatürler

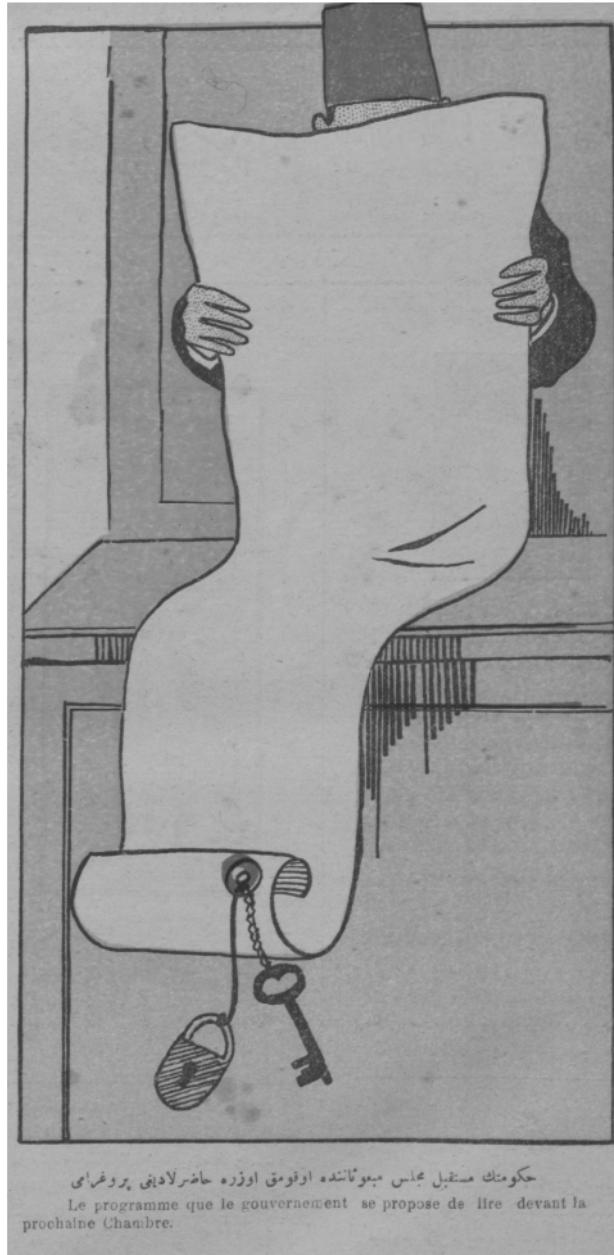

“İlk temas.”¹

(Diken, Nr. 64, s. 1)

Sedat [SİMAVİ]

¹Muzaffer Gökman, Atatürk'ün yanındaki şahsın Dâhiliye Nazırı İzzet Paşa olduğunu belirtmiştir (Gökman 1970: 183); ancak söz konusu şahsın o tarihlerde Ankara'da bulunan Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Celalettin Arif Bey (Gülsoy 1993: 246-247) olduğu anlaşılmaktadır.

“Hükümetin müstakbel Meclis-i Mebusânında okumak üzere hazırladığı programı.”.

(Diken Nr. 7, s. 8)

İmzasız

“Harp kabineleri Divan-ı Harp’e gönderilecek. ‘Gazeteler’ Copçu – Yalnız onlar mı?”

(Diken, Nr. 43, s. 4)

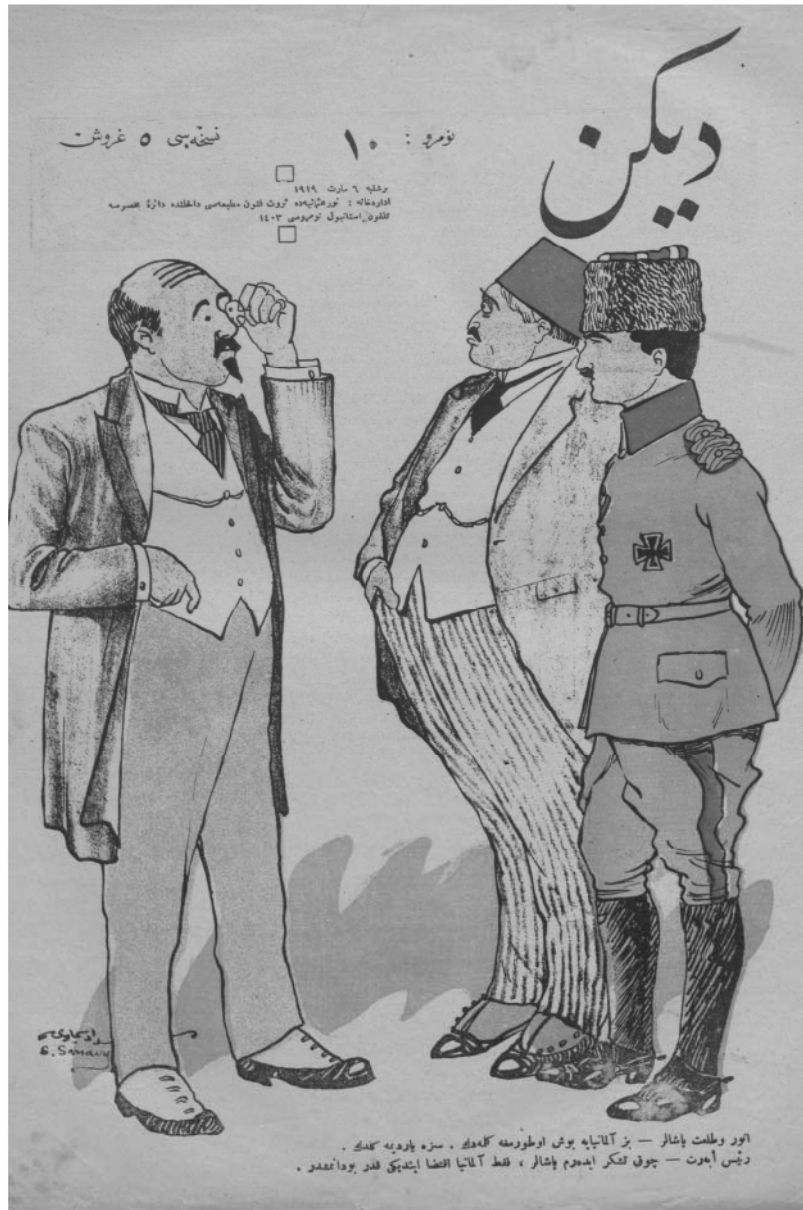
İmzasız

“İntihabat propagandaları: Mebus namzedi – Öyle kanunlar koyacağım ki iki seneye kadar vilayetiniz otomobiller, elektrikli makinelerle dolacak, artık çift sürmek için öküz, ata, eşeğe ihtiyaç kalmayacak. – Öyle ama efendi... Gübreyi de sen mi çıkaracaksın?”.

(Diken, Nr. 28, s. 8)

Sedat [SİMAVİ] (S(in). Simavi imzasıyla)

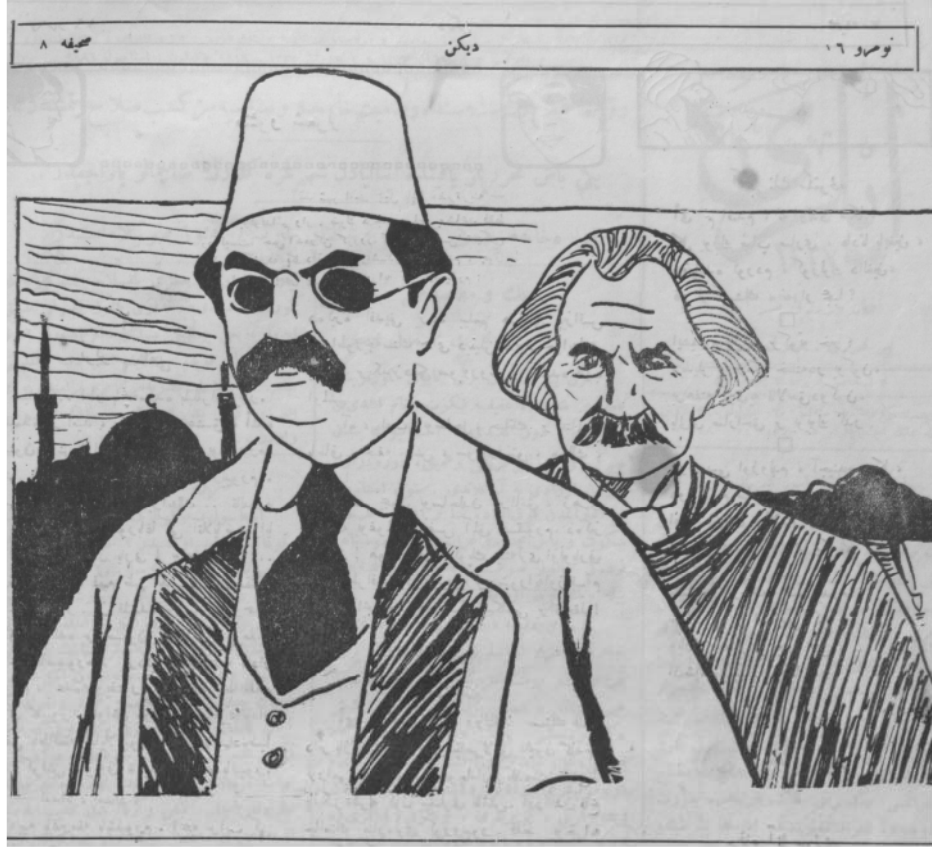

“Enver ve Talat Paşalar – Biz Almanya’ya boş oturmaya gelmedik. Size yardıma geldik. Reis Erhard – Çok teşekkür ederim paşalar, fakat Almanya yeteri kadar budanmıştır¹.”.

(Diken, Nr. 10, s. 1)

Sedat [SİMAVİ]

¹ Almanların I. Dünya Savaşı’na dâhil ettikleri Osmanlıya yüz çevirmelerini yansıtan karikatür.

Alt yazısız olarak verilen karikatürde önde duran fesli gözlüklü şahıs Damat Ferit Paşa arkasındaki şahsiyet ise Rıza Tevfik'tir (Koloğlu 2005: 224).

(Diken Nr. 16, s. 8)

İmzasız

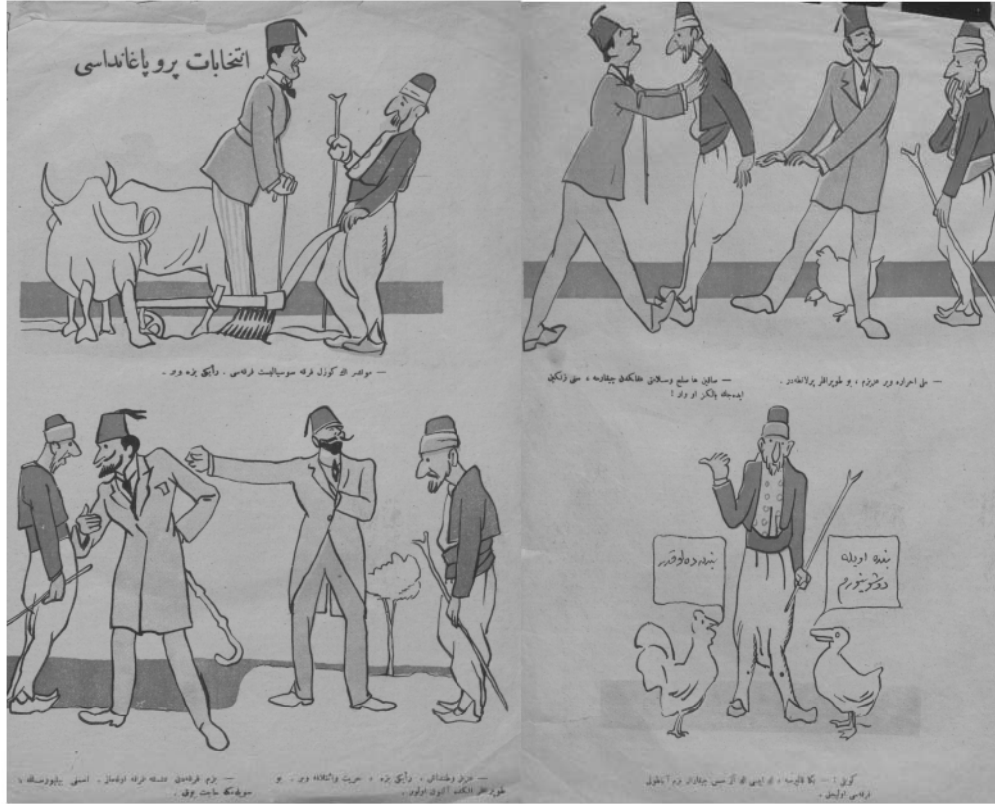

“Sünnet çocuğunun hediyesi”. Çocuğun elindeki hediye paketinde “Madde 14¹” yazmaktadır.

(Diken Nr. 2, s. 5)

İzzet Ziya [TURNAGİL]

¹ Bu karikatürde Mondros Mütarekesi’nin 14. maddesi neticesi zaten sefalet içinde olan halkın yeni ekonomik yaptırımlarla karşılaşmasına atıfta bulunulduğu anlaşılmaktadır (Simavi 2006: 275).

İntihabat propagandası. Fırka temsilcisi öküzüyle çift süren köylüye: “Monşer en güzel fırka Sosyalist Fırkası. Reyini bize ver.”. Hürriyet ve İtilaf Fırkası temsilcisi aynı köylüye: “Aziz vatandaş reyini bize Hürriyet ve İtilaf’a ver. Bu topraklar elinde altın olur.” Başka bir fırka yetkilisi ise yine aynı şahsa: “Bizim fırkadan başka fırka olamaz. İsmi biliyorsun söylemeye hacet yok.”.

(Diken Nr. 27, s. 4-5)

İzzet Ziya [TURNAGİL]

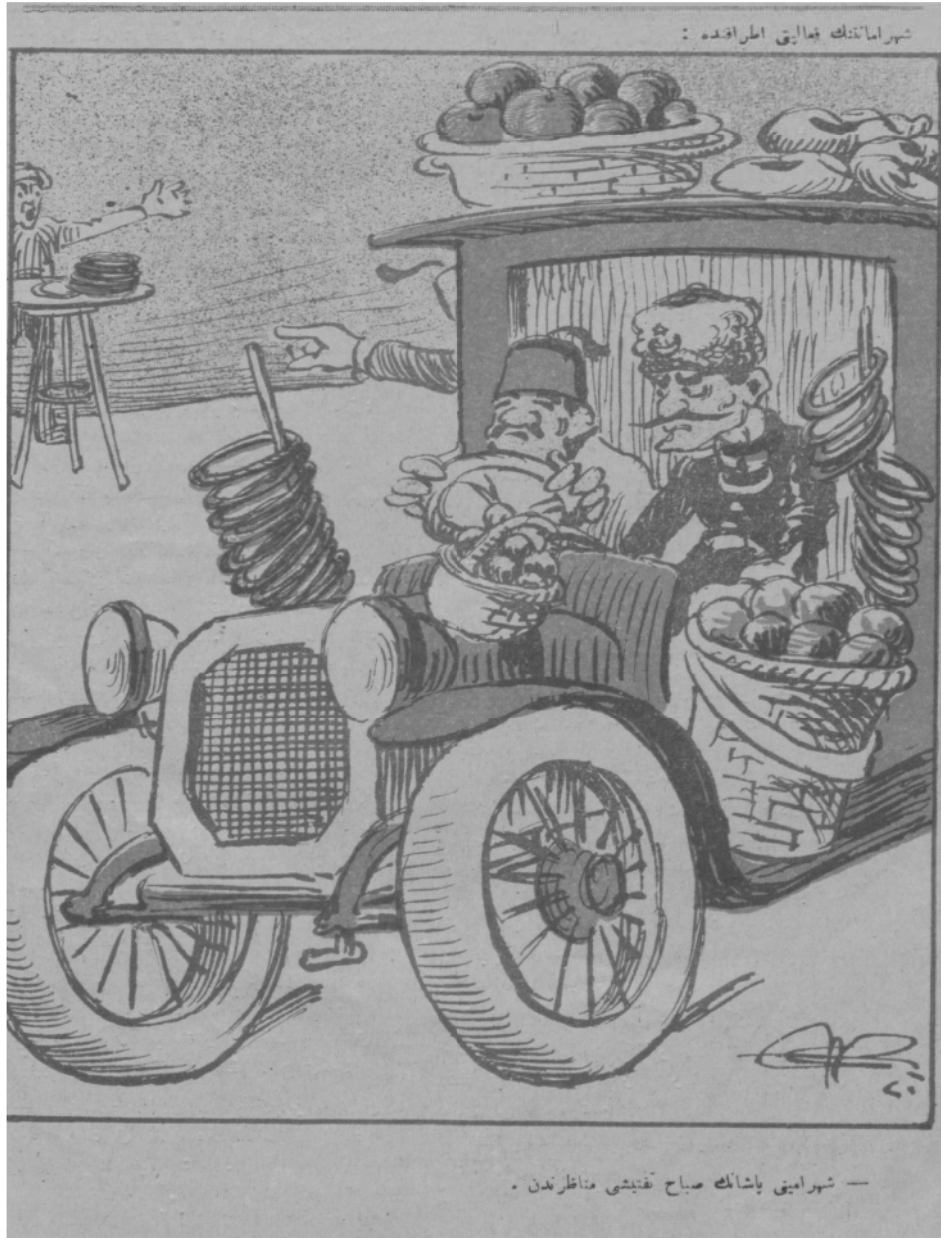
3. 2. 4. Toplumsal Hayatla İlgili Karikatürler

“Otomobil nasıl insan çiğner: Bir Rus kadını geçerken.”

(Diken, Nr. 49, s. 7)

N. K(af).

“Şehremanetinin faaliyeti etrafında: Şehremini paşanın sabah teftişi münâzırından.”.

(Diken, Nr. 40, s. 8)

Basri

“Otomobillerden herkes müşteki: — Şu otomobillerin Allah belasını versin. İnsanların üstünü başını berbat ediyorlar.”.

(Diken, Nr. 43, s. 8)

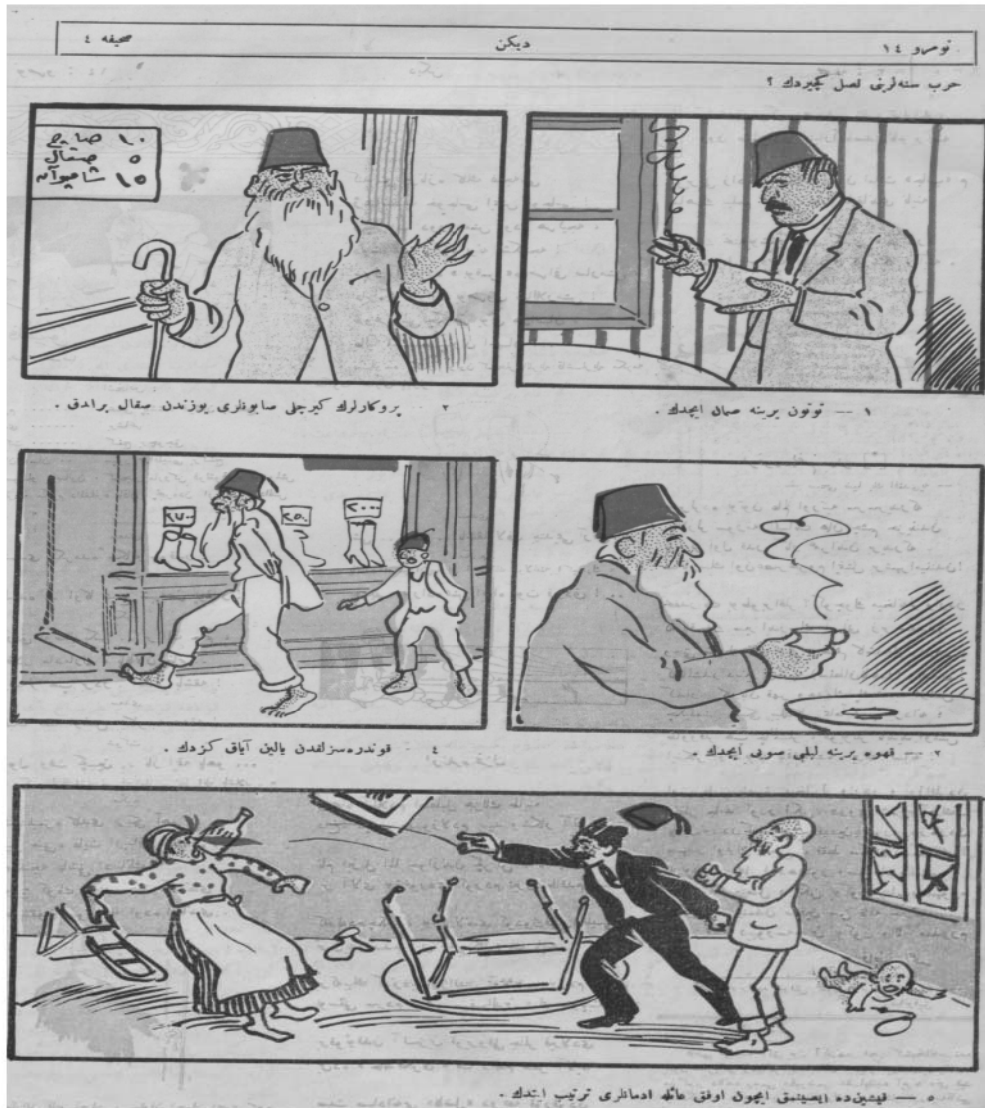
Basri

“— İmdat imdat can kurtaran yok mu, polis yok mu?!!!!!!... — Karakola haber vermeye gittiler. Şimdi gelirler.”.

(Diken, Nr. 47, s. 10)

Mehmet İzzettin

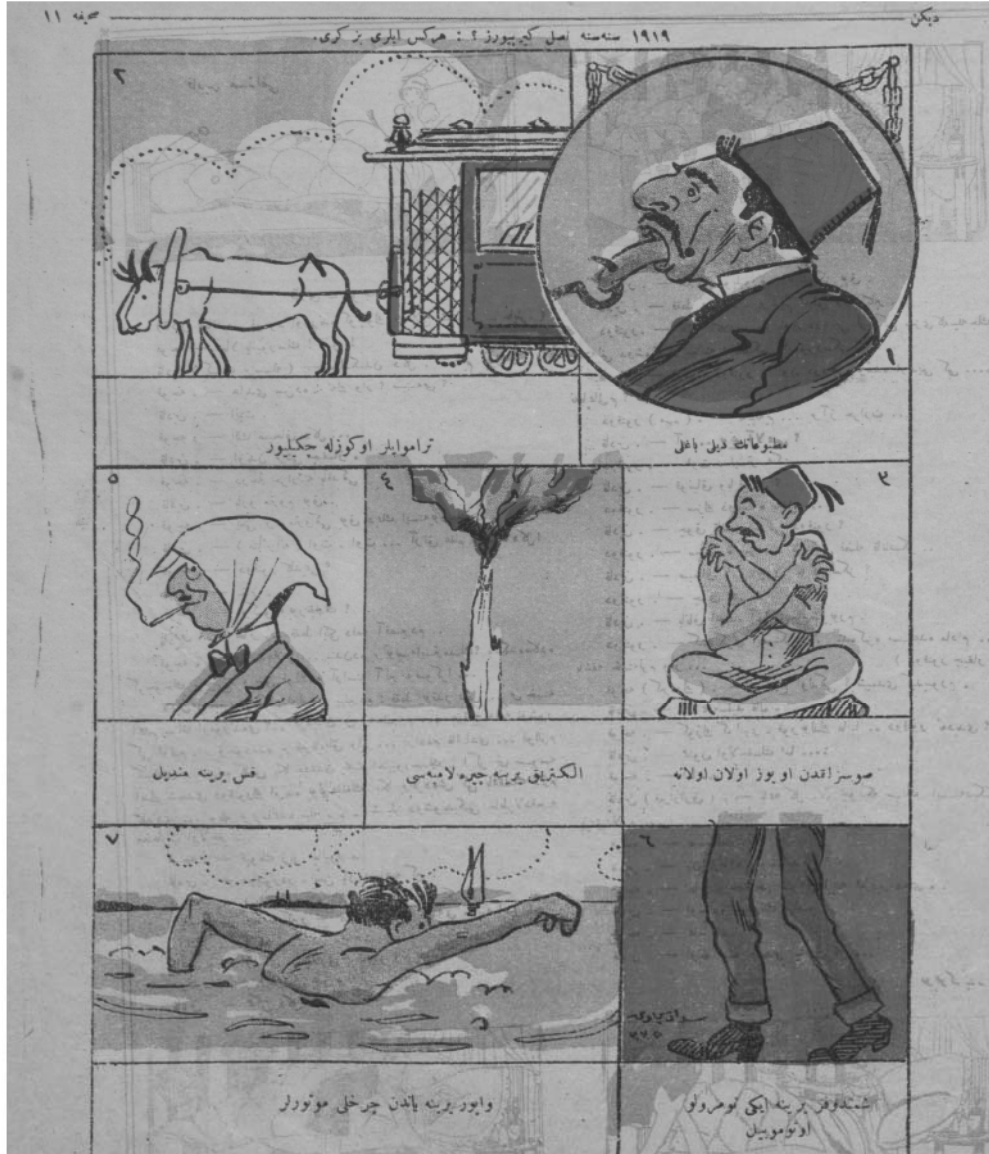

“Harp senelerini nasıl geçirdik: 1. Tütün yerine saman içtik. 2. Perükârların¹ (parrucchiere) kireçli sabunları yüzünden sakal bıraktık. 3. Kahve yerine leblebi suyu içtik. 4. Kundurasızlıktan yalın ayak gezdik. 5. Kışında ısınmak için ufak aile idmanları tertip ettik.”

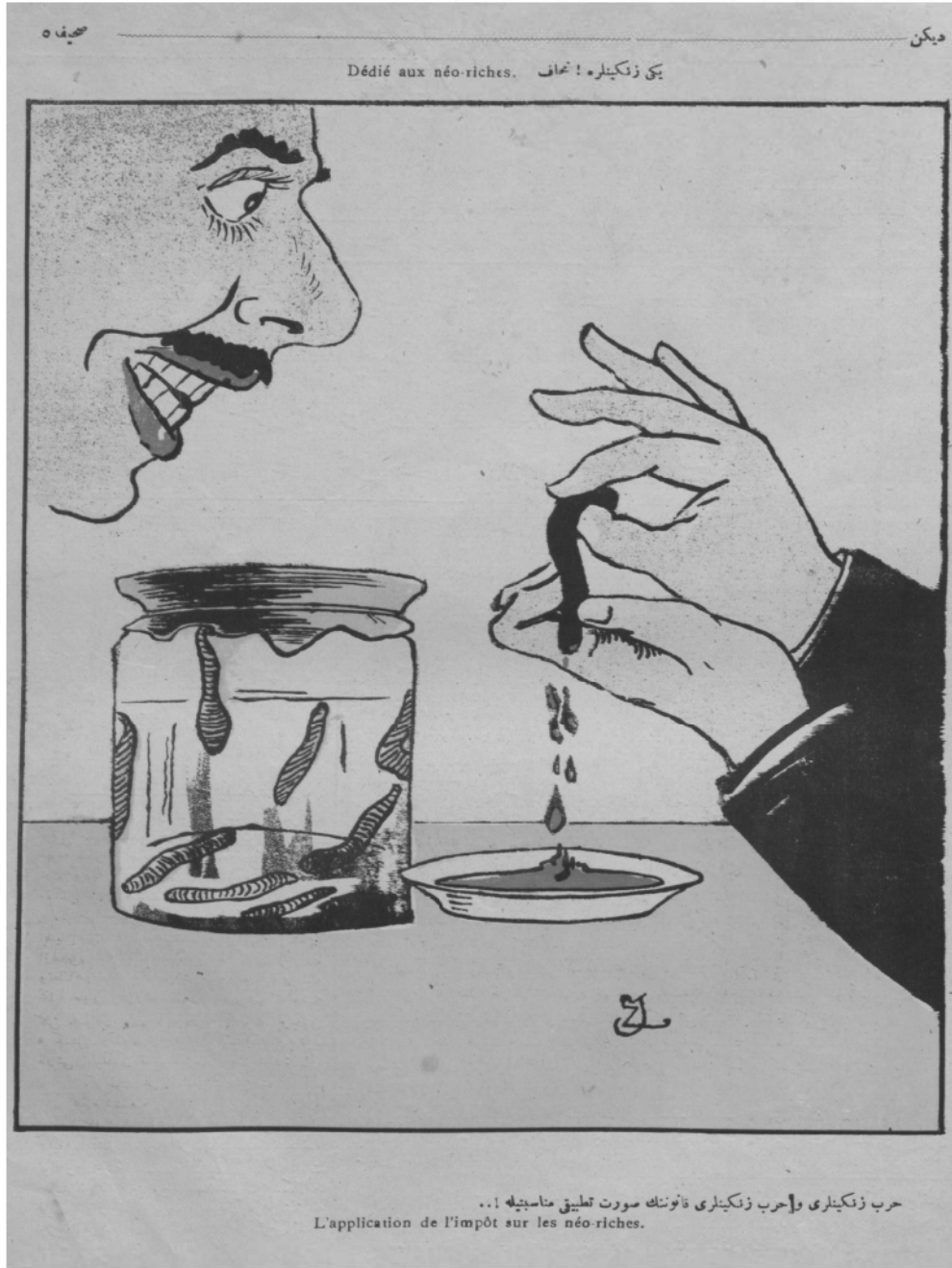
(Diken, Nr. 14, s. 4)

İmzasız

¹ Berber.

“1919 Senesine nasıl giriyoruz? Herkes ileri biz geri: Matbuatın dili bağı. Tramvaylar öküzle çekiliyor. Susuzluktan uyuz olan olana. Elektrik yerine çıra lambası. Fes yerine mendil. Şimendifer yerine iki numaralı otomobil (iki bacak). Vapur yerine yandan çarklı motorlar (Kulaç).”.

“Yeni zenginlerde! Tuhaf harp zenginleri ve harp zenginleri kanununun sureti tatbiki münasebetiyle.”.

(Diken, Nr. 11, s. 5)

İzzet Ziya [TURNAGİL]

“Yeni zenginler âleminde. – Saz ile piyano gitmez desem kibirli paşa kızı diye hiddet edecekler.”.

(Diken, Nr. 24, s. 12)

İmzasız

SONUÇ

Tanzimat Dönemiyle Türk insanının hayatına girmeye başlayan ve toplumu, güncel meselelerden haberdar etmek yanında çoğu zaman siyasi, edebi, felsefi yazılarla bilinçlendirme gayretinde olan gazete ve dergiler; tarihi devirlere tanık olmaları sebebiyle sosyal bilimlerin önemli kaynakları arasında yer almaktadır.

Sürelî yayınların halk nezdinde ki tesirini idrak eden siyasi otoriteler, basını kontrol altında tutmak istemişler, amaçlarına ulaşamadıkları zaman türlü yöntemlerle gazete ve dergileri susturmaya çalışmışlardır. Özellikle temelini yergi ve hicvin teşkil ettiği mizah ve mizah basını; yöneticileri, çoğunlukla tedirgin etmiştir. İstibdat Döneminde ülke içinde yaşama imkânı bulamayan mizah gazetecileri, yurt dışına çıkmak zorunda kalmışlar ve böylece modern mizah dergiciliğini daha yakından tanıma imkânına sahip olmuşlardır. II. Meşrutîyet'in ilanı ile ülkeye dönen mizah yazarlarının çıkardığı mecmuaların bazıları bir süre sonra da İttihat ve Terakki Fırkasının baskılarına maruz kalarak kapanmak zorunda kalmıştır. Bir kısmı da çağın gereği olan modern mizah anlayışını benimsemedikleri için uzun ömürlü olmamıştır. Ülkemizde modern mizah dergiciliğinin ilk yetkin örnekleri olarak kabul edilen *Kalem* ve *Cem* mecmualarının ardından yayımlanan *Diken* mizah gazetesinin yazar ve çizerlerinin çocukluktan itibaren mizah mecmualarıyla tanışma imkânı bulmaları; Sedat Nuri, İzzet Ziya gibi karikatüristlerin Avrupa'da bir süre yaşamaları ve bir kısmının da Sanayi-i Nefise Mektebinde eğitim görmeleri gibi özellikleri ülkemizde Avrupalı mizah dergiciliğinin yerleşmesini sağlamıştır.

I. Dünya Savaşı müteakip 31 Ekim 1918–11 Mart 1921 tarihleri arasında 72 sayı olarak çıkan *Diken* mizah gazetesi, Ahmet Rasim, Ahmet Refik, Ercüment Ekrem, Faruk Nafiz, Fazıl Ahmet, İbnürrefik Ahmet Nuri, Halil Nihat, Hüseyin Rıfat, Mehmet Selahattin, Orhan Seyfi, Osman Cemal, Ömer Seyfettin, Reşat Nuri, Reşit Süreyya, Rıza Tevfik, Ruşen Eşref, Selahattin Enis, Sedat Simavi, İsmail Yaşar Şadi, Yusuf Ziya, Cemal Nadir, Nurullah Cemal, İzzet Ziya, Basri gibi önemli yazar ve çizerlerden oluşan kadrosuyla döneminin nitelikli süreli yayınları arasında yer almıştır.

Renkli olarak yayımlanan *Diken* gazetesinde “Ne Var Ne Yok”, “Olup Bitenler” ve “Haftanın Dedikodusu” isimlerini alan güncel meselelerin değerlendirildiği sütun dışında pek düzenli olmamakla birlikte “Hikâye”, “Ecnebi Karikatürleri”, “İlan” gibi sütunlara da tesadüf edilmektedir. Ayrıca *Diken*’de “Küçük Gazete”, “Lahana Yaprağı”, “Çirkef”, “Karpuz Ağacı”, “Peyam-ı Kabak” adlarını alan ve müstakil bir gazete hüviyeti verilmeye çalışılan ilave sayfalara da yer verilmiştir. Bazen de bu ilave sayfalar “Sahte” ibaresiyle *İstiklal*, *İleri*, *Tasvir-i Efkâr*, *Alemdar* gibi devrin önemli gazetelerinin adlarıyla neşredilmiştir. Bu sayfalarda söz konusu gazetelerin veya muharrirlerinin ön plana çıkan özellikleriyle ya da siyasi cepheleriyle alay etmek maksadıyla kaleme alınan yazılar, mizahi bir yaklaşımla yine onların isimleriyle yayımlanmıştır. Hacmine bağlı değişiklikler arz etmekle birlikte *Diken*’in her sayısında şiir, hikâye, piyes, fıkra gibi edebi türler, siyasi ve toplumsal içerikli yazılar ve karikatürler; sağlık, gıda, kozmetik, kitap, teknolojik ürünler gibi birçok sektöre ait çeşitli reklamlar; ilanlar; gazetenin yayım politikasına ait bilgilendirmeler düzenli olarak verilmeye çalışılmıştır.

İlk sayıda yer alan “Karilerimize” başlıklı yazıda gazetenin yayımlanma nedeni belirtilirken ülkemizde modern mizah dergiciliğinin ilk örnekleri olarak kabul edilen *Kalem* ve *Cem* mecmualarının yolundan gidileceğinin ve 21. sayıda “Kari ve Karielerimize Mühim Bir Tebâşir” başlıklı yazıda ise *Diken*’in Avrupa’nın önemli mizah gazeteleri arasında gösterildiğinin belirtilmesi, *Diken* gazetesinin, Avrupai mizah anlayışını benimsediğini göstermektedir. Yine gazetede yer alan bazı karikatür yazılarının Türkçesiyle birlikte Fransızcasının da verilmesi okuyucu kitlesinin esas alınması kadar söz konusu mizah anlayışıyla da ilişkilendirilmelidir. Gazetede Avrupa menşeli karikatürlerin de bu amaçla yayımlandığı da aşîkârdır.

Diken’in ilk sayısında devletin gerileme sürecine girmeye başlamasıyla birlikte gündün güne yeni sıkıntılara maruz kalan halkı dertlerinden bir an için olsa da uzaklaştırmak gayesiyle çıktığı belirtilse de; gazete, tarihimizin en girift dönemlerinden biri olan Mütareke Döneminin siyasi ve sosyal hadiseleri karşısında bitaraf olmamıştır. Söz konusu dönemin mimarları olarak görülen İttihat ve Terakki Fırkası, beklenenini veremeyen Mütareke Dönemi hükümetleri, Milli Mücadele karşısında Yunanlıları destekleyecek kadar politize olan *Alemdar*, *Peyam-ı Sabah*

gibi gazeteler çeşitli vesilelerle sık sık eleştirilmiştir. Bu türden yazılar neticesi olsa gerek *Diken*'in kimi zaman sütunları boş çıkmıştır. 4. sayıda Yusuf Ziya'nın dün bugün mukayeseli şiir serisinin bir parçası olduğu anlaşılan ve sadece "Dünkü Wilson" şeklinde şiir başlığının yayımlanması, siyasi iradenin matbuat üzerindeki baskısını yansıtmaya kadar gazetenin bu baskılar karşısındaki tavrını sergilemesi açısından da önemlidir. Ancak *Diken* gazetesi çeşitli vesilelerle Milli Mücadele taraftarı olduğunu hissettirse de dönemin katı sansürü neticesi olsa gerek konuyla ilgili doğrudan yazılar yayımlayamamıştır. Ne var ki gazetenin yazarları, bu konudaki eksikliklerini gidermek istercesine Ali Kemal, Refi' Cevat, Refik Halit gibi Kurtuluş Savaşı'na sert muhalefetleriyle gündeme gelen şahsiyetleri ele alarak onları kimi zaman hicvetmiş kimi zaman da söz konusu şahıslara dair ironik değerlendirmeler yapmışlardır. Özellikle Ali Kemal eleştirisi yazı ve karikatürlerin yanı sıra gazetenin fiziki özelliklerine de sirayet etmiştir. İlave sayfalardan "Peyam-ı Kabak" isminin *Peyam-ı Sabah*'a atfen oluşturulması bu durumun en önemli göstergesidir. Yine söz konusu sayfaların zaman zaman "Karpuz Ağacı", "Lahana Yaprağı" gibi isimlerle çıkması da Ali Kemal'in İttihatçı olarak nitelendirdiği gazeteleri "lahana yaprağına", "karpuz kabuklarına" benzetmesiyle ilişkilendirilmelidir.

Gazetenin 14. sayısının ilave sayfasının Refi' Cevat'ın çıkardığı *Alemdar* gazetesinin ismiyle yayımlanması ve 42. sayısının Refik Halit özel sayısı olarak çıkması, *Diken* muharrirlerine söz konusu şahıslara ilişkin ironik değerlendirme yapma imkânı vermiştir. Ayrıca Milli Mücadele'ye muhalif olmamalarına rağmen ülkenin kurtuluşunu manda ve himayede gören şahsiyetler de bu eleştirilerden kurtulamamıştır.

Diken gazetesinde yayımlanan karikatürlerde de haber-yorum olarak adlandırılan yazılarda olduğu gibi çoğunlukla İttihat ve Terakki Fırkası, döneminin siyasi aktörleri ve basın mensupları ele alınmıştır. Özellikle yazıya aktarılamayan düşüncelerin karikatürlerle ifade edilmeye çalışılması, gazetenin karikatüre yüklendiği misyonu göstermesi açısından önemlidir.

Diken'de başlangıçta doğrudan Milli Mücadele'ye taraf olunduğunu belirten yazı yayımlanamasa da 16. ve 30. sayılarda Yunan askerini avucuna alan Kuvâ-yı

Milliye’yi temsil ettiği anlaşılan heybetli bir efe karikatürünün ve ironiye mahal vermeden Mustafa Kemal Paşa portresinin yayımlanması bunun güzel örneklerindendir. Ayrıca mesken sıkıntısı, iaşe sorunu, belediye kökenli problemler, devrin idari ve bürokratik uygulamaları, kadın, moda, gibi birçok mesele de yazı ve karikatürlerin temel konularından olmuştur.

Her sayıda düzenli olarak edebi türlere yer veren *Diken* gazetesi incelendiğinde vezinde hecenin hakimiyeti; tiyatro ve hikaye türünün gelişimi; edebi akımların tesiri hakkında fikir sahibi olunabilir. Bunların yanında *Diken* gazetesi yazar ve çizerlerinin, gazetede yayımlanan eserlerinin tanıtılması da edebiyat tarihçileri açısından önemlidir.

Sonuç olarak bu çalışmanın basın, siyaset ve edebiyat tarihçileri başta olmak üzere Mütareke Dönemiyle ilgilenen araştırmacılara azda olsa faydalı olacağı düşünölmektedir.

KAYNAKLAR

- AKBULUT, Dursun Ali (2000); “Çöken Devlet”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1*, Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi.
- ARABACI, Hacı Murat (2007); “Milli Mücadelenin Hazırlık Safasında Halide Edip Adıvar’ın Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Atatürk”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 19.
- ARDIÇ, İbrahim Selçuk (2009); *Kalem Dergisi Ve Mizah Anlayışı (1908-1911)*, Marmara Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ARTAN, Gündüz (1994); *Takma Ad–Soyadı–Rumuz Dizinleri*, Türk Kütüphaneciler Derneği İçel Şubesi Yayınları.
- AYATA, Yunus (2007); *Dergi Semasında Bir Yıldız Utarid*, Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- AYDIN, Hakan (2009); *Millî Mücadele’de Kemalist Anadolu’nun Mizah Organı: Anadolu’da Peyam-I Sabah (1921–1922)*, Selçuk Üniversitesi/Seljuk University, Edebiyat Fakültesi Dergisi / Journal of Faculty of Letters, Yıl/ Year: 2009, Sayı/Number: 22, Sayfa/Page: 101–115.
- AYDIN, Mehmet (2008); “İttihat ve Terakki’ye Yönelik İstanbul Basınında Yer Alan Bazı Yolsuzluk İddiaları”, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/7.
- AYKAÇ, Fazıl Ahmet (1991); Kırpıntı, İstanbul: Araba Yayınları.
- BALCIOĞLU, Mustafa (2000); “Direnen Millet-Milli Mücadele: Ya İstiklal Ya Ölüm”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1*, Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi.
- BALKAYA, İhsan Sabri (2008); “Mütareke Dönemi Asayişin Üç Boyutu”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 41.

- BANARLI, Nihat Sami (1997): *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. C. 2.
- BOZDOĞAN, Ahmet (2006); *Türk Ocağının Taşra Dergileri*, Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi.
- COŞAR, Ömer Sami (2004); *Kurtuluş*, Ankara: Ankara Ticaret Odasının Armağanıdır.
- ÇALIŞLAR, Aziz (1995): *Tiyatro Ansiklopedisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÇETİN, Nurullah (2006): *Takma Müstear İsimler Sözlüğü*, Ankara: Edebiyat Otağı.
- ÇEVİKER, Turgut (1991); *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü – III Kurtuluş Savaşı Dönemi (1918-1923)*, İstanbul: Adam yayınları.
- ÇIKIN, Ceren (2007); *Yeni Gün Gazetesi (1918-1923)*, Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÇIKLA, Selçuk (2005): *Cumhuriyet Düşüncesinin Kökleşmesinde Yusuf Ziya Ortaç'ın Yapıtlarının Yeri ve Önemi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi.
- ÇORUK, Ali Şükrü (2008); *Mizah Şairi Fazıl Ahmet Aykaç*, İstanbul: Kitapevi.
- ÇÖPEL, Hatice (2010); *Celal Nuri İleri'nin Din Anlayışı*, Selçuk Üniversitesi: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DEMİRBAĞ, Hüseyin (2008); *Tanin Gazetesinde Ermeni Sorunu (1914-1918)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DEVELİOĞLU, Ferit (1995); *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitapevi yayınları.
- DEVİRİM, Tunay (2009); *Güleryüz Mizah Gazetesinin İncelenmesi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DOĞAN, D. Mehmet (1996); *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yayıncılık.
- EĞİLMEZ, İbrahim (2006); *Hadisat Gazetesi'ne Göre Milli Mücadele'nin Başlangıç Devresi*, Sakarya Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

- ENGİNÜN, İnci (2005); *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- ERDOĞAN, Mehtap (2010); *Tevfik Fikret'in Tarih-İ Kadîm'ine Mehmed Fazlullah'ın Reddiyesi: Şihâbü'l-Kudret Fî Recmî'l-Fikret*, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 5/1.
- ERSAYDI, Alper (2007); *Alemdar Gazetesine Göre Mütareke Dönemi Basında İttihatçılar Ve İttihatçılık*, Gazi Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GAZEL, Ahmet Ali ve ORTAK, Şaban (2006); İkinci Meşrutiyet'ten 1927 Yılına Kadar Yayın. İmtiyazı Alan Gazete ve Mecmualar (1908-1927), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 7, S. 1.
- GÖK, Nurşen (2007); *Ebubekir Hazım Tepeyran'ın Memleket İdaresine Dair Önerileri*, Tarih Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 42.
- GÖKMAN, Muzaffer (1970); *Sedat Simavi Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Apa Ofset Ticaret A. Ş.
- GÜLSOY, Ufuk (1993); "Celaleddin Arif", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansilopedisi* c. 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İşletmesi.
- GÜNAYDIN, Ahmet Necip (2009); *Milli Mücadelede Sivas 108 Gün (2 Eylül – 18 Aralık 1919)*, Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı.
- ILGAR, İhsan (1973); *Mütarekede Yerli ve Yabancı Basın*, İstanbul, Kervan Yayınları.
- İNUGUR, M. Nuri (2005); *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul: Der Yayınları.
- İSKİT, R. Servet (2000); *Türkiyede Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- KABACALI, Alpay (1998); *Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayi*, İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.

- KACIROĞLU, Murat (2009); *Millî Mücadele ve Erken Dönem Cumhuriyet Romanında Harp Zenginleri*, Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 20, Kış 2009, s. 117.
- KANTARCI, Şenol (2003); “Tarihi Boyutuyla Ermeni Sorunu”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Yıl. 4, S. 38.
- KARABURGU, Oguzhan (2006); “Resat Nuri Güntekin’in Bilinmeyen Remiz ve Müstear İsimleri”, *Türk Dili*, s. 660.
- KARAY, Refik Halit (1992); *Minelbab İlelmihrab*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- KAYA, Erol (2008); İttihat ve Terakki Liderlerinin Yurtdışına Kaçışları ve Bunun İstanbul Basınındaki Yankıları, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 10-1.
- KESKİN, Recai (2008); *Cem Dergisi—İnceleme, Tahlilî Fihrist, Seçme Metinler—*, Fatih Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KESKİNBORA, Hıdır Kadircan (2006); *Mehmet Esat Işık Paşa Hayatı, Tıp Tarihimizdeki ve Türk Oftalmoloji Tarihindeki Yeri ve Katkıları*, İstanbul Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi.
- KOLOĞLU, Orhan (2005); *Türkiye Karikatür Tarihi*, İstanbul: Bileşim Yayınevi.
- KOÇ, Murat (2008); *Ömer Seyfettin’in Eserlerinde II. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakki*, Bilig, Güz / 2008, S. 47
- KONAR, Hikmet (2005); *Diken Mizah Gazetesi’nin İncelenmesi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- NOYAN, Mehmet (2007); *Mili Mücadelede Yüz Ellilik Olayı ve Rıza Tevfik Bölükbaşı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ORAL, Fuat Süreyya (1967); *Türk Basın Tarihi Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 1728-1922, 1831-1922*, Ankara: Yeni Adım Matbaası.
- ORTAÇ, Yusuf Ziya (1966); *Bizim Yokuş*, İstanbul: Akbaba Yayınları.
- ÖKSÜZ, Melek (2010); “Amerikan Belgelerine Göre I.Dünya Savaşı ve Mütareke Dönemlerinde Osmanlı Hükümetleri”, *Turkish Studies, International*

Periodical For the Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic,
Volume 5/1

Ömer Seyfettin (1999); *Hikayeler 4*, (Hazırlayan Hülya ARGUNŞAH), İstanbul: Dergah Yayınları,

Ömer Seyfettin (2000); *Şiirler, Mensur Şiirler, Fıkralar, Hatıralar, Mektuplar*, (Hazırlayan Hülya ARGUNŞAH), İstanbul: Dergah Yayınları.

ÖNGÖREN, Ferit (1973); “50 Yılın Türk Mizahı”, *50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖZER, İlbeyi (2003); "Mütareke ve İşgal Yıllarında Osmanlı Devletinde Görülen Sosyal Çöküntü ve Toplumsal Yaşam", *OTAM-A. Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, No. 14.

ÖZKAYA, Yücel (2007); *Milli Mücadele’de Atatürk ve Basın (1919-1921)*, Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi.

PARLATIR, İsmail (1987); *Ali Ekrem Bolayır*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

POLAT, Nazım Hikmet (1998); *Külliyatına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin*, İstanbul: Arma Yayınları.

POLAT, Nazım Hikmet (2001); *Türk Çiçek ve Zizaat Kültürü Üzerine Cevat Rüştü’den Bir Güldeste*, İstanbul: Kitapevi Yayınları.

SARAÇOĞLU, Ahmet Cemaleddin (2009); *Mütareke Yıllarında İstanbul*, (Hazırlayan İsmail DERVİŞOĞLU), İstanbul: Kitapevi.

SİMAVİ, Lütfi (2006); *Sultan Mehmed Reşad, Vahdettin ve Osmanlı Sarayının Son Günleri*, İstanbul Pegasus Yayınları.

SİMAVİ, Sedat (1992); *Paramparça Yeni Zenginler, harp Fakirleri*, İstanbul, Adam Yayınları.

ŞAPOLYO, Enver Behnan (1976); *Türk Gazeteciliği Tarihi Her Yönüyle Basın*, Ankara: Güven Matbaası.

- ŞENYAPILI, Önder (2003); *Neyi, Neden, Nasıl Anlatıyor Karikatür Kim, Niye Çiziyor?*, Ankara: ODTÜ Yayıncılık,
- TEKİN, Mehmet (2006); *Roman Sanatı 1, Romanın Unsurları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat A. Ş.
- TEZCAN, Asuman (2007); *Ahmet Emin Yalman: Dönemi ve Gazeteciliği*, Ankara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi.
- TUNAYA, Zafer Tarık (1988); *Türkiyede Siyasal Partiler Cilt 1 İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918*, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- TUNAYA, Zafer Tarık (2008); *Türkiyede Siyasal Partiler Cilt 2 Mütareke Dönemi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi C. I-II*, (Editör: Murat Yalçın), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.
- TUNAYA, Zafer Tarık (2009); *Türkiyede Siyasal Partiler Cilt 3 İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- UZUN, Mustafa (1989); “Ali Kemal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi c. 2*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İşletmesi.
- ÜÇER, Sırrı Emrah (2008); *Mütareke Döneminde Osmanlı Kamuoyunda Amerikan İmgesi ve Tesiri (Eylül 1918-Mayıs 1919)*, İstanbul Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÜNAL, Yenal (2006); *Ahmet Ferit Tek’in Hayatı, Siyasi Faaliyetleri ve Fikirleri*, Ege Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YAŞKEÇELİ, Mutlu (2008); *Ay Dede (1-45. Sayılar) Tahlili Fihrist İnceleme Metin*, Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YETKİN, Bilgen (2010); *Millî Türk Fırkası’nın Sesi İfham Gazetesi’nin Mütareke Dönemine Bakışı (1919-1920)*, Selçuk Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YILDIRIM, Tahsin (2006); *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, İstanbul: Selis Kitaplar.

YILDIZ, Sevinç (2010); *Celal Sahir Erozan'ın Dergiciliği ve Kitap Dergileri I-VIII Üzerine Bir İnceleme*, Cumhuriyet Üniversitesi: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

YÜCEBAŞ, Hilmi (2004); *Yedi Şairden Hatıralar*, İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık ve Tic. Ltd. Şti.

YÜCEBAŞ, Hilmi (1976); *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Milliyet Dağıtım Ltd. Şti.